T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI

HİTİTOLOJİ BİLİM DALI

HİTİTÇE ÇİVİYAZILI KAYNAKLARA GÖRE TETEŠHAPİ VE KÜLTÜ

Doktora Tezi

Zekiye Nihan KIRÇIL

Ankara-2023

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI

HİTİTOLOJİ BİLİM DALI

HİTİTÇE ÇİVİYAZILI KAYNAKLARA GÖRE TETEŠHAPİ VE KÜLTÜ

Doktora Tezi

Zekiye Nihan KIRÇIL

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yasemin ARIKAN

Ankara-2023

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ESKİÇAĞ DİLLERİ VE KÜLTÜRLERİ ANABİLİM DALI

HİTİTOLOJİ BİLİM DALI

HİTİTÇE ÇİVİYAZILI KAYfNAKLARA GÖRE TETEŠHAPİ VE KÜLTÜ

Doktora Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Yasemin ARIKAN

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Yasemin ARIKAN

Prof. Dr. Tayfun YILDIRIM

Prof. Dr. F. Gül ÖZAKTÜRK

Prof. Dr. Ayşegül AYKURT

Prof. Dr. L. Gürkan GÖKÇEK

Tez Savunması Tarihi: 09 Haziran 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Prof. Dr. Yasemin ARIKAN Danışmanlığında hazırladığım "Hititçe Çiviyazılı Kaynaklara Göre Teteshapi ve Kültü" adlı doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 22/06/2023

Zekiye Nihan KIRÇIL

ÖNSÖZ

Hatti kökenli tanrılar çemberine ait tanrıça *Teteshapi*'ye dair filolojik metinler bugüne kadar ne yazık ki bir bütünde toplanılmayıp üzerinde çalışılmamıştır. Bu eksikliği gidermek adına bu konuyu detaylıca inceleyerek doktora tezine dönüştürmek amaçlarımızdan birisi olmuştur. Bilindiği üzere Hititler döneminde çok sayıda bayram kutlanmış; yazıya geçirilen bu bayram kutlamalarına dair bilgiler ise en ince ayrıntılarına kadar Hitit çiviyazılı belgelerle bizlere aktarılmıştır. Böylelikle bu metinler bayramların kutlanış amaçlarını, kaç gün sürdüklerini, kült güzergahlarıyla çeşitli sunular ve hediyeleri, bayramlarda yer alan çeşitli görevlileri, dans, müzik, şarkı ve eğlence gibi daha sayamadığımız birçok temel unsur hakkında oldukça geniş bilgi edinmemize olanak sağlamıştır.

"Hititçe Çiviyazılı Kaynaklara Göre *Teteshapi* ve Kültü" adlı doktora çalışmamızda tanrıça *Teteshapi*'ye dair tüm Hitit çiviyazılı metinlerin transkripsiyon ve tercümeleri yapılarak bu tanrıçaya dair bugüne kadar eksik kalan tüm bilgi ve belgeler tarafımızdan sağlanmıştır. Böylece Hatti kökenli bu tanrıçanın Hitit dinindeki yeri, önemi, şahsına düzenlenen bayramının içeriği, adı geçen bu bayramda kullanılan kült rotası, tanrıça *Teteshapi* için teklif edilecek kült merkezi konularına açıklık getirilmesi en önemli hedeflerimiz arasında yer almıştır. Ayrıca tanrıça *Teteshapi* bayramına ait yaptığımız detaylı metin çalışmalarında tarafımızdan join bulunmuş (KBo 32.114+KBo 32.106) ve 09.09.2021 tarihinde teklif ettiğimiz join çalışması sayın Dr. Silvin Košak tarafından kabul edilmiş ve Hethitologie Portal Mainz internet sitesinde yayınlanmıştır.

Tanrıça *Teteshapi* ve kültü başlığı altında hazırladığımız bu çalışmamız, tanrıça *Teteshapi*'ye ait metinlerin transkripsiyon, tercüme ve filolojik yorumlarının bir arada sunulmasıyla Hititoloji sahası araştırmalarına katkı sağlayacağını göstermiştir. Tanrıça *Teteshapi* ve onun kültüyle ilgili daha önce yayımlanan çalışmaların sınırlı sayıda olması

ile bu konu hakkındaki ikincil kaynakların azlığı dolayısıyla söz konusu sorunların giderilmesi de araştırmamız bünyesinde yer alan hedefler arasında yerini almıştır.

Çalışmalarım esnasında desteği ve yardımlarıyla yanımda olan danışmanım Prof. Dr. Yasemin Arıkan'a; bu süreçte önerileri ve birçok konuda farklı bakış açıları ile bana yol gösteren Prof. Dr. Ahmet Ünal'a; Hatticenin yanı sıra her türlü desteğini ve bilgi birikimini benden esirgemeyen Dr. Oğuz Soysal'a; çalışmalarıma daima destek olan Prof. Dr. Gül Özaktürk ve Prof. Dr. Tayfun Yıldırım'a teşekkürlerimi sunarım. Aynı zamanda doktora tezime dair çalışmalarımı yürüttüğüm ve bilgilerini aktarmaktan çekinmeyen başta Würzburg Üniversitesi, Eski Yakın Doğu Çalışmaları bölüm başkanı Prof. Dr. Daniel Schwemer'e; Mainz Bilimler Akademisi kelime arşivi çalışmalarımda yardımcı olan Prof. Dr. Gerfrid G.W. Müller'e de teşekkürlerimi sunmak isterim.

Hem hayatımın tüm alanında hem de akademik çalışmalarımın her safhasında elimi hiç bırakmadan bana inanan, güvenen ve sonsuz desteğiyle daima arkamda olan biricik eşim Dr. Cihan Kırçıl'a teşekkürlerimi sunar; minnettarlığımı ise büyük bir borç bilirim.

Zekiye Nihan KIRÇIL

Ankara, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ…… i

TRANSKRİPSİYON VE DİĞER YERLERDE KULLANILAN İŞARETLER……. vii

BİBLİYOGRAFYA KISALTMALARI…… ix

GİRİŞ…… 1

1. Tanrıça *Teteshapi*'nin Kökeni ve Etimolojisi…… 6

2. Tanrıça *Teteshapi*'nin Çeşitli Bayramlardaki Varlığı……. 8

2.1) *purulli*(*ya*)- Bayramında Tanrıça *Teteshapi*'nin Varlığı ve Tanrıça *Teteshapi* Bayramı Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar……. 10

2.2) KI.LAM Bayramında Tanrıça *Teteshapi*'nin Varlığı ve Tanrıça *Teteshapi* Bayramı Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar…… 21

3. Tanrıça *Teteshapi*'nin Kültü/Kült Şehirleri……. 49

3.1) *Tawiniya*…… 49

3.2) *Arinna*/Alacahöyük[?]…… 74

4. Tanrıça *Teteshapi* Bayram Metinleri ile Hitit Kült Vazoları Üzerine Düşünceler …… 84

5. Tanrıça *Teteshapi* Bayramında Yer Alan Görevliler ve Tanrı/Tanrıçaların Adları …… 93

6. Tanrıça *Teteshapi* Metinlerinde Yer Alan Yapı Öğeleri ve Malzemeler…119

7. Tanrıça *Teteshapi* Bayram Metinlerinin Tasnifi ve Tanrıça *Teteshapi* Bayramının Günleri …… 131

8. Tanrıça *Teteshapi* ile Tanrıça *Inara* Arasındaki Bağlantı……. 140

9. Mitolojide Tanrıça *Teteshapi*…… 149

10. CTH 738 - Tanrıça *Teteshapi*'nin Bayramına ait Çiviyazılı Belgelerin Transkripsiyon - Tercüme ve Filolojik Yorumları…….. 152

10. 1. KBo 19.138

10. 2. KBo 19.161

10. 3. KBo 19.163

10. 4. KBo 20.46

10. 5. KBo 20.79+KBo 38.37

10. 6. KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279

10. 7. KBo 21.90 (394/c+483/c)

10.8. KBo 21.91 (159/c+206/c+249/c)

10. 9. KBo 21.93 (159/c+206/c+249/c)

10. 10. KBo 21.95+KBo 21.98

10. 11. KBo 21.96 (1364/c+1365/c+1486/c)

10. 12. KBo 21.97+KBo 37.53

10. 13. KBo 21.99+KBo 21.104

10. 14. KBo 21.100

10. 15. KBo 21.101

10. 16. KBo 21.102

10. 17. KBo 21.105

10. 18. KBo 21.106 (1103/c+328/d)

10. 19. KBo 22.196

10. 20. KBo 25.48 (123/c+135/c)

10. 21. KBo 25.167

10. 22. KBo 30.103

10. 23. KBo 30.161

10. 24. KBo 30.172

10. 25. KBo 31.195

10. 26. KBo 32.114+KBo 32.106

10. 27. KBo 32.117

10. 28. KBo 34.167

10. 29. KBo 34.169(+)KBo 46.253

10. 30. KBo 37.51(+)KUB 11.32(+)KUB 20.17(+)KUB 25.51+IBoT 3.68

10. 31. KBo 37.54

10. 32. KBo 37.55

10. 33. KBo 37.56

10. 34. KBo 37.57

10. 35. KBo 37.58

10. 36. KBo 37.163

10. 37. KBo 38.53

10. 38. KBo 39.171

10. 39. KBo 41.104

10. 40. KBo 45.129(+)KBo 49.122

10. 41. KBo 46.252

10. 42. KBo 47.263

10. 43. KBo 48.64

10. 44. KBo 54.205

10. 45. KBo 56.106

10. 46. KBo 58.217

10. 47. KBo 64.172

10. 48. KBo 64.174

10. 49. KBo 66.118

10. 50. KBo 66.288

10. 51. KUB 32.80

10. 52. KUB 32.83+KBo 21.103+KBo 24.98+KBo 25.155

10.53. KUB 34.114

10. 54. KUB 48.17

10. 55. KUB 53.28

10. 56. ABoT 2.184

10. 57. ABoT 2.235

10. 58. IBoT 2.28

10. 59. IBoT 2.43

10. 60. VBoT 32

10. 61. Bo 6594

SONUÇ…… 378

ÖZET…… 382

SUMMARY…… 384

BİBLİYOGRAFYA…… 386

DİZİN…… 418

LEVHALAR…… 424

TRANSKRİPSİYON VE DİĞER YERLERDE KULLANILAN İŞARETLER

x Okunamayan işaretleri belirtir.

[ ] Orijinal metinde kırık olan yerleri gösterir.

< > Katip tarafından unutulan işaretleri gösterir.

<< >> Katip tarafından fazladan yazılan işaretleri gösterir.

: (Glossenkeil) Luvice ya da bir başka dilde yazılmış kelimelerin başında kullanılır.

! Öncesindeki işaretin yazımının yanlış olduğunu gösterir.

˹ ˺ İşaretin üst kısmının kırık, silik ya da tahrip olduğunu gösterir.

˻ ˼ İşaretin alt kısmının kırık, silik ya da tahrip olduğunu gösterir.

[. .] Kırık metin yerlerinde her nokta yaklaşık hesaplanabilen işaretler için kullanılır.

( ) Çevirinin daha iyi anlaşılması için yazar tarafından yapılan ilaveyi gösterir.

_____ Tabletin paragraf ayrımında olduğunu gösterir.

// Duplikat metin

+ Direkt join

(+) Indirekt join

? Kendisinden önce gelen işaretin okunuşunun ya da çevirisinin kesin olmadığını gösterir.

. Sumerce birden fazla işaretten oluşan kelimelerin arasında kullanılır.

- Hititçe ve Akadça kelimeleri içeren işaretlerin arasında kullanılır.

Abl. Ablativ, ismin -den hali

Akk. Akusativ, ismin -i hali

ay. arka yüz

Bkz. Bakınız

dn. dipnot

Dat. Dativ, ismin -e hali

EH Eski Hitit(çe)

Eth. Ethnika, etnik köken

Fs Festschrift

Gen. Genetiv, ismin -in hali

GYH Geç Yeni Hitit(çe)

Instr. Instrumantalis

krş. karşılaştırınız

Nom. Nominativ, ismin yalın hali

OH Orta Hitit(çe)

öy. ön yüz

Pl. Plural

Prs. Presens

s. sayfa

Sg. Singular

Stf. Stammform, bir filin çeşitli çekimlerde aldığı biçimin her biri

vd. ve devamı

YH Yeni Hitit(çe)

BİBLİYOGRAFYA KISALTMALARI

ABoT 2: Rukiye Akdoğan, ABoT 2. Katalog ve Dizin / Catalog and Index O. Soysal (CHDS 1) - Chicago, 2011.

ADTCFD: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi.

AfO: Archiv für Orientforschung - Berlin, Graz, 1926ff.

AnAr: Anadolu Araştirmalari / Jahrbuch für Kleinasiatische Forschung.

Anadolu/Anatolia: Journal of the Institute for Research in Near Eastern and Mediterranean Civilizations of the Faculty of Letters of the University of Ankara.

Anatolica: Anatolica. Annuaire Internationale pour les civilizations de l'Asie antérieure (Institut historique et archéologique néerlandais à Istanbul) - Leiden.

AnSt: Anatolian Studies. Journal of the British Institute of Archaeology at Ankara - London, 1951ff.

AoF: Altorientalische Forschungen - Berlin, 1974ff.

AOS: American Oriental Series - New Haven.

ArAn: Archivum Anatolicum. Anadolu Arşivleri (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri) - Ankara, 1995ff.

ArOr: Archív Orientální - Praha, 1929ff.

Arslan M. - Baz. F.: Arslan M. - Baz F. (ed.), Arkeoloji, Tarih ve Epigrafi'nin arasında Prof. Dr. A. Vedat Çelgin'in 68. Doğum Günü Onuruna Makaleler, İstanbul.

AS: Assyriological Studies - Chicago, 1931ff.

Belleten: Türk Tarih Kurumu. Belleten - Ankara, 1937ff.

Bo: Inventarnummern von Tontafeln aus Boğazköy.

BSA: Bulletin On Sumeran Agriculture - Cambridge.

BSLP: Bulletin de la Société de Linguistique de Paris.

CAD: The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, Chicago.

CANE: Sasson J.C. (ed.), Civilizations of the Ancient Near East, New York.

CHD: The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago-Chicago, 1980ff.

CTH: Emmanuel Laroche, Catalogue des textes hittites - Paris 1971 (mit Ergänzungen in RHA XXX, 1972, 94-133 = CTH Suppl., und RHA XXXIII, 1973, 68-71).

ChS: Corpus der hurritischen Sprachdenkmäler.

CollAn: Colloquium Anatolicum / Anadolu Sohbetleri.

ColAnt: Insights into Hittite History and Archaeology, Colloquia Antiqua 2.

CRAIBL: Comptes-rendus des Séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres.

CRRAI 18: Edzard D.O. (ed.), Gesellschaftsklassen im Alten Zweistromland und in den angrenzenden Gebieten - Rencontre Assyriologique internationale, München, 29. Juni bis 3 Juli. 1970, München.

CRRAI 19: Garelli P. (ed.), Le palais et la royauté. Archéologie et civilisation. XIXe Rencontre assyriologique internationale organisée par le Groupe François Thureau-Dangin, Paris, 29 juin - 2 juillet 1971, Paris.

DBH: Dresdner Beiträge zur Hethitologie.

DMOA: Documenta et monumenta Orientis antiqui.

Doğan-Alparslan M. - Schachner A. - Alparslan M. 2017: Doğan-Alparslan M. - Schachner A. - Alparslan M. (ed.), The Discovery of an Anatolian Empire / Bir Anadolu İmparatorluğunun Keşfi: A Colloquium to Commemorate the 100th Anniversary of the Decipherment of the Hittite Language (November 14th and 15th, 2015; Istanbul Archaeological Museum - Library), Istanbul.

Eothen: Collana di studi sulle civiltà dell'Oriente antico - Firenze, 1988ff.

Eth.: Ethnika

Fs: Festschrift

Fs Abbasoğlu: Euergetes: Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı / Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag, Antalya, 2008.

Fs Alp: Hittite and Other Anatolian and Near Eastern Studies in Honor of Sedat Alp.

Fs Dinçol - Dinçol: Alparslan M. - Doğan-Alparslan M. -Peker H. (ed.), VITA - Festschrift in Honor of Belkıs Dinçol and Ali Dinçol, Istanbul.

Fs Friedrich: Kienle R. Von - Moortgat A. - Otten H. - Schuler E. Von - Zaumseil W. (ed.), Festschrift Johannes Friedrich zum 65. Geburtstag am 27. August 1958 gewidmet, Heidelberg.

Fs Gurney: Special Number in Honour of the Seventieth Birthday of Professor O.R. Gurney. 28th January, 1981, (AnSt 30).

Fs Gusmani: Studi liguistici in onore di Roberto Gusmani – Alessandria, 2006.

Fs Güterbock: Bittel K. - Houwink ten Cate Ph.H.J. - Reiner E. (ed.), Anatolian Studies Presented to Hans Gustav Güterbock on the Occasion of his 65th Birthday, (PIHANS 35), İstanbul.

Fs Meriggi^{2}: Studia Mediterranea Piero Meriggi dicata, Pavia, 1979.

Fs Pugliese Carratelli: Imparati F. (ed.), Studi di storia e filologia anatolica dedicati a Giovanni Pugliese Carratelli, Eothen 1, Firenze.

Fs Singer: Pax Hethitica - Studies on the Hittites and their Neighbours in Honour of Itamar Singer. StBoT 51.

Fs T. Özgüç: Emre K. - Mellink M. - Özgüç N. (ed.), Anatolia and the Ancient Near East. Studies in Honor of Tahsin Özgüç / Tahsin Özgüç'e armağan, Ankara.

Fs Tischler: Marquardt H. - Reichmuth S. - García Trabazo J.V. (ed.), Anatolica et indogermanica. Studia linguistica in honorem Johannis Tischler septuagenarii dedicata, (IBS 155), Innsbruck.

Fs Ünal: Erkut S. - Sir Gavaz Ö. (ed.), ANTAHŠUMSAR “ÇİĞDEM” - Eski Anadolu Araştırmalarına ve Hititlere Adanmış Bir Hayat / Studies in Honour of Ahmet Ünal = Ahmet Ünal Armağanı, İstanbul.

Glotta: Glotta. Zeitschrift für griechische und lateinische Sprache.

Gs Akyurt: Erkanal A. (ed.), In memoriam I.M. Akyurt Bahattin Davam anı kitabı, İstanbul.

Gs Güterbock: Yener K. A. - Hoffner H. A. (ed.), Recent Developments in Hittite Archaeology and History. Papers in Memory of Hans G. Güterbock, Winona Lake.

Gs Quattordio Moreschini: Agostiniani L. - Arcamone M.G. - Carruba O. - Imparati F. - Rizza R. (ed.), do-ra-qe pe-re, Studi in memoria di A. Quattordio Moreschini, Pisa - Roma.

Gs Imparati: Anatolia antica. Studi in memoria di Fiorella Imparati. Eothen 11.

HbOr 15: Volkert Haas, Geschichte der hethitischen Religion (Handbuch der Orientalistik, Erste Abteilung, Fünfzehnter Band) - Leiden, New York, Köln, 1994.

HdO: Handbuch der Orientalistik.

HED: J. Puhvel, Hittite Etymological Dictionary-Berlin, 1984ff.

HEG: J. Tischler, Hethitisches Etymological Glossar-Innsbruck, 1977ff.

Hethitica: Hethitica (Travaux de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université Catholique de Louvain).

Herbordt 2005a: Herbordt S., Die Prinzen- und Beamtensiegel der hethitischen Grossreichszeit auf Tonbullen aus dem Nişantepe-Archiv in Hattusa - mit Kommentaren zu den Siegelinschriften und Hieroglyphen von J. David Hawkins, (Boğazköy-Ḫattuša 19) Mainz .

HHE: Martino S. de (ed.), Handbook Hittite Empire. Power Structures, (Empires through the Ages in Global Perspective 1) Oldenbourg. [ISBN: 978-3-11-065767-8; eBook ISBN (PDF): 978-3-11-066178-1; eBook ISBN (EPUB): 978-3-11-065810-1; ISSN: 2750-6118].

HPMM 6: Francesco Fuscagni, Hethitische unveröffentlichte Texte Texte aus den Jahren 1906-1912 in der Sekundärliteratur, 2007.

HW: J. Friedrich, Hethitisches Wörterbuch, Heidelberg, 1952-1954.

HW^2: Hethitisches Wörterbuch. Zweite, völlig neu bearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten hethitischen Texte.

HZL: C. Rüster-E. Neu, Hethitisches Zeichenlexikon (StBoT Beiheft 2), Wiesbaden, 1989.

IBS: Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft.

IBoT: İstanbul Arkeoloji Müzelerinde bulunan Boğazköy Tabletleri(nden Secme Metinler) - İstanbul 1944, 1947, 1954, Ankara, 1988.

IJDL Supp 1: Detlev Groddek, Eine althethitische Tafel des KI.LAM- Festes, 2004.

JAC: Journal of Ancient Civilizations.

JANER: Journal of Ancient Near Eastern Religions.

JANES: Journal of the Ancient Near Eastern Society.

JAOS: Journal of the American Oriental Society.

JCS: Journal of Cuneiform Studies.

JNES: Journal of Near Eastern Studies - Chicago, 1842ff.

Klio: Klio. Beiträge zur alten Geschichte.

KBo: Keilschrifttexte aus Boghazköy - Leipzig 1916-1923, Berlin, 1954ff.

KUB: Keilschrifturkunden aus Boghazköy, Berlin, 1921ff.

Kulakoğlu F. et al. 2019a: Kulakoğlu F. - Yildirim T. - Sipahi T. - Şahoğlu V. - Keskin H.L. (ed.), Anadolu/Anatolia. Uğur Silistreli Ani Kitabi:Anadolu Arkeolojisi Üzerine Yazilar, Ankara.

Lexica Anatolica: Lexica Anatolica.

Mesopotamia: Mesopotamia. Rivista di archeologia, epigrafia e storia orientale antica - Torino, Firenze, 1966ff.

MIO: Mitteilungen des Instituts für Orientforschung.

MVAeG: Mitteilungen der Vorderasiatisch-Agyptischen Gesellschaft.

NABU: Nouvelles Assyriologiques Brèves et Utilitaires.

Neuere Hethiterforschung: Walser G. (ed.), Neuere Hethiterforschung, Wiesbaden.

OA: Oriens Antiquus. Studia Biblica et Orientalia.

OHP: Onomasticon of the Hittite Pantheon.

Olba: Olba (Mersin Üniversitesi Kilikia arkeolojisini araştırma merkezi yayınları/Mersin University publications of the research center of Cilician archaeology) - Mersin, 1998ff.

OLZ: Orientalistische Literaturzeitung. Monatschrift für die Wissenschaft vom ganzen Orient und seinen Beziehungen zu den angrenzenden Kulturkreisen.

Or NS: Orientalia (Nova Series) - Roma, 1932ff.

PIHANS: Mitsuo Nakamura, Das hethitische nuntarriyašḫa-Fest, 2002.

Popko M. 1988b: Keilschrifturkunden aus Boghazköi 58 Hethitische Rituale und Festbeschreibungen, (KUB 58), Berlin.

RA: Revue d'Assyriologie et d'Archéologie orientale - Paris, 1886ff.

RGTC: Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes, Wiesbaden.

RHA: Reveu Hittite et Asianique. Organe de la Société des Études Hittites, Paris, 1930ff.

RlA: Reallexikon der Assyriologie (und Vorderasiatischen Archäologie) - Berlin, 1928ff.

Scientia: Scientia. Schriftenreihe der Innsbrucker Gesellschaft zur Pflege der Einzelwissenschaften und interdisziplinären Forschung.

SCO: Studi classici e orientali.

SEL: Studi epigrafici e linguistici sul Vicino Oriente antico.

SMEA: Studi Micenei ed Egeo Anatolici.

StBoT: Studien zu den Boğazköy-Texten, Wiesbaden, 1965ff.

STBoTB: Studien zu den Boğazköy-Texten: Beihefte - Wiesbaden, 1988ff.

Studia Asiana 9: Sacred Landscapes of Hittites and Luwians: Proceedings of the International Conference in Honour of Franca Pecchioli Daddi, Florence, February 6th-8th, 2014.

StudMed: Studia Mediterranea.

TH: Texte der Hethiter.

The Sound of Indo-European 2: = Sukač R. - Šefčik O. (ed.), The Sound of Indo-European 2 - Papers on Indo-European Phonetics, Phonemics and Morphophonemics, (LSIEL 41) Muenchen.

Troy and the Trojan War: Mellink M.J. (ed.), Troy and the Trojan War. A Symposium Held at Bryn Mawr College, October 1984, Rryn Mawr.

TTKY VI/23: Sedat Alp, Beiträge zur Erforschung des hethitischen Tempels. Kultanlagen im Lichte der Keilschrifttexte: Neue Deutungen - Ankara, 1983.

UAVA: Untersuchungen zur Assyriologie und vorderasiatischen Archäologie - Berlin/Boston, 1960ff.

UF: Ugarit Forschungen. Internationales Jahrbuch für die Altertumskunde Syrien-Palästinas.

VBoT: Verstreute Boghazköi-Texte, hrsg. von A. Götze - Marburg, 1930.

VOQ: Università di Roma “La Sapienza”. Dipartimento di Scienze Storiche Archeologiche e Antropologiche dell'Antichità. Serie Vicino Orientale, Quaderni.

WdO: Die Welt des Orients. Wissenschaftliche Beiträge zur Kunde des Morgenlandes.

WVDOG: Wissenschaftliche Veröffentlichungen der Deutschen Orient-Gesellschaft - Leipzig, Berlin, 1900ff.

ZA: Zeitschrift für Assyriologie und verwandte Gebiete-Leipzig, später Berlin,1886ff.

ZVS: Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung (ZVS), später Historische Sprachforschung (HS), begründet von Adalbert Kuhn; früher Kuhns Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung - Berlin, Göttingen 1852ff.

2. Çorum Semp.: Ipek Ö. (ed.), 2. Corum Kazı ve Araştırmalar Sempozyumu, Çorum.

3.Hit.Congr.: Alp S. - Süel A. (ed.), III. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri, Çorum 16-22 Eylül 1996 - Acts of the IIIrd International Congress of Hittitology, Çorum, September 16-22, 1996, Ankara.

6.Hit.Congr.: Archi A. - Francia R. (ed.), VI Congresso Internazionale di Ittitologia, Roma, 5-9 settembre 2005, Parte I, (SMEA 49), Roma.

7.Hit.Congr.: VII. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri, Çorum 25-31 Ağustos 2008 – Acts of the VIIth International Congress of Hittitology, Çorum, August 25-31, 2008 - Ankara, 2010.

7TTKongr.: VII. Türk Tarih Kongresi, Ankara 25-29 Eylül 1970. Kongreye Sunulan Bildiriler, Ankara.

9.Hit.Congr.: Süel A., (ed.), IX Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri, Çorum 08-14 Eylül 2014/Acts of the Ixth International Congress of Hittitology, Çorum September 08-14, 2014, vol.I-II, Çorum.

GİRİŞ

M.Ö. 2.binyılda Anadolu ve Kuzey Suriye'de hüküm sürmüş en önemli uygarlıklarından olan Hititlere dair bilgilerin büyük bir çoğunluğuna, arkeolojik verilerin yanında Hititlerin miras bıraktıkları çiviyazılı belgeler sayesinde ulaşmaktayız. Kendilerini "1000 Tanrılı/*LI-IM* DINGIR^{MEŠ}" olarak adlandıran ve uyguladıkları hoşgörü politikası çerçevesinde panteonlarına dahil ettikleri tanrı ve tanrıçalar arasında Hattilerden alıp benimsedikleri Hatti kökenli tanrıça *Tetešhapi* doktora tez araştırmamızın konusunu oluşturmuştur.

Çalışmamızı sürdürürken tanrıça *Tetešhapi* ve özellikle bayramına dair bazı sorunların olduğu gözlemlenmiştir. Bunlardan bir tanesi, bu tanrıça için teklif edilen kült merkezi konusunda fikir birliğinin olmamasıdır. Bir başka sorun ise metinlerin oldukça kırık olmasından kaynaklı olarak söz konusu bu bayramın, belirli bir düzene sokulamamasıdır. Bu ve diğer sorunları göz önünde bulundurduğumuzda, Hitit çiviyazılı belgelerin bize sağladığı bilgi akışından faydalanarak tanrıça *Tetešhapi* ve onun bayramına dair sorunların çözülebilmesi amaçlarımızdan bir tanesi olmuştur.

Yaklaşık 61 tablet ve 89 tablet fragmanından oluşan CTH 738 numaralı tanrıça *Tetešhapi* Bayramı metinlerinin çoğu Orta Hitit dönemine tarihlendirilmektedir. Ancak bayram metinleri incelendiğinde bayramın Eski Hitit geleneklerini yansıttığı açıkça görülmektedir[1]. Tanrıça *Tetešhapi* bayramında yer alan görevli ve tanrıların Hitit kültüründe öncü olan Hatti kökenli olması, tanrıça *Tetešhapi*'nin yine Hatti kökenili diğer bayramlardaki varlığı, *Hattuša*'dan *Tawiniya*'ya süren kült yolculuğu, kutlamaların en az yedi gün sürmesi, dans, müzik, eğlencenin öne çıkması, metinlerin içinde Hattice

[1] F. P. Daddi, 1987b, s.364; A. Ünal, 1994, s.210.

pasajların yer alması gibi çeşitli unsurlar bir bütünde incelenerek detaylı bir şekilde tezimizde çalışılmıştır.

Metin Numarası	**Katalog**	**Dönemi**	**Geçişi**
KBo 19.138 ay.21', 29', 31'	738.I.7.B	YH	^{D}*Te-te-eš-ha-pí-in,* $^{\acute{D}\grave{}}$*Te-te-eš-ha-pí,* ^{D}*Te*[*-te-eš-ha-wi$_{pí}$*]
KBo 19.161 öy.II 22', ay.IV 21'	738.I.2	YH	^{D}*Te-te-eš-ha*[*-,* ^{D}*T̬e-te-eš-h*[*a-pí*$^{?}$
KBo 19.163 öy.I 32', öy.II 29', ay.IV 2	738.I.1.A	YH	^{D}*Te-t*]*e-eš-ha-wi$_{pí}$,* ^{D}]*Te-te-eš-ha-pí,* ^{D}*Te-te-eš-ha-p*[*í*(-)
KBo 20.46	738.I.26	OH	-
KBo 20.79+ KBo 38.37 5'	738.I.14	OH	[^{D}*T*]*e-te-eš-ha-wi$_{pí}$-in*
KBo 20.84+ sol sütun 15', sağ sütun 10'	738.I.9	OH$^{?}$	^{D}*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$* ^{D}*Te-t*[*e-eš-ha-pí,* ^{D}*Te-te-eš-ha-wa$_{pí}$-i*[*n*
KBo 21.90 (394/c+483/c) öy. 4', 5', ay. 47', 53', 54'	738.2.C	OH	^{D}*Te-te-eš-*[*ha-*], ^{D}*Te-te-eš-ha*[*-pí,* ^{D}*Te-te-eš-ha-pí-in,* ^{D}*Te-te-eš-ha-w*[*a$_{pí}$*], ^{D}*Te-te-eš*[*-ha-wa$_{p}$*]$_{í}$
KBo 21.91 (159/c+206/c+249/c) 10'	738.I.10	OH	^{D}*T*]*e-te-eš-ha-wi$_{pí}$*
KBo 21.93 (159/c+206/c+249/c) öy.I 11', öy.II 6', 9'	738.I.18	OH	^{D}]*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$,* ^{D}*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$-in,* ^{D}*Te-te-š-ha-wi$_{pí,}$* ^{D}[*Te-te-eš-ha-pí*
KBo 21.95+KBo 21.98 öy.I 21', öy.II 6'	738.I.15.A	YH	^{D}*Te-te-eš-ha-pí,* ^{D}*Te-te-eš-ha-pí*
KBo 21.96 (1364/c+1365/c+1486/c) 7', 15'	738.I.20	OH	^{D}*Te-te-eš-ha-wi$_{i}$,* ^{D}*Te-t*[*e-eš-ha-wi$_{i}$*
KBo 21.97+KBo 37.53 17'	738	OH	^{D}*Te-*[
KBo 21.99+KBo 21.104 öy.II 12', 19', 24', ay$^{?}$.III 2', 5'	738.I.13	OH	^{D}*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$,* ^{D}]*Te-te-eš-ha-wi$_{p}$*[*$_{í}$,* ^{D}*T*[*e,* ^{D}*Te*[*-*
KBo 21.100 ay. 12', 16'	738.I.3	OH$^{?}$	^{D}*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$,* ^{D}*Te-te-eš-ha-w*[*i$_{pí}$*
KBo 21.101	738.8	OH	-
KBo 21.102 ay. 13', 15'	738.I.4	YH	[^{D}*Te-te-eš-ha-w*]*i$_{i}$,* ^{D}*Te-te-eš-ha-pí*

KBo 21.105 ay.19’	738.I.17	OH	^{D}*T]e-te-eš-ha-w[í$_{pí}$*
KBo 21.106 (1103/c+328/d) öy. 8’, 13’	738.I.5	OH	^{D}*Ta-te-eš-ha-wa*-x[,^{D}*Ta-te-eš-ḫa*-[ ]
KBo 22.196	738.I.22	OH	-
KBo 25.48 (123/c+135/c) öy.II 3, 10	738.I.12	OH	˹^{D}˺*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$*, ^{D}*Te-te-eš-ha-wa$_{pí}$*[
KBo 25.167	738.I.8	OH$^{?}$	-
KBo 30.103	738.I.21	OH	-
KBo 30.161	738	OH	-
KBo 30.172 öy. 2’	738.I.16	OH	^{D}*Te-t]e-eš-ha-wi$_{pí}$*
KBo 31.195	738	OH	-
KBo 32.114+KBo 32.106	738	OH	-
KBo 32.117	738	OH$^{?}$	-
KBo 34.167	738	OH$^{?}$	-
KBo 34.169(+)KBo 46.253	738.I.1.B	OH	-
KBo 37.51(+) öy. sütun III 5, ay.VI, ay. sütun V 3’, 9’, 19’, ay. sütun VI 6	738.I.24.A	GYH	^{D}*Te*[*-te-eš-ha-pí*], ^{D}*Te-te-eš-ha-pí-in*, ^{D}*Te-te-iš-ha-pí*, ^{D}*Te-te-eš-ha-pí,* ^{D}*Te-te-iš-ha-pí,* ^{D}*Te-te-iš-ha-pí-in*
KBo 37.54	738	OH	-
KBo 37.55	738	YH	-
KBo 37.56	738	YH	-
KBo 37.57 öy.$^{?}$ 5’	738	OH	[^{D}*Te*]*-te-eš-ha-pí-in*
KBo 37.58 2’	738.I.28	OH	^{D}*T]e-te-eš-ha-pí-in*
KBo 37.163	738	OH	-
KBo 38.53	738	OH	-
KBo 39.171 öy. 5’	738	OH	^{D}*Ta-*˹*te*˺*-eš-ha-*˹*wi$_{i}$*˺-x
KBo 41.104	738	Bilgi Yok	-
KBo 45.129(+)KBo 49.122	738.I.31	YH	-
KBo 46.252	738	GYH	-
KBo 47.263	738	OH	-

KBo 48.64 ay.? III? 4’	738	YH	˹D*Te-te*˺*-eš-ha*[*-pí*(-)
KBo 54.205	738	OH?	-
KBo 56.106	738	YH	-
KBo 58.217	738	YH	-
KBo 64.172 7’, 10’, ay.IV 6	738.I.27	OH	D*Te-te-eš-ha*[*-pí,* D*Te-te-eš-ha-pí-wa*-x[,D*Te*[-
KBo 64.174	738	YH	-
KBo 66.118	738	Bilgi Yok	-
KBo 66.288	738	Bilgi Yok	-
KUB 32.80	738	OH	-
KBo 21.103+KBo 24.98+ KUB 32.83+KBo 25.155 ay. 21’, 29’, 31’	738.I.7.A	OH	D*Te-te-eš-ha-pí-in,* ˹D˺*Te-te-eš-ha-pí,* D*Te*[*-te-eš-ha-wi*$_{pi}$]
KUB 34.114	738.4	Bilgi Yok	-
KUB 48.17 x+1	738.I.24.B	YH	[D*Te-te-eš-h*]*a-pí-i*[*n*
KUB 53.28	738.I.7.C	YH	-
ABoT 2.184	738.?	YH	-
ABoT 2.235 6’	738	YH	D*Te-te-eš*[(*-ha-wi*$_i$*-i*
IBoT 2.28	738.?	YH	-
IBoT 2.43 öy.II 15, 17	738.I.6	OH	D*Te-te-eš-ha-wi*$_i$, D*Te-te-eš-ha-pí*
VBoT 32 I? 4	738.I.11	OH	D*Te-te-eš-ha-wi*
Bo 6594 ay.?III 6’	738.I.23	EH	D*Te-te-eš-ha-pí-in*

Konumuza dair incelediğimiz tüm çiviyazılı belgelere göre, tezimizin ilk bölümünde tanrıça *Teteshapi*’nin kökeni ve adının etimolojik açıklaması yapılmıştır. Yapılan açıklamalar sonucunda, bu tanrıçanın Hatti kökenli bir tanrıça olduğu açıkça anlaşılmıştır.

Tezimizin ikinci bölümünde, bu tanrıçanın adının geçtiği bayramlar ele alınmış; tanrıça *Teteshapi* bayramı ile bu tanrıçanın adının bulunduğu *purulli*(*ya*)- ve KI.LAM bayramlarının benzerlikleri ile farklılıkları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, bu tanrıçanın ait olabileceği düşünülen iki kült merkezi ele alınmış; dördüncü ve beşinci bölümlerde ise tanrıça *Teteshapi* bayramında yer alan görevliler, tanrı/tanrıçaların adları ve bu bayramda adı geçen yapı ve malzemeler incelenmiştir.

Çalışmamızın altıncı bölümünde, en az yedi gün sürdüğü düşünülen tanrıça *Teteshapi* bayramının günleri incelenmiştir. Aynı zamanda tasnif edilen Hitit tabletlerine göre bu bayramın metinleri kategorize edilmiştir.

Yedinci bölümde, tanrıça *Inara* ile tanrıça *Teteshapi* arasındaki bağlantı Hitit belgeleriyle incelenmiş; sekizinci bölümde, tanrıça *Teteshapi*'nin bulunduğu mitolojik metin ele alınmıştır.

Tezimizin dokuzuncu bölümünde ise tanrıça *Teteshapi* bayramına ait tüm metinlerin transkripsiyon, tercüme ve filolojik yorumu verilerek detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmamızda, özellikle tanrıça *Teteshapi* bayramına ait bazı metinlerin kırık olmasından dolayı, bazı noktalarda eksiklikler söz konusu olmuştur. Ayrıca bazı metin bilgilerinin farklı noktalarda kullanılması da tekrara sebebiyet vermiştir.

Sonuç olarak, doktora tezimizde tanrıça *Teteshapi* ve onun bayramına dair tüm belgeler bir araya getirilmiş ve bir bütünde incelenmiştir.

1. Tanrıça *Tetešhapi*'nin Kökeni ve Etimolojisi

Hattice *tete*[2] = büyük (femininum/dişi)[3], Hattice *šahap*= tanrı/uluhiyet (cinssiz/nötr) ve *i*-Hitit vokalizasyonundan oluşan *Tetešhapi* adı, logografik formda ^{D}GAL "Büyük Uluhiyet" olarak adlandırılmaktadır[4]. *tete-kuzzan* "büyük ocak", *titah-zilat* "büyük sandalye-taht" gibi isim bileşiklerindeki olduğu gibi ^{D}*Tete-shapi* "büyük uluhiyet/tanrıça" anlamına gelmektedir. Söz konusu bu kelimelerin cinsi, (genus) henüz belirlenmemiş olsa da bu kelimeler, femininum/dişil kabul edilmelidir. Öyle ki, *tete*'de femininum/dişil **t* sesi, *te-t* ve bağlayıcı sesli harf ile görülmektedir. *Tele-pinu* adına baktığımızda ise maskulinum/eril **l* sesi, *te-l* ve bağlayıcı bir sesli harf ile karşımıza çıkmakta ve tanrının adı, "büyük/güçlü oğul" anlamına gelmektedir. Bu örneklerden yola çıkarak, Hatticedeki "büyük" kelimesinin asıl kökünün *tete* değil, **te* olduğunu varsaymamız gerekecektir. Böylece *tete*, *teti* femininum/dişil, *teli* ise maskulinum/eril olarak belirtilmektedir[5].

Hattice "*wašhap*", "tanrılar, tanrılar toplumu" anlamına gelen bir kelimedir ve bu kelimenin kollektif-çoğul formda olduğu gözden kaçırılmamalıdır[6]. KI.LAM bayramına ait KBo 21.85+ I 24'te geçen ^{D}*Hattušan*(-)*tewešhap* ise ^{D}*Hattuš=an*(=)*te=wa$_a$=šhap* olarak analiz edilmekte ve ^{URU}*Hattušaš* DINGIR^{MEŠ} yani "*Hattuša*'nın Tanrıları" anlamına gelmektedir[7].

---

[2] O. Soysal, 2004, s.314.

[3] Ch. Girbal 1986, s.161; A. Ünal, 1994, s.209; O. Soysal, 2004, s.33 vd.; A. Ünal, 2007, s.592a; A. Kloekhorst, 2008: s.818 vd.; F. P. Daddi, 2011, s.614; HED (ŠA), s.70 vd.; CHD (Š2), s.92 vd.; HW, s.179.

[4] E. Laroche, 1946-1947, s.35; F. P. Daddi, 1987b: 369; A. Ünal, 1994, s.209; O. Soysal, 2004, s.182.

[5] O. Soysal, 2004, s.33-34, 313.

[6] O. Soysal, 2004, s.35, 322.

[7] P. Taracha, 2009, s.40 dn.187, O. Soysal, 2004, s.459.

"Tanrı" kelimesi için kullanılan *š*(*a*)*hap*[8]'tan türetilen birçok kelime bulunmaktadır[9]. Bilindiği üzere, Hatticede tanrı kelimesi cinssizdir. Henüz metinlerde belgelenemeyen "erkek tanrı" anlamındaki maskulinum formunun **š*(*a*)*hapal*, "tanrıça" anlamındaki dişil formununun ise **š*(*a*)*hapat* olduğu düşünülmektedir[10].

Hattice *š*(*a*)*hap* kelimesini içeren toponim adlar da çiviyazılı kaynaklarda bulunmaktadır[11]. *aš-ha-pa* elementinden oluşturulan *Harašhapa*, *Hiššašhapa*, *Iwašhap*[$a^{?}$], *Parmašhapa*, *Zanišhapa*, *Zinišhapa* gibi coğrafi adların Hatti kökenli olduğu ve bunların *Hattuša*'nın kuzeyinden Konya Ovası'na kadar uzanan bir bölgeye lokalize edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[12].

Hattice belgelerde tanrıça *Teteshapi*'nin adı, ^{D}*Te-te-eš-ha-pí*, ^{D}*Tete=šhapi=n*, ^{D}*Te-te-eš-ha-wi*$_i$, ^{D}*Te-te-eš-ha-wi*$_{pí}$ gibi çeşitli yazımlarla karşımıza çıkmaktadır[13]. Alt karakterlerdeki *wa*$_a$, *wu*$_u$, *wi*$_i$, *pi*$_i$ gibi sesler, Hattice ve Hurricede kullanılan ses karakterleridir ve Hitit çiviyazısı sistemi, yabancı dili her zaman fonetik terimlerle tam olarak yeniden üretemediği için bu tip bazı özel çiviyazısı karakterleri kullanılmıştır[14]. Ayrıca bu alt karakter yazımlar, Hatticeye de işaret ettiği için tanrıça *Teteshapi*'nın Hatti kökenli bir tanrıça olduğu kanıtlanmaktadır.

---

[8] O. Soysal, 2004, s.305.

[9] *ešhawu*$_u$*n* (*e=šhap=un*), *hanunišhawi*$_i$ (*ha=nu=ni=shap=i*), *hawa*$_a$*šhawiipi* (*ha=wa*$_a$*=šhap=i=pi*), *lašhawi*$_i$ (*la=šhap=i*), *mazzišhapi*, *pizzipašhap* (*pi=izzi=pa=šhap*), *šahawu*$_{pu}$*n* (*šahap=un*), *taparwa*$_a$*šhap* (*ta=par=wa*$_a$*=šhap*), *tewa*$_a$*šhawi*$_i$ (*te=wa*$_a$*=šhap=i*), *wa*$_a$*rwa*$_a$*šhap* (*wa*$_a$*r=wa*$_a$*=šhap*), *wa*$_a$*šhapel* (*wa*$_a$*=šhap=el*), *wa*$_a$*šhapma* (*wa*$_a$*=šhap=ma*), *wa*$_a$*ttewa*$_a$*šhap* (*wa*$_a$*=te=wa*$_a$*=šhap*) *und zanišhap* (*za=ni=šhap*). O. Soysal, 2004, s.180-181.

[10] O. Soysal, 2010, s.791, dn.20. Örneğin *tu=šhapat=un* olarak analiz edilen ^{D}*Tuhašail*, ^{D}*Tuphašail*.

[11] O Soysal, 2010, s.787-791.

[12] O. Soysal, 2010, s.790.

[13] O. Soysal, 2004, s.314.

[14] O. Soysal, 2004, s.28.

2. Tanrıça *Tetešhapi*'nin Çeşitli Bayramlardaki Varlığı

Birçok toplumda olduğu gibi, Hititlerde de önemli bir yere sahip dini olguların başında ritüeller, bayramlar ve şenlikler gelmektedir. Hititçe kaynaklara göre, kutlamalara farklı kökenden çok sayıda tanrı ve tanrıça katılmış; onların şerefine içkiler sunulmuş, ziyafetler düzenlenmiştir. Hatti kökenli tanrıça *Tetešhapi* de Hitit bayramlarında adı geçen tanrıçalar arasında yerini almıştır.

Tanrıça *Tetešhapi* ile ilgili vereceğimiz bilgilere geçmeden önce Koloni döneminde Anadolu'nın inanç sistemine kısaca değinmek istiyoruz. Anadolu tarihinin en önemli dönemlerinden sayılan Eski Asur Ticaret Kolonileri Çağına ait belgeler, Anadolu'ya dair önemli bilgiler sağlamaktadır. Tıpkı *Hattuša*'daki arşivler gibi doğrudan dini içerikli belgeler tüccarların arşivlerinde bulunmasa da yine de o dönem insanlarının inançlarına dair bilgiler bulunmaktadır. Koloni döneminde tapınılan tanrılar ile teofor isimlerde geçen tanrı adları hakkındaki bilgileri hem çiviyazılı metinlerden hem de Anadolu üslubundaki silindir mühürler ile Kültepe'de ele geçen kült eşyalarından öğrenmekteyiz.

M.Ö. 2.binyılın ortası ve sonrasındaki dönemde, Anadolu'daki dini yapının Hitit diniyle benzeştiği tahmin edilmekte, Eski Asur Ticaret Koloni döneminde ayrıcalıklı olan tanrı ve tanrıçaların ise farklı isimlerle Hitit döneminde saygı gördüğü ifade edilmiştir[15]. Örneğin, Anadolu'da tapınım gören Hatti kökenli tanrı *Inar*, Kültepe metinlerinde şahıs ismi Hitit kaynaklarında ise tanrıça olarak karşımıza çıkmaktadır[16].

Asurlu tüccarların arşivlerinden oluşan Kültepe tabletlerine göre Anadolu'nun yerli tanrılarının Hatti, Hitit, Hurri ve Luvi kökenli olduğu görülmüş; Mezopotamya'dan

[15] H. G. Küçükbezci, 2011, s.2.

[16] E. Bilgiç, 1943, s.41.

ise Amurru, Akad, Asur ve Sumer kökenli tanrılar panteonda yer almıştır[17]. Koloni dönemine ait belgelerde, tanrılara atfedilen kutsal bayramlara ise çoğunlukla borç belgelerinde rastlanılmıştır. Söz konusu borçların bayramlarda ödenmesinin sebebi, bayramların belirli tarımsal dönemlerde kutlanılması ve borçluların (özellikle de çiftçilerin) borçlarını ödeyebilecek hale gelmesi gibi unsurlara bağlanmıştır[18].

Koloni Döneminde kutlanan bazı bayram isimleri tanrı adlarından alınmıştır. Çiviyazılı kaynaklardan öğrenildiği kadarıyla yerel tanrı adlarının bazıları *Anna*, *Harihari*, *Nipaš*, *Nisaba*, *Kubabat*, *Parka*, *Tahtuhanum*'dur[19]. Tanrı adlarından oluşan bayramların kutlanma tarihleriyle ilgili bazı çıkarımlar yapılmış; kesin olmamakla birlikte bahar ayında *Nipas* bayramı, yaz ayında *Tahtuhanum* adlı Hasat Bayramı, kış ayında ise Tanrı *Parka*'nın onuruna bir bayram kutlanmıştır. Bir diğer bayram ismi *Harihari*'nin ise hangi dönemde kutlanıldığı bilinmemektedir[20]. Farklı kökenli tanrıların varlığı, kişi adlarında teofor isimlerin bulunması, bayram isimlerinin tanrı adlarından oluşması gibi unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, M.Ö. 2.binyıl Koloni döneminin dini yapısına dair bilgiler elde edilmekte ve Anadolu'da o dönemden itibaren çok tanrılı bir inanç sistemin kabul gördüğü açıkça görülmektedir. Ayrıca Anadolu'daki bu dini yapının sonraki dönemlerde aynı topraklarda yaşayan toplumlara etki ettiği de açıktır.

Hititçe kaynaklarda tanrıça *Teteshapi* adına düzenlenen bir bayram yer almış ve bu bayram Hitit dininde önemli bir görevde olan NIN.DINGIR rahibesi tarafından yönetilmiştir. Hitit kaynaklarına baktığımızda, tanrıça *Teteshapi*'nin adının geçtiği diğer bayramlar ise *purulli*(*ya*)- ve KI.LAM bayramlarıdır. Şimdi, adı geçen bayramlarda tanrıça *Teteshapi*'nin varlığını ve bayramlar arasındaki benzerlik ile farklılıkları sunmak istiyoruz.

[17] L. Gürkan Gökçek - G. İnce, 2016, s.45.

[18] H. G. Küçükbezci, 2011, s.3-4; L. Gürkan Gökçek - G. İnce, 2016, s.48.

[19] H. G. Küçükbezci, 2011, s.2-3; L. Gürkan Gökçek - G. İnce, 2016, s.44.

[20] L. Gürkan Gökçek - G. İnce, 2016, s.48-49.

2.1) *purulli*(*ya*)- Bayramında Tanrıça *Tetešhapi*'nin Varlığı ve Tanrıça *Tetešhapi* Bayramı Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar:

Hattice *purulli*(*ya*)-[21] toprak kelimesiyle ilişkilendirilen ve Hatti kökenli yeni yıl bayramı olarak bilinen ^{EZEN}*purulli*/*wurulli*/*purulliyaš* bayramı, ilkbaharın başında *Arinna, Hakmiš, Hattuša, Nerik, Utrūna, Zippalanda* gibi birçok kült merkezinde kral ve kraliçe tarafından kutlanmıştır[22]. Hatti geleneğine ait *purulli*(*ya*)- bayramı, yeni yıl ve bir çeşit bereket ile ilişkilendirilen bir merasimdir ve bu bayramın ana kahramanları Hatti kökenli Fırtına Tanrısı ile Tanrıça *Inara*'dır[23]. M.Ö. 13.yüzyılda Hitit kralları tarafından çeşitli şekillerde kutlanan *purulli*(*ya*)- bayramına dair elimize geçen fragmanların nasıl sıraya sokulacağı belli olmasa da yazılı kaynaklar *purulli*(*ya*) bayramının otuz iki tabletten meydana geldiğini göstermektedir[24].

purulli(*ya*)- bayramının Hatti kökenli kabul edilmesinin sebebi, Hattice kelime *wu$_u$r*-/*pu$_u$r*- "ülke, toprak, yer" anlamına gelen kökten oluşturulmasıdır[25]. Haas, bu bayramın merkezinin *Nerik* kenti olduğunu ifade etmektedir[26]. Özellikle III. *Hattušili* ve IV. *Tuthaliya* dönemlerinde, *purulli*(*ya*)- bayramının önemli bazı bölümlerinin AN.TAH.ŠUM bayramına dahil edildiği ve *Kizzuwatnalı Puduehepa*'nın katkısıyla *IŠTAR*'ın bu törenlere katıldığı bilinmektedir[27].

---

[21] A. Ünal, 2007, s.555b; HED (PE), s.137 vd.; CHD (P3), s.391 vd.; HW, s.174.

[22] CHD (P3), s.392; HED (PE), s.138; G. Kellerman, 1981, s.41; V. Haas, 1988; s.284-298; F. P. Daddi, 2014, s.291 vd.

[23] V. Haas, 1994, s.699-700.

[24] V. Haas, 1988, s.286-287; P. Dardano, 2006, s.22 vd.; A. Ünal, 2016b, s.112.

[25] CHD (P3), s.392; F. Sommer, 1947: s.92 vd.; O. Soysal, 2004, s.34, 324.

[26] V. Haas, 1970, s.254; V. Haas, 1988, s.285.

[27] A. Ünal, 2016b, s.112.

Hatti geleneğinin bir yansıması olan *purulli*(*ya*)- bayramı, *Tawiniya* kentinde de kutlanmış, NIN.DINGIR rahibesinin yanı sıra *zintuhi*- kadınları ile *hapiya*- adamları bu bayramda önemli rol oynamıştır[28].

İmparatorluk dönemine tarihlendirilen ancak dilbilimsel ve içerik bakımından ele alındığında, Eski Hitit unsurlarının yoğun olarak gözlemlendiği, evren algısının önemli bir yönünü temsil eden iki farklı versiyona sahip *Illuyanka* mitosu[29], *purulli*(*ya*)-bayramının büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. *Nerik* kenti Fırtına Tanrısının rahibi *Kella*'nın aktardığı *Illuyanka* mitosunun her iki versiyonunda, tiyatroya özgü sahneler ve kutsal evlilik rol oynamaktadır[30]. Bu kutsal evlilik, birinci versiyonda *Kiškilušša* kenti Fırtına Tanrısının kız kardeşi tanrıça *Inara* ile *Hupašiya* arasında, ikinci versiyonda ise Fırtına Tanrısı ile fakir adamın kızı arasında gerçekleşmektedir. Kutsal evlilik sahneleri, Bitik, İnandık vazoları ile Eskiyapar'ın birinci grubunu temsil eden (krem astarlı, kırmızı ve frizleri boya ile nakışlı olan) parçalarında betimlenmiştir.

purulli(*ya*)- bayramına benzeyen ve yeni yıl kutlamalarını içeren *Akitu* bayramı, her sene bahar ayında Eski Mezopotamya'da kutlanan en eski dini bayramlardan biridir. Dini bir törenden daha fazlası olan bu bayram krallığın, tanrıların ve başkentin üstünlüğünü vurgulamak için siyasi bir araç olarak kullanılmıştır. *Akitu* bayramı, M.Ö. 3.binyılın ortasına kadar uzanmaktadır. *Sargon* öncesi dönemde bu bayramın *Ur* kentinde kutlanıldığı ve bu bayrama ay adlarının verildiği bilinmektedir. Çiviyazılı belgelere göre, M.Ö. 2350-2100'de bu bayramın önceleri *Ur, Nippur* ve *Uruk*'ta daha sonra ise Babil ve Asur'da kutlanan altı ayda bir düzenlenen bayram olduğu bilinmektedir. Bahar mevsiminin gelişini vurgulamak için on iki gün boyunca kutlanan bu bayram,

[28] *purulli*(*ya*)- bayramının bu bölümüne dair metinler CTH 649'da yer almaktadır. Bkz. V. Haas, 1994, s..729 vd.; A. Ünal, 2016b, s.115.

[29] G. M. Beckman, 1982, s.11-25.

[30] F. P. Daddi, 2014, s.292, dn.20.

Mezopotamya geleneği olarak birçok kültüre aktarılmış, bu bayramın bazı bölümleri ise Sumer Yaratılış Destanı'nda yer almıştır[31].

Akitu bayramında, başrolde Sumerli tanrı *Dumuzi* ve tanrıça *IŠTAR* bulunmaktadır. Bu bayramın yeni yıl kutlamalarından ziyade, daha çok mevsimsel döngü ile tarımsal açıdan bereket sağlaması amacıyla kutlanıldığı düşünülmektedir. Bu bayramın Sumerler'deki ilk örnekleri, *Ur* kentinin koruyucu tanrısı Ay Tanrısı *Nanna*'nın onuruna düzenlenmiştir. Bu bayram, *NISANNU* (Nisan) ve *TEŠRITU* (Ekim) aylarında olmak üzere iki temel ritüel içermektedir. Sumer takvimine göre, *NISANNU* (Nisan) birinci ayı, *TEŠRITU* (Ekim) ise yedinci ayı temsil etmektedir. Önceleri ekim, tarım, hasat ve bereket için kutlanan bu bayram, daha sonraları Nisan ayında kutlanarak yeni yıl bayramına dönüşmüştür. *Akitu* bayramı, zamanla Mezopotamya dünyasında kralın propagandası haline gelmiş; aynı zamanda ideolojik alana etki eden ve ilk halinden gittikçe uzaklaşan bir kutlamayla yoluna devam eden bu bayram özünde mevsimsel dönüşüm ile hasat kavramlarını içinde barındırmıştır. Bu bayram, on iki güne dağılan bazı törenlerden oluşmaktadır. *Akitu* bayramının bazı noktaları hakkında detaylı bilginin olmasına rağmen, pek çok nokta karanlıkta kalmaktadır. Ancak, Babil-Asur dönemlerinde bu bayramın 1 Nisan itibariyle başlayıp 12 Nisan'da sonlandırıldığı ayrıca tüm Mezopotamya topraklarında kutlanıldığı bilinmektedir. İlk dönemlerde bu bayram, Ay Tanrısı *Nanna* için düzenlenmiş olsa da daha sonraları her kentin ana tanrısı için düzenlenen ritüelleri kapsayan kutlamalarla devam etmiştir[32]. *Akitu* bayramı da tıpkı *purulli*(*ya*)- bayramı gibi bir mitos içermektedir. *Akitu* bayramında yer alan mitosun konusu, yeraltı dünyasında kalmaya mahkûm edilen tanrıça *IŠTAR*'ın kocası *Dumuzi*'yle bahar ayında yeniden birleşmesi ve böylece mevsimsel dönüşümün başlamasıdır[33].

[31] J. Bidmead, 2002, s.1-15.

[32] K. Demirci, 2013, s.61-62.

[33] K. Demirci, 2013, s.29.

Daddi, *Tetešhapi* bayramını *purulli*(*ya*)- bayramı gibi yeni yıl bayramı olarak değerlendirmekte ve kutsal evlilik sahnelerinin bu tür bayramlara özgü olduğunu ifade etmektedir[34]. Haas da Daddi'nin fikirini desteklemekte ve tanrıça *Tetešhapi* bayramını *purulli*(*ya*)- bayramıyla birleştirmektir. Ancak Ünal, tanrıça *Tetešhapi* bayramını bu bayram metinlerinde geçen *šes*- (uyumak, cinsel ilişkide bulunmak vb.) ve *arzana*- kelimeleriyle bağdaştırarak kutsal evliliğe bağlamanın inandırıcı olmadığını ifade etmektedir[35].

Çeşitli akrobasi, müzik ve dans gösterilerini bünyesinde barındıran bu bayram, çeşitli mitolojik efsanelerle birlikte ele alındığında diğer bayramlardan ayrılmaktadır. *purulli*(*ya*)- bayramına dair bazı kısımların *Hattuša*'dan *Tawiniya*'ya kaydırıldığı belirtilmiştir. *Tawiniya* kentindeki törenlerin ise en az yedi gün sürdüğü ayrıca tanrıça *Tetešhapi*'nin bayramın merkezinde yer aldığı ifade edilmiştir[36].

Tanrıça *Tetešhapi*'ye ait metinlere baktığımızda bu tanrıçanın özel bir rahibeye (NIN.DINGIR) ve kendine ait bir tapınağına sahip olması önem arz etmektedir. Daddi, tanrıça *Tetešhapi*'yi belirli bir tanrı olarak değil, tanrıça *Inara*'nın anıldığı isimlerinden birisi olduğuna değinmiştir[37].

purulli(*ya*)- bayramının *Tawiniya* kentinde gerçekleştirilen kutlamalarında Hattice şarkıların söylendiği ve *zintuhi*- kadınları, *šerhala*- adamları, *Tawiniya* kentinin *hapiya*- adamları gibi çeşitli görevlilerin katılım sağladığı görülmektedir[38]. Haas, *purulli*(*ya*)- bayramının iki grupta toplandığını ve ilk grubun NIN.DINGIR rahibesine ait

[34] F. P. Daddi, 2014, s.291-292.

[35] A. Ünal, 2016b, s.257.

[36] F. P. Daddi, 1987b, s.367; V. Haas, 1994, s.729; A. Ünal, 2016b, s.115.

[37] F. P. Daddi, 1987b, s.367.

[38] A. Ünal, 2016b, s.115 vd.

metin topluluğu CTH 649'dan, ikinci grubun ise tez konumuzu oluşturan tanrıça *Teteshapi* bayramına ait metin topluluğu CTH 738'den oluştuğunu belirtmiştir[39].

purulli(*ya*)- bayramında yer alan görevliler hakkında bilgi sağlayan metin KUB 8.69'dır.

KUB 8.69[40]

öy.III

5 DUB I^{KAM} *A-NA* EZEN$_4$ *pu-u-ru-li-ya-aš-za ma-ah-ʿhaˀ-an*

6 $^{LÚ.MEŠ}$*ha-pí-i-eš ú-nu-wa-aš-hu-uš da-an-zi*

7 *hal-ku-eš-šar-ra ma-ah-ha-an ha-an-da-a*[*n-z*]*i*

8 $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-u-hi-i-e-eš-ša ma-ah-ha-an*

9 SÌR [ ] GAL SÌR^{RU}

öy.III

5 Birinci tablet: *purulli*(*ya*)- bayram için

6 *hapi*(*ya*)- adamlarının takıları aldığı

7 tahıl miktarınını düzenledikleri zaman

8 *zintuhi* kadınlarının da

9 büyük şarkıyı söyledikleri zaman

Tanrıça *Teteshapi* bayramına ait KBo 21.95 numaralı metnin 22'.satırında ise *hapiya*- adamların temiz ve süslenmiş vaziyette oldukları anlaşılmaktadır.

[39] V. Haas, 1994, s.729 dn 130.

[40] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. P. Dardano, 2006, s.60-61. Ayrıca bkz. F. P. Daddi, 1987b, s.368.

KBo 21.95(+)KBo 21.98[41]

öy.I

22’ [*šu-up-p*]*a-e-eš* LÚ.MEŠ*ha-pí-e-eš* ˹*ú*˺*-nu-w*[*a-an-te-iš a-ra-an-ta*]

öy.I

22’ [tem]iz süslenmiş *hapi*(*ya*)- adamları [ayakta dururlar].

KUB 8.69 öy.III 7’deki “tahıl miktarını düzenledikleri zaman[42]” ifadesi KBo 21.95(+)KBo 21.98 numaralı metinde şu satırlarla ilişkilendirilmiştir:

KBo 21.95(+)KBo 21.98[43]

öy.I

18’ [ ]-x-*zi* DUMU.NITA-*aš ku-pa-al-la-aš* KÁ.GAL-*aš ša-r*[*a-a*]

19’ [LÚSA]GI.A *ši-pa-an-du-u-wa-an-zi pa-a-i* [(*nu*)] DU [MU.NITA-*aš*]

20’ [*pár-ši*]*-ya na-aš-kán* LUGAL-*wa-aš* ÉSAGHI.A*-uš* [

öy.I

18’ [ ] … erkek çocuk *kupalla*- kapısının yukarı[sına]

19’ [sa]ki içki sunmak için verir. Erkek ço[cuk onu]

20’ [böl]er. Onu kralın depoları [

Son yıllarda yapılan kazılarda, çeşitli Hitit kentlerinde tahıl depoları gün yüzüne çıkarılmıştır. *Hattuša* başta olmak üzere, Kaman-Kalehöyük, Alacahöyük’te tahıl

[41] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Nakamura, 2007, s.536, 538.

[42] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. P. Dardano, 2006, s.60-61.

[43] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Nakamura, 2007, s.536, 538.

depolarına rastlanılmıştır. Hitit çiviyazılı metinlerde ise ÉSAG adında depolardan bahsedilmektedir. *kinu-*/*ginu-*/*kenu-*/*genu-* "kırmak, açmak" gibi fiillerin yanı sıra toprağa kazılmış derin, içine bir şey konulup ya da içinden bir şeylerin çıkartıldığını anladığımız ifadeler, ÉSAG'ların bir yapıyı ifade etmeyip yeraltı deposunu/silosunu tanımlamaktadır[44]. Hem KBo 21.95(+)KBo 21.98 hem de KBo 21.93 öy.I 10'.satırda geçen [LUGAL-*w*]*a* ÉSAG$^{HI.A}$-*uš še-e-er ar-ha* "[kralın] depoları üzerine" ifadesi ile belki de yeraltı deposundaki tahılların çıkarıldığını düşünebiliriz. Böylece, *purulli*(*ya*)-bayramı ile tanrıça *Tetešhapi* bayramına ait pasajlardaki ortak yönün tahıl olduğunu görebilmekteyiz.

Pithoslar sonbahar aylarında, hasat edilmiş buğdaylarla doldurulurmakta; ilkbahar mevsiminde ise bu pithoslar açılarak içlerindeki buğdaylarla ritüeller için somun ekmekler hazırlanmakta ve tanrılara sunulmaktaydı. Pithosların ekinlerle doldurulması tohum ekim zamanını, pithosların açılıp içindeki ürünlerle ekmek yapılması ise hasat zamanına işaret etmektedir. Aynı zamanda, sonbaharda kutlanan bayramların bahar bayramlarından önce geldiği ifade edilmiştir[45]. Ancak KBo 2.5 ay.III 13-20.satırlara göre II. *Muršili* ilkbahar ayında *purulli*(*ya*)- bayramını kutlamıştır.

KBo 2.5[46]

ay.III

38 *ma-ah-ha-an-ma ha-me-eš-ha-an-za ki-ša-at*

39 *nu* EZEN$_4$ *pu-ru-li-ya-aš ku-it* GAL-in [EZEN$_4$-*an*]

40 *A-NA* ^{D}U ^{URU}*Ha-at-ti Ù A-NA* ^{D}U ^{URU}*Zi-ip-pa*[*-la-an-da*]

41 *i-ya-nu-un I-NA* ^{É}*he-eš-ti-ma A-NA* ^{D}*Le-el-wa*[*-ni*]

[44] H. A. Hoffner, 1974a, s.34-37; A. Fairbairn - S. Omura, 2005, s.15-23; J. Seeher, 2015, s.191 vd.

[45] V. Haas, 1994, s.103; M. Cammarosano, 2018, s.116; D. Schwemer, 2022, s.382 dn.127.

[46] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. A. Goetze, 1967, s.188-191.

42 EZEN$_4$ *pu-ru-li-ya-aš* GAL-*in* EZEN$_4$-*an U-ÚL i-ya-nu-un*

43 *nu-kán* ^{URU}*Ha-at-tu-ši ša-ra-a ú-wa-nu-un*

44 *nu A-NA* ^{D}*Le-el-wa-ni A-NA* ^{É}*he-eš-ti-i*

45 EZEN$_4$ *pu-ru-li-ya-aš* GAL-*in* EZEN$_4$-*an i-ya-nu-un*

….

ay.III

38 İlkbahar olduğu zaman

39 büyük (bir) bayram (olan) *purulli*(*ya*)-bayramı

40 *Hatti* kentinin Fırtına Tanrısı ve *Zippa*[*landa*] kentinin Fırtına Tanrısı için

41 kutladım. *hešta*-evinde ise tanrıça *Lelwa*[*ni*] için

42 büyük (bir) bayram (olan) *purulli*(*ya*)-bayramını kutlamadım.

43 *Hattuša* kentine, yukarı geldim.

44 Tanrıça *Lelwani* için *hešta*- evinde

45 büyük (bir) bayram (olan) *purulli*(*ya*)-bayramını kutladım.

…

Yukarıda incelediğimiz metne göre, *purulli*(*ya*)- bayramının ilkbaharda kutlandığı açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Ayrıca, tanrıça *Teteshapi* bayramına ait metinlerinde *haršiyalli*- kabının varlığı, tanrıça *Teteshapi* bayramının da ilkbaharda kutlanıldığına işaret etmektedir.

purulli(*ya*)- bayramının birinci tabletine ait bilgi veren aynı metin KUB 8.69 öy.III 8-9.satırlarında, *zintuhi*- kadınlarının büyük şarkı söyledikleri belirtilmektedir[47].

[47] KUB 8.69 öy.III 8 $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-u-hi-i-e-eš-ša ma-ah-ha-an* 9 SÌR [ ] GAL SÌR^{RU}. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. P. Dardano, 2006, s.60-61.

Bu satırların tanrıça *Teteshapi* bayramına ait KBo 21.90'daki öy.25'-ay.44'teki *zintuhi*-kadınların söylediği uzun şarkıya karşılık geldiği düşünülmektedir[48].

Tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinde karşımıza çıkan "DUMU.MUNUS ^{LÚ}MÁŠDA/fakir adamın kızının" varlığı, *purulli*(*ya*)- bayramı içinde yer alan *Illuyanka* efsanesinde de bulunmaktadır.

KBo 25.48 (Tanrıça *Teteshapi* Bayram Metni)[49]

ay.III

5' *ha-at-ti-i-li* SÌR^{RU} *i-li-lu-wa-a-i*[*-ya*]

6' *i-li-lu-wa-a-i-ya* DUMU.MUNUS ^{LÚ}MÁSDA [

7' NIN.DINGIR-*aš me-na-ah-ha-an-da tar-ku*$^{!}$*-z*[*i*

8' NIN.DINGIR-*an* DUMU^{MEŠ}.É.GAL *har-kán-zi* D[UMU.MUNUS ^{LÚ}MÁSDA

9' LÚ ^{GIŠ}GIDRU *har-zi na-aš-ta nam-ma* [*pa-ra-a*

10' *hi-i-la pa-a-an*[*-zi*]

---

ay.III

5' *Hattice* şarkı söyler. *ililuwāi*[*ya*]

6' *ililuwāiya*. Fakir adamın kızı [

7' NIN.DINGIR rahibesinin karşısında dans ed[er.

8' NIN.DINGIR rahibesini saray görevlileri tutarlar. [Fakir adamın kızı]nı (ise)

9' asa adamı tutar. Sonra [

10' avluya [doğru] ilerlerl[er].

---

[48] F. P. Daddi, 1987b, s.368.

[49] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. Y. Arıkan, 2002, s.20.

KBo 3.7 = KUB 12.66 ay.III 6' (*Illuyanka* Metni)[50]

ay.III

4' *nu-za* DUMU.MUNUS *ŠA* ^{LÚ}*a-ši-wa-an-da-aš*

ay.III

4' ve fakir adamın kızı

Daha önce bahsettiğimiz gibi, Hatti kökenli mitoslardan olan ve *purulli*(*ya*)-bayramının kutlandığı esnada söylenen *Illuyanka* Efsanesi, iki versiyona sahiptir. Birinci versiyonda, Fırtına Tanrısı'nın kızı *Inara* ve *Hupašiya*, ikinci versiyonda ise karakterlerin isimlerinin yerine fakir bir adamın kızı, Fırtına Tanrısı'nın oğlu gibi ifadeler geçmektedir. Daddi ve Hoffner, tanrıça *Tetešhapi* metinlerinde rol oynayan fakir adamın kızını, tanrıça *Inara* ile eşitlenebileceğini düşünmektedirler[51]. *Illuyanka* efsanenin iki versiyonu, insanlar ile tanrılar arasındaki evliliği anlatmaktadır. Bu evlilik, açgözlü yılan *Illuyanka*'nın temsil ettiği kıtlığı ve bu kıtlığın tehlikelerini yenmek için her yıl insanlar ile tanrılar arasında kurulan bir bağı sembolize etmektedir. Aynı zamanda Daddi, tanrıça *Tetešhapi* ile tanrıça *Inara*'nın aynı tanrının hipostazları olduğunu da ifade etmektedir[52].

purulli(*ya*)- bayramına ait olan KBo 30.37 numaralı metinde, ^{NINDA}ZI.HAR.HAR, NINDA.KU$_7$ ve $^{(NINDA)}$*paršulli*- geçmektedir. Tanrıça *Tetešhapi* bayramı metinlerinde de bu isimlerin geçtiğini görmekteyiz[53].

Bo 4962 numaralı *purulli*(*ya*)- bayramına ait metinde öy.10. ve 13.satırlarında iki yapı adı geçmektedir. Bunlardan birincisi $^{(É)}$*hilammar*, ikincisi ise $^{(É)}$*halentuwa*-'dır.

[50] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. G. M. Beckman, 1982, s.15, 19.

[51] F. P. Daddi, 1982, s.361-379; H. A. Hoffner, 1990, s.13.

[52] F. P. Daddi, 2010a, s.267.

[53] KBo 21.96 4'; KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 11', 12', KBo 21.90 öy. 9'; KBo 21.106 öy. 3', 4'; IBoT 2.43 öy.II 5'. KBo 21.95(+) KBo 21.98 öy.II 25'; KBo 19.163 ay.III 9, 10.

Tanrıça *Tetešhapi* bayramı metinlerine baktığımızda ise[54] $^{(É)}$*hilammar* ve $^{(É)}$*halentuwa*-yapı adları geçmektedir. Ayrıca, her iki bayramda ortak olan bir diğer yapı ise "iç oda, iç bölüm, yatak odası" anlamındaki *tunnakkeššar*/*tunnakešna*-/*tunnakešnant*-'tır[55].

Yazılı kaynaklar ile arkeolojik veriler birlikte değerlendirildiğinde, bir yapının bağımsız tapınak olabilmesi için planın sırasıyla *hilammar* (kapı yapısı), *hila* (avlu), *adyton* (tapınağın en kutsal odası, kült odası) düzenini yansıtması hem de tek ve simetrik avluya sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda, *hilammar* yapısından geçilerek *hila*-(avlu)'ya girilmekte buradan da *tunnakkeššar*/É.ŠÀ'nın içinde bulunan kült odalarına geçildiği bilinmektedir. Bu bilgiler ışığında, kesin olmamakla birlikte hem *purulli*(*ya*)- hem de tanrıça *Tetešhapi* bayramının kutlanıldığı yerin bağımsız bir tapınak olabileceğini düşünmekteyiz.

Sonuç itibariyle, incelediğimiz her iki bayramda ortaya çıkan "süslenmiş *hapiya*-adamlarının" varlığı, her iki bayramın ortak noktasının ekin/hasat olabileceği düşüncesi, her iki bayramın ilkbaharda kutlanılması, *purulli*(*ya*)- bayramında *zintuhi*- kadınlarının söylediği uzun şarkının tanrıça *Tetešhapi* metnindeki *zintuhi*-kadınlarının icra ettiği uzun şarkıya denk gelebileceği düşüncesi ve en önemlisi *Illuyanka* mitosunda adı geçen "fakir adamın kızı" ifadesinin tanrıça *Tetešhapi* metinlerinde yer alması, bu bayramların ortak olan yönleri arasında sıralanabilir.

purulli(*ya*)- bayramı, tanrıların kahraman olduğu mitosları yeniden icra edildiği törenleri içermektedir. Öne çıkan efsanevi unsurlar, yerellik ve kutlamaların gerçekleştirildiği günlere bağlı olarak değişmektedir. Örneğin; *Illuyanka* mitosu, Nerik

[54] Bkz. KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 29'da $^{(É)}$*hilammar*; KBo 45.129(+)KBo 49.122 öy.I 10'da ise $^{(É)}$*halentuwa*- görülmektedir.

[55] *purulli*(*ya*)- bayramı metni için bkz. KBo 30.82 öy.I 10'. V. Haas, 1970, s.252. Tanrıça Teteshapi bayram metinleri için bkz. Bo 6594 öy.$^{?}$ I 6': *nu ar-za-na-aš* É-*ri tu-u*[*n*$^{?}$*-na-ak-ki-iš-na*; Bo 6594 öy.$^{?}$ I 8': *tu-un-na-ak-ki-iš-na hal-zi*[-; KBo 19.163 öy.I 19': 19' [*tu-u*]*n-na-ak-ki-iš-na hal-zi-ya*; KBo 19.163 öy.II 28': [*tu-un-na-ak-ki-iš-na hal-zi-ya*; KBo 21.105 öy. 13': -]*zi tu-un-na-ak-ki-iš-n*[*a*(-).

kentinde *purulli*(*ya*)- bayramında icra edilirken, *Tawiniya* kentinde ise tanrıça *Teteshapi*'ye adanmıştır. Diğer kentlerde ve özellikle de *Hattuša*'da ise vahşi faunanun ilahi koruyucusu olan tanrıça *Inara*'nın kendi tapınağının olduğu yerde de *Inara* mitinin göze çarpan unsurlarının icra edilmesi oldukça olasıdır.

2.2) KI.LAM Bayramında Tanrıça *Teteshapi*'nin Varlığı ve Tanrıça *Teteshapi* Bayramı Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar:

1950'li yıllarda, Boğazköy/Büyükkale'nin güneydoğusundaki kazılarda ele geçen KI.LAM[56] bayramının başlıca tabletlerine göre bu bayram, Hatti geleneklerini yansıtan kraliyet çifti tarafından başkent *Hattuša*'da ilkbahar ayında kutlanan ve üç gün süren bir bayramdır. Üç günlük kutlamanın programı ise temelde aynıdır. Bu bayram, iki ana törene sahiptir. İlkinde, kral saray kapısından diğerine geçerken çeşitli kült objelerinin krala takdim edildiği bir geçit töreni bulunmakta, ikincisinde ise kral ve kraliçe tarafından Tahıl Tanrıçasının tapınağı ziyaret edilmekte ve son olarak ise çeşitli Hitit kentlerinden gelen bazı görevliler tarafından tanrılara kurbanlar sunulmaktadır.

Bayramın adının anlamı henüz tam aydınlığa kavuşamamıştır. Çiviyazılı metinlere baktığımızda KI.LAM'ın determinatifsiz geçtiği görülmektedir. Hitit metinlerine bakıldığında KI.LAM adının geçtiği yerler aslında bir yer/mekâna işaret etmektedir. "Pazar yeri, hali hazırdaki durum" anlamındaki Akadça *MAHĪRUM* fonetik ve semantik açıdan ele alındığında KI.LAM=*hilammar* eşitliği varsayılarak Hititçeye de *hilammar* olarak geçmiştir. *hila*-, "kapı binası, kapı yapısı[?]" anlamına gelmekte olup bu bayram metinlerinin içeriğine göre değerlendirdiğimizde, bayramın kapı ile ilgili olduğu düşünülmektedir[57].

[56] I. Singer, 1983; I. Singer, 1984.

[57] M. G. Biga, 2002, s.104 vd.; A. Ünal, 2016b, s.138 vd.; HED (H), s.308-311.

"kapı yapısı?, pazar yeri" anlamlarına gelen KI.LAM, Hititlerin düzenli olarak baharda kutladığı en büyük bayramlardan birisidir[58]. Archi'ye göre, KI.LAM bayramı, sonbaharda kutlanan *nuntarriyašha* bayramının 25.-26.-27.günlerinde de kutlanmaktadır[59]. Üç gün süren KI.LAM bayramının *Arinna* ve *Zippalanda* kentlerinde kutlanıldığı bilinmektedir. Bayramın başlangıç noktası ise *Hattuša*'dır. *Hattuša*'da yapılan bir dizi törenden hemen sonra *Arinna*'ya geçilmektedir. Sayıca fazla olan görevlilerin yanı sıra çeşitli kentlerden gelen katılımcılar da bu bayramda yerlerini almışladır[60]. *halentuwa*-'nın açılışıyla başlayan bu törende müzik, çeşitli tanrılara içki sunumu, *kurša*-'ların taşınması, *Hattice* nidalar vb. unsurlar bulunmaktadır. Bayram, *Hattuša*-Yukarı Şehir'deki Fırtına Tanrısının tapınağında ve *halentuwa*- evinde *halehare*- adlı bir ayin ile bitmektedir[61].

KI.LAM bayramı, Ebla ritüelleri ile farklı açılardan karşılaştırılmıştır. Birçok çalışma, M.Ö. 2.binyılda Hititlerin Suriye kültüründen birçok özelliği özümsediğini ve Batı-Sami dünyası ile daimî olan iletişimin Hitit kültür dünyasına olan etkilerini ortaya koymuştur. Böylece KI.LAM bayramı, Suriye kültür ve geleneklerinin bir örneği olarak düşünülmüş ve bu bayramın M.Ö. 3.binyıldan 2.binyıla aktarıldığı belirtilmiştir. Singer, KI.LAM bayramını iki bölüme ayırmıştır: Birincisi "EZEN GAL" yani "büyük KI.LAM bayramı", ikinicisi ise "düzenli olarak kutlanılan KI.LAM bayramı"dır. Ancak bu ayrımın KI.LAM bayramına ait olmadığı ifade edilmiştir. Ebla metinlerine bakıldığında ise bayramların farklı bölümlere ayrıldığı gözlenmiştir. Ebla bayram kutlamaları esnasında Ebla tanrılarına kurban sunmak için taşınan boğa ve öküz boynuzlarının metallerden yapıldığı belirtilmiştir. KI.LAM kutlamalarında da kraliyet çiftinin Tahıl Tanrıçasının

[58] Bazı araştırmacılar KI.LAM bayramının ilkbaharda kutlanıldığını düşünmüştür. Bkz. H. A. Hoffner, 1974a, s.20; O. R. Gurney, 1977, s.31.

[59] A. Archi, 2015, s.12.

[60] A. Ünal, 2016b, s.140-141.

[61] P. Taracha, 2009, s.72; A. Archi, 2015, s.12; A. Ünal, 2016b, s.138-156.

tapınağına giderlerken arabalara koşulan süslü öküzlerin boynuz ve boyunduruklarının altın renginde olduğuna dair ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır[62]. Bu açıdan bakıldığında, Ebla ile Hitit bayram kutlamalarının birbirlerine benzeyen özelliklerinin bulunduğu açıkça görülmektedir.

KI.LAM bayramı metinlerinde birçok Hattice terim ve tanrı adı geçtiği için bu bayramın Hatti kökenli olduğu tahmin edilmektedir. Bu bağlantıyı doğrulayan bazı unsurlar ise şunlardır:

a) Hatti dilindeki anlatım fragmanları (KBo 30.16 (444/s); IBoT 2.29; KBo 30.17 (88/d); KUB 48.7; KUB 48.22)[63],

b) *Ankuwa* kenti halkının Hatti dilinde şarkı söylemesi (KBo 30.9 ay.III 1'-5')[64],

c) Hattili zanaatkarların demiri kullanmalarından yola çıkarak bu bayramda demir eşyalar ile demircilerden bahseden bazı pasajların varlığı (ZABAR, ^{LÚ}ZABAR.DIB)[65].

KI.LAM bayramında Tanrıça *Tetešhapi*'nın adı ise şöyle geçmektedir.

KBo 20.33+[66]

ay.V

55 [TUŠ-*a*]*š* ^{URU}*Ha-at-tu-uš* ^{D}*Te-te-eš-ha-pí-in* ˹*e*˺-[*ku-zi*

ay.V

55 [oturur vaziyet]te *Hattuš* kentinin Tanrıça *Tetešhapi*'sini i[çer.

[62] M. G. Biga, 2002, s.104-108.

[63] I. Singer, 1984, s.4.

[64] I. Singer, 1984, s.30.

[65] I. Singer, 1984, s.221-222.

[66] J. M. Burgin, 2019, s.34.

Yukarıda incelediğimiz metin, Singer'e göre Büyük Meclis/Büyük Toplantı'nın bir taslak tableti olarak değerlendirilmiştir[67]. Bu metinde dikkat çeken nokta ise Boğazköy/*Hattuša*'nın "*Hattuš*" yazımıdır. Kaniş/Kültepe'de ele geçen belgelerde, Asurlu tüccarların kaydettiği belgelere göre *Hattuš* önemli bir *kārum* merkeziydi. Aynı zamanda Boğazköy'de de bu kent önemli bir *kārum* merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır. M.Ö. 2.binyılda *Hatti* yerel yöneticisinin de yaşadığı yer olan *Hattuš* adı, Hitit döneminde değiştirilmemiş; kelimenin sonuna *-a* veya *-aš* getirilerek *Hattuša* - *Hattušaš* olarak yazılmıştır[68]. Bu bilgiler ışığında, yukarıdaki metne baktığımızda tanrıça *Teteshapi*'nin *Hatti* döneminden itibaren tanındığını açıkça görmekteyiz.

KUB 20.4[69]

ay.V

6' URU ^{GIŠ}GIDRU-*aš*$^{(?)}$ ^{D}*Te-te-e*[*š-ha-pí-in*

7' ^{D}*Mi-ya-ta-an-z*[*i-pa-an*

8' GIŠ ^{D}INANNA TUR.TUR $^{LÚ.}$[^{MEŠ}*ha-li-ya-ri-eš* SÌR^{RU}]

---

ay.V

6' *Hattuša* kenti Tanrıça *Tete*[*šhapi*'yi

7' Tanrı *Miyatanz*[*ipa*'yı

8' Küçük *IŠTAR* müzik aletini şar[kıcılar çalarlar.]

KI.LAM bayramına ait bu metinin ay.V 6'.satırıyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Singer, bu satırı "URU ^{GIŠ}GIDRU-*aš*$^{(?)}$ ^{D}*Te-te-e*[*š-ha-pí-in*"[70], Daddi,

[67] J. M. Burgin, 2019, s.31.

[68] S. Ö. Savaş, 1998, s.507-508.

[69] I.Singer, 1984, s.78.

[70] I.Singer, 1984, s.78.

^{D}*Te-te-e*[*š-*[71], Groddek ise *tup-pa-aš* ^{D}*Te-˹li*˺-[*pí-nu* $^{(?)}$[72] şeklinde okumuştur. Çiviyazılı metne baktığımızda ise şu çiviyazılı işaretler görülmektedir: 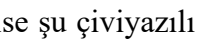 (^{D}*Te-li*). Metne göre DINGIR ve ardından gelen "*te*" işareti kolayca okunabilmekte, ancak "*te*"den sonra gelen çiviyazılı işaret kırık kısma denk geldiği için farklı yorumlara sebep olmaktadır. Bize göre, "*te*"den sonra gelen işaret "*li*" işareti olmalıdır. Singer, bu kırık olan kısmı KBo 20.33+ ay.55'teki "^{URU}*Ha-at-tu-uš* ^{D}*Te-te-eš-ha-pí-in*"e göre tamamlamıştır[73]. Groddek bu tamamlamayı problemli bulmaktadır, çünkü hem KUB 20.4 hem de KBo 20.33+ numaralı metinlerin çok az ortak noktası bulunmaktadır[74]. Sonuç olarak KUB 20.4'ün ay.V 6'.satırını *Tetešhapi* olarak değil; *Telipinu* olarak okumamız gerekmektedir. KI.LAM bayramında ise tanrıça *Tetešhapi*'yi KBo 20.33+ ay.55.satırlarında görmekteyiz[75].

KI.LAM bayramı ile tanrıça *Tetešhapi*'nin kendisine ait bayram metinlerindeki bazı benzerliklere dikkat çekmek istiyoruz. KI.LAM bayramı ile tanrıça *Tetešhapi* bayramının birinci ve ikinci gününe dair özet bilgileri kıyasladığımızda bazı ortak noktalar göze çarpmaktadır.

KI.LAM Bayramının Birinci Tableti (A. KBo 10.23+)[76]

öy.I

2' [*ma-a-*]*an lu-uk-kat-ta*

3' ^{É}*ha-li-en-tu-u-wa*

---

[71] F. P. Daddi, 1992, s.100.

[72] D. Groddek, 2004a, s.11'deki transkripsiyonu ise şöyledir: 3' ˹LUGAL˺-*uš hu-lu*[*-ga-an-ni-* 4' ˹3˺ *e-ku-zi* ^{D}[5' *Ú-ŠA-AB-BA-L*[*A* 6' *tup-pa-aš* ^{D}*Te-˹li*˺-[*pí-nu* $^{(?)}$ 7' ^{D}*Mi-˹ya*˺-*ta-an-z*[*i-pa-an* 8' GIŠ ^{D}˹INANNA˺ TUR.TUR ^{LÚ}[$^{.MEŠ}$*ha-li-ya-ri-eš* SÌR^{RU}].

[73] I. Singer, 1984, s.78; D. Groddek, 2004a, s.11 dn.1. Metin yeri için bkz. J. M. Burgin, 2019, s.34.

[74] D. Groddek, 2004a, s.11 dn.1.

[75] I. Singer, 1984, s. 78, 91.

[76] Transkripsiyon için bkz. I. Singer, 1984, s.9 vd.

4’ [*h*]*a-aš-ša-an-zi* ^{KUŠ}NÍG.BÀR-*aš-ta*

5’ *uš-ši-ya-an-zi*

6’ LUGAL-*uš tu-un-na-ki-iš-na*

7’ *pa-iz-zi nu-za* KIN$^{HI.A}$-*ta*

8’ *da-a-i*

9’ TÚG.GÚ.È.A BABBAR^{TIM} SU$^{KI(?)}$

10’ TÚG-*ya wa-ar-hu-in*

11’ *wa-aš-ši-ya-zi*

18’ LUGAL-*uš-kán IŠ-TU* É.DU$_{10}$.ÚS.SA

19’ *ú-iz-zi* …

öy.I

2’ Ertesi gün [ise]

3’ *halentuwa* kült yapısını

4’ [aç]arlar. Perdeyi

5’ açarlar.

6’ Kral iç odaya

7’ gider. Kıyafetini

8’ alır.

9’ Beyaz (renkteki) elbisesini, beyaz gömleğini

10’ kaba (kumaştan) elbisesini

11’ giyer.

18’ Kral banyodan

19’ gelir. …

Tanrıça *Tetešhapi* Bayramının Birinci ve İkinci Gününe Dair Özet Tablet (KBo 45.129(+)KBo 49.122)[77]

öy.I

9’ [ ]x UD^{KAM} *MAH-RU-Ú*

10’ [*lu-kat*] ^{É}*ha-le-en-tu-wa ha-aš-ša-an-zi*

11’ [^{KUŠ}NÍ]G.BÀR-*aš-ta uš-ši-i-ya-an-zi*

12’ [LUGAL-*uš*] *I-NA* É.DU$_{10}$!.ÚS.SA *pa-iz-zi* ^{TÚG}NÍG.LÁM^{MEŠ} BABBAR^{TIM}

13’ [*wa-aš-ši-ez-zi*$^{?}$ L]UGAL-*uš-kán IŠ-TU* É.DU$_{10}$.ÚS.SA

14’[*pa-ra-a ú-iz-zi*] …

öy.I

9’ [ ] … birinci gün

10’ [ertesi gün] *halentuwa* kült yapısını açarlar.

11’ [per]deyi açarlar.

12’ [kral] banyoya gider. Beyaz (renkteki) merasim elbiselerini

13’ [giyer.$^{?}$ K]ral banyodan

14’ [gelir.] …

Her iki metinde görüldüğü üzere, bayramlar *halentuwa*- kült yapısının açılmasıyla başlamaktadır. Ancak, tanrıça *Tetešhapi* bayramının birinci ve ikinci gününe dair özet tabletler detaylı bilgi sağlamamakta, bu günlere dair özet bir anlatıma sahip olduğu açıkça görülmektedir. Aynı zamanda incelediğimiz metinlere baktığımızda, *halentuwa*- kült yapısı, KI.LAM bayramının birinci gününde açılırken tanrıça *Tetešhapi* bayramında ise bu yapı ikinci günde açılmaktadır. Konumu ve işlevi henüz kesin olarak bilinmeyen

[77] Transkripsiyon için bkz. H. Roszkowska-Mutschle, 2005, s.171.

halentuwa-[78], tapınağın kült odası/cella, saray, kült yapısı şeklinde tanımlanan bu yapının Büyükkale Sarayıyla eşitlenebileceği ifade edilmiştir. Hitit yazılı kaynaklara göre bazı Hitit kentlerinde *halentuwa*- yapısı bulunmaktadır[79]. *halentuwa*- yapısının iki veya dört avludan oluşması ve bu yapının yakınında veya içinde tapınak bulunması gerekmektedir[80].

Metinlere baktığımızda, kralın banyoya gittiği ve temizlendikten sonra giydiği elbisenin renginin beyaz olduğu görülmektedir. KI.LAM bayramında kralın "iç oda, iç bölüm, yatak odası" anlamındaki *tunnakkeššar*/*tunnakešna*-/*tunnakešnant*-[81] (Sumercesi É.ŠÀ)'a, tanrıça *Tetešhapi* bayramında ise kralın direkt banyoya gitmesi dikkat çekmektedir. Bilindiği üzere, yapılan kazılarda Hititler tarafından kullanılan banyo küvetleri açığa çıkarılmıştır. Banyoların genellikle evin avlusunda ya da içinde ocak olan bir odada olduğu anlaşılmıştır[82].

KI.LAM bayramının devam eden bölümlerinde, def ve zillerle birlikte törenler icra edilmektedir. Ardından, NIN.DINGIR rahibesinin yönettiği KBo 10.27 numaralı metne göre, tören Tahıl Tanrısı *Halki*'nin tapınağında gerçekleştirilir ve *Allatum*, *ašuša*-kapısının *Šalawaneš* tanrılarına, DINGIR.MAH, *Ea*, *Hannahanna*, *Hanzunzi*, *Parka*,

[78] HEG (A-K), s.128; HED (H), s.15-19; J. Friedrich, 1926, s.178; K. Bittel - R. Naumann - Th. Beran - R. Hachmann - G. Kurth, 1957, s.19; A. Goetze, 1957b, s.166; H. Otten, 1958, s.128; K. Bittel, 1964, s.138; L. Jakob-Rost, 1965, s.205; E. Neu, 1970, s.83; K. Bittel, 1970, s.65; A. Goetze, 1971, s.77; H. Otten, 1971, s.20; L. Jakob-Rost, 1977, s.266; M. Popko, 1978, s.8; S. Alp, 1979, s.273; S. Alp, 1983, s.1-9; M. Popko, 1994, s.18, 328; M. Darga, 1985, s.62; H. A. Hoffner, 2002, s.199; Th.P.J. van den Hout, 2002, s.82; A. Ünal, 2007, s.147; D. P. Mielke, 2011, s.171 dn.68; H. Baltacıoğlu, 2016, s. 49-68; P. Taracha, 2017b, 101-110.

[79] H. Baltacıoğlu, 2016, s.58.

[80] H. Baltacıoğlu, 2016, s.51, 53.

[81] HEG (T-D/III), s.434 vd.; J. Friedrich, 1952-1954, s.228; A. Ünal, 2007, s.735a.

[82] G. Ş. Erginöz, 1999, s.130.

Šimmišu, *Šurri*, Taht Tanrısı, *Uluma* tanrılarına içkiler sunulmaktadır[83]. Tanrıça *Teteshapi* bayramında ise kral binek arabasıyla metnin kırık olması sebebiyle neresi olduğunu bilemediğimiz bir yere gitmektedir. Ve orada yine metnin kırık olmasından ötürü adını bilemediğimiz tanrının tapınağını ziyaret etmekte ve rahip *tuhhueššar*'ı kullanmaktadır.

Kültte kullanılan bir temizlik maddesi olan *tuhhueššar* için farklı görüşler bulunmaktadır. Alp'e göre bu madde sıvıdır ve kullanıldıktan sonra el veya dudak silinmektedir. Bazen *tuhhueššar*, sert bir madde olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu madde havludan alınıp konulabilmektedir. Etimolojik açıdan *tuhhueššar*, duman yani *tuhhu*(*wa*)*i*- ile ilgilidir. Kızgın çam kozalağının ocaktan alınıp suya atılması sonucu ortaya çıkan maddenin ise *tuhhueššar* olduğunu bildiren metin yerlerine göre, bu madde reçine ya da sakız losyonu olarak açıklanmıştır[84]. Hitit yazılı kaynaklara baktığımızda, *tuhhueššar*'ı aşçı (^{LÚ}MUHALDIM) veya UGULA $^{LÚ.MEŠ}$MUHALDIM'lerin (aşçıların başı) kullandığı görülmektedir[85]. Ancak, tanrıça *Teteshapi* bayramına ait yukarıdaki metnimizin öy.I 20'.satırında geçen "^{LÚ}]SANGA *túh-hu-eš-ni-it*" ifadesi *tuhhueššar*'ı aşçı ve aşçıların başı dışında rahiplerin de kullandığını göstermektedir.

KI.LAM bayramının ikinci tabletinde, saray kapısında başlayan ve yukarı kente doğru giden bir tören alayı bulunmaktadır. Bu esnada, kral *katapuzna*- adında bir yapıda oturur, soytarılar el çırpar ve müzik yapmaktadırlar[86]. KI.LAM bayramında, kral ve

---

[83] KBo 10.27 ay.IV 18' ˹*pa*˺-*ra-a-ma* ^{D}*Pár-ga* BAL-*an-ti* 19' *pa-*˹*ra-a-m*˺*a A-NA* ^{D} É.A BAL-*an-*[*ti*] 20' *p*˹*a-ra-a-m*˺*a A-NA* ^{D}*Al-la-tum* B[AL-]*ti* 21' *pa-ra-a-ma A-NA* ^{D}DAG-*ti* BAL-*ti* 22' *pa-ra-a-ma A-NA* ^{D}*Ha-an-zu-un-zi* BAL-*ti* 23' *pa-ra-a-ma A-NA* DINGIR.MAH BAL-*an-ti* 24' *pa-ra-a-ma A-NA* ^{D}*Zu-ú-lu-ma* BAL-*ti* 25' *pa-ra-a-ma A-NA* ^{D}*Zi-iz-zi-e* BAL-*an-ti* 26' *pa-ra-a-ma A-NA* ^{D}*Ši-šum-mi-y*[*a*] BAL[-*ti*] 27' *pa-ra-a-ma A-NA* ^{D}*Šur-ri* BAL-*ti* 28' *pa-ra-a-ma* KÁ.GAL *a-šu-ša-aš* 29' ^{D}*Ša-la-wa-na-aš*.

[84] S. Alp, 1982, s.256-257.

[85] Bkz. KUB 41.40 I 18'-20'; KBo 17.74+KBo 21.25+ABoT 9 oy. I 39-42 (Dupl. KBo 17.1(+)KBo 20.12 (+)KUB 43.26); KBo 23.59 ay.III 6'-10'; KUB 30.41 I 11'-14'; KUB 20.99 öy.II 6; KUB 41.40 I 19'-20'; KUB 20.59 I 19-21.

[86] Bkz. KBo 10.23 (+)22+KBo 11.67, KBo 10.51, Bo 6127 öy.III y+1-12''. I. Singer, 1984, s.12.

kraliçe Tahıl Tanrıçasının tapınağını, tanrıça *Teteshapi* bayramında ise kimin gittiği belli olmamakla birlikte tanrıça *Teteshapi*'nin tapınağı ziyaret edilmektedir.

KBo 10.24 (KI.LAM Bayramı)[87]

ay.IV

19 LUGAL MUNUS.LUGAL *i-ya-an-ta-ri*

20 ^{D}*Hal-ki-aš a-aš-ki kat-ti-ir-ra-az*

21 *a-ri* …

ay.IV

19 Kral (ve) kraliçe giderler.

20 Tahıl tanrıçasının kapısına aşağıdan

21 ulaşır(lar).

KBo 21.95(+) KBo 21.98 (Tanrıça *Teteshapi* Bayramı)[88]

öy.I

21' [ ]-x É ^{D}*Te-te-eš-ha-pí a-ri* III LÚ^{M}[^{EŠ}

öy.I

21' [ ] … Tanrıça *Teteshapi*'nin tapınağına varır. Üç ada[m

[87] Transkripsiyon için bkz. I. Singer, 1984, s.20.

[88] Orta Hitit'e ait duplikat metin KBo 21.93'te de öy.I 11' [É ^{D}]*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$ a-a-ri* yazımı geçmektedir. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Nakamura, 2007, s.536, 538.

Tanrıça *Tetešhapi* bayramının ikinci gününe dair bilgi veren KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 17' vd.'da ise KI.LAM bayramındaki gibi bir akış görülmemektedir. Tanrıça *Tetešhapi* bayramında, başrole NIN.DINGIR geçmektedir. Bir erkek çocuk, *š/kupalla*-kapısının yukarısına gitmektedir[89]. Metnin kırık olmasından dolayı bazı noktalar tam olarak anlaşılmasa da erkek çocuğun bir ekmek? böldüğü anlaşılmaktadır. Metnin devamında ise "LUGAL-*wa-aš* ÉSAG$^{HI.A}$-*uš*" ifadesi yer almaktadır. Daha önce bahsettiğimiz gibi, Hitit çiviyazılı kaynaklardan bilinen ÉSAG'lar Boğazköy/*Hattuša* başta olmak üzere Alacahöyük, Kaman/Kalehöyük, Kuşaklı/*Šarišša* gibi kentlerde karşımıza çıkmaktadır. Metnin kırık olmasından dolayı, cümlenin devamında hangi fiilin geldiği konusunda hiçbir fikrimiz bulunmamaktadır. Ancak ÉSAG ile *wete-*, *iya-*, *kinu-*, *šunna-* fiilleri kullanılmaktadır[90]. Metnin devamında, tanrıça *Tetešhapi*'nin tapınağına varılmakta ve süslenmiş vaziyetteki *hapiya-* adamları ayakta durmaktadır.

KI.LAM bayramının üçüncü tabletinde, kraliyet çifti *ašuša-* kapısından aşağıya inmektedir. Hititçe kaynaklarda, "*ašušaš* KA.GAL ve KA.GAL *ašušaš*" olarak geçen bu kapının *Hattuša*'da bulunan kapılardan birisinin adı olduğu düşünülmekte, bu kapı hakkında ne yazık ki detaylı bir bilgi bulunmamaktadır[91]. *purulli*(*ya*)- bayramıyla ilgili olan KBo 32.121 numaralı metinde de *ašuša* kapısını geçtiği görülmektedir.

KBo 32.121[92]

öy.I

1 [ ]x-*aš* EZEN$_4$ *pu-ru-li-y*[*a*

2 [*ma-ah-h*]*a-an-ma* LUGAL-*uš ša-r*[*a-a*

[89] Krş. KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 18' [ ]-x-*zi* DUMU.NITA-*aš ku-pa-al-la-aš* KÁ.GAL-*aš ša-r*[*a-a*]; KBo 21.93 öy.I 8' [*ša-ra-*]*a ú-iz-zi*.

[90] H. A. Hoffner, 1974a, s.34-38; J. Seeher, 2015, s.192.

[91] Bkz. A. Ünal, 1983, s.528-529; G. McMahon, 1991, s.158.

[92] Transkripsiyon için bkz. J. Klinger, 1996, s.717.

3 [*a*-]*šu-ša-aš* KÁ.GAL-*aš p*[*í-ra-an*

4 [ ]x-*ma* [

---

1 [ ] … *purulli*(*ya*-) bayram[ı

2 fakat kral yuka[rı -dığında]

3 [*a*]*šuša* kapısının ö[nünde

4 [ ] …

KI.LAM bayramı metninde, kraliyet çiftinin *ašuša* kapısından aşağı yöne doğru gittiği şu şekilde belirtilmektedir:

KUB 10.1[93]

öy.I

9’ LUGAL-*kán* MUNUS.LUGAL KÁ.GAL *a-šu-ša-aš*

10’ *kat-ta ú-wa-an-zi*

öy.I

9’ Kral (ve) kraliçe *ašuša* kapısından

10’ aşağıya inerler.

Tanrıça *Teteshapi* bayramında ise ikinci güne dair bilgiler arasında yukarıda bahsettiğimiz gibi, *š*/*kupalla*- kapısı geçmektedir. Bu kapının adı, duplikat metin KUB 32.80 3’.satırında KÁ.GA]L *ku-wa$_a$-al-la-aš* şeklinde geçmektedir.

[93] Transkripsiyon için bkz. I. Singer, 1984, s.22.

KBo 21.95(+) KBo 21.98[94]

öy.I

18’ [ ]-x-*zi* DUMU.NITA-*aš šu-pa-al-la-aš* KÁ.GAL-*aš ša-r*[*a-a*]

öy.I

18’ [ ] … erkek çocuk *šupalla*- kapısının yukarı[sına]

KI.LAM bayramında, Fırtına Tanrısının adamı *tuhhueššar*’ı elinde tutmaktadır. Muhafız askerlerinin başı ise *tuhhueššar*’ı krala götürmekte ve kral ondan bir parça koparıp dudaklarını silmektedir.

KUB 10.1[95]

öy.II

15’ GAL *ME-ŠE-DI-kán* LU[GAL-*i* (*túh-hu-u-e-eš-šar*)]

16’ *e-ip-zi nu* LÚ ^{D}[(U LUGA)]L-*i*

17’ *nu* GAL *ME-ŠE-DI túh-hu*-[*eš-šar*

18’ LÚ ^{D}U-*li* EGIR-*pa* [

19’ *nu* LÚ ^{D}U-*aš túh-hu-e*[*š-šar* LUGAL-*i pa-ra-a*]

20’ *e-ip-zi* LUGAL-*u*[*š-kán túh*^{uh}*-ša*]

21’ *nu-za pu-u-ri-uš* [*a-an-ši*]

öy.II

15’ Muhafız askerlerinin başı kra[la (*tuhhueššar*’ı)]

[94] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Nakamura, 2007, s.536, 538.

[95] Transkripsiyon için bkz. I. Singer, 1984, s.24.

16’ tutar. Fırtına Tanrı[(sının adamı kral)]a

17’ Muhafız askerlerinin başı *tuhhue*[*šša*r’ı

18’ Fırtına Tanrısının adamı tekrar [

19’ Fırtına Tanrısının adamı *tuhhue*[*šša*r’ı krala doğru]

20’ tutar. Kral [keser.]

21’ dudaklarını siler.

Tanrıça *Tetešhapi* bayramında ise dudak silme eylemi *šerhala*- adamının elinde tuttuğu *šerha* ile yapılmaktadır.

KBo 21.95(+) KBo 21.98[96]

öy.II

8’ [(LÚ*še-e-er-ha-la-aš ar-t*)]*a še-er-ha-an-na har-zi na-pa pu-u-ri-uš a-an-˹ša-aˀn-zi*]

öy.II

8’ [(*šerhala*- adamı ayakta dur)]ur. *šerha*-’yı tutar. Ve (oturtulan adamlardan her biri *šerha*-’yla) dudaklarını sil[erler.]

Tanrıça *Tetešhapi* bayramında da *tuhhueššar* geçmektedir. NIN.DINGIR rahibesi, Fırtına Tanrısının tapınağına gittiğinde Tanrı *Telipinu*’nun rahibi pişmiş topraktan

[96] Bu metnin dışında ayrıca bkz. KBo 19.163 öy.II 31’ *nu še-er-ha-an-na* [*har-zi na-pa pu-u-ri-ú-uš a-an-aš-ki-iz-zi* 31’ *šerha*-’yı [tutar. Dudakları(nı) devamlı siler. KBo 19.163 ay.IV 3 LÚ*še-e-er-ha-la-aš ar*[*-ta še-er-ha-an har-zi*] 4 *na-pa pu-u-ri-ú-uš a-an-aš-ki-iz-zi* [3 *šerhala*- adamı ayakta du[rur. *šer*]*ha*[’yı? tutar.] 4 dudakları(nı) devamlı siler. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Nakamura, 2007, s.536, 538.

bardağın içine *tuhhueššar*'ı koymakta ve onunla bardağını temizlemektedir[97]. Ancak dudakları silme eyleminin KI.LAM bayramında *tuhhueššar*, tanrıça *Teteshapi* bayramında ise *šerha*- ile yapılması, her iki nesnenin bayramlarda kullanılan temizlik nesnesi olduğunu açıkça göstermektedir.

r/n gövdeli bir kelime olan *tuhhueššar*'ı, Alp, tütsü kabı Tischler ise buhur/tütsü reçinesi olarak tanımlamıştır[98]. *tuhhueššar* ve *tuhš*- fiilinin kültsel bir hareketin öncesinde yapılan temizlik ile ilgili olduğu düşünülmüştür[99]. Alp, *tuhhueššar* için ilk olarak bu maddenin kullanımından sonra eller ile dudakların silinmesi nedeniyle onun sıvı bir madde olabileceğini, ikinci olarak bir havluya konulabilen havludan alınabilen bir nesne olması sebebiyle onun katı bir madde olabileceğini son olarak ise *tuhhueššar* kelimesinin etimolojik olarak *tuhu*(*wa*)*i*-: "duman/buhur" ile bağlantısından yola çıkarak ısıtılan çam kozalağının suya atılması sonucu ortaya çıkan hoş bir kokuya sahip "tütsü losyonu" şeklinde yorumlamıştır[100].

hark- "öne doğru tutmak, sunmak, vermek", *šart*-/*šartai*-/*šartiya*- "örtmek[?], kaplamak, temizlemek[?], sürmek" fiilleriyle geçen š*erha*- kelimesinin kesin anlamı tam olarak bilinmese de bu kelime için "fırçaya benzeyen bir alet veya boyamaya yarayan bir renk; bir sıvı, sidik[?]" yorumu yapılmıştır[101]. Aynı zamanda, *šerha*- kelimesi birinin veya bir şeyin *šerha*- ile örtülmesi, temizlenmesi, bir kumaş parçasına bir şeyi sürmek için

[97] Bkz. KUB 32.83+ öy.I 8' [N]IN.DINGIR *a-ra-a-i ta-aš* É ^{D}U *an-da pa-iz-zi* ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-l*[*i-pí-nu* 9' [*a*]*r-ta nu* ^{DUG}GAL.GIR$_4$ *har-zi na-aš-ta an-da túh-hu-i-šar ki-it-t*[*a* 10' [*na*$^{?}$*-a*]*n šu-up-pí-ya-ah-hi* öy.I 8' [N]IN.DINGIR rahibesi kalkar. O Fırtına Tanrısının tapınağına gider. Tanrı *Tel*[*ipinu*'nun rahibi 9' [ayakta dur]ur. Pişmiş topraktan bardağı tutar. Sonra *tuhhueššar*'ı içine koy[ar. 10' [on]u temizler.

[98] S. Alp, 1940, s.13; J. Tischler, 1982, s.92.

[99] E. Badalì. - C. Zinko, 1989, s.66-67.

[100] S. Alp, 1982, s.256 vd.

[101] A. Ünal, 2007, s.630.

kullanılan bir malzeme, ayakların durulandığı bir nesne, merhem veya yağ anlamlarına gelmektedir[102].

KI.LAM bayramının ikinci gününde, kral ve kraliçe içki merasimine başlamakta, Fırtına Tanrısı, *Waₐšezzili*, Tanrıça *Inara*, Tanrı *Hapantaliya*, Ay Tanrısı (^{D}SIN), Hatti kökenli Tanrıça *Kuzzanišu* şerefine içkiler iki kez içilmekte ve *Kaneš*liler *IŠTAR* müzik aletini çalmaktadırlar. Tanrıça *Tetešhapi* bayramına ait tek bir metninde, *Kaneš*li şarkıcıların adı geçmekte ve şarkı söylemektedirler[103]. Tanrıça *Tetešhapi* bayramının ikinci gününe dair bilgilerde ise kralın yedi kez kurban sunduğu ancak metnin kırık olmasından dolayı kralın sadece *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası, *Zippalanda* kenti Fırtına Tanrısı, Tanrı *Telipinu* ve Tanrı *Hatahka*/*Katahha*'ya kurban sunduğu görülmektedir. Sunular arasında temiz çiğ et, kalın ekmekler ve kalp bulunmaktadır. Daha önce de dediğimiz gibi, çeşitli bayramlarda kullanılan ve içinde çeşitli malzemeler konulan *haršiyalli*- kabının, tanrıça *Tetešhapi* bayramında geçmesi söz konusu bu bayramın ilkbaharda kutlanılan bir bayram olduğuna işaret etmektedir.

Hitit çiviyazılı metinlerde sıkça geçen *haršiyalli*-[104] kabının erzak küpleri olan *harši*-'lerden biraz daha küçük olduğu ve içlerine en fazla 5 PA'lık (bir ölçek adı olan *PARĪSU*'nun kısaltılmış hali PA'dır) tahıl konulduğu kanıtlanmıştır. *haršiyalli*- kaplarına konulan maddeler oldukça çeşitlidir. Çoşkun, *haršiyalli*- kabının ağzı dar olanlarına sıvı maddeler, ağzı geniş olanlarına ise katı maddelerin yerleştirildiğini ifade etmektedir. Metinlerden öğrendiğimiz kadarıyla, bu kapların içine şarap, yağ, bal, meyve, un, tahıl, arpa, saman, buğday konulmaktadır.

haršiyalli- kaplarının, çeşitli diğer bayramlarda kullanıldığı bilinmektedir. AN.TAH.ŠUM^{SAR} bayramının altıncı gününde, *Zippalanda* kenti Fırtına Tanrısının sağ

[102] CHD (Š3), s.437; HEG (S2), s.1003 vd.; E. Neu, 1983, s.165 dn.484; S. de Martino, 1989, s.70-71; A. Ünal, 1988, s.1494; A. Ünal, 2016a, s. 476a; A. Kloekhorst, 2008, s.745 vd.

[103] Bkz. KBo 20.46 ay.IV 10' [$^{LÚ.MEŠ}$NAR ^{URU}*K*]*a-ni-iš* SÌR^{RU}.

[104] Y. Çoşkun, 1979, s.9-16; HEG (A-K), 186-187; A. Ünal, 2007, s.186.

tarafına bu kabın konularak açıldığı bilinmektedir[105]. Aynı bayramın on dördüncü gününde ise kral, *Ziparwa* tapınağına gitmekte ve *Hatti*'nin Fırtına Tanrısına ait olan *haršiyalli*- kabını açmaktadır[106]. *haršiyalli*- kabının kullanıma dair bilgi veren bir diğer metin, IV. *Tuthaliya*'ya tarihlendirilen *Hakmiš* kentiyle ilgili kült envanter metnidir. Bu metne göre, *Urišta* kenti halkı, *Hakmiš* kentinde bulunan *Urišta*'nın Çayır Fırtına Tanrısının tapınağına *haršiyalli*- kabındaki 1 PA ölçüsündeki buğdayı adak olarak sunmuştur[107]. Aynı metinde, *Urišta* kenti halkının bahar geldiğinde (metinde gökyüzü gürlediğinde yazmaktadır) *haršiyalli*- kabını açtıklarını ve *Urišta* kenti halkının buğdayı öğütüp un haline getirdiği yazmaktadır[108]. Bu kapların sonbaharda doldurulup ilkbaharda açılması ayrıca içinde saklanan ürünlerin tanrılara adak olarak sunulması dini ritüelin bir parçası olarak yorumlanmaktadır[109]. Aynı metinde, kalın ekmekler tanrıça *Teteshapi*, Fırtına Tanrısı, *Zippalanda* kenti Fırtına Tanrısı, *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası, *Mezulla*, *Kušla*, *Zithariya*, *Wahiti*, *ZA.BA$_4$.BA$_4$*, *Tunturmiša*, IMIN.IMIN.BI, *Huwattašši*, *Šalawana* tanrıları ve *Telipinu* için sunulmuştur. Ayrıca bu sunumlara büyük *IŠTAR* müzik aletinin de eşlik ettiği; sığır, erkek keçi, sığır kalbi, koyun, kalın ekmek ile hediyelerin de sunumlar arasında olduğu görülmektedir[110].

KI.LAM bayramının altıncı tabletinde, kapıdan getirilen ekşi kalın ekmek krala verilmekte ve kral ekmeği bölmektedir.

[105] Bkz. KBo 13.90 I 36. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. H. G. Güterbock, 1960, s.81, 85.

[106] Bkz. KBo 10.20 II 14-15. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. H. G. Güterbock, 1960, s.82, 86.

[107] KUB 25.23+ öy.I 35'. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Cammarosano, 2018, s.364-365.

[108] KUB 25.23+ öy.II 23'-24'. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Cammarosano, 2018, s.368-369.

[109] KUB 25.23+ öy.I 38'-50'. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Cammarosano, 2018, s.364-367. Ayrıca bkz. M. Popko, 1978, s.84 vd.

[110] Bkz. KBo 45.129(+)KBo 49.122 ay.IV x+1-14'.

KBo 10.25[111]

öy.I

26 [(LÚSA)]GI.A I NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA*

27 [(*a-aš*)]-*k*]*a-az ú-da-i*

28 [(LUGAL-*i p*)]*a-a-i* LUGAL-*uš pár-ši-ya*

öy.I

26 [(Sa)]ki ekşi kalın ekmeği

27 [(kap)]ıdan getirir.

28 [(Krala ve)]rir. Kral (onu) böler.

Ancak tanrıça *Tetešhapi* bayramında ise ekşi kalın ekmek sadece NIN.DINGIR rahibesi tarafından bölünmektedir.

KBo 34.169(+)KBo 46.253[112]

sağ.

x+1 […LÚSAGI-*aš*]

2’ [NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA* GAL *a-aš-ka-az ú-d*]*a-i* NIN.DINGIR-*i p*[*a-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya*]

[111] Transkripsiyon için bkz. I. Singer, 1984, s.48.

[112] Ayrıca bkz. KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.II 11’ [LÚSA]GI.A-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA a-aš-ga-za ú-da-i* N[IN.DINGIR-*i pa-a-i*] 12’ [NI]N.DINGIR-*aš pár-ši-ya*.

sağ

x+1 [… Saki]

2’ [ekşi kalın ekmeği dışardan getir]ir. NI]N.DINGIR rahibesine ve[rir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler.]

“Tanrının Kız Kardeşi” unvanıyla bilinen NIN.DINGIR rahibesi, Hitit yazılı kaynaklara göre kraliyet ailesine yakın bir pozisyonda yer almaktadır. Tek bir tanrıya doğrudan bağlı olmayan NIN.DINGIR rahibesi, sadece bayram metinlerinde karşımıza çıkmaktadır. Tanrıça *Teteshapi* bayramında, ekmeği bölme işleminin NIN.DINGIR rahibesi tarafından yapılması, diğer kraliyet ailesi üyelerinin eylemlerine benzemekte; böylece bu rahibenin statüsünün yüksek olduğu anlaşılmaktadır[113]. KI.LAM bayramında, NIN.DINGIR rahibesi, kral ve kraliçe ile hareket ederken tanrıça *Teteshapi* bayramında ise bağımsız bir şekilde karşımıza çıkmaktadır[114].

KI.LAM ile tanrıça *Teteshapi* bayramındaki Hattice nidalar arasında sadece *aha*’nın ortak olduğu görülmektedir[115]. Hitit yazılı kaynaklardaki bayram ritüel metinlerinde, en çok kullanılan nidalardan Hattice “*aha*”dır. *wa$_a$*-(*a*)*ha-a* ise imperatif formda analiz edilen “emir ver, olumlu emir ver” ile “buraya koy” şeklinde tercüme edilmiştir[116]. Bu Hattice nida, Hitit ölü ritüellerinin 12. ve 13.günü, AN.TAH.ŠUM^{SAR} bayramının 2.günü (bkz. KUB 39.7), KI.LAM bayramı (bkz. KBo 8.119=KUB 10.3), Fırtına Bayramı (bkz. KBo 10.23), ^{D}*Hiššashapa* bayramı (bkz. KBo 17.75), ^{D}*Zenkuruwa*’nın adıyla ilgili metin parçaları (bkz. KBo 17.83), *Tapala* Dağında kutlanan

[113] A. Taggar-Cohen, 2006a, s.411 vd.

[114] F. P. Daddi, 1987b, s.363.

[115] KI.LAM bayramı için bkz. KBo 10.23(+)22+KBo 11.67öy.II 35’, ay.V 5’; KUB 10.1 ay.V 7’; KBo 27.42 ay.V 18; KUB 2.3 ay.V 29’. I. Singer, 1984, s.11, 25, 60, 61. Tanrıça *Teteshapi* bayramı için bkz. KBo 30.161 4’, 5’.

[116] HW, s.117; HW^2 (I), s. 45-46; E. Neu, 1983, s.323 dn.1; Ch. Girbal, 1986, s.17 vd.

ilkbahar bayramı (bkz. KBo 17.83), *Tippuwa* Dağında yapılan ilkbahar bayramı (bkz. KBo 21.54), DUMU.LUGAL ile kutlama bayramı (bkz. KUB 20.48), nöbetçi protokolü (bkz. IBoT 1.27), kült bayramına ait büyük metin parçası (bkz. IBoT 2.76), Sumer ve Akad literatürüne ait çeşitli metin parçaları (bkz. KUB 4.21, KUB 4.41), Hattice bir metinde (bkz. KUB 28.95) görülmektedir[117]. Ayrıca tanrıça *Tetešhapi* bayramına ait KBo 30.161 numaralı metnin 4' ile 5'.satırlarında da bu Hattice nida görülmektedir. Bu nida ile ilgili çeşitli yorumlar yapılmıştır. Kühne, Hititçe *wah-* fiili ile *aha* nidası arasında bir ilişki kurmuştur. Girbal ise Hattice-Hititçe çift dilli KUB 2.2 ay.III 46.satırında geçen Hattice *a-an-ta-ha*'yı *a-* yön belirteci partikeli, *ta* "içine, içinde" ve *ha-* ise "koymak" fiilinin gövdesi şeklinde analiz etmiştir. *a-an-ta-ha*, bu çift dilli metnin 49.satırında "*an-da da-a-iš*" ile eşitlenmektedir. *ha-* fiil gövdesi Hitit bayram ritüellerindeki "*aha*" nidasında olduğu göz önüne alındığında *a+ha*: "buraya+*ha*" olarak analiz edilmekte ve "(onu) koy!/buraya koy!" olarak çevrilmektedir[118]. Bu nidanın geçtiği metinler incelendiğinde, "*aha*"nın ^{LÚ}ALAM.ZU$_9$ tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır[119]. Az sayıda olmakla birlikte, ^{LÚ}NAR'ların da bu nidayı seslendirdikleri bilinmektedir[120].

Klinger, *aha* nidasının geçtiği her metnin Hatti çevresine ait olabileceği çıkarımının yanlış olduğunu ifade etmiştir. Bu nidanın, spesifik bir hareketle ilişkisinin olmayışı ve kralın kült yapısına girdikten sonra icra edilen kült hareketlerinin Hattili mi yoksa Hurrili tanrılar için mi gerçekleştirildiğine dair bir ayrımın olmaması kesin bir sonuç elde etmeye olanak sağlamamıştır[121].

[117] M. D. Alparslan, 1999, s.7-8.

[118] Ch. Girbal, 1986, s.17 vd., M. D. Alparslan, 1999, s.8.

[119] M. D. Alparslan, 1999, s.9-11.

[120] Bkz. KBo 9.140 ay.III 1-2; KUB 20.48 öy.I 3 vd.; KBo 33.40 öy.9'.

[121] J. Klinger, 1996, s. 223-227.

Daddi, ^{LÚ}GÍR, ^{LÚ}*par(a)š(a)na-*, ^{LÚ}*šerhala-* ve ^{LÚ}*menaya* görevlilerinin sadece tanrıça *Teteshapi* metinlerinde yer aldığını belirtmiştir[122]. Ancak, KI.LAM bayramına ait bir metin olan KBo 25.32'nin öy. 10'.satırında, "okçu, avcı" anlamındaki ^{LÚ}*menaya* görevlisi geçmektedir. Bu metin, tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinden KBo 30.161 ile duplikattir. Bu inceleme sonucunda, ^{LÚ}*menaya* görevlisinin sadece tanrıça *Teteshapi* bayramında değil, aynı zamanda KI.LAM bayramında da yer alan bir görevli olduğu sonucu çıkmaktadır.

Hem *Teteshapi* hem de KI.LAM bayramında kullanılan ^{GIŠ}*arimpa*, kültte kullanılan ve üzerine eşya konan bir nesne olarak tanımlansa da işlevi henüz tam anlamıyla bilinmemektedir. ^{GIŠ}*arimpa* KI.LAM bayramında şu şekilde geçmektedir:

KBo 20.33+[123]

öy.

9' [LÚ ^{GIŠ}B]ANŠUR ^{NINDA}*zi-ip-pu-la-aš-ne* ^{GIŠ}*a-ri-im-pí ha-an-ta-a-iz-zi*

öy.

9' [Sofra]cı *arimpa* üzerinde *zippulašna*-ekmeğini düzenler.

^{GIŠ}*arimpa* tanrıça *Teteshapi* bayramında ise şu şekilde geçmektedir:

KBo 30.103[124]

öy.$^{?}$

3' [ ]x ^{GIŠ}*a-ri-im-pa-an* XXIV-*ŠU w*[*a*$^{?}$-

[122] F. P. Daddi, 1987b, s.364.

[123] I. Singer, 1984, s.89.

[124] Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, 2002a, s.145.

öy.[?]

3’ [ ] … *arimpa*’yı yirmi dört kez … [

Aynı zamanda bu nesne, yine tanrıça *Tetešhapi* bayramının günlerini özetleyen KBo 21.100 ay. 13’.satırında da geçmektedir. Metne baktığımızda, söz konusu nesnenin bayramın altıncı gününde geçtiği anlaşılmaktadır.

Tanrıça *Tetešhapi* bayramında görevli olan *tuhkanti*, KI.LAM bayramında görülmemektedir. Krallığın en yüksek üyelerinden “veliaht prens” *tuhkanti*’nin tanrıça *Tetešhapi* bayramına katılımı, bu bayramın önemine dikkat çekmektedir[125]. Tanrıça *Tetešhapi* bayramında *tuhkanti*, saki (^{LÚ}SAGI) ile geçmektedir ve sakiden aldığı kalın ekmeği kapı sürgüsüne koymak *tuhkanti*’nin görevleri arasındadır.

KI.LAM bayramı ile tanrıça *Tetešhapi* bayramında *Tawiniya* kenti sıkça geçmektedir. Bu kent, KI.LAM bayramında “LÚ^{MEŠ} MUHALDIM ^{URU}*Tawiniya*”[126]; tanrıça *Tetešhapi* bayramında ise “$^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya ŠA* ^{URU}*Ta-a-wi*$_5$*-ni-ya, ŠA* ^{URU}*Ta-ú-i-n*[*i-*, $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya*]*-aš ŠA* ^{URU}*Ta-a-wi*$_5$*-ni-ya*, [^{URU}*Ha-a*]*t-tu-ša-az* ^{URU}*Ta-a-ú-i-ni-ya*, ^{URU}*Ta-a-ú-ni-ya*” olarak geçmektedir. Sonuç olarak, her iki bayrama *Tawiniya* kentinden katılan görevliler farklıdır.

KI.LAM ile tanrıça *Tetešhapi* bayramına ait metinlerde ortak olan görevliler şunlardır:

a) ^{LÚ}*menaya-*: KI.LAM *bayramı*: KBo 17.43 - *tanrıça Tetešhapi bayramı*: KUB 25.51.

[125] KBo 19.163 öy.II 47’, 55’, ay.III 18; KBo 21.95(+) KBo 21.98 öy.II 9’, 18’, 24’; KBo 21.99+KBo 21.104 ay[?].III 22’; KBo 25.48 öy.II 14; KBo 54.205 7’.

[126] ABoT 5+ III 3’; KBo 25.18 ay.IV 8’; KBo 20.33+ öy.30. I. Singer, 1984, s.36, 88, 90.

b) *hapiya*(-) adamları: KI.LAM *bayramı*: KBo 30.8+Bo 5423+KBo 10.21 14', KBo 23.74 ay.III 4', 11' - *tanrıça Teteshapi bayramı*: KBo 19.163 öy.I 20', 24', 28', ay.IV 13, KBo 19.161 öy.I 4'; KBo 20.79+KBo 38.37 6', 7', 11', 12'; KBo 20.84+ sol sütun 6', sağ sütun x+1, 12', 13'; KBo 21.90 öy. 15', KBo 21.93 öy.I 12', 16', öy.II 12'; KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 22', öy.II 6', KBo 21.99+KBo 21.104 ay.$^{?}$.III 4'; KBo 21.100 ay. 11' 15'; KBo 22.196 ay.IV/VI 4', 5', 10', 11', 16'; KBo 30.161 x+1, KBo 21.97+KBo 37.53 9', IBoT 2.43 ay.III 3, 5, 9, 10.

c) ^{LÚ}*tahiyala*- görevlisi: KI.LAM *bayramı*: KBo 11.38 ay.5 16, 23, KBo 25.176+ öy.17' - *Tanrıça Teteshapi bayramı*: KBo 24.98+ öy.I 12'.

d) ^{LÚ}ALAM.ZU$_{9}$: KI.LAM *bayramı*: KBo 10.23(+) öy.II 28', öy.III 12", ay.V 5'; KBo 10.24+ öy.II 3, 23", 24"; KUB 10.1+ ay.V 7'; ABoT 5+ öy.II 17', ay.IV 11'; KBo 21.68 ay.IV 5; KBo 10.25+ öy.I 23, ay.V 12', ay.VI 17', 22', 23', KBo 11.38 öy.II 56, 59, ay.V 18, ay.VI 8', 17'; KUB 2.3+ öy.I 5, 17, 31, öy.II 14, 25, 28, 34, 41, öy.III 16, 37, 44, ay.V 28; KBo 23.74 öy.II 14', İzmir 1270+1271+1272 öy.III 12; KBo 10.28+33 öy.II 8', öy.III 11'; KUB 48.9 öy.II 4, 14; KBo 25.180 öy.$^{?}$ 4' – *Tanrıça Teteshapi bayramı* KBo 21.93 öy.I 18', KUB 32.83+ öy.I 4', KBo 30.161 4', 5', KBo 32.114 (+) KBo 32.106 öy.$^{?}$ 11', ay.$^{?}$ 6', 10', 14'; KBo 20.84+ sağ sütun 3'.

e) LÚ ^{GIŠ}BANŠUR: KI.LAM *bayramı*: KBo 20.99+ öy.II 8', KUB 10.84 2'; ABoT 5+ öy.II 8', 9', 20', ay.III 1; KBo 10.26+ ay.V 29, 32, 38; KBo 10.25+ öy.I 32', 66', 69' öy.II 1', ay.VI 30'; KBo 11.38 öy.II 16, 19; KUB 2.3+ öy.I 39; KBo 20.83 öy.II 7'; KBo 20.33+ öy. 7, 9, 11 - *Tanrıça Teteshapi bayramı*: KBo 19.161 öy.I 14', 17', 18', 20', 21', 23!, 24'; KBo 21.95(+) KBo 21.98 öy.I 4', 5'; KBo 19.163 öy.II 49', 50',

ay.III 2, 27, 41, 43; KBo 21.99+KBo 21.104 ay.[?].III 23', 24'; KBo 34.169(+)KBo 46.253 sağ. 9', 12'.

f) [LÚ]MUHALDIM: KI.LAM *bayramı*: KBo 10.24+ öy.II 22"; KBo 20.99+KBo 21.52 öy.II 3',5', 7', 8', 11', 20', ay.V 5', 11'; KBo 23.91 öy.I 17'; 496/u ay.III 2'; ABoT 5+ ay.III 3'; KBo 10.25 öy.II 36", 10'; KBo 27.42 öy.II 44, 45, 48, öy.III 1, 9; KBo 25.18 ay.IV 8'; KBo 20.33+ öy.4 - *Tanrıça Tetešhapi bayramı*: KBo 45.129(+)KBo 49.122 öy.I 22'; KBo 64.172 13'.

g) [LÚ]NAR: KI.LAM *bayramı*: ABoT 5+ ay.III 6', 7'; KBo 11.38 öy.II 52, 53; KBo 25.176+ ay.6', 11'; KBo 20.83 öy.II 5'; KBo 10.25+ ay.VI 12'; KUB 48.9 öy.II 9; KBo 30.9 öy.II 2' - *Tanrıça Tetešhapi bayramı*: KBo 19.161 öy.I 5', 12'; KBo 21.95(+) KBo 21.98 öy.II 26'; KBo 19.163 ay.III 12', 24'; KBo 20.46 ay.IV 10'; KBo 30.103 öy.[?] 4'; KBo 30.172 öy. 13'; KBo 34.169(+)KBo 46.253 sağ 4'.

h) NIN.DINGIR: KI.LAM *bayramı*: ABoT 5+ ay.III 9; KBo 10.31+ öy.III 5'; KBo 23.74 ay.III 6', 14', 15'; KBo 30.16 ay.[?] 7' - *Tanrıça Tetešhapi bayramı*: Bo 6594 öy.[?] I 5', 7', 13', ay.[?] III 3', 6'; KBo 19.161 öy.I 2', 7', 10', 15', 18', 20', 21', 24', öy.II 8', 14', 17', 20', KBo 19.161 c) 6'; KBo 21.95(+) KBo 21.98 öy.I 12', 13', 15', 17', öy.II 12', 16', 21'; KBo 21.96 11'; KBo 20.84+ sol sütun 22', 26', sağ sütun 4', 8'; KBo 19.163 öy.I 5', 6', 15', 18', öy.II 36', 44', 50', 54', ay.III 7, 16, 22, 28, 33, 37, 42, 47, ay.IV 7, 8, 42", KBo 25.48 öy.II 4, 13, ay.III 7', 8'; KBo 21.90 öy. 7', 8', 12', 18', 20', ay. 49', 53'; KBo 24.98+ öy.I 3', 6', 12', 21', ay. 19', 25', 29'; KBo 39.171 öy.2', ay. 3'; KBo 20.79+KBo 38.37 9', 13'; KBo 37.54 x+1, 7'; KBo 20.46 ay.IV 7', 12'; KBo 25.167 4', 5'; KBo 30.103 öy.[?] 5', 7', 9', ay.[?] 4', 8'; KBo 21.105 öy. 11'; VBoT 32 I[?] 14; KUB 48.17 3', 6'; KBo 66.118 sol sütun x+1; KUB 53.28 öy. 1', 6'; KBo 58.217 3', 4'; KBo

22.196 ay.IV/VI 4’, 14’, 16’; KBo 31.195 öy.II 8’, ay. 2’; KBo 37.163 5’; KBo 38.53 5’; KBo 30.172 öy.11’; KBo 34.169(+)KBo 46.253 sağ 2’, 9’, 12’, 15’; KBo 21.100 öy. 9’, 10’, ay. 6’, 10’; KBo 21.106 öy. 5’, 7’; KBo 21.97+KBo 37.53 7’, 11’, 15’; KUB 25.51 öy.I 12; IBoT 3.68+KBo 37.51 öy.I 4, 9; KUB 20.17+ öy. sütun II 8, 25; KUB 11.32 öy. sütun III 9, 24, 27; KUB 11.32 ay. sütun IV 4’, 9’, 15’, 17’, 22; KBo 37.51 + IBoT 3.68 ay.VI 4, KUB 11.32+KBo 20.17 ay. sütun V 2’, 8’, 20’; KUB 25.51 ay. sütun VI 8, 11; KBo 64.172 3’, 4’, 12, ay.IV 1; KBo 37.57 öy.? x+1; IBoT 2.43 öy.II 5; KBo 21.102 ay. 5’.

KI.LAM bayramında, NIN.DINGIR rahibesi kraliyet çifti ile görülmektedir. Kral ile NIN.DINGIR rahibesine içki sunulmakta, *zintuhi*- kadınları ise şarkı söylemektedir. Yine bir başka metinde, kral ve kraliçe ile anılan NIN.DINGIR rahibesine içki sunulmakta, *hapiya*- adamları ise dans etmektedir. Bir diğer metinde ise NIN.DINGIR rahibesi KAR.KID kadınlarıyla geçmekte ve *zintuhi*- kadınları şarkı söylemektedir. Ayrıca NIN.DINGIR rahibesinin adamları için beş koyun kurban sunulmaktadır. KAR.KID görevlisi hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse, KAR.KID’in Akadçası *HARIMTU*’dur ve “fahişe” anlamında gelmektedir. Genellikle bayram metinlerinde adları geçen bu tapınak görevlilerin, törenlerde dans ettikleri bilinmektedir. Gılgamış Destanının Hititçe versiyonu olan bir fragmanda, KAR.KID görevlisi geçmekte, Hitit kanunlarında bu görevliler için levirat evliliğinde, özgür ve köle kimseler ile akrabalar arasındaki cinsel ilişkiye dair bazı maddeler bulunmaktadır[127].

Tanrıça *Tetešhapi* bayramında ise NIN.DINGIR rahibesi, kral ve kraliçenin yanı sıra veliaht prens olarak bilinen *tuhkanti*-’yle birlikte görülmektedir. Tanrıça *Tetešhapi*’nin bayramında, *tuhkanti*- ve NIN.DINGIR rahibesi birlikte hareket

[127] T. Yiğit, 1997, s.289-297.

etmektedir. Örneğin, KBo 19.163 öy.II 42'-57'.satırlara bakıldığında, NIN.DINGIR rahibesi ekşi kalın ekmeği bölmekte, *tuhkanti-* ise bölünen ekmeği sakiden almakta ve onu kapı sürgüsüne koymaktadır. NIN.DINGIR rahibesinin kraliyet ailesinin en önemli üyeleriyle beraber tanrıça *Tetešhapi*'nin bayramında yer alması, bu rahibenin statüsünün Hitit kültündeki önemini açıkça göstermektedir. NIN.DINGIR rahibesinin kraliyet ailesinin bir üyesi olduğu, bir prenses veya muhtemelen bir kralın kızı olarak kabul edilmesi gerektiği öne sürülen görüşler arasındadır.

KI.LAM bayramı ile tanrıça *Tetešhapi* bayramı arasında ortak olan hususlardan bir diğeri, GU_4.MAH *hur-la-aš*'tır. Tanrıça *Tetešhapi* bayramına ait KUB 32.83+ numaralı metnin öy.I 4'.satırında, "*hur-la-an* GU_4.MAH" ile KI.LAM bayramına ait olan ve son bölümleri oldukça kırık olan KBo 38.12+ ay.III 12'de ise "GU_4.MAH *hur-la-aš* SAG.DU"[128] ifadelerinin ortak olabileceği düşünülebilir. Çoğunlukla isim ya da sıfat olarak çıkan *hurla*/*i-* "*Hurrili*" kelimesi, Hitit çiviyazılı metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Daddi, boğa ile gerçekleşen eylemi Hüseyindede B vazosundaki sahneyle (Res. 7) ilişkilendirmektedir. Araştırmacı, boğanın Eski Hitit döneminde sürekli savaş halinde olunan Hurrili düşmanı temsil ettiğini aynı zamanda Hititlerin boğanın üstünden atlayıp zıplayarak Hurrilerle alay edip onları küçümsedikleri ve Hititlerin onlardan asla korkmadıklarını önermektedir[129]. Fırtına Tanrısının kutsal hayvanı boğanın, Erken Hitit dönemine ait kabartma sanatında genellikle kurban edilmek üzere götürüldüğü veya yere yatırılmış biçimde tasvir edildiği ifade edilmiştir[130]. Yıldırım, tezimizle ilgili olan Hüseyindede B vazosunda tasvir edilen boğanın, Fırtına Tanrısına kurban edilmek üzere

[128] F. P. Daddi, 2010b, s.127. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. D. Groddek,2004b, s.20. Groddek, metnin ay.III 12'.satırını x[ ]xxME[^{Š}] *hur-la-aš* SAG.D[u şeklinde tamamlamış; satırın başındaki kırık olan yerin ise kesin olmamakla birlikte TE olarak tamamlamıyı teklif etmiştir. Bkz. D. Groddek, 2004b, s.20 dn.31.

[129] F P. Daddi, 2010b, s.126vd.; A. Ünal, 2016b, s.258, dn. 270.

[130] T. Yıldırım, 2008b, s.839.

götürüldüğünü söylemektedir[131]. Tanrıça *Teteshapi* bayram metin KUB 32.83+ numaralı metne bakıldığında, boğanın pencereden uzakta kurban edildiği yazmaktadır. Bu bilgiler, sayın Tayfun Yıldırım'ın yorumunu destekler niteliktedir. Böylece Daddi tarafından Hurrilerle eşitlenen boğa fikrinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. "Hurri Boğası" kelime grubu, Orta Hitit dönemine tarihlendirilen NIN.DINGIR rahibesinin adının geçtiği bayram parçası metni, KBo 31.194 öy.4'te geçmektedir. Böylece "Hurri Boğası" ifadesinin her iki bayramda ortak olduğu görülse de bu kelime grubunun tam olarak neyi kastettiği tam anlamıyla açık değildir.

KI.LAM bayramı için kısmen olsa da tanrıça *Teteshapi* bayramı ile ortak hususlardan bir diğeri, her iki bayramın av ile ilişkili olmasıdır. KI.LAM bayramında (KBo 10.25 ay.VI 4'-8'[132]) "tanrının hayvanları" arasında gümüşten panter/leopar, gümüşten kurt, altından aslan, lapis lazuliden domuz, gümüşten domuz ve gümüşten ayı yer almaktadır. Collins'e göre, "tanrının hayvanları" kategorisinde adı geçen hayvanların tümü, kutsal olarak kabul edilmemiştir. Bu hayvanların sadece avcılar için avlanmaya değer ve/veya ikonografide tanrılara eşlik eden vahşi hayvanları temsil ettiği düşünülmüştür[133]. Tanrıça *Teteshapi* bayramının avcılıkla ilgili olduğunu gösteren metin ise Bo 6594'tür. Bu metinde, leopar adamın dağda avlandığı ve avlanan[?] domuz yavrusunun yenildiği belirtilmektedir. Böylece tanrılarla iletişim kurabilmek için avcılık bayramlarda ritüelleşmiştir.

Son olarak, KI.LAM bayramına ait KBo 27.42 öy.II 67 ile KUB 2.3+ öy.I 50.satırlarında, büyük toplantı/*šalli ašeššar* ifadesi geçmektedir[134]. Bilindiği üzere, büyük toplantı/*šalli ašeššar* genellikle *halentuwa* yapısında veya toplantının gerçekleştirileceği

[131] T. Yıldırım, 2008b, s.839. Bu sahnelere örnek olarak İnandık Vazosu, Kabaklı Vazosunun parçaları ve Bitik Vazosu verilmiştir. Bkz. T. Yıldırım, 2008b, s.839.

[132] I. Singer, 1984, s.52.

[133] B. J. Collins, 1989, s.299.

[134] I. Singer, 1984, s.58.

kült yapısının önünde gerçekleştirilmektedir. Bu buluşmada kraliyet çifti karşılanır, buna müzik ve dans eşlik eder, tanrılara ziyafet verilir, tanrıları içme seramonisi düzenlenir, kraliyet çifti el yıkama seramonisini gerçekleştirir[135]. Hititçe kaynaklara göre, büyük toplantı/*šalli ašeššar*'ın bazen bir çadırda (^{GIŠ}ZA.LAM.GAR) da gerçekleştirildiği bilinmektedir. Kulübe, çardak, çadır anlamındaki ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR tanrıça *Teteshapi* bayram metni KUB 11.32 ay. sütun 2', 16' ve 21'.satırlarında geçmektedir. Metne göre, tanrının rahibi tanrıça *Teteshapi*'nin heykelini çadırdan dışarıya getirmektedir. NIN.DINGIR rahibesi de çadırdan dışarı çıkmakta, binek arabasına binmekte ve ormana gitmektedir. NIN.DINGIR rahibesi ormana vardığında, ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR/çadır kurulmuş vaziyettedir. NIN.DINGIR rahibesi binek arabasından indikten sonra tanrının rahibi tanrıça *Teteshapi*'nin heykelini çadırın içine taşımakta ve metnin kırık olmasına rağmen NIN.DINGIR rahibesiyle bir diğer rahibe AMA.DINGIR^{LIM} ile çadırın içine girdiği anlaşılmaktadır. Tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinde açıkça *šalli ašeššar* ifadesinin geçmemesine rağmen ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR'ın varlığı ve ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR'ın ormanda kurulmuş olması bize büyük toplantı/*šalli ašeššar*'ın düzenlendiğini göstermektedir.

[135] V. Ardzinba, 2010, s.100.

3. Tanrıça *Teteshapi*'nin Kültü/Kült Şehirleri

3.1) *Tawiniya*

Tanrıça *Teteshapi* için yapılan ritüellerden bahseden ve Eski Hitit dönemine tarihlendirilen metinlerde adı geçen *Tawiniya*[136], önemli bir dini merkez olarak bilinmektedir. Aynı zamanda Hatti kökenli tanrı *Telipinu*'nun da kült merkezlerinden birisi *Tawiniya*'dır. Bu kent için çeşitli görüşler yer almaktadır:

* A. Goetze, Alaca Höyük ya da Altıyapan[137]'a,

* E. von Schuler, Pontus/Tonea[138]'ya,

* F. Cornelius, Yozgat/ Büyük Nefesköy[139], Pontus/Tonea[140] ya da Sungurlu[141]'ya,

* H. G. Güterbock, Pontus/Tonea'ya; Eskiyapar ya da Alaca Höyük[142]'e,

* J. Garstang- O. R. Gurney ise Yozgat/Büyük Nefesköy[143]'ye eşitlemek istemiştir.

Buna ek olarak Orlin, *Tawiniya* kentinin Boğazköy yakınlarında bulunan Kızılırmak civarında aranması gerektiğini düşünmüş[144]; Forlanini, Asur Ticaret Kolonileri döneminde önemli bir ticaret merkezi olarak ele aldığı *Tawiniya*'yı

[136] J. Garstang - O. R. Gurney, 1959, s.11 vd.; G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.416 vd; K. Strobel - C. Gerber, 2000, s.218; K. Strobel - C. Gerber, 2001, s.8; H. Baltacıoğlu, 2004, s.31; R. Kuzuoğlu, 2004, s.79, 83; S. de Martino, 2006, s.537-547; K. Strobel, 2008, s.281-302; G. Barjamovic, 2011, s.297 vd.; C. Zinko, 2012, s.1-11.

[137] A. Goetze, 1957a, s.98.

[138] E. von Schuler, 1965, s.20 ve dn.16.

[139] F. Cornelius, 1959, s.115 dn.5.

[140] F. Cornelius, 1963, s.234 vd.

[141] F. Cornelius, 1967, s.8 vd.

[142] H. G. Güterbock, 1961a, s.86 vd.

[143] J. Garstang - O.R. Gurney, 1959, s.12.

[144] L. L. Orlin, 1970, s.85.

Hattuša'nın güneybatısında[145], Garelli, Boğazköy ile Merzifon arasında olduğunu belirtmiştir[146]. Barjamovic, *Tawiniya* kentinin Asur Ticaret Kolonileri döneminde hem *Hattuša* hem de *Tišmurna* kentlerine komşu olduğunu ve bu sebeple de *Tawiniya*'nın *Hattuša*'nın batısında ya da kuzeybatısında aranması gerektiğini düşünmektedir[147]. Zinko ise *Tawiniya*'yı *Hattuša*'nın batısında aramayı önermektedir[148].

Hawkins tarafından *ta**505 (URBS) olarak okunan Südburg yazıtının §7.satırındaki kent adının ikinci işareti VITIS olarak okunması teklif edilmiştir[149]. VITIS kenti, Poetto tarafından Hititçe *Wiyanawanda* olarak tanıtılmıştır[150]. VITIS işareti, birkaç Demir Çağı'na ait birkaç yazıtta geçmekte ve şarap-asma kavramlarına atıfta bulunmaktadır. VITIS işareti, fonetik okunuşu *wi* veya *wiya* olarak imparatorluk dönemine ait birkaç mühürde karşımıza çıkmaktadır[151]. Oreshko, *ta*-VITIS (URBS)'i *Tawiniya* kentiyle eşitlemek istemektedir[152].

Asur Ticaret Kolonileri belgelerine göre *Tawiniya, karum* merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kent *Tamnia, Tawinia* ve *Túwania* yazımlarıyla şu belgelerde geçmektedir[153]:

[145] M. Forlanini, 2008a, s.58, 69.

[146] P. Garelli, 1963, s.122.

[147] G. Barjamovic, 2011, s.303.

[148] C. Zinko, 2012, s.9.

[149] J. D. Hawkins, 1995, s.22, 38.

[150] M. Poetto, 1993, s.48-49; J. D. Hawkins, 1995, s.29.

[151] E. Bilgiç, 1945-1951, s.36; S. Herbordt, 2005, s.207 Nr.519-520.

[152] R. Oreshko, 2012, bölüm 5.IV.4; M. Gander, 2014, s.376.

[153] Metin yeri için bkz. G. Barjamovic, 2011, s.297.

Ta-am-ni-a	kt 92/k 159; kt 93/k 63; kt 93/k 95; kt 93/k 239; kt 93/k 647; kt 93/k 776; kt 94/k 937; AKT 2, 38; AKT 5, 2; kt c/k 847/a+b; kt c/k 1256; kt f/k 183; kt n/k 388; kt n/k 473; kt n/k 1438
Ta-wi-ni-a	kt 91/k 364; kt 92/k 96; kt 93/k 57; kt 93/k 145; kt 93/k 547; kt 94/k 1454; kt 94/k 1719; AKT 5, 15; ATHE 63; CCT 4, 44b; CCT 6, 3b; ICK 3, 34a; kt c/k 673; kt k/k 89; KKS 34a; KTS 1, 3b; kt m/k 130; kt n/k 504; POAT 9; TMH 1, 18d
Tú-wa-ni-a	kt u/k 5

Eski Asur dönemi belgelerinde yer alan bu kente dair ne yazık ki hiçbir itinerar metin bulunmamaktadır. Eski Asur dönemi belgelerinde *Tawiniya* şu kentlerle geçmektedir[154]:

D/Turhumit	AKT 5, 2; kt f/k 183; KTS 1, 3b
Hattuš	AKT 5, 2; kt 93/k 95
Hurama	ATHE 63
Karahna	kt n/k 388
Ninašša	AKT 5, 2
Purušhattum	ATHE 63
Šamuha	kt 93/k 239
Šinahuttum	kt 93/k 239
Tišmurna	kt 91/k364
Tuhpiya	AKT 5, 2
Ulama	kt 93/k 63
Wahšušana	AKT 5, 15; AHTE 63
Zalpa	ATHE 63

[154] Metin yerleri için bkz. G. Barjamovic, 2011, s.298.

Görüldüğü üzere, *Tawiniya* kenti *D/Turhumit* ile üç, *Hattuš* ve *Wahšušana* ile iki, diğer kentlerle ise bir kez geçmiştir. ATHE 63, kt 93/k 239, kt 91/k364, itinerar metinler olsa da ne yazık ki *Tawiniya*'nın konumu hakkında herhangi bir ipucu vermemektedirler. Eski Asur Ticaret Kolonileri döneminde *Tawiniya*, kt 93/k 95 (1. 17-21)'de geçmektedir. *Kaneš*'e gönderilen bu tablete göre, güneyden gelindiğinde *Hattuš* ve *Tawiniya*'nın aynı güzargahta yer aldığı düşünülmüştür[155]. *Tawiniya* kenti yöneticisi, bir temsilcisini Asurluyla birlikte *Hattuš* ve Çekerek Nehri boyunca bir yerde aranması teklif edilen *Šuppiluliya*[156] kenti üzerinden *Karahna*'ya göndermiştir. *Karahna*'nın konumuna göre, Barjamovic *Tawiniya* kentinin *Hattuša*'nın batı komşusu olduğunu belirtmektedir[157].

ATHE 63 (1. 3-8)'e göre, *Kaneš* kentini *Tawinaya*'ya bağlayan bir yolun olduğu ve bu yol üzerinde de *Wahšušana*'ya[158] isteğe bağlı alternatif bir yolun varlığı akla gelmektedir. Bu metni yazan kişinin ise *Wahšušana*'da olduğu düşülmektedir. Ancak bu kişi *Purušhattum*'a seyahat hazırlığındadır ve onun yokluğunda *Zalpa* ve *Hurama*'dan gelecek ürünler, *Tawiniya* yolundan *Wahšušana*'ya yönlendirmektedir. Yine metne göre, *Ninaša'*dan geçtiği bilinen *Wahšušana*'ya giden yolun kapatıldığı ve bu sebeple tableti yazan kişi saraya danışarak *Kaneš*'ten *Wahšušana*'ya seyahat ederken *Tawiniya* yolunu kullanmanın güvenli olduğu bilgisini almıştır. *Wahšušana* ve *Ninaša*, Kızılırmak Nehri'nin batısında yer almakta, böylece *Tawiniya* yolunun nehrin kıvrımında kaldığı akla gelmektedir.[159]

AKT 5, 2 (1. 1-6)'ye göre, *Tawiniya*'nın *Hattuš* ile Kızılırmak nehrini takip eden ve *Tawiniya*'ya giden yol üzerindeki bir kavşakta yer aldığı düşünülen *Tuhuppiya*

[155] G. Barjamovic, 2011, s.298, dn.1197.

[156] G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.368; G. F. del Monte, 1992, s.149; G. Barjamovic, 2011, s.284, dn.1118; İ. Koç - Y. Arıkan, 2022, s.153 vd.

[157] G. Barjamovic, 2011, s.298.

[158] *Wahšušana*=Ankara'nın 32 km. güneybatısındaki Ballıkuyumcu eşitliği için bkz. M. Forlanini, 2009, s.59, dn.118; *Wahšušana*=Büklükale eşitliği için bkz. G. Barjamovic, 2011, s.300.

[159] G. Barjamovic, 2011, s.298-299, dn.1198.

arasında bir konumda görülmektedir. Bu metinde geçen kent adları şunlardır: *D/Turhumit*, *Hattuš*, *Tamniya*, *Tuhuppiya*, *Ninašša*'dır ve *Tawiniya* kenti "*Tamniya*" şeklinde yazılmıştır[160].

kt 91/k 364 (1. 1-7)'e göre ise *Tawiniya* ile yeri henüz belli olmayan *Tišmurna*'nın direkt komşu olduğunu öğrenmekteyiz[161].

Asur Ticaret Kolonileri dönemine ait belgelerde bakır ticaretinde aktif rol oynayan *D/Turhumit* kenti kolonisine ait temsilcilerin ziyareti hakkında *Kaneš* kolonisine şikâyette bulunduğunu öğrendiğimiz kt f/k 183 (1. 1-28)'e göre, *Tawiniya* yöneticisi *D/Turhumit* kolonisi temsilcilerinin yerine *Kaneš*'ten gelecek bir grup temsilci görmek istemektedir, ancak *Tawiniya* kentine ilk olarak *Kaneš*'ten değil, *D/Turhumit* kentinden temsilciler gönderilmiştir. Böylece, *Tawiniya* ile *D/Turhumit*'in aynı bölgede yer aldığı anlaşılmaktadır[162]. *D/Turmitta* için birçok lokalizasyon önerisi yer almaktadır. Bunlar arasında Yenihan[163], *Nerik* Bölgesi[164], Sivas-Tokat güzergahının kuzeyi[165], Çankırı yakınları[166], Kırıkkale Bölgesi[167], Çankırı-Karabük yakınları[168] ve son olarak *Nerik* ve *Kaštama*'dan uzak olmayan bölge[169] yer almaktadır.

kt n/k 336'ya göre, *Tawiniya*, *Aliašša* kentiyle geçmektedir. Bu metinde *Tawiniya* "*Ta-a-ni-a*" olarak yazılmıştır[170]. *Tawiniya*, Kültepe metinlerinde *Ta-am-ni-a*, *Ta-wi-ni-a* ve *Tù-wa-ni-a* şeklinde çeşitli yazılışlara sahiptir. Başka yerde tespit edilemeyen *Ta-a-*

[160] S. Çeçen, 1997, s.225-227; M. Forlanini, 2008b, s.186 dn.123; G. Barjamovic, 2011, s.299, dn.1199.

[161] G. Barjamovic, 2011, s.299, dn.1200.

[162] G. Barjamovic, 2011, s.299, dn.1201.

[163] J. Garstang- O. R. Gurney, 1959, s.17.

[164] E.von Schuler, 1965, s.31.

[165] A. Ünal, 1974, s.223 vd.

[166] M. Forlanini, 1977, s.203, G. Barjamovic, 2011, s.251-253.

[167] M. Forlanini, 1979, s.173-178; M. Cammarosano - M. Marizza, 2015, s.180-181.

[168] R. Matthews-C. Glatz, 2009, s.64; B. Christiansen, 2014, s.200 vd.

[169] H. Otten, 1959, s.357; P. Taracha, 2017a, s.98.

[170] G. Barjamovic, 2011, s.299-300, dn.1202.

ni-a yazımı, sadece KBo 25.167 3'.satırda "^{URU}*Ta-a-ni-a*" şeklinde karşımıza çıkmaktadır[171]. Eski Hitit dönemine ait belgelerde yer alan *Tawiniya*, çoğunlukla *Ta*-(*a*)-*ú*-(*i*)-*ni* şeklinde yazılmıştır. Bazı durumlarda "-*wi*$_5$" hecesi eklenerek *Ta*-(*a*)-*wi*$_5$-*ni* şeklinde yazılmış ve "*Ta*-(*a*)-*wi*$_5$-*ni*" yazımındaki belgelerin Yeni Hitit diline ait olduğu ifade edilmiştir[172].

Forlanini, *Aliašša*'yı Ankara ile Aksaray arasındaki Bala'nın 16 km güneyindeki modern Afşar Köyündeki yerleşim yeri *Aliassum* (*Aliassos*) ile eşitlemiştir[173]. Eğer bu eşitleme doğruysa, *Aliašša*'nın konumu *Tawiniya*'nın lokalizasyonu için de önemli sonuçlar doğuracaktır[174].

Sonuç olarak, Eski Asur Ticaret Kolonileri dönemine ait belgeler incelendiğinde Barjamovic'e göre *Tawiniya* kenti ile ilgili iki sonuç ortaya çıkmaktadır:

1) *Tawiniya* kenti yöneticisinin bir temsilcisini *Hattuš*, *Šuppiluliya* ve *Karahna*'ya gönderdiğini anlatan belgeye göre *Tawiniya* kentinin *Hattuša*'nın batısında olduğu,

2) *Tišmurna-Tawiniya* ve *D/Turhumit-Tawiniya* arasındaki bağlantıyı gösteren metinlere göre ise *Tawiniya* kentinin *Hattuša*'nın kuzeyinde veya doğusunda yer aldığı görülmektedir[175].

Asur Ticaret Kolonileri dönemine ait metinlerde *Tawiniya* kenti geçse de ne yazık ki bu metinler kente dair dini veya kültürel açıdan hiçbir bilgi sağlamamaktadır.

Eski Hitit döneminde önemli bir kült merkezi olan *Tawiniya* kentinde, *purulli*(*ya*)-bayramı kutlanmıştır. Boğazköy çiviyazılı arşivlerden bilinen *Tawiniya*[176] aynı zamanda *Tapigga*, *Šarišša* ve *Šapinuwa* metinlerinden de bilinmektedir.

---

[171] R. Kuzuoğlu, 2004, s.79; G. Barjamovic, 2011, s.300; C. Zinko, 2012, s.2.

[172] C. Zinko, 2012, s.2.

[173] M. Forlanini, 2005, s.14; G. Barjamovic, 2011, s.300 dn.1209; 346.

[174] G. Barjamovic, 2011, s.300.

[175] G. Barjamovic, 2011, s.300.

[176] G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.416-417; G. F. del Monte, 1992, s.167.

Hitit çiviyazılı metinlerden öğrendiğimize göre, *Hattuša*'nın kapılarından birinin adı "*Tawiniya*"dır. Hititçe belgelere göre, *Tawiniya* kentinin *Hattuša*'ya *Arinna*'dan daha yakın olduğu hatta en yakın kent olduğu düşünülmektedir[177]. *Tawiniya*'nın Yukarı Şehir'deki Aslanlı Kapının yakınlarında aranması gerektiği de teklifler arasında yer almaktadır[178].

KUB 10.91 numaralı metinde bir grup görevlinin bir tanrıyı *Tawiniya* kapısının aşağısındaki ormana götürdükleri yazmaktadır.

KUB 10.91[179]

öy.II

8'… ^{LÚ}HUB.BÍ

9' [^{MUNUS}]$^{.MEŠ}$KAR.KID-*i̯a pé-ra-an i-i̯a-an-ta* ^{GIŠ}*zu-up-pa-ru lu-uk-kán*

10' *pé-e har-kán-zi har-na-a-in pé-ra-an pa-ap-pár-aš-kán-zi*

11' EGIR-*an-da* DINGIR^{LUM} *i-i̯a-at-ta* DINGIR^{LUM-}*kán* KÁ.GAL^{TIM}

12' ^{URU}*Ta-wi*$_5$*-ni-i̯a kat-ta* ^{GIŠ}TIR-*ni an-da pé-e-da-an-zi*

öy. II

8'… Akrobat

9' ve [fa]hişeler önden giderler. Yakılmış meşaleyi

10' getirirler. Doğum sandalyesini önceden (su) püskürtüp ıslatırlar.

11' Sonra tanrı gider. Tanrıyı

12' *Tawiniya* kent kapısı(nın) aşağısındaki ormana götürürler.

---

[177] J. Garstang - O. R. Gurney, 1959, s.9, 11; H. G. Güterbock, 1961a, s.87; vd; A. Ünal, 1983, s.528 "KÁ.GAL^{TIM} *ŠA* ^{URU}*Tawiniya*", V. Haas, 1994, s.729; H. Baltacıoğlu, 2004, s.31.

[178] V. Haas, 1994, s.622; S. de Martino, 2006, s.537; C. Zinko, 2012, s.8.

[179] J. Elicker, 2016, s.64-65.

Garstang - Gurney, *Hattuša*'nın konumuna bakıldığında, *Tawiniya* Kapısı'nın kentin kuzeyinde olamayacağı görüşündedir. Ayrıca tören alayının aşağıya inmesi ile tapınağın Yukarı Şehir'de olması görüşünden yola çıkarak bu kapının Aslanlı Kapı'da olduğu sonucuna varmaktadırlar[180]. Ancak Barjamovic, KUB 10.91 de dahil olmak üzere kült güzergâh metinlerinin çoğunun Yukarı Şehir ve Aslanlı Kapı inşa edilmeden önceki döneme ait olduklarını belirtmektedir. Ayrıca *Tawiniya* istikametine giden bir tören alayının Yozgat/Büyüknefes Köy'e varmadan önce birkaç kilometrelik dik bir tepeyi aşması gerektiğini, bunun sonucunda *Tawiniya* kapısından aşağı istikamete giden tören alayının yolunun metinde yazanlarla örtüşmediğini ifade etmektedir[181]. Güterbock ise *Hattuša*'nın ilk dönem topografyasına bakıldığında *Tawiniya* kapısının, *Hattuša* kentinin kuzey tarafında bir yerde kralın Büyükkale'deki sarayının aşağısında olduğu sonucuna varmıştır. Aynı zamanda filolojik açıdan *Tavium* ile *Tawiniya* eşitliğini reddetmiş ve *Tawiniya*'yı konumu henüz bilinmeyen klasik yer adı *Tonea* ile eşitlemiştir[182]. Ancak Orta ve Geç Tunç Çağı'na dair Büyüknefes Höyük'te bir yerleşimin olduğunu öne süren arkeolojik sonuçlar klasik *Tavium* ile *Tawiniya* eşitliğini desteklemeye yöneliktir[183]. Barjamovic ise klasik *Tavium*'un Bronz Tabletteki "*Tawa*[184]" kentine karşılık gelebileceğini söylemiştir[185]. Schachner, Boğazköy'deki yapı malzemelerinde ahşabın bolca kullanılmış olduğunu ve kentin civarındaki bir gölden elde edilen polen diyagramları birlikte değerlendirildiğinde, Boğazköy'ün etrafının geniş ormanlarla kaplı olduğunu ifade etmiştir. Yerkapı'nın güneyindeki küçük ormanlık alanın ise bölgenin

[180] J. Garstang - O. R. Gurney, 1959, s.11.

[181] G. Barjamovic, 2011, s.301.

[182] H. G. Güterbock, 1961a, s.86-87; G. Barjamovic, 2011, s.301 dn.1219.

[183] K. Strobel, 2008, s.281; G. Barjamovic, 2011, s.302 dn.1223-1224.

[184] G. F. del Monte, 1992, s.166.

[185] G. Barjamovic, 2011, s.301 dn.1219. Metin için bkz. Bo 86/299 IV 30. H. Otten, 1988, s.26-27.

büyük bir bölümünü kaplayan, kış şartlarına uygun ve geniş yapraklı ağaçlardan oluşan ormanları hakkında bilgi verdiğini de eklemiştir[186]. Öyleyse KUB 10.91 numaralı metindeki bilgilere göre *Tawiniya* Kapısı'nın *Hattuša*'daki Yerkapı'nın civarlarında aranabileceğini düşünebiliriz. Ayrıca KBo 37.51(+) numaralı metinde NIN.DINGIR rahibesinin gerçekleştirdiği kült yolculuğu rotası *Tawiniya* kenti → *Wargatawi* kenti → orman → *Hattuša* kenti şeklindedir. Eğer *Tawiniya* Kapısını Yerkapı civarana lokalize edersek bu kapıdan sırasıyla orman, *Wargatawi* kenti, *Tawiniya* kentine ulaşılabileceğini düşünebiliriz.

KUB 15.31[187]

öy.I

13 *nu* ^{GIŠ}BANŠUR$^{HI.A}$ *ša-ra-a kar-pa-an-zi na-at-kán* KÁ.GAL^{TIM}

14 *ŠA* ^{URU}*Ta-ú-i-ni-ya kat-ta pé-e-da-an-zi*

15 *nu-uš-ša-an* ^{GIŠ}BANŠUR$^{HI.A}$ *ha-an-te-ez-zi* KASKAL-*ši ti-en-zi*

öy.I

13 Masaları yukarı kaldırırlar. Onları

14 *Tawiniya* kenti kapısının aşağısına taşırlar.

15 Masaları ilk yola koyarlar.

KUB 15.34[188]

18 *na-at-kán kat*-ta [*I*]*Š-TU* KÀ.GAL ^{URU}*Ta-a-ú-ni-ya pa-a-an-zi*

[186] A. Schachner, 2019, s.31.

[187] H. G. Güterbock, 1961a, s.87.

[188] H. G. Güterbock, 1961a, s.87.

19 *nu-uš-ša-an* KASKAL-*ši* ^{GIŠ}BANŠUR AD.KID *A-NA* [D]INGIR^{MEŠ} LÚ^{MEŠ} ^{GIŠ}ERIN^{MEŠ}*-aš ti-an-zi*

18 Onlar *Tawiniya* kenti kapısından aşağıya giderler.

19 Yola hasır(dan yapılmış) masayı Sedir Tanrılarının adamları için koyarlar.

Güterbock, tanrıları geri döndürme ritüeliyle ilgili iki metinde (KUB 15.31 ve KUB 15.34) *Tawiniya* kenti kapısına dair spesifik bilgi olmasa da bu kapının kuzeyde yer aldığını düşünmektedir[189].

Bu metinlere göre *Tawiniya* kenti kapısına ulaşmak için tören alayının aşağıya inmesi gerektiğini, söz konusu bu kapının Aşağı Şehir'de olmadığını ve tören alayının kapıdan çıktıktan sonra ormanlık alana ulaşabilmek için yokuş aşağı bir yol izlenilmesi gerektiğini söylemektedir. Böylece *Tawiniya* kenti kapısının *Hattuša* kentinin daha yüksek olan bir bölümünde yer aldığını ve kült törenlerinin kapının altında/tabanında kutlanıldığını düşünmektedir[190].

Hattuša'dan açılan *Tawiniya* kapısının direkt *Tawiniya* kentine değil, *Tawiniya* krallığına çıktığı görüşü de yer almaktadır. Hititçe metinlere göre, *Tawiniya* sadece kent ismi değil, aynı zamanda kentin etrafını da içine alan bir bölgedir. KBo 16.57 numaralı metinde bu konu ile ilgili bilgi yer almaktadır. Bu metin, *Tawiniya* kentiyle başlamakta ve bitmektedir. *Tawiniya* kenti kapısından açılan yolun aşağıda geçen kent isimlerini içine alıp almadığı ise henüz net değildir[191].

[189] H. G. Güterbock, 1961a, s.87.

[190] S. de Martino, 2006, s.542.

[191] M. Forlanini, 2008b, s.163 dn.123; C. Zinko, 2012, s.10.

KBo 16.57[192]

öy.

2’ ^{UR}[^{U}*T*]*a-ú-i-ni*[*-ya*]

3’ *Ša-a-mu-ra-li-ya*

4’ *Ši-ip-pu-wa*

5’ *Za-a-har-li-ya*

6’ [*K*]*u-uk-ku-ut-ta-na*[193]

---

ay.

1 [*Har-k*]*i-ha-aš-ma*

2 [*Šu*]*-um-ma-an-za-na*

3 *Ka-a-aš-du-wa-ra*

4 *Mi-il-ti-ya*

5 *Zi-e-eh-ha-aš-ma*

6 *Kát-ta-al-la-ah-ša*

7 ^{URU}*Ta-ú-ni-ya*

öy.

2’ [*T*]*awini*[*ya*] kenti

3’ *Šamuraliya*

4’ *Šippuwa*

5’ *Zaharliya*

---

[192] M. Forlanini, 1979, s.167; M. Forlanini, 2008b, s.163.

[193] Metinde kırık olan bu kent adını M. Forlanini, 2008b, s. 163’te [*K*]*u-uk-ku-ut-ta-na* şeklinde verilmiştir. G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.217’te ise bu kent adına benzeyen ^{URU}*Ku-uk-ku-ud-da-ša* (KBo 10.10 V 18) kenti bulunmaktadır. Ancak metinler incelendiğinde KBo 16.57 öy.6’.satırın sonu *-na* hecesiyle; KBo 10.10 V 18 ise kesin olmamakla birlikte *-ša* hecesiyle bitmektedir.

6’ [*K*]*ukutana*

---

ay.

1 [*Hark*]*ihašma*

2 [*Šu*]*mmanzana*

3 *Kašduwara*

4 *Miltiya*

5 *Zihhašma*

6 *Katalahša*

7 *Taúwiniya* kenti

Kadınlar listesine dair bilgiler içeren KBo 10.10 numaralı metin, kırık olduğu için bazı kent isimleri okunamamaktadır. Ancak bu metin de KBo 16.57 gibi *Tawiniya* kentiyle bitmektedir.

KBo 10.10[194]

ay.V

15’ *ŠA* ^{m}*Nu-wa-an-za* ^{LÚ}*E-PÍ-IŠ* x x

16’ *I-NA* ^{URU}*Ši-ip-pu-u-wa*

17’ *ŠA* É ^{m}*Ša-ši-du-in-du*

18’ *I-NA* ^{URU}*Ku-uk-ku-ud-da-ša* (?)

19’ *ŠA* É ^{m}*Pár-ri-ya-an*-LÚ

20’ *ŠA* É.GAL *ši-ya-an-na-aš*

21’ *I-NA* ^{URU}*Ha-ar-ki-ya*

---

[194] B. B. Piotrovskij - V. V. Ivanov - V. G. Ardzinba, 1985, s.220; I. C. Rutherford, 2004, s.391.

22’ ^{m}*Hu*-x-*nu-na* x-x-x-*kán*$^{?}$-*tar*$^{?}$-*aš*

23’ x x x

24’ x x x

25’ *I-NA* ^{URU}x-*me-wi-zu*

26’ *I-NA* ^{URU}*Ta-ú-i-ni-ya*

ay.V

15’ *Nuwanza*’nın üreticisi

16’ *Šippuwa* kentinde

17’ *Šašiduindu*’nın evi (?)

18’ *Kukutaša* (?) kentinde

19’ *Parriyan-ziti*’nin evi

20’ mühür sarayının

21’ *Harkiya* kentinde

22’ …

23’ …

24’ …

25’ … kentinde

26’ *Tawiniya* kentinde

KBo 10.10 ve KBo 16.57’de *Šippuwa*, *Kukutaša* ve *Tawiniya* kentlerinin ortak olduğu görülmektedir. Ancak *Šippuwa* ve *Kukkutaša* kentleri hakkında bilgimiz olmadığı için bir sonuca varmamız olanaksız görünmektedir.

"Değerli madenden yapılmış bir alet (küpe?)" ve "bir kent kapısının ismi (KUB 10.1 I 9'-10'; KUB 20.2 IV 24')" anlamlarındaki *ašuša-* "kapı"[195] olarak değerlendirdiğinde bu kapının *Hattuša*'da bulunduğu aynı zamanda KI.LAM bayramında Yazılıkaya'daki kutsal yola ve *huwaši* taşına açıldığı düşünülmektedir[196]. KUB 55.43'te tanrı *Zithariya* ile *Hatenzuwa* kentinin Koruyucu Tanrısının *kurša*-çantaları dokuzuncu yılda değiştirilmekte, değiştirilen eski *kurša*-çantalarının yerine ise iki adet yeni *kurša*-çantası asılmaktadır.

KUB 55.43 (Bo 2393+Bo 5138)[197]

öy.I

1 [*ma-a-an ŠA*] ^{D}*Zi-it-ha-ri-ya Ù* ^{D}LAMMA ^{URU}*Ha-te-en-zu-wa*

2 [II ^{KU}]^{Š}*kur-*ˈ*šu*ˀ*-uš* EGIR-*pa ne-e-u-wa-ah-ha-an-zi*

3 ˈ*ma-a*ˀ*-an I-NA* MU.IX^{KAM} *ma-a-na-aš ku-wa-pí ku-wa-pí ne-wa-ah-ha-an-zi*

4 *me-hur Ú-UL du-uk-ka*$_4$*-a-ri*

---

5 *nu ma-ah-ha-an* II ^{KUŠ}*kur-šu-uš* GIBIL^{TIM} *ŠA* ^{D}*Zi-it-ha-ri-ya*

6 *Ù ŠA* ^{D}LAMMA ^{URU}*Ha-te-en-zu-wa ú-da-an-zi*

7 *na-aš-kán I-NA* É ^{KUŠ}*kur-ša-aš an-da pé-e-da-an-zi*

öy.I

1 Tanrı *Zithariya*'[nın] ve *Hatenzuwa* kentinin Koruyucu Tanrısı'nın

2 [İki (adet)] (kutsal) *kurša*-çantaları tekrar yenilenirse

3 (Onları) ˈyˀa dokuzuncu yılda ya da her ne zaman yenilerlerse

4 zaman önem kazanmaz (önemsizdir).

---

[195] Bkz. A. Ünal, 2016a, s.95a.

[196] G. Barjamovic, 2011, s.302.

[197] D. Groddek, 2002b, s.74.

5-6 Tanrı *Zithariya*'nın ve *Hatenzuwa* kentinin Koruyucu Tanrısı'nın iki (adet) yeni (kutsal) *kurša*-çantalarını getirdiklerinde

7 Onları (kutsal) *kurša*-çantası evine götürürler.

Çeşitli ayinlerden sonra yukarıda bahsettiğimiz gibi tanrı *Zithariya*'nın eski *kurša*'sı *Tuhuppiya* kentine, *Hatenzuwa* kentinin Koruyucu Tanrısının eski *kurša*'sı ise *D*/*Turmitta* kentine gönderilmektedir. Bu eski *kurša*'lar, *Hattuša*'daki farklı kapılardan çıkarılarak aşağıya götürülmektedir. Tanrı *Zithariya*'nın *kurša*'sı, *Hattuša*'daki x-kapısından, *Hatenzuwa* kentinin Koruyucu Tanrısının *kurša*'sı ise *ašuša*- kapısından çıkarılmaktadır. Burada dikkat çeken bir husus ise *Hattuša*'dan aşağı yöne götürülen bu kutsal *kurša*'ların adlarının değişmesidir. Tanrı *Zithariya*'nın *kurša*'sı "Koruyucu Tanrı", *Hatenzuwa* kentinin Koruyucu Tanrısı *kurša*'sı ise "*Zapatiškuwa* kentinin Tanrı LAMMA'sı"na dönüşmektedir[198]. Barjmovic, Hitit kült güzergahlarında *Hattuša*'nın kuzey veya doğusuna giden tören alayının *ašuša*- kapısından çıkarak kentten ayrıldığını belirtmektedir. Ayrıca bu kapının *Arinna, D*/*Turmitta, Katapa* gibi diğer kentlerle bağlantısı düşünüldüğünde, *Tawiniya* kapısının kuzeybatı yönü gösterdiği (Sungurlu) ifade edilmiştir[199].

Tawiniya Kapısı konusuna geri dönecek olursak, bu konuda çalışan araştırmacıların metinlerde geçen *katta* kelimesinin (aşağıya, aşağıda, aşağısı) anlamlarından yola çıkarak bu kapının *Zippalanda*, *Arinna* ve *Hattuša* ile bağlantılı olabileceğini düşünmektedirler.

[198] Bkz. KUB 55.43 (Bo 2393+Bo 5138), öy.I 20-27. V. Ardzinba, 2010, s.184.

[199] G. Barjamovic, 2011, s.302.

Hitit çiviyazılı belgelere göre, çeşitli bayram kutlamalarında *Tawiniya* kentinin yer aldığı görülmektedir. AN.TAH.ŠUM bayramının anlatıldığı bir metin, *Tawiniya* kentinin *Hattuša*'ya bir günlük mesafe uzaklıkta yer aldığını göstermektedir[200].

KBo 10.20[201]

öy.I

24 *lu-uk-kat-*[(*t*)]*i-ma* ^{URU} *A-*[(*ri-i*)]*n-na-az* ^{KUŠ}*kur-ša-aš ú-*[(*iz*)*-z*(*i*)]

25 ^{É}*ha-le*[(*-e*)*n-tu-u-wa-aš-m*)]*a*[202] *šal-*[(*l*)]*i a-še*[(*-eš*)]*-šar*

---

26 [(*lu-uk-kat-t*)*i-ma* (^{KUŠ})*kur-ša-*(*aš* ^{URU}*Ta-ú-i-n*)]*i-ya pa-iz-z*[(*i*)]

27 [(LUGAL-*uš-ma-za*) *A-N*(*A* EZEN$_4$.ITU *wa-ar-*)]*ap-z*[(*i*)]

---

28 [(*l*)]*u-u*[(*k-kat*)*-ti-*(*ma* ^{KUŠ}*kur-ša-aš* ^{URU})] *T*[(*a-ú-i-n*)]*i-ya-az ú-iz-z*[(*i*)]

29 *na-aš* [^{UR}(*^{U}Hi-ya-uš-na še-eš-zi*) LUGAL-*u*(*š-ma šu-uh-ha p*)]*a-iz*[*zi*]

öy.I

24 Ertesi g[(ü)]n ise *A*[(*ri*)]*nna* kentinden (kutsal) *kurša*-çantası g[(e)l(ir)].

25 *hal*[(*e*)]*ntuwa* kült yapısında is]e büy[(ü)]k top[(lan)]tı

---

26 [(Ertesi gü])n ise (kutsal) *kurša*-çant(ası)] *T*[(*awin*)]*iya* kentine gid[(er)].

27 [(Kral ise) aylık [bayramı için yık)]an[(ır)].

---

28 [(Er)]te[(si gü)]n (ise (kutsal) *kurša*-çant(ası)] *T*[(*awin*)]*iya* kentinden gel[(ir)].

29 Ve o [(*Hiyašna* kentinde geceyi geçirir.) Kral (ise dama çı)]ka[r].

---

[200] S. de Martino, 2006, s.537, 540.

[201] S. Alp, 1983, s.138-139; Y. Arıkan, 2003, s.30.

[202] H. G. Güterbock, "^{É}*ha-le-en-tu-u-wa-aš a-ni-ur*" şeklinde okumuştur. Bkz. H. G. Güterbock, 1960, s.81.

Ancak *lukatti-ma* "ertesi gün" ifadesi, kutlanılan bayramların hangi günde başladığı konusuna açıklık getirmemekle birlikte bu ifadenin iki kent arasındaki mesafesi için kesin bir bilgi sağlamamaktadır.

AN.TAH.ŠUM bayramının fragman parçası olan Geç Yeni Hitit metni KBo 4.13'te, belirli kentlerin tanrılarına adakların sunulduğu görülmektedir. Bu metnin, AN.TAH.ŠUM bayramının ilk gününe ait olduğu düşünülmektedir[203]. KBo 4.13'te, belirli bir tanrı adı verilmeden *Tawiniya* kentinin tanrılarına kurban olarak bir adet koyun sunulmakta ve bu kent, *Hatti* kentinden sonra gelmektedir.

KBo 4.13[204]

I

20 1 UDU DINGIR$^{MEŠ\ URU}$*Ha-at-ti* 1 UDU DINGIR$^{MEŠ\ URU}$*Ta-wi*$_5$*-ni-ya*

I

20 Bir koyun *Hatti* kentinin tanrılarına, bir koyun *Tawiniya* kentinin tanrılarına

KBo 4.13 numaralı metnin I 20-33.satırları arasında geçen kentler, M.Ö. 15.yüzyılda *Kaškalar*'ın ele geçirdiği kentlere atıfta bulunmakta ve bu kentlerin içinde *Tawiniya*'da yer almaktadır. Hem ^{LÚ}AGRIG hem de *telipru* listelerini içeren VBoT 68 numaralı metinde geçen bazı kent adlarının Hattice *-il*/*-al* ekiyle yazıldığı görülmektedir.

[203] M. Forlanini, 2007, s.259 dn.2.

[204] M. Forlanini, 2007, s.260.

VBoT 68[205]

II

15 *ma-a-an* LUGAL-*uš* ^{URU}*A-ri-in-na-az* ^{URU}*Ha-at-tu-ši pa-iz-zi*

16 *nu* LÚ ^{GIŠ}GIDRU *te-li-pu-u-ri ki-iš-ša-an hal-za-a-i*

17 ^{URU}*Ta-ú-ni-ya-il* ^{URU}*Tu-u-hu-up-pí-ya-il*

18 ^{URU}*A-li-ša-il* ^{URU}*Zi-pí-iš-hu-na-il*

19 ^{URU}*Am-mu-na-a-il* ^{URU}*Ha-at-te-na-a-il*

II

15 Kral *Arinna*'dan *Hattuša*'ya gittiğinde

16 Asa adamı *telipru* görevlisini çağırır.

17 *Tawiniya* kenti, *Tuhuppiya* kenti

18 *Ališa* kenti, *Zipišhuna* kenti

19 *Ammuna* kenti, *Hattena* kenti

Metnimizde, *Tawiniya* kentinden sonra *Tuhuppiya*[206] kenti geçmektedir. *Tuhuppiya* kenti, Eski Asur Ticaret Kolonileri dönemindeki bilgilere göre *D*/*Turmitta* ile *Wahšušana* arasındaki bakır ticareti yolu üzerinde yer alıyordu. Ancak bakır ticaret yolunun *Hattuša* veya *Tawiniya*'dan geçtiğine dair detaylı bir güzergâh bilgisi olmadığından bu iki kentin bakır ticaret yolunun her iki tarafında yer aldığı düşünülmüştür. *Tuhuppiya* kentinin muhtemelen bakır ticaret yolu ile Kızılırmak nehrini takip eden ve *Tawiniya*'ya giden yol üzerindeki bir kavşakta yer aldığı düşünülmektedir.

[205] M. Forlanini, 2007, s.267.

[206] LS 15 öy.3'; KBo 20.80 12'; LS 2 öy.11, 18; Bo 2393+5138 I 20; KBo 20.86 öy.13'; KBo 22.237 1'; KUB 11.28 III 3'; KBo 4.13 I 23'; KBo 20.81 II 6'; VBoT 68 II 17', III 4; KUB 23.61+ay.3'; KBo 3.6+ I 75 G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.434. KUB 55.43 I 20 G. F. del Monte, 1992, s.172. Ayrıca bkz. E. Bilgiç, 1945-1951, s.36.

Tuhuppiya kentinin, direkt *Hattuša* veya *Tawiniya* ile komşu olmadığı düşünüldüğünde, *Tuhuppiya* kentinin daha güneyde olduğu varsayımı ortaya çıkmaktadır[207].

Orta Hitit dönemi metni KUB 55.43'te, *Tuhuppiya* kenti şu şekilde geçmektedir:

KUB 55.43 (Bo 2393+Bo 5138)[208]

öy.I

20 ˹*nu*˺ *ŠA* ^{D}*Zi-*˹*it-ḫa*˺-[*ri-y*]*a* ˹^{KUŠ}*kur*˺*-ša-an-pát I-NA* ^{URU}*Tu-hu-u*[*p-pí-ya*]

21 *p*[*é*]*-e-da-an-zi na-an-*˹*kán ma*˺*-aḫ-*˹*ḫa*˺*-an* ^{URU}*Ha-at-tu-ša-az* KÁ.GA[L-

22 *kat-*[*t*]*a ar-nu-an-zi na-an-za-kán* KUR*-ya an-da* ^{D}LAMMA ^{KUŠ}*kur-š*[*a-aš*]

23 *hal-*˹*zi*˺*-iš-ša-an-zi ŠA* ^{D}LAMMA ^{URU}*Ha-te-en-zu-wa-ma* ^{KUŠ}*kur-ša-a*[*n*]

24 *I-*˹*NA*˺ ^{URU}*Dur-mi-*˹*it*˺*-ta pé-e-da-an-zi na-an-kán ma-ah-ha-a*[*n*]

25 KÁ.GAL *a-šu-ša-an*? *kat-ta ar-nu-an-zi nu-uš-ši-kán* ŠUM-*ŠU*

26 *ar-*˹*ḫa da*˺*-an-zi na-an-za-an* ^{D}LAMMA ^{URU}*Za-pa-ti-iš-ku-wa*

27 *hal-z*[*i-iš-š*]*a-an-zi*

öy.I

20 Tanrı *Zithariya*'nın *kurša*-çantasını *Tuhu*[*ppiya*]*a* kentine

21 götürürler. Ve onu *Hattuša*'dan x-kapıs[ı

22 kente aşağıya getirdiklerinde Koruyucu Tanrı'nın *kurša*-çanta[sı]

23 (diye) bağırırlar. *Hatenzuwa* kentinin Koruyucu Tanrısı'nın *kurša*-çanta[sını] ise

24 *Turmitta* kentine götürürler. Ve onu

25 *ašuša*-kapısın(dan) aşağıya getirdiklerinde onun adını

26 tekrar alırlar. Ona *Zapatiškuwa* kentinin Tanrı LAMMA'sı

27 (diye) bağırırlar.

---

[207] G. Barjamovic, 2011, s.311.

[208] D. Groddek, 2002b, s.74.

Görüldüğü üzere, *Tuhuppiya* kentine açılan *Hattuša* kapısı ne yazık ki metinde kırıktır. *Hatenzuwa*[209], II.*Muršili* ile III.*Hattušili*'nin seferleri sırasında kullandığı güzergahlardan birisidir[210]. IV.*Tuthaliya* döneminde ise *Hatenzuwa* kentinde *Hatenzuwa*'nın Koruyucu Tanrısı ve Koruyucu Tanrı *Zithariya*'nın *kurša*-çantası kutsanmaktadır[211]. Bu kent için önerilen lokalizasyon denemeleri arasında Kanak Su civarı[212], Ladik-Samsun (Phazimonitis) bölgesi[213] ve *Nerik*/Vezirköprü/Oymaağaç eşitliği kabul edilirse, *Nerik*'e bir günden daha az bir mesafede yani Kargı-Osmancık bölgesi[214] yer almaktadır. Asur Ticaret Kolonileri döneminden itibaren bilinen *D*/*Turmitta*, bakır ticaretinin yanı sıra maden ekonomisinde büyük rolü olan *Tišmurna* ve *Hattuš* ile geçmektedir. II.*Muršili*[215], III.*Hattušili*[216] ve I.*Šuppiluliuma*[217]'nın belgelerinde, bu kentin adı geçmektedir. Ayrıca *D*/*Turmitta*, tanrı *Telipinu*'nun kült merkezi olarak geçmektedir[218]. Sadece bu metinde geçen *Zapatiškuwa* kenti[219], *kurša*-çantasıyla anılan kentler (*Hatenzuwa*, *Zapatiškuwa*, *Tawiniya*, *Katapa*, *Kaštama*,

[209] KUB 38.35 öy.1; KBo 21.89 II 15; Bo 2393+5138 I 1, 6, 23; KUB 6.46 II 36; KUB 15.21 15'; KUB 20.13 IV 10'; KUB 22.25 öy.17', 18',30'; KUB 40.106 öy.6; IBoT 2.69 öy.9'; KUB 19.39 II 7; IBoT 3.11 5'; KUB 30.56 III 16'. G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.102. KUB 55.43 I 1, 6, 23; II 21; IV 20'; lk.Rd.4; KBo 30.38 öy.?10'; KUB 60.68 3' G. F. del Monte, 1992, s.36.

[210] KUB 14.20+KBo 19.76(+)KUB 19.39 II 7; (KUB 19.8 III 25', 30'; KUB 22.25+KUB 50.55 I 15-19, 30-31. T.Bryce, 2005, s.215, 296. E. von Schuler, 1965, s.176-177.

[211] P. Taracha, 2009, s.102.

[212] J. Garstang-O.R. Gurney, 1959, s.21-22.

[213] E. von Schuler, 1965, s.49.

[214] R. Matthews-C. Glatz, 2009, s.68.

[215] KBo 14.20+ I 11; KBo 3.4+KUB 23.125 I 30, 31, 41. J.-P. Grélois, 1988, s.56-57.

[216] KUB 1.1+ II 10, 54, 59. H. Otten, 1981, s.10-14.

[217] KUB 19.13+ I 18', G.F.del Monte, 2009, s.133.

[218] Y. Arıkan, 1998b, s.48.

[219] KUB 55.43 I 26, II 13, IV 6', 8', 26', lk.Rd.5. G. F. del Monte, 1992, s.192.

D/*Turmitta*, *Zippalanda* vb.) arasında yer aldığından dolayı bu kentin Kuzey Anadolu'da yer aldığı teklif edilmektedir[220].

"Acele, hız bayramı" olarak adlandırılan ve yaklaşık bir ay süren *nuntariyašha* bayramı, *Hattuša*'dan başlamakta, *Tawiniya* → *Warkatawi* → *Zippalanda* → *Arinna* → *Kaštama* rotası üzerinden *Nerik* kentine varılmaktadır. *nuntariyašha* bayramının 20.günüe ait parçada, *Tawiniya* kentinde meşale bayramının kutlanıldığı anlaşılmaktadır.

KUB 55.5[221]

ay.IV

21' [*lu-kat-ti-m*]*a kat-ta* ^{URU}*Ta-ú-i-ni-ya pa-iz-zi*

22' [*nu*$^{?}$ *ku-i*]*t-ma*<*-an*> $EZEN_4$ *zu-up-pa-ri kar-ap-ta-ri*[

23' [*-z*]*a* $EZEN_4^{HI.A}$ ^{URU}*Ta-ú-i-ni-ya e-eš-ša-i*

24' [*an-na-la-*$^{?}$*z*]*a ha-an-ti* $UD.XX^{KAM}$

---

ay.IV

21' [Ertesi gü]n *Tawiniya* kentinden aşağıya gider.

22' Meşale bayramı yerine getirildiğinde (kutlanıldığında) [

23' *Tawiniya* kentinde [ ] bayramları kutlanılıyor.

24' [Ve eskide]n ayrı(ydı). 20.gün.

Düzenli olarak sonbaharda kutlanan KI.LAM bayramına dair metinlerde, *Tawiniya* kentinin kült personellerinin yer aldığı açıkça görülmektedir.

[220] V. Ardzinba, 2010, s.17.

[221] M. Nakamura, 2002, s.51, 53.

KBo 20.5[222]

ay.III

15’[LÚ^{M}]^{EŠ} ^{URU}*Da-a-ú-ni-ya* ^{UZU}NÍG.GIG ˹*ú*˺-[*da-an-zi* …

ay.III

15’ *Tawiniya* kentinin [adaml]arı karaciğeri getir[irler …

KBo 25.18[223]

ay.IV

8’ $^{LÚ.MEŠ}$MUHALDIM ^{URU}*Da-a-ú-ni-y*[*a*

ay.IV

8’ *Tawiniya* kentinin aşçıları

KBo 20.26[224]

8 [^{L}]^{Ú}GUDU$_{12}$ ^{URU}*Da-a-ú*[

8 [ ] *Taw*[*iniya* kentinin merhemli rahibi

[222] J. M. Burgin, 2019, s.68-69.

[223] I. Singer, 1984, s.88.

[224] C. Zinko, 2012, s.5.

NIN.DINGIR rahibesine ait metinlerde de *Tawiniya* kentinin *hapiya*- adamları ile merhemli rahibi (^{LÚ}GUDU$_{12}$) karşımıza çıkmaktadır[225].

Tawiniya kenti *purulli*(*ya*)- bayramında olduğu gibi tanrıça *Tetešhapi*'nin bayramında da önemli bir yer tutmaktadır.

KBo 19.163

ay.III

11 [*A-NA* GAL $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya*]-*aš ŠA* ^{URU}*Ta-a-wi$_5$-ni-ya pa-a-i*

ay.III

11 [*Tawiniya* kentinin [*hapi*(*ya*)- adamlarının baş]ına verir.

KBo 25.167

3' -]*lu ŠA* ^{URU}*Ta-a-ni-ya me-*˹*e*ˀ[

4']x *ú-da-i ma-a-an* NIN.DINGIR [

5' [*na-aš-ša-*]*an* NIN.DINGIR ^{GIŠ}*hu-lu-ga-an*[-

6']x-*an-zi pí-an-zi nu* x[

3'] … *Taniya* kenti … [

4'] … getirir. Eğer NIN.DINGIR rahibesi [

5' [ve] NIN.DINGIR rahibesi binek arabas[ı

6'] … verirler. Ve … [

---

[225] KBo 17.42+KUB 56.46+KUB 43.48 ay.VI 17' $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-e-eš* ^{URU}*Ta-ú-i-n*[*i-ya* 18' ^{UZU}NÍG.GIG *ú-da-an-zi* … 26' ^{LÚ}GUDU$_{12}$ ^{URU}*Ta-ú-i-ni-ya* / ay.VI 17' *Tawin*[*iya* kentinin *hapiya*- adamları 18' karaciğeri getirirler. … 26' *Tawiniya* kentinin merhemli rahibi … Transkripsiyon için bkz. J. Tischler, 2016b, s.85-86.

KBo 34.167

öy.I

1 [^{URU}*Ha-a*]*t-tu-ša-az* ^{URU}*Ta-a-ú-i-ni-ya*

2 [-]*pa*$^{?}$*-aš pa-aš-šu-i a-a-ri*

3 [^{H}]$^{I.A}$ *a-pí-ya pé-e-di ar-ta*

---

4 *Ta-*]*ạ-ú-i-ni-ya-aš na-at-ta ták-ku-wa-a-ri*

5 ^{UR}]^{U}*Tạ-ạ-ú-ị-ni-ya me-e-na-ah-ha-an-da*

6] *pé-e*$^{(?)}$*-dạ-i*

öy.I

1 [*Ha*]*ttuša* kentinden *Tawiniya* kentine

2 [ ] … kaideye varır.

3 [-ler/-la]r. Orada yerinde ayakta durur.

4’ *Ta*]*winiya* (kentinde) kalmaz/ikamet etmez.

5 *Ta*]*winiya* kenti karşısında

6] taşır.

KUB 11.32

öy. sütun III

10 *nu I-NA* ^{URU}*Da-ú-i-ni-ya*

11 *an-da-an pa-iz-zi*

12 *ud-da-na-aš-ša* EN$^{HI.A}$

13 *i-ya-an-ta-ri*

14 $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-ya-aš-ma-aš-ši*

15 EGIR-*pa-an ki-i* SÌR SÌR^{RU}

16 *ta-la-a-ya ta-la-a-ya-ta*

öy. sütun III

10 *Dawiniy*a kentine

11 girer.

12 sözün beyleri

13 giderler.

14 *zintuhi*- kadınları ise onun

15 arkasından bu şarkıyı söylerler:

16 *talāya talāyata*

VBoT 32

I?

3 [ ] ^{URU}*Ta-a-ú-ni-ya*

4 [ ] ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-te-eš-ha-wi*

5 [^{LÚ}*še*-]*er-ha-la-an a-še-ša-an-zi*

6 [ ]-*zi*

I?

3 [ ] *Tawiniya* kenti

4 [ ] Tanrıça *Tetešhawi*'nin rahibi

5 [*še*]*rhala* adamı yerini alır.

6 [ ] …

Hititçe metinlerde bazı kült merkezleri gibi, *Tawiniya*'nın da lokalizasyonuyla ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Genel görüşe göre, *Tawiniya* kenti, Boğazköy-

Merzifon arasına ya da Boğazköy yakınlarında bulunan klasik adı *Tavium*, modern adı Büyük Nefesköy (Yozgat'ın 30 km. batısında yer almaktadır) olan merkeze lokalize edilmektedir[226].

Tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinden KUB 11.32+KBo 20.17 ay.sütun V 3'-9'.satırlara göre, NIN.DINGIR rahibesi tarafından tanrıça *Teteshapi*'nin *Tawiniya* kentinde bulunan tapınağına ziyaret gerçekleştirilmektedir. Bu yazılı metinden yola çıkarak tanrıça *Teteshapi*'nin kült merkezinin *Tawiniya* olduğunu söyleyebiliriz[227].

3.2) *Arinna*/Alacahöyük?

Alacahöyük kazısı, Cumhuriyet dönemine ait ilk kazılardan bir tanesi olması açısından önemli bir değere sahiptir. 1835 yılında W. J. Hamilton tarafından bilim dünyasına tanıtılan Alacahöyük, Çorum'un 45. km güneyinde, *Hattuša*'nın ise ortalama 25 km. kuzeydoğusunda yer almaktadır. Alacahöyük'te yer alan Sfenskli Kapı'nın varlığı, Fransız G. Perrot'un ilgisini çekmiş ve bu kapının planlarını çizmiştir[228]. Daha sonra van Lennep 1864'te Boğazköy ziyaretinden sonra Alacahöyük'e geçerek orada bulunan kabartmaların taslak çizimlerini yapmıştır[229]. Aynı zamanda Alacahöyük'ün diğer kültür bölgeleriyle ilişkileri konusunda da bilgi vermiştir. E. Chantre, 1893-1894 yıllarında Alacahöyük'te çalışmış ve üzerinde Frigçe yazıtlar bulunan taş blokları gün ışığına çıkartmıştır[230]. 1907 yılında Th. Makridi Bey, Alacahöyük'te kazı çalışmaları yapmıştır[231]. 1926-1927 yılında von der Osten Alacahöyük'e gelerek Alacahöyük kabartmalarının Ankara'ya taşınmasında önemli rol oynamış ve bilimsel görüşlerini

[226] V. Haas, 1994, s.729; C. Zinko, 2012, s.7; K. Strobel, 2008, s.281-302.

[227] A. Taggar-Cohen, 2006a, s.402 vd.

[228] G. Perrot - E. Guillaume - J. Delebet, 1872, s.173.

[229] H. J. van Lennep, 1870, s.143, 213.

[230] E. Chantre, 1898, s.9.

[231] B. Macridy, 1908, s.1-29.

kapsamlı bir şekilde sunmuştur[232]. 1935-1983 yılları arasında ise Alacahöyük kazıları, Mahmut Akok, Remzi Oğuz Arık ve Hamit Zübeyr Koşay tarafından sürdürülmüştür[233]. 1997 yılında Prof. Dr. Aykut Çınaroğlu[234] başkanlığında devam eden Alacahöyük kazılarını, 2021 yılından itibaren Prof. Dr. Tayfun Yıldırım sürdürmektedir.

Alacahöyük *Arinna*, *Hanhana*, *Katapa*, *Tahurpa*, *Tawiniya*, *Hiššašhapa*, *Zippalanda* kentlerinden bir tanesiyle eşitlenmek istenmiştir. Alacahöyük, Eski Tunç Çağ mezarlarında ele geçen güneş kursları ile *nuntarriyašha* bayram metni KUB 25.14 öy. 10' "^{LÚ}HAL-*ma-kán* VIII ^{D}UTU$^{HI.A\ URU}$*A-ri-in-na* 11' ^{É}*ha-le-en-tu-u-wa-aš an-da pé-e-da-i* 12' III ALAM$^{HI.A}$ V AŠ.ME ŠÀ.BA … 10' Kahin *Arinna* kentinin sekiz tanrıçasını 11' *halentuwa* evine getirir. 12' Üçü heykel, beşi güneş kursu(dur) …" satırlarında adı geçen güneş kursları ifadesiyle birlikte *Alacahöyük=Arinna* eşitliği gündeme getirilmiştir[235]. Ancak, *Alacahöyük*'ün belirli bir Hitit kenti ile eşitlenmesi konusunda henüz bir görüş birliği yoktur.

Arinna'nın lokalizasyonu hakkındaki görüşler şöyledir: Forrer, Kara Şehir Höyük - Yerköy (Yozgat)[236]; Goetze, Zile (Tokat)[237]; Cornelius, *Tavium*/*Tawiniya* (Büyük Nefesköy)[238]; Garstang - Gurney, Terzili Hamam/Tuz Yeli (Yozgat)[239]; Forlanini, *Tavium*/*Tawiniya* (Büyük Nefesköy)[240]; Karasu, *Hattuša* civarlarında[241]; Erkut,

[232] H. H. von der Osten, 1929, s.98.

[233] R. O. Arık, 1937, s. 210-221; H. Z. Koşay, 1938, s.1-178; H. Z. Koşay, 1951, s.1-202; H. Z. Koşay - M. Akok, 1951, s.1-230; H. .Z. Koşay - M. Akok, 1973, s.1-118.

[234] A. Çınaroğlu, 1989, s.63-65; A. Çınaroğlu, 2007, s.195-200; A. Çınaroğlu, 2012: s.63-70; A. Çınaroğlu, 2014: s.104-126; A. Çınaroğlu, 2017, s.255-268.

[235] H. Baltacıoğlu, 2016, s.129 vd.

[236] E. Forrer, 1938, s.194.

[237] A. Goetze, 1957a, s.98.

[238] F. Corneilus, 1963, s.236; F. Corneilus, 1973, s.82 vd.

[239] J. Garstang - O. R. Gurney, 1959, s.20.

[240] M. Forlanini, 1980, s.71vd.

[241] C. Karasu, 1988, s.425.

Alacahöyük[242]; Gurney, Alacahöyük[243]; Gorny, Alacahöyük[244]; Alparslan - Alparslan - Pelvanoğlu, Alacahöyük[245]; Popko, *Zippalanda* - Uşaklı Höyük (Yozgat)[246]; Gavaz - Yalçın, Alacahöyük[247] olduğunu öne sürmektedirler.

Arinna, Hitit çiviyazılı metinlerde ^{D}UTU *Arinna*, ^{URU}TÚL-*na* ve ^{D}UTU ^{URU}PÚ-*na* şeklinde geçmektedir. ^{URU}PÚ-*na* şeklindeki yarı ideografik yazım, Hitit imparatorluk öncesindeki dönemlerde kullanılmıştır. İmparatorluk döneminde de kullanımına devam edilen bu ideografik yazım, *Arinna*'nın "kaynak" anlamına gelen bir türevi olarak yorumlanabileceğini göstermektedir. Ancak, Hatticede "kaynak" kelimesinin karşılığı ise *ura*'dır. Diğer yer adlarında "kaynak" kelimesi, *uri* ve *ari*'nin çeşitli formlarıyla karşımıza çıkmaktadır.

Hitit çiviyazılı belgelerde dört farklı *Arinna* kentinin olduğu düşünülmektedir. Bunlardan birincisi Batı Anadolu'da, ikincisi Tarsus'un kuzeyinde olduğu düşünülen Mopsukrene'de, üçüncüsü Hititçe metinlerde sıkça geçen *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası ile tanınan bir kent, dördüncüsü ise yetersiz belge olduğundan dolayı herhangi bir lokalizasyon teklifi yapılmamış bir kenttir[248].

1964 yılında, Alacahöyük'te açığa çıkarılan başı, omzu ve boynu eksik olan heykelin özelliklerine bakıldığında, bu heykelin bir erkeği temsil ettiği söylenmiştir. Heykelin tasvirine geldiğimizde, heykelin ön tarafındaki iki kol arasında şerit biçimindeki yuvarlatılmış çıkıntı etek ucuna kadar uzanmaktadır. Bu çıkıntı için iki farklı yorum yapılmıştır. Bunlardan birincisinin, söz konusu çıkıntının asayı temsil ettiği, ikincisinin ise Hitit kralının tören sırasında giymiş olduğu elbisenin (KIN-*ta*, *aniyatta*) önden açık

[242] S. Erkut, 1992, s.159-165.

[243] O. Gurney, 1995, s.69-71.

[244] R. L. Gorny, 1997, s.556.

[245] M. D. Alparslan - M. Alparslan - T. Pelvanoğlu, 2018, s.267.

[246] M. Popko, 2009.

[247] Ö. S. Gavaz - Ü. Yalçın, 2019, s.946.

[248] M. D. Alparslan - M. Alparslan - T. Pelvanoğlu, 2018, s.262.

olduğunu anlatma düşüncesiyle yapıldığı görüşleri yer almaktadır. Eğer ikinci görüş doğru ise heykelin bir büyük kralı (LUGAL GAL) veya Güneş Tanrısı (^{D}UTU)'nı temsil etmiş olabileceği düşünülmektedir[249].

2002-2005 yılları arasında ise Alacahöyük'te dört adet hiyeroglifli belge ele geçmiştir. Bunlardan ALH 2003/1, Alacahöyük yakınında yer alan Gölpınar su bendinde açığa çıkarılmış bazalt bir stel parçasıdır. Bu eserin üzerinde okunan iki işaret ise ^{D}*Hepat* olarak tamamlanmak istenmiştir[250]. Bilindiği üzere, Hurrice isme sahip Tanrıça *Hepat*'ın Hititçe karşılığı *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası olup bunun Hattice adı ise *Wurunšemu*'dur[251].

2004 yılında, III.*Hattušili* döneminde inşa edilen Hitit barajında göğüslerini tutar biçimde betimlenen *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası *Šiu*(*n*)'a ait olduğu vurgulanan ve Hitit dünyasının tek heykeli olarak bilinen Alacahöyük anıtsal Hitit heykeli ele geçmiştir[252].

I.*Tuthaliya*'nın yıllıklarında (KUB 23.11 II 7') *Arinna* adı KUR ^{URU}*Arinna* (*Arinna* Ülkesi) yazımıyla *Arzawa, Apkuiša, Šeha* Nehri, *Pariyana, Hapala, Walarima* ve *Hatarša* adlarıyla birlikte geçmektedir. Bu belgenin dışında ayrıca IV.*Tuthaliya* döneminde kaleme alınan *Šahurunuwa*'ya ait toprak bağış belgesi metni KUB 26.43(+)KBo 22.56 ay.32-34.satırlarda *Arinna*, KUR ^{URU}*Arinna* (*Arinna* Ülkesi) şeklinde geçmektedir[253]. KUB 26.43(+)KBo 22.56 numaralı metnin ay. 4-5.satırlarında ise şu ifadeler yer almaktadır:

[249] H. Baltacıoğlu, 1995a, s.42, 45.

[250] A. Çınaroğlu - D. Çelik, 2007, s.529; A. Dinçol - B. Dinçol, 2008, s.171.

[251] Y. Arıkan, 2017, s.56-57.

[252] A. Çınaroğlu - D. Çelik, 2007, s.530; A. Apaydın - A. Çınaroğlu - İ .İnal - C. Dilektaşlı - D. Çelik, 2020, s.24.

[253] G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.32 ve 33.

KUB 26.43(+)KBo 22.56[254]

ay.

4 *nu* I^{EN} *TUP-PU A-NA PA-NI* ^{D}UTU ^{URU}TÚL-*na ti-i-e-er* 1 *TUP-PU-ma A-NA* ^{D}U

^{URU}KÙ.BABBAR-*ti* I *TU*[*P-PU-ma*

5 *na-at* DUMU$^{MEŠ\ MUNUS.D}$U-*ma-na-wa hár-kán-zi*

---

ay.

4 Bir tableti *Arinna*'nın Güneş Tanrıçasının huzuruna koydular. Bir tableti ise *Hatti*'nin Fırtına tanrısı için (koydular). Bir tab[leti ise

5 onu *Tarhuntamanawa*'nın çocukları tutacaklar.

Šahurunuwa, prens, tahta tablet katiplerinin başı ve aynı zamanda III.*Hattušili* döneminde çobanların başıdır[255]. *Šahurunuwa*'nın kızı *Tarhuntamanawa* adı, nr.1259'da[256], Alacahöyük'te ele geçen hiyeroglifli yazıtta[257], Nişantepe'de bulunan bir mühürde geçmektedir[258]. *Šahurunuwa*'nın kızı *Tarhuntamanawa*, *Alihešni* ile evlidir. KBo 39.43 numaralı metinde, *Alihešni*'nin adı geçmekte ve *Alihešni*, II.*Muršili* ve II.*Muwatalli* döneminde *Hattuša*'nın başkatibi olan *Mittanamuwa*'nın beş oğlundan biridir[259]. *Šahurunuwa*'ya ait toprak bağış belgesinde (KUB 26.43(+)KBo 22.56), *Arinna* kentinin "KUR ^{URU}*Arinna* (*Arinna* Ülkesi)" şeklinde geçtiğini aynı metinde *Arinna*'nın Güneş Tanrıçasına ait detaylar[260] ile söz konusu metnin bir kopyasının *Arinna*'nın Güneş Tanrıçasının tapınağına konulduğunu öğrenmekteyiz. Metinden anlaşılacağı üzere,

[254] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. F. Imparati, 1974, s.34-35.

[255] Th.P. J van den Hout, 1995, s.152 vd.; S. Herbordt, 2005, s.174-175, Nr.346-347.

[256] E. Laroche, 1966, s.176, Nr.1259.

[257] M. Poetto, 1995, s.101-104.

[258] S. Herbordt, 2005, s.188, Nr.414.

[259] M. A. Doğan, 2007, s.247, 249.

[260] KUB 26.43(+)KBo 22.56 öy. 55 vd. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. F. Imparati, 1974, s.30 vd.

metnin bir kopyası *Hattuša*'daki *Arinna*'nın Güneş Tanrıçasının tapınağına değil, *Hatti*'nin Fırtına Tanrısının tapınağına konulmuştur. Öyleyse 2002-2005 yılları arasında Alacahöyük'te ele geçen dört adet hiyeroglifli belgeden birisinde okunan ^{D}*Hepat* adı, (Hititçe karşılığı *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası), *Šahurunuwa*'nın kızı *Tarhuntamanawa* adının Alacahöyük'te ele geçen hiyeroglifli yazıtta yer alması ve *Šahurunuwa*'ya ait toprak bağış belgesinde geçen *Arinna* ile ilgili bilgileri birlikte değerlendirdiğimizde *Arinna=Alacahöyük* eşitliğinin güçlendiğini görmekteyiz[261].

Alacahöyük ortostatlarının tarihlendirilmesi konusunda çeşitli görüşler yer almaktadır. M.Ö. 14.yüzyıl ve II.*Muwatalli* zamanına tarihlendirilendirilmek istenen Alacahöyük kabartmaların Hitit imparatorluğunun geç evresinde yapıldığı ileri sürülse de Kayalıpınar/*Šamuha*'da M.Ö. 15.yüzyıla ait Orta Hitit dönemine tarihlendirilen bir tabakada ele geçen oturan tanrıçayı betimleyen kabartmanın erken bir dönemde yapıldığı ortaya çıkmıştır[262]. Böylece, Alacahöyük kabartmasının M.Ö. 14.yüzyılın yerine M.Ö. 15.yüzyıl hatta M.Ö. 16.yüzyılın son dönemlerine ait olması gerektiği belirtilmiştir[263].

Bilindiği üzere, Alacahöyük ortostatlarında yer alan tasvirler detaylı bir şekilde incelenmiştir[264]. Detaylı bir şekilde incelenen Alacahöyük ortostatlarını tezimizde kısaca ele almak istiyoruz. Alacahöyük kabartmalarının A ve B bloklarında (Res.1), ok-yay ile geyik, yaban domuzu avı sahnelenmiştir. Geyik ve yaban domuzu sahnesinin bir benzeri, Kastamonu-Kınık'ta ele geçen Taprammi kâsesinde de betimlenmiş ve Taracha bu

[261] Bu bilgiler, 6 Haziran 2021 tarihinde Youtube üzerinden canlı olarak yayınlanan "Hititler Arkeolojik Kazı ve Araştırmalar Çalıştayı"nda sunum yapan Doç. Dr. Hasan Peker'den alınmıştır. Bkz. https://www.youtube.com/watch?v=bEPBLh_8aEY

[262] A. Müller-Karpe, 2009, s.114, fig. 19, O. Soysal, 2019, s.101-109.

[263] A. Schachner, 2009, s. 286-287.

[264] H. Baltacıoğlu, 1995a, s.1-16; H. Baltacıoğlu, 1995b, s.1-16; H. Baltacıoğlu, 1995c, s.1-16; H. Baltacıoğlu, 1995d, s.1-16; H. Baltacıoğlu, 1995e, s.1-16; H. Baltacıoğlu, 1996a, s.1-22; H. Baltacıoğlu, 1996b, s.93-103; H. Baltacıoğlu, 1996c, s.1-9; H. Baltacıoğlu, 1998, s.1-28; H. Baltacıoğlu, 2003, s.59-131.

sahnenin Alacahöyük kabartmalarıyla örtüştüğünü ifade etmiştir[265]. Erkek domuz tanrı *Hapantaliya*'nın, geyik ise ^{D}LAMMA yani tanrıça *Inara*'nın koruyucu hayvanı olarak bilinmektedir[266]. C (Res.1) ve N (Res.3) bloğunda, iki protom ve iki kabartma bulunmuştur. Alacahöyük D bloğunda (Res.1), sağ tarafa yönelmiş boğanın gövdesinin bir bölümü tasvir edilmiştir. Boğanın her iki yanında dairesel iki şekil bulunmaktadır. Boğanın üzerindeki silindirik çıkıntılar bu boğanın bir ritonu temsil edebileceğini akla getirmiştir. Boğanın yanındaki dairesel şekillerin ise tekerleği temsil ettiği öne sürülmüştür[267]. E bloğunda (Res.1), saz (^{GIŠ}*huhupal*) çalan bir figür yer almaktadır. Bu müzik aletini çalan figürün ^{LÚ}GALA (ağıt rahibi) olabileceği düşünülmekle birlikte ^{GIŠ}*huhupal*'i çalanlar arasında saki (^{LÚ}AGI), soytarı (^{LÚ}ALAM.ZU$_9$) ve doktor/büyücünün (^{LÚ}AZU) yer aldığı bilinmektedir. Bu kabartmadaki ^{GIŠ}*huhupal*'i çalan figürün olasılıkla ^{LÚ}GALA'yı temsil ettiği yapılan yorumlar arasında yerini almıştır. F bloğunda (Res.1), hançer (yutan) adam (^{LÚ}GÍR), merdiven adam (LÚ ^{GIŠ}KUN$_5$) ile soytarının (^{LÚ}ALAM.ZU$_9$) bulunduğu akrobatik bir sahne tasvir edilmiştir. H bloğunda (Res.1), kurban edilmek üzere götürülen hayvanların yanında yer alan G bloğunda (Res.1), ise aşçılar (^{LÚ}MUHALDIM) betimlenmiştir. I ve J bloğunda (Res.1), kral ve kraliçe tasviri bulunmakta, bir eliyle lituus tutan kral diğer eliyle de boğaya tapmaktadır. K ve L bloğunda (Res.2), çıplak adamlar (*nekumant*-), L bloğunda ise hançer (yutan) adam (^{LÚ}GÍR) ile kurt/köpek maskesi takmış figürler (^{LÚ}UR.BAR.RA/^{LÚ}UR.GI$_7$) bulunmaktadır. M bloğunda (Res.3), iki görevli eşliğinde kral ve kraliçenin tahtta oturan bir tanrıçaya tapındıkları sahne tasvir edilmiştir. Kraliçenin elinde tuttuğu nesne ise küre biçimli bir kurban ekmeğidir (^{NINDA}*purpura*-). Kraliçenin arkasında yer alan iki erkek figür ise ellerini dua jestinde yukarı kaldırmış şekilde betimlenmiştir[268]. P bloğunda

[265] P. Taracha, 2012, s.112.

[266] H. Baltacıoğlu, 1996a, s.1-22.

[267] H. Baltacıoğlu, 1995b, s.1-16.

[268] Dua jesti için bkz. Y. Arıkan, 2019, s.33-34.

(Res.4), birinci ve üçüncü figür mızrak taşımaktadır. Aynı bloktaki ikinci figürün taşıdığı mızrağın ortasındaki eklentiye göre, bu görevlinin saray görevlilerinin başı ya da mızrak adamlarının başı olabileceği (GAL *MEŠEDI*) düşünülmektedir. O bloğunda (Res.4) ise tıpkı J bloğunda olduğu gibi *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası kutsanmıştır.

Alacahöyük kabartma sahneleri ile tanrıça *Teteshapi* bayramı metinlerinin bazı noktalarda paralel oldukları görülmektedir. Alacahöyük A ve B bloklarındaki tasvirde (Res. 1) görülen domuz, tanrı *Hapantaliya*'nın, geyik ise tanrı LAMMA'nın kutsal hayvanıdır. Tanrıça *Teteshapi* bayramı metinlerinde de tanrı *Hapantaliya* ve tanrı LAMMA'nın birlikte geçtiği görülmektedir[269]. Taracha, işçiliği bitmemiş olan A bloğunun üst kısmında, oturan bir tanrıçaya libasyon yapan bir erkek figürün bulunduğunu önermekte, bu sahnenin bir benzerinin ise Norbert Schimmel koleksiyonunda bulunduğunu söylemektedir[270]. Baltacıoğlu, libasyon yaptığı düşünülen erkek figürün elindeki kabın gaga ağızlı bir testi olduğunu ve yazılı kaynaklardan bilindiği üzere *KUKUBU*, GAL, *BIBRU*, *išgaruh*, *tapišana*- gibi kapların libasyonda kullanıldığını ifade etmektedir[271]. Tanrıça *Teteshapi* bayramı metinlerinde ise *tapišana*-, ^{DUG}GAL GIR$_4$, ^{DUG}*haršiyalli* kapları geçmektedir[272]. E bloğunda (Res. 1), saz (^{GIŠ}*huhupal*) çalan figürün ^{LÚ}GALA olduğu ileri sürülmüştür. Tanrıça *Teteshapi* bayramı metinlerine baktığımızda ise *argami*, *galgalturi*, GIŠ ^{D}INANNA, GIŠ ^{D}INANNA.GAL ve ^{GIŠ}*huhupal* gibi müzik aletlerini görmekteyiz[273]. F bloğunda (Res. 1) tasvir edilen akrobatik sahnede yer alan görevlilerden hançer (yutan) adam (^{LÚ}GÍR) ile soytarı

[269] Bkz. KBo 19.163 ay.III 14, KBo 20.46 ay.IV 3'.

[270] P. Taracha, 2012, s.112.

[271] S. Alp, 1967, s.514; Y. Coşkun, 1969, s.2; Y. Coşkun, 1972, s.90-94; H. Baltacıoğlu, 1996a, s.5.

[272] KBo 19.163 ay.III 27; KUB 32.83+ öy.I 6'; KBo 45.129(+)KBo 49.122 öy.I 5', öy.II 6', ay.IV 13', 14', ay.V 29'; KBo 21.100 öy.2', 8'.

[273] KUB 32.83+ öy.I 1', 2'; KBo 30.103 öy.? 4'; KBo 45.129(+)KBo 49.122 ay.IV 3', 5'; KBo 48.64 öy.? II? 4'; KBo 32.114 (+) KBo 32.106 öy.? 7', 11'; ay.? 4', 6', 10', 14'.

(^{LÚ}ALAM.ZU$_9$), tanrıça *Teteshapi* bayramı metinlerinde bulunmaktadır[274]. G bloğunda (Res. 1) tasvir edilen aşçı, tanrıça *Teteshapi* bayramı metinlerinde aşçı (^{LÚ}MUHALDIM) ve aşçıların başı (UGULA $^{LÚ.MEŠ}$MUHALDIM) olarak geçmektedir[275]. L bloğundaki (Res. 2) kurt adam (^{LÚ}UR.BAR.RA) veya köpek adam (^{LÚ}UR.GI$_7$) yerine tanrıça *Teteshapi* metinlerinde leopar adam (^{LÚ}*paršana*-) geçmektedir[276]. M bloğunda (Res. 3) kraliçenin elinde taşıdığı kurban ekmeği olan ^{NINDA}*purpura*-, tanrıça *Teteshapi* bayramı metninde determinatifsiz olarak geçmektedir.

Alacahöyük kabartmalarındaki akrobatik sahnelerin başka bir yerde olmayışı ve bu sahnelerin tanrıça *Teteshapi* bayram metinleriyle uyuşması fikrinden yola çıkılarak Alacahöyük'ün bu tanrıçanın kült merkezi olduğu kanısına varılmıştır[277]. Alacahöyük kabartmalarında tasvir edilen sahnelerin hangi bayrama ait olduğu konusunda iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, Hitit bayramlarından birisinin seçilmiş sahnelerinin özetinin verildiği, bir diğeri ise Hitit kaynaklarında birçok bayramdan söz edilmesi sebebiyle bu bayramların kült merkezi olarak seçilen kentlerde kutlanıldığı görüşüdür. Kült kentleri ise farklı zamanlarda birçok bayramın kutlandığı merkezlerdir. Tüm bu görüşlerin sonucunda Alacahöyük'ün kült kenti olup olmadığı sorusu ortaya çıkmakta, sonuç olarak Alacahöyük kabartmalarında tasvir edilen görüntülerin tek bir bayrama değil, birden fazla bayramın seçilmiş sahnelerine ait olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır[278].

Hem arkeolojik veriler hem de yazılı kaynaklar beraber değerlendirildiğinde, bir yapının bağımsız tapınak olabilmesi için planın sırasıyla *hilammar* (kapı yapısı), *hila*

[274] KBo 21.95(+) KBo 21.98 öy.II 7'; KBo 19.163 öy.II 30'; KBo 20.79+KBo 38.37 5'; KBo 21.93 öy.I 18'; KUB 32.83+ öy.I 4'; KBo 32.114 (+) KBo 32.106 öy.? 14'.

[275] KBo 64.172 13'; KBo 45.129(+)KBo 49.122 öy.I 22.

[276] KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 15'; KBo 19.163 öy.I 21', öy.II 29'; KBo 25.48 öy.II 10; KUB 25.51 öy.I 2.

[277] A. Ünal, 1993, s.28-29; A. Ünal, 1994, s.208-210, 216.

[278] H. Baltacıoğlu, 1996c, s.4.

(avlu), *adyton* (tapınağın en kutsal odası, kült odası) düzenini yansıtması, tek ve simetrik avluya sahip olması gerekmektedir. Tanrı *ZA.BA$_4$.BA$_4$*, *Inara*, *Hepat* ve *Telipinu*'ya ait tapınaklarda bazı ortak özelliklerin bulunduğu Hitit kaynaklarında mevcuttur. Bu özelliklerden en önemlisi, tapınaklarla ilgili olarak tek avludan bahsedilmesidir. Yazılı kaynaklara göre, *hilammar*'dan geçilerek tapınakların avlusuna (*hila*) girilmekte ve buradan ise É.ŠA/*tunnakeššar*'in da içinde bulunduğu kült odalarına geçilmektedir. Tapınaklara ilişkin bu ortak özellikler (*hilammar*, *hila*, *adypton*), Alacahöyük yapı kompleksinde bulunmamaktadır[279]. Bu bilgiler de Alacahöyük'ün tanrıça *Tetešhapi*'nin kült merkezi olamayacağına birer kanıt sayılabilir. Çünkü ileride işleyeceğimiz konulardan olan tanrıça *Tetešhapi* metinlerde yer alan yapı öğelerinde *hilammar*, *hila* ve *adyton* bulunmaktadır.

[279] H. Baltacıoğlu, 2008, s.33 vd.

4. Tanrıça *Teteshapi* Bayram Metinleri ile Hitit Kült Vazoları Üzerine Düşünceler

Hitit döneminin kült anlayışını temsil eden Hitit vazoları, içinde bulunduğu dönemi en iyi anlatan görsel eseler arasındadır. Dini bir törenin tamamını görsel açıdan aktarmanın olanaksız olduğu bu kült vazolarında, kutlanılan bayramın en önemli ve en seçkin sahnelerinden özetler tasvir edilmiştir. Bu bölümde tezimizle bağlantılı olan Hüseyindede A, Hüseyindede B ve İnandıktepe vazolarını tanrıça *Teteshapi* metinlerinden bazı pasajlarla ilişkilendirmeye çalışacağız.

Toplamda dört frize sahip Hüseyindede A ile İnandık vazoları birlikte incelendiğinde, tasvir edilen sahnelerin birbirleriyle ilişkili olduğu görülmeketdir. Hüseyindede B vazosu ise tek frizlidir ve tüm bu vazoların sıralaması Hüseyindede A (Res. 5) → Hüseyindede B (Res. 6) → İnandık (Res. 8) olarak yapılmıştır. Müzik, dans, akrobasiyi içinde barındıran bu vazoların ana temasında kutsal evlilik ve bereketle ilişkili tören sahneleri yer almaktadır. Vazoların tasvir ettiği sahneler, aşağıdan yukarıya doğru sıralanmakta, böylece en üstte bulunan frizler nihai sahneleri göstermektedir (Res. 9). Bu vazolarda anlatılan törenin baş kahramanı, Hüseyindede A vazosunun en üstteki frizinde (Res. 5) kağnı arkasından gelen kadındır. Daha önce de dediğimiz gibi, müzik, dans ve akrobasinin yer aldığı birtakım eylemlerden sonra İnandık vazosunun en üst frizinin sağ köşesinde (Res. 8) bulunan erkek ile kadının birleşimi ile söz konusu tören sona ermektedir.

Hüseyindede A vazosunun[280] (Res. 5) en alt frizinde tasvir edilen boğalar[281], Erken Hitit kabartma sanatına uygun olarak saldırmaya hazır, güçlü ve enerjik hörgüce

[280] T. Yıldırım, 2008b, s.839-845.

[281] Kabartmalı vazolardaki boğa yorumları için bkz. F. P. Daddi, 2010c, s.269; T. Yıldırım - T. Sipahi, 2011, s.105; İ. T. Sipahi, 2014, s.40 vd.

sahiptir. Bu frizdeki boğalar, Fırtına Tanrısına kurban edilmek üzere götürülmektedir. İkinci frizde ise dört farklı sahne bulunmaktadır. Tanrılar için kurban edilecek hayvanların bulunduğu bu sahnede geyik, koç gibi çeşitli hayvanları tutan kişiler bulunmaktadır. Üçüncü frizde, tıpkı Bitik ve Boğazköy örneklerinde olduğu gibi tanrının kerpiçten yapılmış evini temsil eden sembolik bir tapınak bulunmaktadır. Tapınağın hemen yanında ise bir altar bulunmaktadır. Bu frizin sol tarafında ise saz ve zil eşliğinde kült objelerini taşıyan rahip ve rahibe resmedilmiştir. Ayrıca taşınabilir metalden bir mangal ya da ocağı taşıyan bir kadın da dikkat çeken ayrıntılar arasında bulunmaktadır. Üçüncü frizde, yatağın üzerinde iki kadın figür yer almaktadır. Bu kadınlardan bir tanesinin kraliçe ya da tanrıça olması muhtemel olduğu ifade edilmiştir. Diğer kadın ise elindeki malzemeyle karşısındaki kadının süslenmesine yardım etmektedir. Böylece Hüseyindede A vazosunda yatağın üzerindekiler kadın ve erkek değil, iki kadın figürüdür. Yatağın arkasında ayakta duran erkek figürün bir damadı mı (belki de bir kralı[?]) yoksa tanrıyı temsil eden bir figürü mü gösterdiği sorusu gündeme gelmektedir. Vazonun en üst frizindeki figürlerin bir kısmı eksik olsa da vagonun arkasında iki kadın bulunmaktadır. Yıldırım, sözü edilen vagonun ^{GIŠ}MAR.GÍD.DA olduğunu belirtmekte ve bu tip vagonlarda Fırtına Tanrısının taşındığı bilinmektedir[282]. Ancak Baltacıoğlu, Hüseyindede A vazosundaki boğaya koşulu arabanın ^{GIŠ}*huluganni*- olduğunu belirtmiş, bu tasvirin şu ana kadar Hitit sanatında ilk ve tek arkeolojik belgesi olduğunu da eklemiştir. ^{GIŠ}*huluganni*-, Asur Ticaret Kolonileri döneminde *HULUKANNUM*/*HILUKANNUM* olarak bilinmekte, dini törenlerde hem kral hem de kraliçe tarafından kullanılan bu araçta tanrı heykellerinin taşındığı bilinmektedir. *MEŠEDI* yönergesine göre, içine oturulan veya üzerine binilen bu arabaları, boğalar/sığırlar çekmektedir. Aynı metinde arabanın

[282] T. Yıldırım, 2008b, s.844.

yalnızca sol ve sağ tekerleğinden bahsedilmesinden yola çıkarak Baltacıoğlu, bu arabanın iki tekerlekli olduğunu düşünmektedir[283].

Yıldırım, vagondaki kadınların alt sahnedeki yatak üzerindeki figürlerle bağlantılı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca yatak üzerindeki siyah elbiseli kadın ile vagonun arkasında taşınan kadının bir tanrı/tanrıçaya ait heykel olup olmadığı fikrini de ileri sürmektedir[284]. Vazodaki vagonun arka kısmında bir rahibe ve bir tanrıça taşındığı, vagonun kafesinde ise Fırtına Tanrısının kültüyle ilgili bir örtünün altına gizlenen kutsal nesnelerin olduğu ifade edilmiş; arabanın direğini çeken süslü elbiseli adamın elindeki nesneyi tespit etmenin ise oldukça zor olduğu belirtilmiştir[285]. Bunların dışında üst frizde, kadın dansçılar ve müzik aleti çalan müzisyenler tasvir edilmiştir. Sonuç itibariyle Hüseyindede kült vazosunun, tarım-hayvancılıkla bağlantılı olarak verimliliğe ve üremeye vurgu yaparak Hatti ülkesinin yerel Fırtına Tanrısı adına düzenlenen bahar bayramlarının birer görsel sunumu olduğu da ifade edilmiştir[286].

Tek frize sahip Hüseyindede B vazosuna[287] (Res. 6) baktığımızda dansın, müziğin ve akrobasinin yer aldığı bir sahne tasvir edilmiştir. Vazonun en dikkat çekici sahnesi, boğa üzerinde ters köprü kurarak hareketsiz durma sahnesi yani bir diğer adıyla bull-leaping'dir[288]. Bu harekete farklı bir bakış açısı, Oğuz Soysal tarafından getirilmiştir. Soysal, boğa üzerinde durağan pozisyonda durulmayıp zıplama veya herhangi bir hareketin gerçekleşmediğini böylece bu hareketin bull-leaping'e uygun olmadığını, bunun farklı bir tarz olduğunu belirtmiştir[289]. Boğa üzerinde veya çevresinde yapılan hareketler dini törenin tıpkı dans ve müzik gibi birer parçasıdır. Akdeniz dünyasında bull-

[283] H. Baltacıoğlu, 2004, s.20, 23.

[284] T. Yıldırım, 2005, s.768; T. Yıldırım, 2008b, s.844.

[285] T. Yıldırım, 2008b, s.844.

[286] T. Yıldırım, 2005, s.770.

[287] T. Yıldırım, 2008b, s.839.

[288] İ. T. Sipahi, 2014, s.211.

[289] O. Soysal, 2003, s.105.

leaping, hareketi hayvanlara karşı kazanılan zafer ve doğa üzerinde kurulmak istenen hakimiyet kontrolünü temsil ederken Hitit dünyasında bu hareket insanlığın doğa ve tanrısal güçlerle uzlaşma gayretidir. Çünkü bilindiği üzere, Hititlerde boğa kutsal ve bereketin simgesidir[290]. Daha önce bahsettiğimiz gibi, Fırtına Tanrısının kutsal hayvanı boğadır ve Erken Hitit kabartma sanatında boğa, genellikle kurban edilmek üzere götürülmekte veya yere yatırılmış biçimde tasvir edilmektedir. Bu konuda Yıldırım, Hüseyindede B vazosunda tasvir edilen boğanın, Fırtına Tanrısına kurban edilmek üzere götürüldüğünü belirtmektedir[291]. Hüseyindede vazolarındaki boğaların vücutlarının profilden, boynuzlarının ise cepheden tasvir edilmesinin eski bir gelenek olduğu ifade edilmiştir. Bu üslubun ise Kültepe'de ele geçen mühür baskılarında sıkça görüldüğü söylenmiştir[292]. Sipahi de Hüseyindede B vazosundaki bu tasvirlerin Fırtına Tanrısının hayvanıyla ilişkili olan bir kült uygulaması olduğunu ve bu vazo üzerindeki kült uygulamarının müzik eşliğindeki boğa dansı törenini gösterdiğini ifade etmiştir[293].

Hüseyindede B vazosu (Res. 6) üzerine son yapılan incelemelere göre, vazodaki figürler soldan sağa şu şekilde sıralanmıştır:

1- Önündeki başka bir kadınla el ele tutumuş halde dans eden kadın

2- Arkasındaki başka bir kadınla el ele tutumuş halde dans eden kadın

3- Zil tutan bir kadın

4- Zil tutan bir adam

5- Saz çalan adam

6- Zil çalan ve çömelmiş bir adam

7- Zil çalan ve çömelmiş başka bir adam

8- Ayakta zil çalan bir adam

[290] İ. T. Sipahi, 2014, s.221.

[291] T. Yıldırım, 2008b, s.839.

[292] T. Yıldırım, 2008b, s.840.

[293] İ. T. Sipahi, 2019b, s.89.

9- Yerden sıçrayan bir adam

10- Geriye doğru takla atan adam

11- Boğanın sırtında ters köprü şeklinde duran bir adam

12- Sağa doğru ilerleyen boğa

13- Boğayı başından tutan daha küçük bir erkek figürü

14- Saz çalan adam[294].

İnandık vazosunun (Res. 8) en alt frizinde, tören için yapılan hazırlıkları tasvir edilmiştir[295]. Erkekler kısa etekli, kadınlar ise uzun elbiselidir. Frizde, saz ve lir çalan müzisyenler ile karşılıklı duran iki kadının dansı görülmektedir. Büyük boyutta tasvir edilen lirin hemen yanında elinde kadeh kaldıran bir erkek figür, masada karşılıklı oturan kadın-erkek figürleri yer almaktadır. Kadın ile erkeğin arkasında mutfak canlandırılmakta ayrıca yemek hazırlığında tasvir edilen figürler yer almaktadır. Bu figürlerden bir tanesi, ^{LÙ}MUHALDIM/aşçı olarak tanımlanmıştır.

İkinci frizin sol kısmında, lir çalan bir müzisyen, lir çalan müzisyenin önünde duran sağ elinde gaga ağızlı testiyi tutan bir erkek, bir adet altar ve çapraz bacaklı bir sandalyede oturan kadın figürü bulunmaktadır. Devamında, sağa doğru ilerleyen üç erkek figürden ikisi iki adet altar taşımaktadır. Ardından lir eşliğinde yere yatırılmış bir boğa kurban edilmektedir.

Üçüncü frizde ise sağa doğru ilerleyen ve zil/çalpara çalan iki kadın, onların önünde omuzlarında kıvrık bir asa taşıyan iki kadın, elinde kült objesini yukarı kaldırmış vaziyette tasvir edilen bir erkek figür, lir çalan müzisyen ve ucu sivri objeleri yukarı kaldırmış biçimde görülen iki erkek figür bulunmaktadır. Bu erkek figürlerin önünde ise yüzeyi dikey bir şekilde betimlenmiş tapınak modeli bulunmaktadır. Düz dama sahip bu tapınak modelinin üzerinde saz çalan figür ile ona dönük iki kadından birisi zil/çalpara

[294] İ. T. Sipahi, 2001, s.108. Ayrıca bkz. F. P. Daddi, 2010a, s.272.

[295] T. Özgüç, 1988, s.84-92.

çalmaktadır[296]. Bu tapınak modelinden sonra büyük bir altar ve taht/divan tasvir edilmiştir. Taht/divan üzerinde oturan iki figürden soldaki eksiktir, sağdaki ise kapalı bir giysiyle oturan bir kadın figürüdür.

En üstteki frizde ise sağ tarafa ilerleyen erkek müzisyen, zil/çalpara çalan iki kadın ve önlerinde ellerini ileriye doğru tutan bir kadın figür bulunmaktadır. Onların önünde ise iki akrobat, zil çalan bir kadın, saz çalan bir kadın ve yine zil çalan bir kadın bulunmaktadır. En son sahnede ise kadın ile erkeğin birleşmesi tasvir edilmiştir.

Hüseyindede B vazosu ile tanrıça *Teteshapi* metinlerini karşılaştırdığımızda KUB 32.83+ numaralı metinde, müzik eşliğinde kalın ekmek Fırtına Tanrısının tapınağına taşınır ve NIN.DINGIR rahibesi tapınak veya arabanın penceresinde oturur. Bu esnada bir soytarı tanrının Hurri boğasıyla eğlenir/güler ve saki NIN.DINGIR rahibesine içki sunar. Ayrıca Tanrı *Telipinu*'nun rahibi gümüşten *tapišana*- kabını NIN.DINGIR rahibesine tutar, boğa, pencereden ve NIN.DINGIR rahibesinden uzakta kurban edilir. Bunun ardından, NIN.DINGIR rahibesi Fırtına Tanrısının tapınağına gider ve *tuhhueššar* ile arınır. Tanrı *Telipinu*'nun rahibi ile berber sunuma başlarlar, kurban edilecek hayvanlar (iki koyun, bir boğa) tanıtılır ve NIN.DINGIR rahibesi iç odaya geçer. Metnin devamı kırıktır, ancak Daddi metnin kalan kısmının KBo 21.90 numaralı metin ile tamamlanabileceğini düşünmektedir. KBo 21.90 numaralı metne baktığımızda ise bir dizi sunumdan sonra tapınak temizlenir, NIN.DINGIR rahibesi iç odaya geçerek tanrının kıyafetini (takılarını) giyer. Ardından NIN.DINGIR rahibesi tanrının karşısında devamlı dans eder, *zintuhi*- kadınları ise Hattice *ilēluwaiya* şarkısını söylerler. Fakir adam ise saray görevlisi tarafından tutulan NIN.DINGIR rahibesi karşısında dans eder. Sonraki satırlarda ise bu sefer fakir bir adam asa adamı tarafından tutulur ve fakir adam diz çökmüş bir halde (veya çömelerek) dans eder. Ardından *zintuhi*- kadınları tarafından

[296] (Düz) dam, çatı/*šuhha*- için bkz. Y. Arıkan, 2003, s.11-57.

Hattice şarkılar söylendikten sonra müzik sona erdirilir, NIN.DINGIR rahibesi iç odaya gider, tanrının kıyafetlerini bırakır, dışarı çıkar ve tanrıça *Teteshapi*'yi içer. Ardından NIN.DINGIR rahibesi binek arabasına oturur ve *arzana*- evine gider. Tören NIN.DINGIR'in özdeşleştiği tanrıça *Teteshapi*'nin mesajıyla sona erer.

Daddi, yukarıda incelediğimiz tanrıça *Teteshapi*'nin bayram metinlerinde rol oynayan figürlerle Hüseyindede B vazosundaki tasvir edilen figürlerin birbirleriyle benzerlik gösterdiğini ifade etmiştir[297].

Hüseyindede B Vazosundaki Tanım	**Tanrıça *Teteshapi* Bayram Metni**	**Geçişi**
El ele tutuşarak dans eden kadınlar	KBo 25.48 ay.III 6'-9'	Fakir adamın kızı [NIN.DINGIR rahibesinin karşısında dans eder. NIN.DINGIR rahibesini saray görevlileri tutarlar. Fakir adamın kızını (ise) asa adamı tutar."
Zil tutan bir kadın	KBo 21.90 öy.25'	*"zintuhi*- kadınları şarkı söyler."
Zil tutan ve çömelmiş iki adam	KBo 21.90 öy.23'	"Bir fakir (adamı), asa adam tutar. Diz çökmüş (çömelerek) (vaziyette) dans ederler."
Yerden sıçrayan bir adam ve sağa doğru ilerleyen boğa	KUB 32.83+ öy.I 4 // KBo 19.138 8'	"Tanrının *Hurri* boğasına soytarı güler."

[297] F. P. Daddi, 2010a, s.271 vd.

Daddi, yukarıdaki tablonun geçerliliğinin kabul edilmesi durumunda Hüseyindede B vazosunun en başında bulunan el ele tutuşmuş iki kadından birinin NIN.DINGIR rahibesi, bir diğerinin ise fakir adamın kızı olabileceğini önermektedir[298].

Yıldırım, Hüseyindede A vazosunun üçüncü frizinde yer alan yatak üzerinde iki kadın figürün bulunduğunu bu kadınlardan bir tanesinin başının örtülü ve siyah elbiseli olduğunu bir diğerinin ise krem renkte elbise giydiğini ifade etmiştir. Ayrıca sağdakinin yani krem renkli elbiseli kadının elinde tuttuğu malzemelerle solda karşısında duran kadının (muhtemelen kraliçe[?] veya tanrıça[?]) süslenmesine yardım ettiğini de eklemiştir. Yanlış algının aksine, bu yatağın üzerindeki kişiler kadın-erkek değil, iki kadın figür olduğu yatağın arkasında duran erkek figürün ise kesin olmamakla birlikte bir damadı mı yoksa bir tanrıyı mı temsil ettiği ayrıca belirtilmiştir[299]. Tanrıça *Teteshapi* metinlerine baktığımızda ise (bkz. KBo 21.90 öy. 12', 46'; KUB 32.83+ öy.I 20') "tanrının kıyafet ve takılarını alır" ifadesindeki "*šiunaš aniyatt*-", genellikle seremoni kıyafetlerini betimlemek için kullanılan bir kelimedir. Hitit kaynaklarında, kral tapınaktaki ritüele katılmadan evvel, kralın *aniyatta*'yı nasıl giydiğine dair bazı anlatımlar mevcuttur. Buna göre, kral önce iç odaya gider, ritüel giysileri ile takılarını takar. Ancak bu anlatımlarda, "tanrının kıyafeti-takıları/DINGIR^{LIM}*-aš aniyatta*, *šiunaš aniyatta*" ifadesi mevcut değildir. Hitit kaynaklarında, Hitit kıyafetlerinin ritüele katılan kral, kraliçe ve görevliler için farklı olduğu bilinmektedir (*haršanalli*-, ^{TÚG}NÍG.LAM, TÚG.GÚ.É.A). Tanrıça *Teteshapi* metinlerine baktığımızda ise "tanrının kıyafet ve takıları" NIN.DINGIR rahibesi tarafından giyilmekte ve takılmaktadır. Acaba Hüseyindede A vazosunda yatağın üzerinde süslenen iki kadın figürden bir tanesinin NIN.DINGIR rahibesi olabilir mi? KBo 21.90 numaralı metne göre, NIN.DINGIR rahibesi iç odaya gitmekte, tanrının kıyafet ve takılarını almakta (giymekte) ve NIN.DINGIR rahibesi tanrının karşısında devamlı dans

[298] F. P. Daddi, 2010a, s.272, dn.77.

[299] T. Yıldırım, 2005, s.768; T. Yıldırım, 2008b, s.844.

etmektedir (bkz. KBo 21.90 öy.12’-23’). NIN.DINGIR rahibesi tanrının huzurunda dans etmeden önce tanrıça *Teteshapi*’yle özdeşleşmek ve onu temsil etmek adına tanrının kıyafet ve takılarını mı takmıştır sorusu da akla gelen bir diğer husustur. Çünkü, eğer bu fikir doğru ise Hüseyindede B vazosunun sol tarafında süslü kemerlerle ve renkli giysilerle dans eden iki kadından bir tanesinin tanrının kıyafet ve takılarını taktıktan sonra süslenmiş bir vaziyette dans eden NIN.DINGIR rahibesini, bir diğerinin ise fakir adamın kızını temsil edebileceği düşüncesi kesin olmamakla birlikte ortaya çıkabilir (bkz. KBo 25.48 ay.III 6’-10’; 21.90 öy.12’-22’).

5. Tanrıça *Tetešhapi* Bayramında Yer Alan Görevliler ve Tanrı/Tanrıçaların Adları

Her Hitit bayramında olduğu gibi çeşitli görevlilerin bayramlarda önemli görevler üstlendikleri Hititçe kaynaklardan bilinmektedir. Tanrıça *Tetešhapi* bayramına baktığımızda ise bu bayramda yer alan görevlilerin çoğunlukla Hatti kökenli olduğu açıkça görülmekte ve böylece bu bayramın Hatti kökenli olduğu bir kez daha kanıtlanmaktadır. Tanrıça *Tetešhapi* bayram metinlerinde yer alan görevliler ise şunlardır:

LÚ*hapiya*-: NIN.DINGIR rahibesine eşlik eden ve çok çeşitli görevlere sahip kült görevlisi *hapiya*- adamlarının en önemli görevleri arasında tapınak içinde veya dışında, kendi başlarına ya da NIN.DINGIR rahibesiyle dans etmek yer almaktadır[300]. *hapiya*- adamları en çok NIN.DINGIR, LÚ.MEŠUR.BAR.RA, LÚ GIŠGIDRU, *zintuhi*- kadınları, *Anunuwa* halkıyla anılmaktadır[301]. Hitit çiviyazılı belgelerde *hapiya*- adamları, LÚMEŠ *hapiya* URU*Hatti* (KUB 21.31 ii 9'; KUB 25.42 6'; ve KUB 25.49 ay.sütun 11') ve LÚMEŠ *hapieš ŠA* URU*Tawiniya* (KBo 19.161 I 4'; KBo 19.163 III 11; KUB 56.46 VI 10'; KBo 17.18 I 18) şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar. *unuwanteš* "süslenmiş, bezenmiş" sıfatıyla

[300] L. Jakob-Rost, 1977, s.263-267; F. P. Daddi, 1982, s.227-233; A. Taggar-Cohen, 2006a, s.402. F. P. Daddi, 1982 s. 227-233'de geçen bilgilere ek olarak bu görevlinin geçtiği metin yerleri şöyledir: UBT 93 sol sütun 4' LÚ.MEŠ*ha-a-p*[*í-ya-an*; CHDS 2.117 2' LÚ.MEŠ*ha-pí-aš*; UBT 171 3' L]Ú.MEŠ*ha-pí-y*[*a*?*-aš*?; KBo 52.180 4' LÚ.MEŠ*h*]*a-a-pí-ya-aš*; KBo 58.115 sol sütun 4' ˹LÚ.MEŠ*ha-pí-e-eš*'; ABoT 2.149 öy.7 LÚ*ha*]-*pí-ya-aš*?.

[301] HW² (III/1), s.226; L. Jakob-Rost, 1977, s.267; Y. Arıkan, 2002, s.20.

tanımlanan bu görevliler özel kıyafetler giymektedirler[302]. KI.LAM[303] ve *purulli*(*ya*)-[304] bayramlarında *hapiya*- adamlarının, altın ve gümüşten yapılmış süsleriyle öne çıktıkları bilinmektedir. *hapiya*- adamlarının süslerini ise tahta tablet yazıcısının evinden aldıkları bilinmektedir[305]. NIN.DINGIR rahibesine ait bayram fragmanında *hapiya*- adamların kendilerine ait evlerinin oldukları[306] ve *hapiya*- adamlarının evinde gerçekleştirilen toplantıda ise *kurša*-çantasının evi erzak sağlamaktadır[307].

İsim olarak *dān* "ikinci", zarf olarak "ikinci kez, ikinci defa, tekrar" anlamında kullanılmaktadır. *dān pedaš* ise "ikinci kademe, ikinci derece" anlamındadır. Aynı zamanda *dān pedā*-, tek tip sıfat olarak "ikinci sınıf, ikinci dereceden, ikincil olarak" anlamında kullanılmaktadır[308]. ^{LÚ}*hapiyaš dān pedā*, sadece tanrıça *Tetešhapi* bayram metninde karşımıza çıkmaktadır. *hapiya*- adamlarının başı anlamına gelen "GAL $^{LÚ.MEŠ}$*hapiya*"nın yanı sıra ikinci derece(den) olan ^{LÚ}*hapiyaš dān pedā* bu bayramın görevlilerine dair bazı özellikleri ortaya koymaktadır.

^{LÚ}*kita*-: Tanrıça *Tetešhapi* bayram metinlerinden sadece KBo 56.106 numaralı metnin öy.sağ.sütun 8'.satırında karşımıza çıkan bu görevli için "kültte konuşma yapan rahip, hafız, yüksek sesle ilahi okuyan rahip" gibi yorumlar yapılmıştır[309]. Hititçe kaynaklara bakıldığında, ritüellerde sesiyle katılan bu görevlinin "bağırmak, çağırmak,

[302] HED (H), s.123; L. Jakob-Rost, 1977, s.267; A. Taggar-Cohen, 2006a, s.402.

[303] Metin için bkz. KBo 10.31 ay.IV 30'-31'.

[304] Metin için bkz. KUB 8.69 öy.III 5-9.

[305] Metin için bkz. KBo 10.31 ay.IV 30'-34'.

[306] Metin için bkz. KBo 10.27 III 31'-38'.

[307] Bkz. L. Jakob-Rost, 1977, s.267; A. Taggar-Cohen, 2006a, s.396.

[308] HW, s.209; HEG (T-D/I), s.89 vd.

[309] HW, s.112; S. Alp, 1940, s.84; A. Ünal, 2016a, 351.

seslenmek" fiili *halzai*- ile geçtiği görülmektedir[310]. Bu görevli, sadece Hititçe değil, aynı zamanda Hattice cümleler de söylemektedir[311].

^{LÚ}*menaya*-/^{LÚ}*miniya*-/^{LÚ}*meniya*-: "Okçu, avcı?"[312] olarak tanımlanan ^{LÚ}*menaya*, ok, yay kullanan ve bir avcıyı taklit eden görevlidir. *hapiya*- adamları ve ALAM.ZU$_9$ görevlilerinin aksine ^{LÚ}*menaya*'ların daha çok solist olduğu görüşü bulunmaktadır[313]. ^{LÚ}*menaya*- kelimesinin, *meni*-/*mena*- "yüz, yanak" dan türetildiği ifade edilmiştir[314]. KBo 25.51 öy.I 2-7.satırlarda, ^{LÚ}*menaya*'nın yaptığı görev açık bir şekilde anlatılmıştır. Metne göre, ^{LÚ}*menaya*, leopar adamın arkasından yürümekte ve tanrının yayını tutmaktadır. Ardından ise tanrının huzuruna çıkan bu görevli, tanrıça *Teteshapi* bayram metninde *hapiya*- adamlarının başı, ikinci dereceden *hapiya*- adamı, asa adamı, leopar adam, tanrıça *Teteshapi*'nin rahibi, hançer yutan adam ve *šerhala* adamıyla birlikte anılmaktadır[315].

^{LÚ}*parašna*-/^{LÚ}*paršana*-: "Pars/leopar maskesi giymiş kült görevlisi" olarak da bilinen ^{LÚ}*parašna*[316], "leopar adam" anlamına gelmektedir. ^{LÚ}*parašna*-'nın Sumercesi ise ^{LÚ}PÌRIG.TUR'dur ve KI.LAM bayramında "tanrı hayvanı" olarak görülmektedir[317]. Leopar adam ile avlanma ilişkisine dair en iyi kanıt ise Bo 6594 öy.? I "11' ^{LÚ}PIRIG.TUR-

[310] F. P. Daddi, 1982, s.241 vd.

[311] S. Alp, 1940, s.85. Metin için bkz. KUB 1.17 I 20 vd.

[312] F. P. Daddi, 1982, s.244-245; A. Ünal, 2007, s.445b; CHD (L-N), s.290; HED (M), s.147; HEG (L-M), s.198. F. P. Daddi, 1982, s.244-245'de geçen bilgilere ek olarak bu görevlinin geçtiği metin yerleri şöyledir: KBo 51.155 5' $^{LÚ.MEŠ}$*me*-x [; KBo 51.154 2' $^{LÚ.MEŠ}$*me*-[.

[313] HED (M), s.148.

[314] CHD (L-N), s.290; HED (M), s.147; HEG (L-M), s.198; C. Watkins, 1986, s.56.

[315] Bkz. KBo 19.163 öy.I 20'-22'; KBo 25.48 öy.II 9-11.

[316] CHD (P), s.188 vd.; HEG (P), s.443; F. P. Daddi, 1982, s.252; A. Ünal, 2007, s.514b. F. P. Daddi, 1982, s.252'de geçen bilgilere ek olarak bu görevlinin geçtiği metin yerleri şöyledir: KBo 64.48 öy.$^{(?)}$ 8' *pár-ša-na-aš*; KBo 59.15 2' *pár-ša-an*; KBo 63.43 öy.4 *pár-ša-an*-[; KBo 63.88 4' *pár-ša-a*-x.

[317] H. Ertem, 1965, s.147-148; I. Singer, 1984, s.12.

an ša-ra-a HUR.SAG-*a pár*[*-ha-an-zi* … / 11’ leopar adamı dağa kadar kova[larlar. …” ifadeleridir.

LÚ*šerhala-*: *šerha-*, “ağzın silindiği kumaş, tekstil parçası, havlu, fırçaya benzeyen bir alet veya boyamaya yarayan bir renk” olarak yorumlanmıştır[318]. Ünal, KBo 17.43 öy.I 8-13.satırlarında anlatılan kurbanlık hayvanın cinsel organını tencereden alınıp geri atılması eylemine göre *šerha*-’yı “hayvanın idrarı” olarak yorumlamıştır[319]. Martino ise bu kelimeyi “merhem veya yağ” olarak düşünmüştür[320]. Kelimenin herhangi bir determinitife sahip olmayışı, bu kelimenin yorumlanmasında zorluk yaratmaktadır. *šerha-* kelimesi, *išhuzziya-*, *hark-* ve *šartai-* fiilleriyle karşımıza çıkmaktadır.

šerha- kelimesi verilen metin bilgilerine ek olarak ayrıca KBo 41.144+KUB 22.67 17’, KUB 22.52 öy.3, KUB 41.4+KUB 60.143 ay.III 8’, 10’, KBo 20.46 12’, KBo 19.163 I 23’, II 31’, IV 3, KBo 25.32 (+)KBo 30.26 ay.3, KBo 37.58 4, KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.II 8’, KBo 17.43 I 14’, KUB 31.147 II 29’, KBo 17.18 II 16, KBo 17.42+KUB 56.46+KUB 43.48 VI 4’te geçmektedir.

LÚ*šerhala-*, “*šerha*-’yı tutan adam, *šerha* adamı” olarak tanımlanmıştır. Bu görevli, sadece tanrıça *Tetešhapi*’nin bayramında geçmektedir. LÚ*šerhala*-’nın tek görevi ise *šerha-* ile üst düzey görevlilerin dudaklarını silmektir[321].

MUNUS*šiwanzanna*-/AMA.DINGIR: *šiu*(*n*-), *šiuni- šiuna* (tanrı) ve *anna* (anne) kelimeleri temelinde yaratılmış ve filolojik olarak *šiwannnant+š+anna*[322] ile açıklanan bu

[318] CHD (Š3), s.437 vd.; HEG (S2), s.1003 vd.; H. A. Hoffner, 1974a, s.20vd.; E. Neu, 1983, s.165 dn. 484; F. P. Daddi, 1987b, s.365 dn.49; A. Ünal, 1988, s.1494, dn.129; S.de Martino, 1989, s.70-71; Y. Arıkan, 2002, s.26 dn.45; A. Ünal, 2007, s.630.

[319] A. Ünal, 1988, s.1494 dn. 129.

[320] S. de Martino, 1989, s.70-71.

[321] CHD (Š3), s.438; E. Neu, 1983, s.165 dn. 484; F. P. Daddi, 1982, s.260; F. P. Daddi, 1987b, s.365 dn.49.

[322] E. Neu, 1974, s.124.

kelimenin Sumercesi AMA.DINGIR'dir[323]. Hitit rahibeleri içinde en yüksek mertebeye sahip ^{MUNUS}*šiwanzanna*-, "tanrının anası" unvanına sahiptir. Bu görevliler, daha çok bayram ile kült envanterlerinde yer alsalar da dua gibi çeşitli metinlerde de görülmektedirler. Genellikle, ^{LÚ}SANGA'lardan sonra adları geçen ^{MUNUS}*šiwanzanna*-'ya, Boğazköy metinleri dışında rastlanılmamaktadır. Ayrıca bu görevlilere ait bir bayram olan "EZEN$^{MEŠ\ MUNUS.MEŠ}$AMA.DINGIR^{LIM}" Hititçe kaynaklarda yer almaktadır[324].

^{LÚ}*dahiyala*-/*dahiyali*-/*tahiyalla*-: "Temizlikçi, berber veya hamamcı başı" olarak tanımlanan bu görevlinin Hitit çiviyazılı belgelerde sıkça geçmesine rağmen görevi kesin olarak belirlenememiştir[325]. ^{LÚ}*tahiyalla*-, Sumerce kelime ^{LÚ}ŠU.I eşitlenmek istenmiştir. ^{LÚ}ŠU.I'nin AN.TAH.ŠUM bayramındaki görevi ise (bir yeri) süpürmektir[326]. Yine aynı bayramda ^{LÚ}ŠU.I saray oğlanına ekmek sunan bir görevde karşımıza çıkmaktadır[327]. *Nuntariyašha* bayramında[328] ve *MEŠEDI*-entrüksiyonunda da ^{LÚ}ŠU.I'lerin süpürme işi anlatılmaktadır[329]. KI.LAM bayramında ^{LÚ}ŠU.I'lerin meşale yakma görevinde oldukları öğrenilmektedir[330]. ^{LÚ}ŠU.I'ler'in aynı zamanda hastalığa yakalanan kişilerin saçlarını da kestiği bilinmektedir[331].

---

[323] CHD (Š3), s.489 vd., H. Kronasser, 1962-1966, s.125-126; M. Darga, 1976, s.73 vd.; A. Taggar-Cohen, 2006a, s.30, 335 vd.

[324] H. G. Güterbock, 1970, s.177; M. Darga, 1976, s.73.

[325] HEG (T-D/I), s.16vd.; F. P. Daddi, 1982, s.147-149; A. Ünal, 2007, s.664. F. P. Daddi, 1982 s.147-149'da geçen bilgilere ek olarak bu görevlinin geçtiği metin yerleri şöyledir: KBo 52.125 2', 5' ^{LÚ}*t*]*a-ah-hi-la-aš*$^{?}$; KBo 61.186 ay.III 6' [^{L}]^{Ú}*ta-hi-ya-*^{r}*la*$^{?}$*-aš-ša*-x; CHDS 2.144 7' $^{LÚ.MEŠ}$*ta*$^{?}$]-^{r}*hi-ya*$^{?}$*-le-e*[*š*.

[326] Metin için bkz. KUB 25.1 II 11-14.

[327] Metin için bkz. KBo 4.9 V 11-17.

[328] Metin için bkz. KUB 20.40 8-11.

[329] Metin için bkz. IBoT 1.36 I 68-69.

[330] Metin için bkz. KBo 10.26 I 1-4.

[331] Metin için bkz. KUB 4.47 öy.11-14.

^{LÚ}*tahukanti*-/^{LÚ}*tuhukanti*-/^{LÚ}*tuhkanti*-: Tahtın varisine ait olduğu kabul edilen bu Hitit unvanı, genel anlamda "veliaht prens" olarak yorumlanmıştır. Bu kelimenin Akadçası, *TARTĒNU*'dur[332]. Kelimenin etimolojisi henüz tam olarak bir sonuca bağlanmasa da yaygın görüş bu kelimenin Hatti kökenli olabileceğidir. Kelimenin Hatti kökenli olduğuyla ilgili ipucu metinler ise KUB 28.80 I 2', 15' 28' ile KUB 28.75 öy.II 6'dır. Adı geçen her iki metin henüz tam olarak anlaşılamamış Hattice pasajlara sahiptir. Ancak Rieken, *tuhkanti*- kelimesinin Luvi kökenli olduğunu belirtmiştir[333].

Bu kelimenin ilk kez Orta Hitit dönemine ait metinlerde ortaya çıktığını ve bu nedenle *tuhkanti*- kelimesinin kökeninin daha önceki dönemlere dayanmadığı ifade edilmiştir. Metinlerin paleografik sonuçları göz önüne alındığında, *tuhkanti*- kelimesini içeren dini metinler Orta Hitit ve sonraki dönemlerin metinleriyle bağlantılıdır. Dini metinlere bakıldığında, özellikle tanrıça *Tetešhapi*'nin bayram metinlerinde *tuhkanti*-, NIN.DINGIR rahibesiyle birlikte önemli bir pozisyonda yer almakta ve görünüşe göre her ikisi kraliyet çiftiyle aynı saygıyı görmektedir. Aynı zamanda, *nuntarriyašha* bayramında da bu görevli karşımıza çıkmaktadır. Üst düzey bir görevli olarak bilinen *tuhkanti*-'nin görevleri, yapılan antlaşmalara şahitlik etmek, kralın vekili olmak, askeri lider/subay olarak görev almaktır. Hitit kaynakları, *tuhkanti*-'nin dini bayramlara olan katılımının sınırlı olduğunu göstermektedir[334].

Goetze, Sommer ve Kammenhuber, *tuhkanti*- ile *TARTĒNU*'nun iki farklı görevli olduğuna, *TARTĒNU*'nun *tuhkanti*-'den daha düşük rütbeli bir subay olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Ancak, Ugarit'teki kazılardan elde edilen bilglere göre, Nougayrol ve Liverani'nin Akad unvanı olan *TARTĒNU*'nun Hititli veliaht prense atıfta bulunduğunu

[332] HEG (T, D/3), s.409 vd.; O. R. Gurney, 1983, s.97; A. Ünal, 2007, s.730, A. Planelles Orozco, 2017, s.109-127.

[333] A. Planelles Orozco, 2017, s.114.

[334] A. Planelles Orozco, 2017, s.114, 116.

ve bu unvanı taşıyan kişinin kralın alt kademesinde yer aldığını ifade etmiştir[335]. *tuhkanti*-kelimesinin anlaşılması için temel metin, *Tawagala* Mektubu'dur (KUB 14.3)[336]. Veliaht prens unvanı olan *tuhkanti*-, *Ulmi-Tešub* antlaşmasına göre III.*Hattušili*'nin hiçbir zaman kral olamayan oğlu *Nerikkaili*'ye atfedilmiştir. Ancak, 1986 yılında keşfedilen Bronz Tablet'e göre, *Nerikkaili* başlangıçta babası III.*Hattušili* tarafından tahtın varisi olarak seçilmiş, ancak daha sonra bu görevden alınarak yerine kardeşi IV.*Tuthaliya* getirilmiştir. Bin-Nun, Sumer-Akad logogramı olan GAL.*MEŠEDI* ile *tuhkanti*- kelimesinin aynı anlama geldiğini ve aynı kişiye atıfta bulunduğunu belirtmiştir[337]. Bin-Nun'a göre *tuhkanti*-, hüküm süren kralın kardeşidir ve onu veliaht prens ile özdeşleştirmektedir. Genel itibariyle *tuhkanti*-, kralın ilk doğan oğlu olmasa da tahtın varisi ve kralın oğlu olarak tanımlanmaktadır[338].

BoHa 19, Kat. 504-08 numaralı mühürler kral olmadan önceki *tuhkanti*-'ye aittir. Bu mühürlerin sahibi ise III.*Muršili*/*Urhi-Tešup*'tur.

Tanrıça *Tetešhapi*'ye ait metinlerinde ise *tuhkanti*-, KBo 19.161 öy.I 17, 20, öy.II 4, 13, 16; KBo 19.163 öy.II 47, 55, ay.III 18, 31, 36;'; KBo 21.99+KBo 21.104 ay.III 20', 22'; KBo 25.48 II 14, KBo 21.98 öy.II 9', 13', 18', 23', 24' ay. III 5'te geçmektedir. Bu metinlere bakıldığında, *tuhkanti*-'nin ritüel eylemlerinde etkin rol oynadığı açıkça görülmektedir.

MUNUS*zintuhi*-: "Kadın şarkıcı, koro şarkısıcı" olarak tanımlanan bu kelimenın Sumercesi, MUNUSKI.SIKIL'dır. Hatti kentlerinden seçilen ve Hitit bayramlarında profesyonel olarak şarkıcılık yapan bu görevliler dini ayinlerde oldukça önemli bir

[335] A. Planelles Orozco, 2017, s.110.

[336] O. R. Gurney, 1983, s.97.

[337] S. R. Bin-Nun, 1973, s.18.

[338] A. Planelles Orozco, 2017, s.110.

konumda yer almaktadırlar. Bu şarkıcılar KI.LAM, *purulli*(*ya*)-, tanrıça *Zintuhi*, *Huwariyanzipa* onuruna kutlanan bayramlarda ve çeşitli diğer metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Tanrıça *Tetešhapi* bayramı ve yukarıda saydığımız bayramların Hatti kökenli olması, bu şarkıcıların Hatti kültürüne ait olduğunu göstermektedir. Kral ve kraliçenin katıldığı bazı bayramlarda *zintuhi*- kadınlarının onların huzurunda ve onlara yakın bir pozisyonda yer almaları bu görevlilerin önemli bir rütbede olduklarını göstermektedir. Bu görevliler arasında bulunan UGULA $^{MUNUS.MEŠ}$*zintuheš* ve GAL $^{MUNUS.MEŠ}$*zintuheš* gibi unvanlar, bu görevliler arasında hiyerarşik bir düzenin varlığını kanıtlamaktadır. *zintuhi*- kadınlarının bayramlardaki başlıca görevleri arasında Hattice nidaları tekrarlamak vardır. Bunun dışında, bayramlarda bazı objeleri tutmak, almak ve bu objeleri diğer görevlilere vermek, tanrılara içki sunmak, reverans yapmak, dans etmek ve ^{GIŠ}*huhupal* müzik aletini çalmak bu kadınların görevleri arasında yer almaktadır[339].

^{LÚ}ALAM.ZU$_9$: "Cambaz, soytarı, şakacı, gösterici, palyaço" anlamlarına gelen bu görevlinin Hititçe karşılığı bilinmemektedir[340]. Akadça karşılığı ise *ALUZINNU*'dur[341]. Çeşitli görevleri bulunan ALAM.ZU$_9$'ların bilinen çeşitli görevleri arasında, ^{GIŠ}*arkammi*, ^{GIŠ}*huhupal* ve *galgalturi* gibi çeşitli müzik aletleri çalmak, renkli kıyafetler giyen bu görevlilerin kralın yanında durarak ellerini kaldırarak kendi etraflarında dönmek ve KI.LAM bayramında leoparları taklit ederek dans etmeleri yer almaktadır[342].

[339] Y. Arıkan, 2002, s.11-43.

[340] A. Ünal, 2007, s.15.

[341] HZL, 226; F. P. Daddi, 1982, s.275vd.; M. Schuol, 2004, s.157; A. Ünal, 2007, s.15b; M. Weeden, 2011, s.142vd. F. P. Daddi, 1982, s.275vd.

[342] S. de Martino, 1995, s.2666.

LÚ ^{GIŠ}BANŠUR: "Sofracı" olarak tanımlanan LÚ ^{GIŠ}BANŠUR, yerel kültte kurban törenlerinde en çok öne çıkan görevliler arasında yer almaktadır[343]. Ekmek kurbanı törenlerinde karşımıza çıkan sofracı, tören yerine ekmeği getirip dağıtımasından sorumludur.

LÚ ^{GIŠ}GIDRU: "Asa taşıyıcısı, çığırtkan" olarak tanımlanan bu görevlinin taşıdığı $^{GIŠ/URUDU}$GIDRU ile ifade edilen asa, hükümdar asası *MEŠEDI* dışında ayrıca tanrılar tarafından kullanılmıştır[344]. Bu asa, genel olarak ağaçtan üretilmiştir. Ancak, $^{GIŠ/URUDU}$GIDRU'nun bazı kısımlarının altın, gümüş ve tunç gibi metallerden yapıldığı da bilinmektedir[345]. Hitit çiviyazılı belgelere göre, $^{GIŠ/URUDU}$GIDRU'yu Fırtına Tanrısı, Güneş Tanrısı, Koruyucu Tanrı, *Zali*(*ya*)*nu*, *Katahziwuri*, *Hilašši*, *Šuwaliyat*, *ZA.BA$_4$.BA$_4$,* tanrıça *Iyaya* kullanmaktadır[346]. *Išuwa* bayramında tanrı asaları ile kralın sırtına vurulması ve kralın asayı öpmesi, kralın tanrının otoritesini mutlak suretle kabul ettiğini göstermektedir[347].

^{LÚ}MÁŠDA: "Fakir" anlamında kullanılan bu kelimenin Akadçası, *MUŠKĒNU*, Sumerce diğer varyasyonları ise MAŠ.EN.KAK, MAŠ.KAK.EN'dir. Bu kelime Sumercede "ceylan" anlamında kullanılsa da ezoterik bir isim veya sıfat olarak da karşımıza çıkmakta, aynı zamanda halktan olan kimse, muhtaç, fakir anlamlarına da gelmektedir[348].

[343] F. P. Daddi, 1982, s.151-159; G. M. Beckman, 2003, s.107.

[344] S. Alp, 1948, s.302 dn.5; H. Baltacıoğlu, 1995a, s.44; A. Ünal, 2007, s.129b.

[345] H. Baltacıoğlu, 1995a, s.44.

[346] S. Alp, 1948, s.310; H. Baltacıoğlu, 1995a, s.44.

[347] A. Ünal, 2003, s.98.

[348] BSA 8, s.50; RlA 7, s.446; D. A. Foxvog, 2008, s.35; F. P. Daddi, 1982, s.566-567.

LÚMUHALDIM: Saray ve tapınak görevlisi olarak karşımıza çıkan bu görevli, "aşçı" olarak tanımlanmakta[349] ve aynı zamanda *hešta*'nın kült görevlileri arasında yer almaktadır[350]. LÚMUHALDIM'in Hatticesi ise LÚ*hantipšuwa*'dır[351]. Antlaşmalarda, yönergelerde, armağan ve yakarış en çok da bayram metinlerinde karşımıza çıkmaktadır[352]. İnandıktepe vazosunda, Alacahöyük Sfenksli Kapı batı kulesi kabartmasında, bir tanesi Boğazköy'de ele geçen kabartmalı tunç kap parçasında ve son olarak Kabaklı kabartmalı vazo parçasında aşçı betimi bulunmaktadır[353].

LÚNAR: "Müzisyen, şarkıcı" olarak tanımlanan bu görevlinin Hititçesi, LÚ*kinirtalla*-'dır[354]. Bu kült görevlisi, GIŠ DINANNA, GIŠ DINANNA.GAL, GIŠ DINANNA.TUR, *galgalturi*, GIŠ*hunzinar*, GIŠŠÀ.A.TAR müzik aletlerini çalmaktadır. LÚNAR, KUB 12.5 IV 9'[355] ve KBo 10.27 V 16'-17'[356] numaralı metinlerde LÚNAR "tanrının şarkıcısı" olarak geçmektedir. KUB 39.94+KBo 17.97 10'da[357] ve KUB 12.11 III 30-31[358] numaralı satırlarda, LÚNAR'ın tanrının şarkısını icra ettiğini de öğrenmekteyiz.

[349] F. P. Daddi, 1982, s.64-71; A. Ünal, 2007, s.455a-b; H. Baltacıoğlu, 2003, s.63.

[350] HW, s.63-64; V. Haas - M. Wäfler, 1976, s.67-69, 92.

[351] S. Alp, 1941, s.53; H. A. Hoffner, 1974a, s.129 dn.7; F. P. Daddi, 1982, s.65, H. Baltacıoğlu, 2003, s.64.

[352] S. Alp, 1941, s.54; H. Baltacıoğlu, 2003, s.64.

[353] H. Baltacıoğlu, 2003, s.94.

[354] HED (K), 182; RlA 11, 502vd.; F. P. Daddi, 1982, s.326-339; M. Schuol, 2004, s.163; A. Ünal, 2007, s.475a.

[355] CHD (Š2), 306b; HED (M), 59; V. Haas, 1994, 576 dn.228; I. Wegner, 1995, s.86; M. Schuol, 2004, s.143.

[356] E. Badalì, 1991, s.141; M. Schuol, 2004, s.168.

[357] G. M. Beckman, 2014, s.42.

[358] CHD (Š3), 391a; HED (A-E-I), s.394; HEG (A-K), s.378; M. Schuol, 2004, s.136, 137vd., 185.

NIN.DINGIR: Sumercede NIN/EREŠ, "kız kardeş" anlamına gelmektedir[359]. Akadçada ise *BĒLTU*/*ŠARRATUM* "kraliçe/hanımefendi" olarak adlandırılmaktadır[360]. Ayrıca Asur-Babil'de ise bu tapınak görevlisi, *IŠTARTU*/*HARIMTU*/*KADIŠTU* adlarıyla da bilinmektedir[361]. NIN.DINGIR ise "bir rahibe unvanı, tanrının kadını, kült dansözü, bir tanrının yeryüzündeki zevcesi" anlamlarına gelmektedir[362] ve metinlerde kendisine özel isim verilmemektedir. NIN.DINGIR adı, Hititçe kaynaklarda çoğul formda geçmemekte, bu rahibenin bulunduğu metinler incelendiğinde ise onun belirli bir tanrı/tanrıça ve kentle bağlantısının olmadığı açıkça görülmektedir. NIN.DINGIR adının geçtiği kentler şunlardır: *Anunuwa, Arinna, Aripušna, Haranašši, Hattuša, Hupišna, Katapa, Lamanhila, Ninašša, Nirhanta, Tahurpa, Ta[ha/la]ya, Tawiniya, Tipuwa, Tuwanuwa, Wargatawi, Zippalanda*[363]. Bu rahibeden bahseden metinlerin çoğu, Eski Hitit dönemine aittir ve bu görev impartorluk dönemine kadar devam etmiştir.

Kültepe metinlerinde *QUBABTUM* ve *WAQQURTUM* kelimeleri, rahibe anlamına gelmektedir. *QUBABTUM* ile NIN.DINGIR.RA'nın aynı anlama geldiğinin tespiti, Nougayrol tarafından yapılmıştır. Kültepe metinlerine göre, NIN.DINGIR'lerin tapınak fahişesi olduğu belirtilmiştir. *WAQQURTUM* ise NIN.DINGIR, yani "tanrının karısı"dır ve onun da görevi, tıpkı *QUBABTUM* gibi tapınak fahişeliğidir. Yüksek rahip sınıfından olan NIN.DINGIR.RA'nın Akadçası, *ENTUM*'dur. Böylece hem *QUBABTUM* hem de *WAQQURTUM* kelimeleri aynı anlama sahiptir[364].

Eski Mezopotamya dünyasında NIN.DINGIR, kutsal evlilikte rol oynayan ve bereket tanrıçası *Inanna* ile eşitlenen bir görevli olarak karşımıza çıkmaktadır.

[359] RlA (9/5-6), s.321-322, 2000.

[360] CAD (B), s.187 vd., 1965.

[361] K. Demirci, 2013, s.69.

[362] A. Ünal, 2007, s.483b vd.

[363] A. Taggar-Cohen, 2006a, s.404.

[364] H. A. Şahin, 1999, s.147.

NIN.DINGIR=fahişe eşitliğinin ortaya çıkmasındaki sebep, yeni yıl kutlamaları kapsamındaki kutsal evlilik törenlerine dair en eski metinlere baktığımızda tanrıça *Inanna* ile kral *Dumuzi*'nin varlığı, insan neslinin devamına atıfta bulunan bolluk-bereket anlayışı ve tanrıça *Inanna*'yı temsil eden veya onun yerine geçen bir kadın figürünün varlığıdır. Aynı zamanda *HARĪMTU*, *KEZERTU*, *ŠAMHATU* ve *QADIŠTU* gibi kelimelerin "fahişe" anlamına gelmesi ve bu kelimelerin tanrıça *Inanna* ile birleştirilmesi, "kült fahişesi" kelimesinin kullanılması için bir diğer sebeptir. "Kült fahişesi" ifadesinin ortaya çıkmasında, *Erra* Destanı, *Gılgamış* Destanı ve kutsal evlenme törenlerini anlatan metinler etkili olmuştur[365]. Sumer dünyasında kutsal evlilik töreninin temel amacı, baharın gelişini kutlama, halkın bolluk ve berekete kavuşarak refaha erme isteği ve ülkenin giderek zenginleşme düşüncesidir. Bu kutsal evlenme törenlerinin içinde yer alan en önemli bölüm, tanrıça *Inanna* ile tanrı *Dumuzi*'nin evliliğidir. Bu evlilik, aslında tanrıça *Inanna*'yı temsil eden sarayın baş rahibesi ile tanrı *Dumuzi*'nin yerine geçen kral arasında yapılan fiziki ve temsili bir cinsel birleşmedir. İlk kez, Sumerlerin *Uruk* kentinde M.Ö. 3.binyılın başlarından itibaren gerçekleştirilen kutsal evlilik ritüeli, uzun yıllar boyunca devamlılığını korumuş; M.Ö. 1.binyıla gelindiğinde ise kutsal evlilik şekil değiştirerek tanrı ve tanrıça heykellerinin bir araya getirilmesiyle ritüel devam etmiştir[366]. Ancak incelenen metinler ve yapılan yorumlar sonucunda, söz konusu rahibeler için kullanılan "fahişe" deyiminin yersiz bir yakıştırma olduğu bazı bilim adamları tarafından ifade edilmiştir. Çünkü, bazı çiviyazılı belgelere göre, bazı rahibelerin evlenip çocuk sahibi oldukları ve vasiyetnamelerde ise varis olarak ön plana çıkmaları sonucu söz konusu bu rahibelerin ayrıca fahişelik yapmaları uygun görülmemiştir. Ancak çiviyazılı belgelere göre, kutsal evlilik törenine yalnızca *QADIŠTUM* adı verilen rahibelerin

[365] S. Bayram, 2019, s.549-552.

[366] J. Bottéro, 2003, s.252.

katıldığı, diğer rahibelere dair ise böyle bir bilgiye rastlanılmadığı ifade edilmiştir. Diğer rahibe sınıfı için ise farklı ideogramların kullanıldığı belirtilmiştir[367].

Yapılan araştırmalar sonucunda, *HARĪMTU*, *KEZERTU*, *ŠAMHATU* ve *QADIŠTU*'ların "kült fahişesi" olarak metinlerde geçmedikleri ortaya çıkan sonuçlar arasındadır. Böylelikle, herhangi bir ritüelde tanrıçanın yerine geçen veya onu temsil eden kadın figürünün "kutsal fahişe" olarak adlandırılması gerçeklikten uzak bir yorum olarak değerlendirilmektedir. Nitekim, Mezopotamya'da bazı kralların kızlarını belirli kentlerin tapınaklarına baş rahibe olarak yerleştirdikleri bilinen bir gerçektir. Örnek vermek gerekirse, Akad ve Sumer krallarının kızları *Ur* tapınağına Ay Tanrısı *Nanna*'nın baş rahibesi olarak yerleştirilmekte ve bunun da zamanla gelenek haline gelerek Yeni Babil döneminde de devam ettiği bilinmektedir. Bu bilgiler ışığında, kralların kendi kızlarını bu görev için seçmeleri, bu rahibelerin üst düzey bir konumda olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda, siyaset ile ekonominin ana merkezi olan tapınakların kral ile ailesinin kontrolünde olabilmesi için tapınak rahibelerinin kralın kızlarından seçilmiş olabileceği düşüncesi de ifade edilmiştir[368]. Nuzi vesikalarında NIN.DINGIR rahibesinin bir prenses olduğuna dair bilgi bulunmaktadır[369]. Ancak, Emar belgelerinde, NIN.DINGIR rahibesinin mertebesi yüksek olsa da NIN.DINGIR'in kraliyet ailesinden olmasının şart olmadığı ifade edilmiştir[370]. NIN.DINGIR rahibesine ait bir metinde (KUB 20.90 öy.III 1), *Muwatti* adı geçmektedir. Bilindiği üzere, *Muwatti*, I.*Šuppiluliuma*'nın kızıdır ve *Kupanta-Kurunta*'nın babası *Mašhuiluwa* ile evlidir[371]. *Muwatti* adı, aynı zamanda Nişantepe'de ele geçen bullalarda bulunmaktadır. "*Muwatti*", tanrı determinatifiyle kadın

[367] S. Bayram, 2019, s.561.

[368] Y. Kılıç - H. H. Duymuş, 2009, s.165.

[369] K. Deller - A. Fadhil, 1972, s.202-204.

[370] M. Nakamura, 2002, s.118.

[371] *Muwatti* için bkz. RlA 8, 527-528.

adı olarak da geçmektedir[372]. Prenses *Muwatti*'nin, KUB 20.90'da NIN.DINGIR olup olmadığı ne yazık ki açık değildir. Boğazköy metinlerine baktığımızda da NIN.DINGIR'in salt kraliyet ailesinden gelip gelmediği kesin olarak bilinmemektedir.

NIN.DINGIR, muhtemelen *Hattuša*'da bulunan tanrıça *Katahha* tapınağında kült eylemlerinde bulunmaktadır[373]. Bu metinde gerçekleştirilen kurban eylemlerini kraliyet ailesi adına NIN.DINGIR gerçekleştirmektedir. Tanrıça *Katahha*'nın yanında ayrıca tanrı *Kantiputti*'ye de adaklar sunulmaktadır. Aynı metinde, NIN.DINGIR'e "koruyucu tanrının rahibi (^{LÚ}SANGA ^{D}LAMMA)" de eşlik etmektedir[374].

Tanrıça *Tetešhapi* metinlerinde adı geçen NIN.DINGIR rahibesine dönersek, bu rahibeden bahseden metin topluluğu CTH 649'da toplanmıştır. Bunun dışında NIN.DINGIR'den bahseden metinler şunlardan oluşmaktadır:

a) CTH 625 (AN.TAH.ŠUM bayramı);

b) CTH 626 (*nuntariyašha* bayramı);

c) CTH 627 (KI.LAM bayramı);

d) CTH 650 (*zintuhi*- kadınları fragman metinleri);

e) CTH 738 (Tanrıça *Tetešhapi* bayramı);

f) CTH 745 ile CTH 743 (Hattice fragman metinleri);

g) Bazı tam olarak anlaşılamamış bayram fragmanlar.

Hitit kaynaklarına bakıldığında, NIN.DINGIR rahibesinin tıpkı Mezopotamya'daki örnekler gibi, kraliyet ailesinin bir üyesi olması fikri mantıklı görülmektedir. Bu görüşü destekleyen özellikler arasında NIN.DINGIR'in şu görevleri bulunmaktadır:

[372] Z. N. Kırçıl, 2021a, s.88.

[373] Bkz. KUB 58.61+IBoT 4.336.

[374] M. Nakamura, 2002, s.118-119.

a) Tapınakları ziyaret etmesi (NIN.DINGIR rahibesi, Hititlerin kutladığı ana bayramlara kraliyet ailesiyle birlikte katılmaktadır. Ayrıca tanrıları içmekte ve tıpkı kral, kraliçe ve veliaht prensin yaptığı gibi adaklar sunmaktadır).

b) NIN.DINGIR rahibesinin özel bir statüye sahip olduğunu gösteren sembollere sahip olması (Bunların birçoğu genellikle kralın ritüel faaliyetlerinde ve ritüel esnasında taşıdığı sembollere benzemektedir).

NIN.DINGIR rahibesinin kraliyet statüsüne atıfta bulunan özellikleri ise şöyledir:

a) Ritüeller esnasında değiştirilen tanrının kıyafeti anlamındaki "*šiunaš aniyatta*",

b) NIN.DINGIR'in gelişini haber vermek için önde koşan bir asa adamı,

c) NIN.DINGIR'i bir tapınaktan diğerine veya bir kentten diğerine taşıyan araba yani ^{GIŠ}*huluganni*,

d) NIN.DINGIR'in emrinde üç büyük kurum (krallığa ait depolar) ve muhtemelen saray görevlilerinin bulunması[375].

Bu rahibenin, AN.TAH.ŠUM ve *nuntariyašha* bayramlarında kraliyet ailesiyle birlikte kült törenlerinde yer aldığı, aynı zamanda ritüel esnasında birkaç tapınağı ziyaret ettiği de bilinmektedir. Ancak, NIN.DINGIR rahibesinin hangi tapınakları ziyaret ettiği ise tam olarak bilinmemektedir. Ele geçen metinlere göre, NIN.DINGIR'in ziyaret ettiği tapınak sayısı dokuza yakındır[376]. *Nuntariyašha* bayramına ait KUB 59.2'de ise NIN.DINGIR rahibesinin tanrı *Katahha* ve tanrı LAMMA'nın tapınaklarında rol aldığı görülmektedir. *Hattuša*'da, tek seferde sadece bir NIN.DINGIR rahibesi kült ritüellerini gerçekleştirmektedir ve başka kentlerde başka bir NIN.DINGIR rahibesi hakkında bir bilgi henüz ele geçmemiştir.

[375] A. Taggar-Cohen, 2006b, s.319-320.

[376] A. Taggar-Cohen, 2006b, s.319-320.

Tanrıça *Teteshapi*'nin bayram metinlerinin bir tanesinde, bu tanrıçanın tapınağından söz edilmektedir. KUB 11.32+KBo 20.17 ay.sütun V 3'-9'.satırlara göre, NIN.DINGIR rahibesi, tanrıça *Teteshapi*'nin *Tawiniya* kentinde bulunan tapınağına bir ziyaret gerçekleştirmektedir. KBo 21.95 numaralı metnin öy.I 20' vd.'ına göre, tanrıça *Teteshapi*'nin tapınağının *Hattuša*'daki depo/ambarların yakınında olduğu anlaşılmaktadır[377]. KBo 25.48 numaralı metinde ise tanrıça *Teteshapi*'nin tapınağından söz edilmekte, ancak ne yazık ki söz konusu bu tapınağa dair herhangi bir lokalizasyon bilgisi bulunmaktadır.

NIN.DINGIR rahibesinin kültteki statüsüne gelince, kral ve kraliçenin statüsüne birçok açıdan benzediği görülmektedir. Çeşitli ritüellerde kral ve kraliçe tanrıları içmekte, bu içme seremonisini NIN.DINGIR rahibesi de gerçekleştirmektedir[378]. NIN.DINGIR rahibesinin kült faaliyetlerinin kral, kraliçe ve veliaht prens gibi kraliyet ailesi üyelerinkiyle benzemesi sonucunda bu rahibenin kraliyet soyundan, muhtemelen kralın kızı olduğuna dair yorumlar yapılmıştır.

Tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinden KBo 22.196, NIN.DINGIR'in kült statüsüyle yakından ilişkili bir kolofon içermektedir. Bu metin, Orta Hitit dönemine aittir ve ne yazık ki kolofonun geri kalan kısmı kırık olduğu için hangi bayramın kutlanıldığı ve NIN.DINGIR rahibesinin hangi şekilde adı geçen bayrama dahil olduğu açıklanamamaktadır. KBo 22.196'nın kolofon kısmında dikkat çeken bir ayrıntı ise NIN.DINGIR rahibesi ile *hapiya*-adamlarının birlikte geçmesidir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi *hapiya*-adamları NIN.DINGIR rahibesine eşlik etmekte ve en önemli görevleri ise tapınak içinde ya da dışında, kendi başlarına veya NIN.DINGIR ile dans etmektir.

---

[377] Ayrıca bkz. A. Taggar-Cohen, 2006b, s.320-321.

[378] KBo 20.85 ay.IV 3 NIN.DINGIR-*aš-ša e-ku-zi*; KBo 19.138 ay.III 14 [^{D}LAMMA] ^{D}*Ha-ba-an-ta-li-in* TUŠ-*aš e-ku-zi*, 20 ^{D}*ZA-BA$_4$-BA$_4$* ^{D}*Tu-un-dur-mi-ša-an* GUB-*aš e-ku-zi*. KBo 19.138'te özne, NIN.DINGIR rahibesidir ve NIN.DINGIR tanrıları içmekte ve ekmeği ise bölmektedir.

NIN.DINGIR rahibesi, kral ve kraliçenin yanında KI.LAM bayramında da görülmektedir.

KUB 56.46[379]

öy.II

1’ ^{LÚ}SA˹GI˺.[A] LUGAL-*i* [(NINDA.GUR$_4$.RA *pa-a-i* LUGAL-*uš*)]

2’ *pár-ši-ya* ^{LÚ}SAGI [.A LUGAL-*i* NINDA.GUR$_4$.RA *e-e-p-zi ta-aš-ša-an pa-ra-a pé-e-da-i*]

3’ *ma-a-na-aš-ta* LUGAL-*i* MUNUS.LUGAL-*ya* ˹NIN˺.D[(INGIR-*ya*)]

4’ GAL$^{HI.A}$ *ap-pa-an-zi* GIŠ ^{D}INANNA$^{HI.A}$

5’ *ha-az-zi-iš-kán-zi a-ar-kam-mi*

6’ *wa-al-ah-ha-an-zi* $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya-aš*

7’ *tar-ku-wa-an-zi*

öy.II

1’ Saki krala [(kalın ekmeği verir. Kral)]

2’ (onu) böler. Sak[i krala kalın ekmeği tutar. Ve onu (krala) taşır].

3’ Sonra kral, kraliçe ve ˹NIN˺.D[(INGIR rahibesi (için))]

4’ kadehleri aldıklarında büyük *IŠTAR* müzik aletlerini

5’ çalmaya devam ederler. *arkammi* (müzik aletine)

6’ vururlar. *hapi*(*ya*)- adamları

7’ dans ederler.

---

[379] Transkripsiyon için bkz. J. Tischler, 2016b, s.83. Tercüme için bkz. A. Taggar-Cohen, 2006a, s.393.

İncelenen metne göre, NIN.DINGIR rahibesi kral ve kraliçenin arasında yer almakta, böylece NIN.DINGIR rahibesinin yüksek bir statüde olduğu açıkça görülmektedir.

NIN.DINGIR rahibesi, kral ve kraliçenin yanı sıra veliaht prens olarak bilinen *tuhkanti*-'yle birlikte görülmektedir. *tuhkanti*- ve NIN.DINGIR rahibesi, tanrıça *Teteshapi*'nin bayramında sıkça birlikte görülmektedir. KBo 19.163 öy.II 42'-57'.satırlara bakıldığında, NIN.DINGIR rahibesi ekşi kalın ekmeği bölmekte, *tuhkanti*- ise bölünen ekmeği sakiden almakta ve kapı sürgüsüne koymaktadır. *tuhkanti*- bu ritüeli, kral ve kraliçeyle gerçekleştirmektedir. NIN.DINGIR rahibesinin kraliyet ailesinin en önemli üyeleriyle beraber, tanrıça *Teteshapi*'nin bayramında yer alması, bu rahibenin statsünün Hitit kültündeki önemini açıkça göstermektedir.

nuntariyasha bayramına ait KUB 10.48+'a baktığımızda, NIN.DINGIR rahibesinin üç farklı kentte ritüellerini gerçekleştirdiğini ve kendisinin bir saraya sahip olduğunu açıkça görmekteyiz. Bunlar *Ninassa*, *Tuwanuwa* ve *Hupisna* kentlerinin saraylarıdır.

NIN.DINGIR rahibesi, *Hattuša* kentinin içinde veya dışında bulunan bir tapınaktan diğerine giderken tapınakların içinde veya *arzana*-evinde, saray görevlileri ve çeşitli tapınak personelleriyle karşımıza çıkmaktadır. NIN.DINGIR ile şu görevliler birlikte geçmektedir: rahip (^{LÚ}SANGA), *šiwanzanna*-rahibesi, asa adam/asa taşıyıcısı, *hapi*(*ya*)- adamları ile *zintuhi*- kadınlarından oluşan bazı müzisyen ve şarkıcılar vb.[380]. NIN.DINGIR ritüellerinde adı geçen kentlerden en fazla geçenler *Hattuša*, *Tawiniya* ve *Anunuwa*'dır[381].

[380] A. Taggar-Cohen, 2006a, s.397.

[381] NIN.DINGIR rahibesinin ritüellerinde adı geçen diğer kentler için bkz. A. Taggar-Cohen, 2006a, s.405.

^{LÚ}SAGI (.A)/^{LÚ}SÌLA.ŠU.DUH(.A): Hitit çiviyazılı belgelerde, "saki" olarak geçen bu görevlinin görevleri arasında, bayramlarda, ritüellerde ve törenlerde içki sunumu yapmaktadır[382]. İçki sunumu dışında bazı metinlerde, sakinin dans etmek, şarkı söylemek ve *huhupal* müzik aletini tutmakla görevlendirildiğini öğrenmekteyiz[383]. Msk. 75.9[384] numaralı belgeye göre ^{LÚ}SAGI(.A)'nın hiyeroglif işareti URCEUS'tur[385].

Tanrıça *Tetešhapi* metinlerinde çeşitli tanrı ve tanrıçalar yer almakta, onlara da bazı sunular yapılmaktadır. Bu tanrı/tanrıçalar hakkında çok kısa bilgiler vermek istiyoruz.

^{D}*Gulša*: KUB 27.13 numaralı metne göre, ^{D}*Gulša* dişi olarak kabul edilmektedir. Tanrıça *Gulša* ev ve bereketle bağlantılıdır, yeraltı dünyası ile kader dünyasına aittir. Aynı zamanda bu tanrıçanın insanın yaratılışıyla olan bağlantıları kanıtlanmıştır[386].

---

[382] HZL, 101; F.P. Daddi, 1982, s.180-194; S. de Martino, 1982, s.305-318; A. Ünal, 2007, s.565b, 566a. F. P. Daddi, 1982, s.180-194'te geçen bilgilere ek olarak bu görevlinin geçtiği metin yerleri şöyledir: ABoT 2.28 ay.6' [^{LÚ}SAGI-*a*]*š*; ABoT 2.28 ay.8', 15' [^{LÚ}SAGI-*aš*; KBo 52.192 öy.$^{?}$ sağ sütun 3 ^{LÚ}SAG[I-*kán*; KBo 65.207 öy.$^{?}$ 1' ^{LÚ}SA]GI-Š[U]; UBT 95 3']^{LÚ}SAGI[; KBo 64.145 öy.1' ^{LÚ}SAG[I; KBo 64.145 öy.1' ^{LÚ}SAGI; KBo 56.181 ay.5 13' ^{LÚ}S]AGI; UBT 83 4', 5' ^{LÚ}SA]GI; KBo 64.63 öy.II 4 ^{LÚ}SA[GI; KBo 69.211 4' $^{\lceil LÚ}$SAGI.A-*aš*$^{\rceil}$; KBo 69.211 8' [^{LÚ}SAG]I$^{?}$; KBo 52.139 (sol sütun) 5' $^{L\lceil Ú}$SAGI; UBT 119 5' $^{L\lceil Ú}$SAGI; ABoT 2.221 öy.5' ^{LÚ}S[AGI; KBo 51.196 2' ^{LÚ}S]AGI; KBo 60.211 4' ^{LÚ}S]AGI; KBo 49.195 sağ sütun 6' 2' ^{LÚ}SA[GI; KBo 63.73 sağ sütun 4' ^{LÚ}SA[GI; KBo 65.152 2' ^{LÚ}SA[GI; KBo 66.318 2' ^{LÚ}SA[GI; UBT 149 sağ sütun 5' ^{LÚ}SA[GI; KBo 65.67 2' ^{LÚ}SA]GI; KBo 68.104 2' $^{L\lceil Ú}$SAGI.$^{\lceil}$A; UBT 83 4', 5' ^{LÚ}SA]GI; ABoT 2.197 5', 7' ^{LÚ}SAG[I; ABoT 2.224 öy.10' ^{LÚ}SAG[I; KBo 49.57 ay.4 4' ^{LÚ}SAG[I; KBo 49.57 ay.4 6' ^{LÚ}SAGI.A-*kán*; KBo 56.114 3' ^{LÚ}SAG[I; KBo 56.117 6' ^{LÚ}SAG[I; KBo 60.163 sağ sütun 2' ^{LÚ}SAG[I; KBo 60.163 sağ sütun 5' ^{LÚ}SAG[I.A-*aš*-*kán*; KBo 60.194 sağ sütun 3' $^{LÚ.\lceil MEŠ\rceil}$SAG[I; KBo 60.194 sağ sütun 4' ^{LÚ}SAG[I; KBo 60.223 16' ^{LÚ}SAG[I; KBo 62.102 2' ^{LÚ}SAG[I; KBo 65.150 3' ^{LÚ}SAG]I; KBo 56.181 ay.5 13' ^{LÚ}S]AGI; KBo 56.181 ay.5 14'] ^{LÚ}SAGI; KBo 59.121 öy.II 5 ^{LÚ}SAGI; KBo 63.82 öy.II/III 4' ^{LÚ}SAGI; KBo 64.67 sol sütun 3' ^{LÚ}SAGI; KBo 69.68 3' [$^{LÚ.MEŠ}$SAGI; KBo 69.68 4' [^{LÚ}SAGI; UBT 43 2']^{LÚ}SA[GI; UBT 43 4']^{LÚ}SAG[I; KBo 52.192 öy.$^{?}$sağ sütun 1 ^{LÚ}SAGI$^{!}$(-)x; KBo 52.192 öy.$^{?}$ sağ sütun 3 ^{Ú}SAG[I-*kán*; KBo 70.105 1' ^{LÚ}SA[GI.

[383] KUB 25.37 öy.II 13'-14'. M.Schuol, 2004, s.174.

[384] E. Laroche, 1983, s.18vd. ve fig.9; J. D. Hawkins, 2005, s.310.

[385] A. Payne, 2010, s.185, 195.

[386] H. Otten, 1957-1971, s.698.

^{D}*Hatakka*/^{D}*Katahha*: Hitit kültünde adı geçen Hatti tanrıçası *Hatakka*, aynı zamanda *Katahha* olarak da yazılmaktadır. Bilindiği üzere *Kattah*'ın Hatticedeki anlamı "kraliçe"dir ve Sumercesi ise MUNUS.LUGAL'dir. ^{D}*Hatahha*, ^{D}*Hatahga*, ^{D}*Hatagga* gibi yazımlar Hatti dilindeki son yazımlardır[387].

^{D}*Hapantaliya*: Proto-Hatti kökenli koruyucu tanrı *Hapantaliya*, devlet antlaşmalarının yemin tanrıları arasında ve bayram ritüellerinde yer almaktadır. Ayrıca *Telipinu* mitinde, Proto-Hatti kökenli Gökten Düşen Ay masalında tanrıça *Kamrušepa* ile yer almaktadır. Cinsiyeti ise belirsizdir[388].

^{D}*Hilašši*: Bu tanrının adı, avlu anlamındaki Hititçe kelime "*hila*-" ve isim yapan (*a*)*š*(*š*)*i*- ekinden oluşmaktadır. Bu tanrı "güneş diski" olarak temsil edilmekte ve hilal ile süslenmiş bir silahla ayakta duran bir adam şeklinde betimlenmektedir (bkz. KBo 2.16 12 vd.). Tanrı *Teššup* için düzenlenen bir bayram açıklamasında bu bayramın bir günü tanrı *Hilašši*'ye adanmıştır. Tanrının heykeline dair bilgide, tanrı *Hilašši*'nin heykeli tanrı *Tešup*'un tapınağında yıkandıktan sonra başka bir binaya nakledilmekte, asalar/mızraklar heykelin önüne koyulmakta ve farklı renklerde yün iplerle süslendikten sonra beyaz renkteki bir beze sarıldığı anlatılmaktadır. ^{D}*Hilašši* aynı zamanda şeytani nitelik taşıyan tanrılarla da ilişki içindedir[389].

^{D}*Huwatašši*: Bu tanrının Hitit metinlerindeki adı, ^{D}*Hu-u-wa-diš-ši-iš* şeklinde geçmektedir. Kesin olmamakla birlikte, bu tanrının adının rüzgâr anlamındaki Hititçe

[387] OHP (1-2), s.228-235; 466-478; H. Otten, 1972-1975c, s.142; O. Soysal, 2004, s.145, 286, 287.

[388] A. Archi, 1995, s.13-18; OHP (1-2), s.88-91.

[389] V. Haas, 1972-1975, s.409-410; OHP (1-2), s.150-152.

kelime, "*huwant-*" ile oluşturulduğu belirtilmiştir. Bu tanrı adının geçtiği en eski belge ise *Kaškalar* ile yapılan bir antlaşmadır (bkz. KUB 23.77a öy.15). Tanrının cinsiyeti ve işlevi, ne yazık ki belirsizliğini korumaktadır[390].

^{D}*Inar(a)*: Hatti kökenli *ve Hattuša* kentinin koruyucu tanrıçası olan tanrıça *Inara*, LAMMA Sumerogramıyla gösterilmektedir[391]. Tanrıça *Inara*, M.Ö. 1400 civarlarından itibaren Hitit panteonunda görülmemektedir. IV.*Tuthaliya* dönemiyle birlikte *Inara*, erkek cinsiyetli olarak karşımıza çıkmakta ve koruyucu tanrı (^{D}KAL) sıfatıyla anılmaktadır. Hitit kaynaklarında bu tanrıça, tanrı *Hapantaliya* ile geçmektedir[392]. "*Kaneš*'in baş tanrıçası" olarak bilinen tanrıça *Inara*, Anadolu grubunda *Kaneš*'in II.katı ile Ib katındaki Anadolu grubunda değerlendirilen mühürlerde ortaya çıkar ve hayvanlardan oluşan zengin bir çevreye sahip giyimli bir tanrıçadır. Kutsal hayvanı, antilop/dağ koyunudur. Mühürlerin genelinde, bu tanrıçanın başına kuşlar tünemiştir. Tanrıça *Inara*, kadeh, kuş ve antilop/koyun ile gösterilmektedir[393].

^{D}*Karši*: Tanrı *Hapanta* ile çeşitli koruyucu tanrıların bulunduğu devlet antlaşmalarının tanrı listelerinde adı geçmektedir. Aynı zamanda, çeşitli dini metinlerde de yer almaktadır. Yazılıkaya'daki 32.figürün bu tanrının olası ikonografik temsili olabileceği düşünülmüştür[394].

^{D}*Mezulla*: Hatti-Hitit tanrıçası *Mezulla*, toplamda 200 kere Hitit belgelerinde karşımıza çıkmıştır. Daima, *Arinna*'nın Güneş Tanrıçasıyla birlikte anılmakta ve onun

[390] H. Otten, 1972-1975d, s.529; OHP (1-2), s.174.

[391] H. Otten, 1954-1956, s.369.

[392] M. Popko, 1995, s.71.

[393] N. Özgüç, 1965, s.27-28.

[394] H. Otten, 1976-1980, s.459; G. McMahon, 1991, s.18-19; OHP (1-2), s.225.

kızı olarak kabul edilmektedir. Tanrıça *Mezulla*'nın babası Fırtına tanrısı, kardeşleri ise *Nerik* ve *Zippalanda* kentlerinin fırtına tanrılarıdır. II.*Muwatalli*'nin dualarında adları geçen tanrılar listesinde görüldüğü üzere, tanrıça *Mezulla*'nın başlıca kült kenti *Arinna*'dır. *Hattuša*, *Tahurpa* gibi kentlerde de Güneş Tanrıçası *Arinna* ile tanrıça *Mezulla* için kült bayramları kutlanmıştır. I.*Hattušili*'nin yıllıklarına göre, bu kral fethettiği topraklardan *Hattuša*'ya getirdiği kült heykellerinin bir kısmı tanrıça *Mezulla*'nın tapınağına yerleştirilmiştir. KUB 38.37 ay.III[?] 9 vd.'na göre ise bu tanrıça gümüş bir disk şeklinde temsil edilmektedir[395].

^{D}*Šalawani*: Bu tanrının adı, daima bir grup tanrıyı ifade ettiğinden çoğul olarak geçmektedir. Bu tanrı grubu sadece ritüel, bayram metinlerinde geçer ve daima "kapılar" olarak tanımlanırlar. Her durumda kapı belirtilmese de KBo 10.27 IV 28-29'da bu tanrı "KÁ.GAL *ašušaš* ^{D}*Šalawanaš*/*ašuša* kapısının tanrıları" olarak geçmektedir[396].

^{D}*Telipinu*: Hatti kökenli olan ve kült merkezleri arasında *Tawiniya*, *Durmitta*, *Hanhana* olan tanrı *Telipinu*, yine Hatti kökenli Fırtına Tanrısı *Taru*'nun ve Güneş Tanrıçası *Arinna*'nın oğludur. Bitki tanrısı olarak bilinen bu tanrı, *Telipinu*'nun eşi muhtemelen, Deniz Tanrısının kızı ile özdeşletirilen Hatti tanrıçası "*Hatepi*/*una*"dır. Tanrı *Telipinu*, *Zippalanda* kenti kültünde *Šepuru* ve *Kaška* kentinde ise *Katahha* ile özdeşleştirilmiştir[397].

^{D}*Tundurmiša*: Bu tanrı, önceleri *ZA.BA$_4$.BA$_4$*/*Wurunkatte* olarak bilinmektedir. Tanrı *Tundurmiša*'nın adı, sadece tanrıça *Teteshapi* metinlerinde geçmektedir[398].

---

[395] D. Yoshida, 1993, s.151-153; OHP (1-2),1998, s.302-307.

[396] E. Laroche, 1946-1947, s.87-88; G. McMahon, 1991, s.272; OHP (1-2), s.367-369.

[397] H. Otten, 1972-1975a, s.111-112; G. M. Beckman, 2012, s.509-511; OHP (1-2), s.466-478.

[398] Bkz. OHP (1-2), s.529.

^{D}*Zithariya*: Tanrı *Zithariya*, Orta Hitit döneminde *Kaška* ile yapılan antlaşmalarda başlıca tanrılar arasında yerini almıştır. Bir başka metinde, tanrı *Zithariya*'nın *Kaška* toplumunun işgal ettiği toprakların baş tanrısı olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır. İmparatorluk döneminde ise bu tanrıya *kurša* çantası biçiminde tapınılmış, askeri seferlere götürülmüş ve seferden döndükten sonra *Hattuša*'daki tapınağına törenle geri götürülmüştür[399].

DINGIR.MAH: DINGIR.MAH, "kudretli tanrıça" anlamındadır. Doğum esnasında kadınlara yardımcı olan bu tanrıça Hurri kökenli *Hannahanna*'dır. Çocuk yetiştirmek ile yeni doğan bebeğin annesiyle babasının dizlerinin üstüne oturtmak görevine sahip ^{MUNUS}ÙMMEDA'nın bu görevini *Ullikummi* Şarkısında DINGIR.MAH ile *Gulšeš* üstlenmekte ve *Ullikummi*'yi *Kumarbi*'nin dizleri üzerine yerleştirmektedirler[400].

^{D}IM: Hitit metinlerinde adı sıkça geçen ve Fırtına Tanrısı olarak bilinen ^{D}IM'in Hattice adı *Taru*[401], Hurrice adı *Tešup*[402], Luvice adı ise *Tarhu*(*a*)*nt-*, *Tarhant-*'tır. Bu tanrının diğer Sumerografik yazımları ise ^{D}U, IŠKUR'dur. Fırtına tanrısının kutsal hayvanı ise boğadır. Boğaların isimleri ise *Hurri* ve *Šerri*'dir.

[399] G. McMahon, 1991, s.19-23; M. Popko, 1995, s.87, dn.222; OHP (1-2), s.593-597.

[400] E. Laroche, 1946-1947, s.101; G. M. Beckman, 1983, s.239; Z. N. Kırçıl, 2021b, s.226 dn.41; OHP (1-2), s.718-729.

[401] OHP (1-2), s.449-451.

[402] OHP (1-2), s.482-508.

^{D}IMIN.IMIN.BI: ^{D}VII.VII.BI olarak da bilinen bu tanrının Akadçası ise ^{D}*SIBITTU*'dur ve "Süreyya Yıldızı" olarak tanımlanmaktadır. Hattice, Luvice ve Hurrice metinlerde dahil olmak üzere birçok ritüelde adı geçmektedir[403].

^{D}LAMMA: Koruyucu tanrılardan olan LAMMA'nın Sumerografik adı, KAL'dır. ^{D}LAMMA'nın cinsiyeti, kült envanter metinlerinde erkektir. Yazılıkaya ve diğer kült imgelerinde de koruyucu tanrının cinsiyeti erkek olarak karşımıza çıkmaktadır. ^{D}LAMMA'nın *Kuliwišna* kenti Fırtına Tanrısı için düzenlenen ritüelde, ^{D}LAMMA'ların tümü, ^{D}LAMMA-*ri* olarak geçmektedir[404]. Eski Hitit dönemi belgelerinde, Hatti kökenli bir tanrıçanın adı olarak karşımıza çıkan *Inara*, imparatorluk dönemine ait mitolojik ve bayram metinlerinde LAMMA olarak *Inara*'nın yerini almıştır[405]. Tanrıça *Tetešhapi* metinlerinde ^{D}LAMMA, aynı zamanda "^{D}LAMMA ^{URU}*Tawiniya*" olarak da geçmektedir.

^{D}NIN.URTA: *Enlil* ve *Ninlil*'in *Nippur* kentindeki savaşçı oğulları olan *Ninurta*'nın daha önceden adı, tanrı listelerinde ^{D}NÁM.URTA olarak yazılmıştır. *Nippur* kentinin tanrısı olan NIN.URTA'nın eşi, NINNIBRU'dur. Bu tanrı, aynı zamanda NINGIRSU olarak da bilinmektedir[406]. Bazı araştırmacılara göre, NIN.URTA'nın Hititçe adı *Šuwaliyatti*'dir[407].

[403] E. Laroche, 1946-1947, s.108.

[404] Bkz. KUB 41.10 ay.IV 5' vd. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. J. Glocker, 1997, s.76 vd.

[405] H. Otten, 1954-1956, s.369; G. McMahon, 1991, s.27.

[406] E. Laroche, 1946-1947, s.103.

[407] H. G. Güterbock, 1961b, s.13-14; P. Taracha, 2009, s.55.

^{D}NISABA: Tahıl tanrıçası olarak bilinen NISABA'nın Hititçe karşılığı, *Halki*'dir. Asur Ticaret Kolonileri döneminden beri *Kaneš*'te tapınım gören bu tanrıçanın kökeni, *Emar* kentine dayanmaktadır[408].

^{D}UD.SIG$_5$/^{D}UD.SIG$_5$(.GA) /^{D}UD^{KAM}.SIG$_5$: Farklı yazımlarla metinlerde geçen bu tanrının Hititçesi, "*aššuš šiwaz*" olarak bilinmektedir[409]. Gün anlamındaki UD'un, Hititçe karşılığı ise *šiwat*-'tır ve Eski Hitit metinlerine baktığımızda, *šiwat* ve ideogram ^{D}UD'ın ayrı ayrı kullanıldıkları görülmektedir. ^{D}UD.SIG$_5$ yazımı ise Eski Hitit metinlerinde geçmemektedir. ^{D}UD.SIG$_5$, genellikle Hurri kökenli ritüellerde görüldüğü için bu ifadenin Hurri kökenli olduğu düşünülmektedir. Sonraki dönemlere ait olan Orta Hitit ve Yeni Hitit yazımlarındaki Hatti/Hitit ritüellerinde ise hem *šiwat* hem de $^{(D)}$UD'un birleştirilmiş versiyonu olan "^{D}UD.SIG$_5$/^{D}UD.SIG$_5$(.GA)/^{D}UD^{KAM}.SIG$_5$" karşımıza çıkmaktadır[410].

^{D}UTU/^{D}UTU-*uš*/^{D}UTU ^{URU}*Arinna*/PÚ-*na*: ^{D}UTU/^{D}UTU-*uš*, "Güneş Tanrısı" anlamına gelmektedir. I.*Hattušili*'nin yıllıklarında ise Güneş Tanrısı ^{D}UTU-*uš* olarak geçerken ilk defa aynı belgede, *Arinna*'nın Güneş Tanrıçası da geçmektedir[411]. Kült merkezi *Arinna* olan *Arinna*'nın Güneş Tanrıçasının Hattice adı, *Wuru*(*n*)*šemu*/*Urunzimu*'dur. Ayrıca *Arinna*'nın Güneş tanrıçası, "yeraltı tanrıçası" olarak bilinmektedir[412].

[408] E. Laroche, 1946-1947, s.103; P. Taracha, 2009, s.29.

[409] Tanrı adı için bkz. OHP (1-2), s.842 vd.

[410] M. Popko, 1991, s.243 dn.8; G. Torri, 1999, s.13 dn.32.

[411] Y. Arıkan, 1998a, s.273-274.

[412] E. Laroche, 1946-1947, s.38; Y. Arıkan, 1998b, s.46-47; OHP (1-2), s.844-904.

^{D}*ZA.BA$_4$.BA$_4$*/*Wurunkatte*: Savaş tanrısı olarak bilinen tanrı *ZA.BA$_4$.BA$_4$*'nın Hattice adı, *Wurunkatte*; Hurrice adı ise *Aštabi* olarak bilinmektedir. Bu tanrı, aynı zamanda Yazılıkaya Açık Hava Tapınağında resmedilmiştir (Yazılıkaya figür No:30). Bu tanrı, birçok bayram ve törenlerde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, AN.TAH.ŠUM^{SAR} bayramının tanrı *ZA.BA$_4$.BA$_4$*'nın tapınağında başlaması, bu tanrının Hitit panteonundaki önemine dikkat çekmektedir.

6. Tanrıça *Teteshapi* Metinlerinde Yer Alan Yapı Öğeleri ve Malzemeler

Hitit başkenti Boğazköy'de gün yüzüne çıkartılmış tapınaklar, birçok tanrıya hizmet eden kutsal mekanlardır. Tapınaklar, dış görünüş açısından birbirlerine benzemeseler de içlerindeki yapı öğeleri aynıdır. Bu yapıların birçoğu birbirlerine eklenerek Hitit tapınakları oluşturulmuştur.

Hitit yazılı kaynaklara göre, tanrı *ZA.BA$_4$.BA$_4$*, *Inara*, *Hepat* ve *Telipinu*'ya ait tapınaklarda bazı ortak özellikler bulunmaktadır. Bu özelliklerden en önemlisi, tapınaklarla ilgili olarak tek avludan bahsedilmesidir. Yazılı kaynaklara göre, *hilammar*'dan geçilerek tapınakların avlusuna (*hila*) girilmekte ve buradan ise É.ŠA/*tunnakeššar*'in da içinde bulunduğu kült odalarına geçilmektedir. Tapınaklara ilişkin bu ortak özellikler (*hilammar, hila, adypton*), Alacahöyük yapı kompleksinde bulunmamaktadır[413].

Tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinde tespit edebildiğimiz yapı öğeleri şunlardır:

a) ^{É}*arzana-/arsana-*

b) $^{(É)}$*halentuwa-*

c) *hila*

d) *hilammar*

e) *taršanzipa*

f) *tunnakeššar*/É.ŠA

g) ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR

[413] H. Baltacıoğlu, 2008, s.33.

a) ^{É}*arzana-/arsana-*: Güterbock, bu kelimeyi Akadça *ARŠĀNU/ARŠANNU* veya Sumerce AR.ZA.NU/AR.ZA.AN.NU ile bağdaştırmak istemiştir. Bu kelime, Hititçe kaynaklarda "kabuğu çıkartılmış tahıl taneleri" anlamındaki Sumerce, AR.ZA.NA ve Akadça, *AR-ŠÀ-AN-NU* ile sıkça geçmektedir[414]. Hitit metinlerinde *arzana-* kelimesi, Eski Hitit metinlerinde (bkz. KBo 17.13) ve Hatti etkisiyle kaleme alınan ritüellerin sonraki dönem kopyalarında yer almaktadır. Hoffner'a göre *arzana-* evi, yiyecek ve içecek dağıtılan bir müessesedir. Hoffner, *arzana-* evinin halka açık bir yer mi yoksa tapınakla bağlantılı bir yemek tesisi mi olduğu konusundaki görüşlerini gündeme getirmiştir. Ancak metinlere bakıldığında yemek ya da barınma için herhangi bir ödemenin yapılmasıyla ilgili bir bilgi olmadığı göze çarpmaktadır. Hoffner, *arzana-* evinin ayrıca müzik ve eğlence yeri olduğunu da ifade etmiştir. KUB 25.51'e göre, NIN.DINGIR'in *arzana*-evine geldiği, şarkıcıların ise *Hattice* şarkı söylediği göze çarpmaktadır. *Hanhana* kentine dair kült metninde (bkz. KBo 17.13 öy.6-10) *arzana-* evinde şarkıların söylendiği ve müzik aleti *galgalturi*'nin adı geçtiği bilinmektedir. *arzana-* evinin şarkı ve müzikle olan bağlantısı ayrıca KBo 21.79 sol sütun 2', 7', 11', KBo 21.100 ay.17', KBo 48.64 öy.II[?] 2'-9', KUB 12.9 1'-8', Bo 7937 sol sütun 10'-14'te geçmektedir. *arzana-* evinin bir başka özelliği de orada gecenin geçirilebilecek bir yer olmasıdır. KBo 19.163 IV 42-43 ve KBo 25.51 IV 2 vd. gecenin *arzana-* evinde geçirildikten sonra ertesi gün ayrıldığına işaret etmektedir. Bo 2616 II 25-28'e göre bir prens, *Taniškuriya* kentindeki *arzana-* evinde yemek yiyip geceyi aynı kentte muhtemelen *arzana-* evinde geçirmiştir[415]. Ayrıca *arzana-* evine yapılan ziyaretlerle yakın ilişkideki bir diğer öğe ise *tunnakkeššar* (iç oda, iç bölüm, yatak odası)'dır.

Prensin erginleşmesiyle bağlantılı olan *haššumaš* bayramına ait metinde, prensin, on iki KAR.KID görevlisiyle *arzana-* evinde yemek yediği bilinmektedir. Aynı gece

[414] A. Taggar-Cohen, 2010, s.121.

[415] Transkripsiyon ve tercüme için bkz. V. Haas - L. Jakob-Rost, 1984, s.42, 46.

KAR.KID görevlileri prensi kutsar, yatağa yatırır ve prensin başı ile ayaklarının her iki yanına ekmek koyup bira dökerler. Hoffner, *arzana*- evlerinde prensler için KAR.KID görevlilerinin hazır bulunduğunu ve bu görevlilerin prensle birlikte cinsel ilişkide bulunduklarını ifade etmektedir[416].

Farklı ritüellerde karşımıza çıkan ve tapınak görevlilerinin bir parçası olan KAR.KID görevlileri, tek veya grup halinde hareket eden ve ağırlıklı olarak şarkı söyleyip dans eden tapınak görevlileridir. Ayrıca ritüellerde, bu görevlileri yöneten "GAL $^{MUNUS.MEŠ}$KAR.KID" görevlisi de bulunmaktadır. "Tapınak fahişesi" olarak adlandırılan KAR.KID kadınlarının kült faaliyetlerinde ise hiçbir cinsel içerik bulunmamakta, bir metinde ise KAR.KID görevlisinin oğlundan bahsedilmektedir. KAR.KID'ın oğlunun adı, her ne kadar kırık olsa da yapılan çalışmalar sonucu *Tahurwaili* olduğu ileri sürülmüş ve bu isim bir Hitit mühründe adı geçen "Büyük Kral *Tahurwaili*" ile eşitlenmiştir[417]. Eğer bu kırık metindeki isim *Tahurwaili* ise kral olan bir kişinin annesinin fahişe olabileceği akla hiç mantıklı gelmemektedir. Sonuç itibariyle, KAR.KID görevlilerinin "fahişelik" görevine dair incelenen metinlerden kesin bir sonuç çıkmamıştır[418].

Tanrıça *Teteshapi* bayramına ait metinlere baktığımızda *arzana*- evi şu metinlerde geçmektedir:

a) Bo 6594 öy.? I 6'

b) Bo 6594 7'

c) KBo 19.163 öy.I 18'

d) KBo 19.163 ay.IV 42'

e) KBo 20.84+ sol sütun 28'

f) KBo 48.64 öy.? II? 6'

[416] H. A. Hoffner, 1974b, s.113-121.

[417] S. R. Bin-Nun, 1975, s.222 vd.

[418] A. Taggar-Cohen, 2010, s.120-121.

g) KBo 24.98+ ay.26’

h) KUB 25.51 ay. sütun VI 2

ı) KUB 25.51 ay. sütun VI 8

i) KUB 48.17 3’

b) $^{(É)}$***halentuwa-***: Hititçe kaynaklarda sıkça geçen *halentuwa-* kült yapısı, cella/ana kült odası, saray, sarayın konut bölümü, yatak odası, Yamaç Ev/Boğazköy, Sanatçılar Atölyesi/Evi (É GIŠ.KIN.TI), Büyükkale Sarayı, V. No’lu tapınağa ait 45-61 no’lu odalar, Nişantepede’ki dört yapıdan oluşan kuzey yapı kompleksi olarak tanımlanmıştır[419]. Fonetik farklılıklar ve ismin çekimlerindeki çeşitliliğe bakıldığında, bu kelimenin Hatti kökenli olduğu ifade edilmektedir[420]. *halentuwa-* yapısı, *Hattuša, Šarišša, Ankuwa, Arinna, Hišašhapa, Kaštama, Matilla, Nerik, Tahurpa, Tarhuntašša, Tašpanda, Tippuwa, Winuwanda, Zippalanda* gibi kentlerde bulunmuştur[421].

Yapılan incelemeler sonucunda, *halentuwa-*’nın penceresi, ocağı bulunmakta, ayrıca içecek ile yiyecek sunumlarının yapılacağı kült eşyalarını içeren bir kaide (ZAG.GAR.RA/*ištanana-*) de yer almaktadır. Kaide, *taršanzipa* ile ayrılan *halentuwa-*’nın iç kısmında bulunmaktadır. *halentuwa-*’nın ana bölümünde taht (*halmašuit-*) yer almakta, tahtta ise kral-kraliçe veya veliaht prens oturmakta, büyük toplantı/büyük meclise (*šalli ašeššar*) ise kral başkanlık etmektedir.

Güterbock, Güterbock/van den Hout ve Taracha, *MEŠEDI* metni IBoT 1.36’ya göre *halentuwa-*’nın *Hattuša*’daki kraliyet sarayı ile bağlantılı olduğunu belirmektedirler. Jakob-Rost ise *halentuwa-* adının saray kompleksi yerine sarayın bir kısmı için kullanıldığını düşünmektedir[422].

[419] H. Baltacıoğlu, 2016, s.50 ve dn.2; P. Taracha, 2017b, s.101.

[420] HED (P), s.19.

[421] H. Baltacıoğlu, 2016, s.58.

[422] P. Taracha, 2017b, s.104. Ayrıca bkz. H. Baltacıoğlu, 2016, s.51.

Hatti dilinden alıntı olan bu kelime Güterbock'a göre, "saray" anlamına gelmektedir[423]. İç ve dış avluyla bağlantılı olan *halentuwa*-'nın ana girişine verilen isimlerden birisi olan *kaškaštipa*, Hatticeden alıntı bir kelimedir. Laroche, bu kelimenin Hatti kökenli olduğunu ifade etmiş ve bu kelimenin *hilammar* ile aynı olduğunu da eklemiştir[424]. Eski Hitit metinlerine göre, kapı yani *aška*- sözcüğü büyük ihtimalle *kaškaštipa*'dan türemiştir[425].

Hitit bayram metinlerinde, *halentuwa*- yapısını açan görevlilerin adı belirtilmemiştir. Ancak *halentuwa*- yapısıyla ilişkili görevli, "LÚ.MEŠKISAL.LUH ^{É}*halentu*(*wa*)- (dış avlu temizleyicisi)"dır[426]. *halentuwa*- kült yapısı gün doğmadan önce açılmaktadır. Kralın saraydan çıkışı ise günün doğuşunu akla gelmektedir[427].

Arkeolojik ve yazılı kaynaklar birlikte değerlendirildiğinde, *halentuwa*-'nın en az iki asimetrik avluya sahip olması gerekmektedir[428].

Tanrıça *Tetešhapi* bayramına ait metinlere baktığımızda *halentuwa*- şu metinlerde geçmektedir:

a) KBo 45.129(+)KBo 49.122 öy.I 10'

b) KBo 45.129(+)KBo 49.122 ay.IV 16'

c) $^{(É)}$*hila*-/*hela*-: "Avlu, ağıl, (ay) hale" anlamına gelen *hila*-[429] yer adı *Hilanzipa* ve Akadça *bīt hilani*'ye göre öncelikle a- köklü olarak değerlendirilmiş[430], daha sonra bu

[423] H. G. Güterbock, 1974, s.307.

[424] E. Laroche, 1962, s.29.

[425] V. Ardzinba, 2010, s.237.

[426] H. Baltacıoğlu, 2016, s.54 dn. 27.

[427] V. Ardzinba, 2010, s.66.

[428] H. Baltacıoğlu, 2016, s.52.

[429] HW, s.69; HW^2 (III/2), s.581 vd.; HED (H), s.305 vd.; HEG (A-K), s.241 vd.; E. Laroche, 1957, s.15 vd.; E. Rieken, 1999, s.248 vd.

[430] H. Kronasser, 1962-1966, s.165.

kelimenin etimolojisi -n- köklü olan *hilan*- ile açıklanmıştır[431]. Bu kelime, Eski Hitit dönemine ait belgelerden itibaren görülen ve kökeni Hurrice *parhi*'ye dayanan bir kelimedir. Etimolojik yönden *hila*-, "ahır, avlu, çit; ayın çevresindeki çember, hale" anlamlarındaki *hali*- kelimesiyle karşılaştırılmaktadır. Aynı zamanda *hila*-, yer adı *Hilanzipa*, kişi adları *Hilammaddu, Hillanni, Hellarizzi, Hilaruada, Hella*- gibi isimlerle iç içe geçmiştir. *hilammar*'ın ilk versiyonu ise yabancı kökenli bir kelime olan *kilammar*'dır[432].

Yazılı kaynaklara göre, *hilammar* yapısından geçilerek *hila*- (avlu)'ya girilmekte, buradan da *tunnakkeššar*/É.ŠÀ'nın içinde bulunan kült odalarına geçilmektedir[433]. *MEŠEDI* talimatnamesinde, *MEŠEDI* avlusu ve *halentuwa*'nın avlusu olmak üzere iki avludan söz edilmektedir[434]. Naumann, Boğazköy/Aşağı Avludaki H, N, M, G yapılarının avluya bakan cephelerinin ortak bir planda tasarlanmasının bu avlunun önemine dair bir ipucu olarak yorumlamıştır. Böylece kralın elçileri kabul ettiği esnada *MEŠEDI*'lerin bu avluda dizilmiş olabileceğine işaret etmiştir[435]. Baltacıoğlu'na göre ise Aşağı Avlu "*MEŠEDI* avlusu" olarak tanımlanmalıdır[436].

Tapınaklarda avlu, tapınağın merkezi öğesidir ve diğer odalar avlunun etrafında yer almaktadır. Ahşap kanatlarla örtülebilen iki/üç kapı geçişine sahip giriş yapısından tapınağa giriş sağlanmaktaydı. Buranın arkasında ise açık ve geniş bir iç avlu bulunmaktaydı. Bu avlularda ise kült törenleri büyük bir katılımcıyla gerçekleşmekteydi[437].

---

[431] H. Kronasser, 1962-1966, s.196.

[432] HEG (A-K), s.242.

[433] H. Baltacıoğlu, 2008, s.33.

[434] Bkz. IBoT 1.36 sütun I 4, 6, 9, 74, B-C 1, 40, IV 29, 32. H. G. Güterbock - Th. P. J. van den Hout, 1991, s.6, 12, 36.

[435] R. Naumann, 1975, s.407.

[436] H. Baltacıoğlu, 2016, s.52.

[437] J. Seeher, 2019, s.135-136.

Tanrıça *Teteshapi* bayramına ait metinlere baktığımızda *hila-* şu metinlerde geçmektedir:

a) KBo 19.163 öy.I 24'

b) KBo 21.90 öy. 14'

c) KBo 21.90 öy. 21'

d) KBo 21.96 12'

e) KBo 25.48 ay.III 10'

f) KBo 37.57 öy.? 2'

d) $^{(É)}$*hilammar*: Asur kaynaklarında *bīt hilāni* olarak adlandırılan bu yapının tanımı ile arkeolojik tespiti en çok tartışılan konulardan bir tanesidir. Yapının tanımı, genel açıdan oldukça kapsamlı olsa da ait oldukları yapılardaki kesin konumları ne yazık ki belirsizdir. *hilammar* ile ilgili ilk yorumu Friedrich yapmış, NA *bīt hilāni*'yi Hititçe *hilammar*'a bağlamıştır[438]. Hititçe kaynaklardan yola çıkılarak, *hilammar*'a dair bilgiler şu şekilde sıralanabilir:

a) İç tapınağa girmek için önce *hilammar* yapısından ardından avluyu geçmek gerekmektedir. Tam tersi olduğunda ise içeriden dışarıya girerken önce avludan sonra kapıdan geçilmektedir.

b) Kral tapınağa vardığında veya tapınaktan ayrıldığında *hilammar*'daki aracına binmekte veya inmektedir.

c) *hilammar*, her binada olması zorunlu bir yapı değildir. (bkz. KBo 5.2 IV 5).

d) *hilammar*'dan bahseden metinlere göre bu yapı tapınaklarla ilişkilidir.

e) Hititçe kaynaklara göre *hilammar*, kapı ile bağlantılı olmalıdır. (bkz. KUB 10.28 I 8 vd.).

[438] J. Friedrich, 1926, s.179 vd.

Goetze, IBoT 1.36 IV 14 vd.'ye göre, *hilammar* yapısının sarayla bağlantılı olduğunu ayrıca KI.LAM=*hilammar* eşitliğini teklif etmiştir. Hititçe kaynaklardaki tapınak tasvirlerinin Boğazköy mimarisine ilk uygulanması yine Goetze tarafından yapılmıştır. Özellikle, Boğazköy/Tapınak I mimari düzeninin Hititçe metinlerdeki tanımlarla örtüştüğünü ve tapınaklara dair ana mimari unsurların *hilammar* (kapı yapısı), *hila* (avlu) ve kült odasından (adyton) oluştuğunu belirtmiştir[439].

hilammar yapısının arkeolojik açıdan yorumlanmasına bir katkı da Naumann tarafından sağlanmıştır[440]. Naumann, *hilammar*'ı kutsal odanın önünde yer alan ve bu kutsal odaya girişi sağlayan bir kısım olarak yorumlamıştır[441]. Hititçe metinlerde, *Hepat* (bkz. KBo 21.34 I 59; KBo 21.34 II 69), *Inar* (=KAL) (bkz. KBo 22.189 II 8-12), *Zalinu* $^{(?)}$ (bkz. Bo 3249 öy.I 11'-12'), ^{D}IM/^{D}U (bkz. KUB 41.48 III 14', KUB 41.48 IV 1'-2'; Bo 5047 öy.$^{?}$ II 9'; Bo 5587 öy.24'), *Ninive*'nin *IŠTAR*'ı (bkz. KUB 5.10+ öy.19-24), *ZA.BA$_4$.BA$_4$* (bkz. KBo 4.9 II 7-9), É^{TIM} GAL (bkz. KBo 19.128 I 6-9), DINGIR^{MEŠ}-*aš hila* (bkz. KBo 10.23 IV 15; KBo 21.37 ay.$^{?}$ 10') gibi tanrıların tapınakları ve hemen hemen her tapınağın da bir *hilammar*'ı bulunmaktadır[442]. Ayrıca *hilammar* yapısı, Hitit mimarlığında ilk kez ortaya çıkan ve Geç Hitit döneminde de öncelik kazanan bir yapı öğesidir[443].

e) *tunnakkeššar*-/É.ŠÀ: İç bölüm, iç oda, yatak odası" anlamlarındaki *tunnakkeššar*/*tunnakešna*-/*tunnakešnant*-'ı[444] (Sumerce É.ŠÀ) Hrozny, Hitit hiyeroglif metinleri üzerinde yaptığı çalışmadaki "güneş diski, güneş" anlamındaki *tunakalaš* şeklinde yorumlamış ve bu kelimeyi *tunnakkeššar*- ile karşılaştırmıştır[445]. Eski Hitit

[439] A. Goetze, 1933a, s.155 vd.

[440] K. Bittel - R. Naumann - H. Otto, 1941, s.45-49.

[441] R. Naumann, 1975, s.466.

[442] I. Singer, 1975, s.79.

[443] R. Naumann, 1975, s.466.

[444] HEG (T-D/III), s.434 vd.; HW, s.228; M. Popko, 1978, s.32; A. Ünal, 2007, s.735a.

[445] B. Hrozný, 1932, s.374 dn.2; A. Meillet, 1933, s.131.

belgelerinde bu kelime direktif haliyle KBo 3.22, 78 ve KUB 34.123+ IV 35'te geçmektedir[446]. Kelimenin kısaltılmış yönelme hali olan "*tunna*" ise KBo 20.10+KBo 25.59 öy.I 6'da geçmektedir[447].

t/dunnakkeššar- ile É.ŠÀ'nın birbirlerinin yerlerine kullanıldığı da Hititçe kaynaklardan bilinmektedir[448]. Bayram ritüel metinleri haricinde "É.ŠÀ DINGIR^{LIM}, É.ŠÀ.KÙ.GA, *taknaš* ^{D}UTU-*aš* É.ŠÀ, *šiunaš* É.ŠÀ" kült alanları için kullanılmaktadır[449]. *tunnakkešnant-*'ın ideogram yazımı ise É.ŠÀ-*nanza* şekliyle KUB 7.41+ öy.I 20'de görülmektedir[450].

Tanrıça *Tetešhapi* bayramına ait metinlere baktığımızda *tunnakkeššar-* şu metinlerde geçmektedir:

a) Bo 6594 öy.$^{?}$ I 6'

b) Bo 6594 öy.$^{?}$ I 8'

c) KBo 19.163 öy.I 19'

d) KBo 19.163 öy.II 28'

e) KBo 21.105 öy. 13'

f) *taršanzipa*: "Tapınakta bir yer, sahne" olarak tanımlanan bu kelime, Hititçe "demek, söylemek" anlamındaki *tar-* fiili ve *+š+n+zipa-* eklerinin birleşmesiyle oluşturulmuştur[451]. Bayram ritüel metinlerine göre, bu yerin önünde veya arkasında

[446] KBo 3.22 78 *tu-un-na-ki-iš-na-ma*; KUB 34.123+IV 35' *tu-u*[(*n-n*)]*a-a*[(*k-ki-iš-na*)]. Bkz. HEG (T-D/III), s.435.

[447] KBo 20.10+KBo 25.59 öy.I 6 *a-ap-pa-e-a hé-ek-ta* LUGAL-*uš tu-un-na pa-iz-zi ša-ra-ma h*[*al*]*-zi-ya*. Bkz. HEG (T-D/III), s.435.

[448] Bkz. KUB 55.39 öy.I 12' *na-aš* ^{É}*du-un-na-ak-ki-iš-na pa-iz-zi* 13' LUGAL-*uš-kán* É.ŠÀ-*az ú-iz-zi ta-aš* ^{É}*ha-li-in-tu-u-i*…. HEG (T-D/III), s.435, Y. Arıkan, 2003, s.25-26.

[449] S. Alp, 1983, s.368.

[450] HEG (T-D/III), s.436.

[451] S. de Martino, 1983, s.76.

şarkıcılar ile müzisyenler oturmaktadır[452]. Yine aynı tür metinlerde *taršanzipa*, tapınakta bulunan ve insanların önünde bağırdığı bir tür yüksekliğe de işaret etmektedir[453]. Böylece *taršanzipa* kelimesinin "demek, söylemek" anlamına gelen *tar*- fiiline dayandığını düşünülebiliriz. Son olarak *taršanzipa*, tapınakta kurbanların sunulduğu en önemli yerlerden biridir ve bu kelime bazen DINGIR ideogramıyla gösterilmektedir[454]. KUB 10.83 I 2-13.satırlara göre, *taršanzipa*'nın muhtemelen tapınağın ana odasında yer alan kapıdan çok uzakta olmayan bir yerde bulunduğu ifade edilmiştir[455].

taršanzipa ile ilgili çeşitli yorumlar bulunmaktadır. Ardzinba "*taršan* ruhu, mabetteki belirli bir yer", Badalì "tribün (ayrıca kaldırılabilen bir öğe)", Boysan-Dietrich "kilden yapılmış bir yapı elemanı", de Martino "bir tür oda ayırıcı", Kronasser "tapınakta yer alan bir alet veya mobil parçası", Oettinger "kuru zemin", Otten "ocak", Popko "bir tür kaide", Taracha "perde", Ünal "tapınak içinde bir yer, sahne[?]", Zinko ise "kült alanını sınırlayan örgülü paravan" şeklinde yorumlamıştır[456].

Tanrıça *Teteshapi* bayramına ait metinlere baktığımızda *taršanzipa* sadece şu metinde geçmektedir:

a) KBo 21.90 öy. 17'

g) ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR: Akadçası, *KUŠTĀRU* olan ve "çadır, kulübe, çardak" anlamına gelen ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR Hititçe kaynaklara göre, ritüellerde kullanılan kutsal

[452] Metinler için bkz. KBo 4.9 V 37-45; KUB 25.1 I 35-48; KUB 25.3 III10-16; KUB 10.21 II 11-14. S. Alp, 1957, s.9-10.

[453] Metinler için bkz. KBo 4.9 V 32-35; KUB 2.15 I 7-9; KUB 10.3 I 27-30; KUB 10.17 II15-18; KUB 10.18 II 18-20; KUB 10.54 II 1-5; KUB 25.16 I 11-14. S. Alp, 1957, s.10-12.

[454] Metinler için bkz. KBo 4.13 III 21-26; KBo 4.13 V 4-10; KUB 2.4 V 4-8. S. Alp, 1957, s.12-13.

[455] Bkz. S. Alp, 1957, s.13.

[456] V. Ardzinba, 2010, s.243; E. Badalì, 1986, s.46 vd.; N. Boysan-Dietrich, 1987b, s.110 dn.16; S. de Martino, 1983, s.75-94; H. Kronasser, 1962-1966, s.185; N. Oettinger, 1979, s.453; H. Otten, 1971, s.40; M. Popko, 1978, s.65 vd.; P. Taracha, 2017b, s.104; A. Ünal, 2007, s.700b; C. Zinko, 1987, s.50-54; HEG (T-D/III), s.222-224. Ayrıca Bkz. M. Darga, 1980, s.66-67.

yerlerden birisidir[457]. Dağlık, ormanlık alanlarda kurulan ve bir nevi kült yapısı ya da tapınak işlevi gören çadırların Hititçe kaynaklara göre ırmak kenarlarına kurulduğu da bilinmektedir[458].

Tanrıça *Tetešhapi* bayramına ait metinlere baktığımızda ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR şu metinlerde geçmektedir:

a) KUB 11.32 ay. sütun IV 2'

b) KUB 11.32 ay. sütun IV 16'

c) KUB 11.32 ay. sütun IV 21'

Tanrıça *Tetešhapi* bayram metinlerinde yer alan malzemeler ise şunlardır:

a) Bitkiler: *lappina*$^{(SAR)}$, ŠU.KIŠ$^{?}$ (bir bahçe bitkisi, ısırgan otu$^{?}$ veya kandil fitili$^{?}$, *šakkunuwa*, *uhurušša*.

b) Tören Eşyaları: *aniyatt-*/*aniyatti-* (ritüel için gerekli malzeme, kralın kıyafet ve takıları), ^{GIŠ}*arimpa-* (ritüellerde üzerine eşya konulan bir nesne), ^{GIŠ}BANŠUR (masa), $^{GIŠ/URUDU}$GÍR (bıçak/hançer), GUNNI (ocak), ^{GIŠ}*hattalu-*/^{GIŠ}*hattalwant-* (sürgü, kapı sürgüsü, mandal, anahtar), $^{(KUŠ)}$*kurša-* (hayvan derisi, post, çanta, av çantası), ^{GIŠ}*lutta*/*luttai-* (pencere), *paššu-* (kaide), *šerha-* (fırçaya benzeyen bir alet veya boyamaya yarayan bir renk), *tuhhueššar* (temizlik, arıtma maddesi).

[457] CAD (K), s. 601; HW, s. 300; C. Rüster - E. Neu, 1989, s.360; A. Ünal, 2007, s.808; A. Ünal, 2016a, s.665. Krş. Akadça *ZARATU*, CAD (Z), s.66.

[458] Bkz. KBo 15.25, 5-8; KUB 7.53+KUB 12.58+DBH 43/2.52 40, 42, 53; KUB 29.4 §25.

c) Kullanılan Kaplar: BIBRU (hayvan biçimli kap/riton), *haranaš zériyali* (kartal biçimli kap), *haršiyalli* kabı, ^{DUG}GAL.GIR$_4$ (pişmiş topraktan bardak), *tapišana* kabı, *zalha* kabı**.**

d) Adı Geçen ve Kurban Edilen Hayvanlar: GU$_4$ (boğa), MÁŠ.GAL (keçi), ŠAH.TUR (domuz yavrusu), UDU (koyun).

e) Müzik Aletleri: $^{(GIŠ)}$*argami-*/*arkammi-*, *galgalturi-*, ^{GIŠ}*huhupal-*, GIŠ ^{D}INANNA.

f) Vasıtalar: ^{GIŠ}*huluganni-***.**

g) Yiyecek - İçecek: BA.BA.ZA (arpa ezmesi), KAŠ.GEŠTIN (bira), NINDA.GUR$_4$.RA (kalın ekmek), NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢÚ* (ekşi kalın ekmek), NINDA.KU$_7$ (tatlı ekmek), ^{UZU}NÍG.GIG (karaciğer), *purpura* ekmeği, *šarruwa* ekmeği, *takarmu* ekmeği, ^{UZU}*šuppa* (et).

h) Diğer Eşyalar: IGI.DU$_8$.A (hediyeler/vergiler/giderler), ^{GIŠ}KIRI$_6$ (bahçe), *tahuštama-* (gümüşten yapılmış bir nesne).

7. Tanrıça *Teteshapi* Bayram Metinlerinin Tasnifi ve Tanrıça *Teteshapi* Bayramının Günleri

Hititçe kaynaklara baktığımızda, bazı bayram ritüelleri, birçok güne yayılmış ve bu bayramlar birden fazla kült mekânında kutlanmıştır. Her ne kadar bazı yapısal karışıklığın var olduğu bayram metinleri olsa da bu bayram ritüel metinleri basmakalıp pasajlar açısından oldukça zengindir. Ancak, özellikle küçük çiviyazılı parçaların hangi bayram metnine ait olduğunu bulabilmek oldukça zorluk yaratmaktadır.

Hitit bayram tabletlerinin detaylı incelenmesi sonucunda bayram metinleri, tipolojisine göre şu şekilde sınıflandırılmıştır:

a) *Birden fazla bayramı içeren özet tabletler*

KUB 25.27 (EZEN$_4$ SAG.UŠ) numaralı metnin kolofonuna baktığımızda, kral tarafından gerçekleştirilen düzenli bayramlar hakkında genel bir bakış sunmaktadır. İlkbaharda kutlanan AN.TAH.ŠUM bayramı ile sonbaharda kutlanan *nuntarriyašha* bayramının tabletlerinde özet bölümler bulunmaktadır. KUB 25.27 numaralı metin, esasen kült sunumları için belirli hazırlıklara dair yükümlülüklerden oluşmaktadır.

b) *Karışık bir bayramı kapsayan özet tabletler*

Birkaç günde kutlanan bayramlarda yer alan ritüellere ve bazı kült sunumlarına dair günlük kısa bir genel bakış sunmaktadır. Bu çeşit tabletler arasında AN.TAH.ŠUM, *nuntarriyašha*, KI.LAM bayramı ile kraliyet ailesinden bir kimsenin cenaze töreni için düzenlenen tabletler bulunmaktadır. Belirli bayramların tabletleri, genellikle birden fazla versiyona sahiptir. Bu kategorideki tabletler metinlerin yeniden yapılandırılmasına büyük

katkı sunmaktadırlar. Ayrıca, kolofon olmadan tabletlerin bir sıraya sokulmasına ve metindeki boşlukların doldurulmasına da olanak sağlamaktadırlar[459].

c) ***Günlere göre tabletler veya günlük özet tabletleri***

Hitit bayram metinlerinin çoğu, belirli bir günde veya belirli bir mekânda gerçekleşen törenler hakkında kısa ve öz bilgiler sağlamaktadır. Bir bayram, bir günden fazla sürerse ve/veya birkaç farklı yerde kutlanılırsa, söz konusu bayram gün ve tablet numaralarına göre sıralanabilmekte, böylece bir dizi gün tableti derlenmektedir.

d) ***Tedarik edilen malzemeleri detaylandıran tabletler***

Bu tabletlerinin içeriği ve yapısı, tedarik edilen malzemeye göre belirlenmektedir. Örneğin, çeşitli ekmek türleri, hayvanlar, tekstil veya değerli metaller ile taşlar gibi. Bu tip tabletlerde, ayrıca sunumların tesliminde yer alan idari organizasyon ve çeşitli kurumlar da yer almaktadır.

e) ***Ezber parçaları ve dini şarkıları içeren tabletler***

Genellikle bayram ritüel metinleri, ritüelde gerçekleştirilen performans esnasında okunacak veya söylenecek metinlerin sözlerini içermez, sadece performansın hangi noktasında hangi ezberin söylenmesi gerektiğini veya şarkıcıların yapması gerekenlere dair kısa talimatlar vermektedirler.

f) ***Kültü düzenleyen kraliyet buyrukları ve bildirileri***

Krallar tarafından kültlerin restorasyonu, kraliyet buyrukları olarak bilinen tabletlere kaydedilmektedir. Örnek vermek gerekirse, II.*Muršili*'nin *Šamuha*'nın Gecenin

[459] I. Singer, 1983, s.51.

Tanrıçasının kültü veya IV.*Tuthaliya*'nın *Nerik*'in Fırtına Tanrısı kültüyle ilgili olan buyruklar bu tip tabletler arasında yer almaktadır.

g) ***Kült envanterleri***

Kült envanterleri, yerel kültler hakkında önemli bir fikir vermektedir. Kült envanterleri, bayram ritüel metinleri ve kültle ilgili kehanetle yakından bağlantılıdır.

h) ***Kehanet ve kehanetle ilgili tabletler***

Kült ile ilgili kehanet kayıtları, özellikle bayram ritüellerinin değişen unsurları açısından önemli bir kaynaktır. Bu tip tabletler, kehanete dair tabletler, günlere göre biçimlenen tabletler ve kült envanter tabletlerine atıfta bulunmaktadır. Bu tabletlerler, ayrıca bu bilgilerin bazılarıyla ilgili kehanet soruşturmasıyla doğrudan ilişkili olabilmektedir.

ı) ***Çiviyazısının Yazıldığı Tablet Türleri***

Bayram metinleri kolofonlarında, kült envanterlerinde ve kült ile ilgili diğer metinlerde adı geçen tabletler (tahta tablet, örnek[?], müsvedde[?] (GIŠ.HUR), tahta tabletler (^{GIŠ}*LĒ'U*), ağaç tabletler (*gulzattar*), ağaçtan yazı tahtaları (*kurta*-) hakkında bilgi verilmesi, bayram metinlerinin yazıldığı çeşitli tabletlerin önemli bir bölümünün kaybolduğuna işaret etmektedir[460].

Tanrıça *Tetešhapi* bayramına dair metinleri yukarıda verilen bilgilere göre şu şekilde tasnif edebiliriz:

[460] D. Schwemer, 2016, s.7-11.

1) ***Karışık bir bayramı kapsayan özet tabletler***

Bu kategoride ele alabileceğimiz metinler şunlardır:

a) KBo 21.95(+)KBo 21.98

b) KBo 30.161

c) KUB 32.83+

d) KUB 53.28

e) IBoT 2.43

2) ***Günlere göre tabletler veya günlük özet tabletler***

Bu kategoride ele alabileceğimiz metinler şunlardır:

a) KBo 21.95(+)KBo 21.98 (birinci ve ikinci gün)

b) KBo 21.93 (ikinci gün)

c) KBo 45.129(+)KBo 49.122 (birinci, ikinci, üçüncü gün)

d) KBo 45.129, KBo 19.163 (beşinci gün)

e) KBo 21.100 (beşinci, altıncı, yedinci gün).

f) KBo 30.103 (altıncı gün)

3) ***Ezber parçaları ve dini şarkıları içeren tabletler*** **(*Hattice pasajlar*)**

Bu kategoride ele alabileceğimiz metinler ise şunlardır:

a) KBo 19.163

b) KBo 21.90

c) KBo 21.95(+)KBo 21.98

d) KBo 21.99+KBo 21.104

e) KBo 21.96

f) KBo 21.100

g) KBo 21.102

h) KBo 21.106

ı) KBo 25.48

i) KBo 37.56

j) KBo 37.57

k) KBo 24.98+

l) KUB 48.17

m) IBoT 2.43.

Verdiğimiz bilgilere ek olarak tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinin kolofonları ise şunlardır[461]:

a) KBo 22.196 ay.IV 14-18

b) KBo 32.117 ay. 1'-3'

c) KBo 39.279 2'-3'

d) KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 17'-25' = KUB 32.80 x+1-6'.

Tanrıça *Teteshapi* Bayramı metinleri 61 tablet ve 89 fragmandan oluşmakta ve metinler Eski, Orta, Yeni ve Geç Yeni Hitit'e tarihlendirilmektedir. Bu bayram metin grubundaki paralel ve duplikat metinler ise şöyledir:

* KBo 19.161 *paralel* KBo 58.217

* KBo 19.161 öy.I 15'-19' *paralel* KBo 47.263 öy sol sütun 2'-5'

* KBo 19.163 ay.III 5'-45' // KBo 19.161 öy.I x+1-26'

* KBo 19.163 ay.III 20'-37' // KBo 34.169(+)KBo 46.253 sağ x+1-9'

* KBo 19.163 öy.II 42'-48' // KBo 25.48 öy.II 12'-15'

[461] Bkz. W. Waal, 2015, s.514-515.

* KBo 19.163 ay.IV 14-19 // KBo 30.103 öy.? 2’-7’

* KBo 19.163 öy.I x+1-15’ // KBo 21.100 öy. 5’-17’

* KBo 20.79+KBo 38.37 5’-9’ // KBo 37.58 2’-8’

* KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 24’-25’// KBo 21.103 23’-24’

* KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 25’-32’ // KBo 21.91 2’-12’

* KBo 21.90 *paralel* KBo 19.161

* KBo 21.90 öy.18’-21’ // KBo 25.48 ay.III 4’-10’

* KBo 21.90 öy. 7’-14’ // KBo 31.195 öy.II 3’-11’

* KBo 21.90 ay.39’-54’ // KUB 32.83+ ay.12’-31’

* KBo 21.91 x+1 - 2’ // KBo 21.103 ay.23-24

* KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 16’-20’ // KUB 32.80 x+1-5’

* KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 19’ vd. // KBo 21.93 öy.I 9’ vd.

* KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.II 15’-19’ *paralel* KBo 58.217 x+1-5’

* KBo 25.157 8-9 // KBo 21.203 ay.23’-24’; KBo 21.91 x+1 - 2’

* KBo 25.167 2’-3’ // KBo 34.167 öy.I 4’-5’

* KBo 30.161 // KBo 20.26+KBo 25.34 öy.18’-23’; KBo 25.32 sağ sütun 6’-14’; KBo 25.154 1’-5’

* KBo 30.161 x+1 - 10’ // KBo 25.46 ay.III 25’-30’

* KBo 32.114(+)KBo 32.106 öy. 5’-11’ // KBo 64.174 öy.2’-8’

* KBo 37.51(+) ay.V 20’-23’ // KBo 46.252 ay. 2’-8’

* KBo 37.163 3’-10’ // KBo 25.46 2’-11’

* KBo 38.53 2’-6’ // KBo 19.163 II 30’-37’

* KBo 46.252 // KUB 11.32+ ay.V 20 vd.

* KBo 46.252 *paralel* KUB 11.32+KBo 20.17 ay. sütun V 18’-23’.

* KUB 25.51 ay.VI 6-13 // KUB 48.17 x+1-8’

* KUB 32.83+ öy.I x+1-13’// KBo 19.138 4’-17’

* KUB 32.83+ öy.I 8’-17’ // KUB 53.28 öy. 1’-12’

* KBo 21.103+ ay.12’-31’ // KBo 21.90 ay.39’-54’

* IBoT 2.43 ay.3-20 // KBo 21.102 ay.3’-18’.

Tanrıça *Tetešhapi*’ye ait bayram metinleri, bu bayramın Hitit topraklarında kutlanan ana bayramların belirgin sahnelerine benzediğini göstermektedir. Bu benzerlik ise tanrıça *Tetešhapi* bayramının bir akışa sokulmasını oldukça zorlaştırmaktadır. Ancak, bu bayramın yedi gün sürdüğünü elimizdeki metinler sayesinde öğrenmekteyiz. Bazı metinler bayramın günlerine dair şu bilgileri içermektedir:

Birinci Gün:	a) KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 16’ b) KBo 45.129(+)KBo 45.122 öy.I 9’	a) 16’ [ ] *ha-an-te-ez-zi-aš* UD-*ti* URUDU KASKAL^{NI}[b) 9’ [ ]x UD^{KAM} *MAH-RU-Ú*	a) 16’ [ ] ilk günde tekrar bakır yola[b) 9’ [ ] … birinci gün
İkinci Gün:	a) KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 17’ b) KBo 45.129(+)KBo 45.122 öy.I 10’ c) KBo 45.129(+)KBo 45.122 ay.IV 15’	a) 17’ ˹GIM-*an*˺ *lu-uk-kat-ta-ma na-pa* NIN.DINGIR-*aš a-ra-a-*˹*i*˺ [(*na-ša-an ar-t*[ )] b) 10’ [*lu-kat*] ^{É}*ha-le-en-tu-wa ha-aš-ša-an-zi* c) 15’ *ŠA* UD.II^{KAM} x[	a) 17’ Ertesi gün ise NIN.DINGIR rahibesi ayağa kalkar. [(Ve o …)] b) 10’ [ertesi gün] *halentuwa* kült yapısını açarlar. c) 15’ İkinci günün … [
Üçüncü Gün:	KBo 45.129(+)KBo 45.122 ay.IV 16’	16’ *lu-kat* ^{É}*ha-l*[*e-en-tu-wa*$^{?}$	16’ ertesi gün *hal*[*entuwa* kült yapısı$^{?}$
Beşinci Gün:	KBo 21.100 ay. 9’	9’ UD]V ^{KAM} DIN[GIR	9’ beş]inci gün$^{?}$ tan[rı
Altıncı Gün:	KBo 21.100 ay. 10’	10’]x UD.VI ^{KAM} *nu-za* NIN.DINGIR-*aš* x[	10’] … altıncı gün NIN.DINGIR rahibesi … [
Altıncı Gün:	KBo 30.103 öy.$^{?}$ 3’	3’ [ ]x ^{GIŠ}*a-ri-im-pa-an* XXIV-*ŠU w*[*a*$^{?}$-	3’ [ ] … *arimpa*’yı yirmi dört kez … [
Yedinci Gün:	KBo 21.100 ay. 14’	14’]x UD VII^{KAM} *nu-za nam-ma* NIN.DI[NGIR(-)	14’] … yedinci gün sonra NIN.DINGI[R rahibesi (-)

Bayram günlerine dair verilen spesifik bilgilerin azlığından dolayı, tanrıça *Teteshapi*’ye ait bayram metinlerinden hangisinin bayramın kaçıncı gününe işaret ettiğini bilemesek de elimizdeki bilgilerden yola çıkarak bayramın altıncı gününü anlatan bir diğer metnin KBo 30.103 olabileceğini ifade edebiliriz. Çünkü KBo 21.100 ay. 10’-13’.satırlara baktığımızda NIN.DINGIR rahibesi ve *arimpa* gibi ifadeler, KBo 30.103 numaralı metinle uyumludur. KBo 21.100 ay. 12’.satırdaki “tanrıça *Teteshapi*’nin tapınağı” ifadesinden yola çıkarak, KBo 30.103’ta anlatılan müzik ve ziyafetin tanrıça

Teteshapi'nin tapınağında gerçekleştiğini söyleyebilir, bu metni bayramın altıncı gününe yerleştirebiliriz.

8. Tanrıça *Teteshapi* ile Tanrıça *Inara* Arasındaki Bağlantı

Hatti kökenli ve *Hattuša* kentinin koruyucu tanrıçası olan tanrıça *Inara*, KAL ve LAMMA Sumerogramıyla gösterilmektedir[462]. Bu tanrıçanın cinsiyetinin dişi olduğunu ise KUB 30.48 IV 8.satır göstermiştir. Eski Hititçe kaynaklarda bu tanrıça, *Kašturuwatiš* ve *Tahattanitiš* isimlerinde de geçmektedir[463]. Tanrıça *Inara*, M.Ö. 1400 civarlarından itibaren Hitit panteonunda görülmemektedir. IV.*Tuthaliya* dönemiyle birlikte *Inara*, erkek cinsiyetli olarak karşımıza çıkmakta ve koruyucu tanrı (^{D}KAL) sıfatıyla anılmaktadır. IV.*Tuthaliya* döneminde, *In*(*n*)*arašami* adında yeni bir tanrı ortaya çıkmıştır. Bu tanrının "*Inara-šmi, šumel* ^{D}KAL-*KU-NU*/sizin koruyucu tanrınız" şeklinde geçtiği görülmüştür[464]. Hitit kaynaklarında ise bu tanrıçanın tanrı *Hapantali*'yle geçtiği görülmektedir[465].

Kültepe metinlerinde teofor isim olarak geçen *Inar* adı, *Mama* kralının mektubundan tanınan *Waršuma*'nın babasıdır. Bunun dışında *Inar* adı, *Kaneš* kralının *rabi šei* olarak bilinen hububat şefinin ve *bel qablim*'in rahibinin adıdır. Ayrıca bu isme Alişar tabletlerinde de rastlanılmıştır[466].

"*Kaneš*'in baş tanrıçası" olarak bilinen tanrıça *Inara*, Anadolu grubunda *Kaneš*'in II.katı ile Ib katındaki Anadolu grubunda değerlendirilen mühürlerde ortaya çıkar ve hayvanlardan oluşan zengin bir çevreye sahip giyimli bir tanrıçadır. Tanrıçanın tasvirine baktığımızda, bir elinde kadeh diğer elinde ise büyük su kabından çıkan bir kamışı tutmaktadır. Bu tanrıça uzun elbise ve diskus başlıklı bere giymektedir. Başlığında ise

[462] H. Otten, 1954-1956, s.369.

[463] Bkz. KUB 31.143 II 12-17. E. Laroche, 1947, s.214 vd.

[464] Bkz. KUB 13.4 IV 32, 54. A. Kammenhuber, 1976-1980, s.89-90.

[465] M. Popko, 1995, s.71.

[466] H. A. Şahin, 1998, s.39.

boynuz bulunmamaktadır. Kutsal hayvanı, antilop/dağ koyunudur. Mühürlerin genelinde bu tanrıçanın başına kuşlar tünemiştir. Tanrıça *Inara* kadeh, kuş ve antilop/koyun ile gösterilmektedir[467]. Koloni Döneminde Anadolu'da tapınım gören Hatti kökenli tanrı *Inar*, Kültepe metinlerinde şahıs ismi, Hitit kaynaklarında ise tanrıça olarak karşımıza çıkmaktadır[468]. Ay, güneş ve yıldız sembollerinn bulunduğu Eski Asur Ticaret Kolonileri dönemine ait CS 258 (Kt. d/k 8B) numaralı mühürde kadeh tutan bir tanrının huzurunda hayvanlarıyla birlikte Tanrıça *Inara*, arkasında boğa üzerinde duran iki Fırtına Tanrısı ve bir başka tanrı ile karşımıza çıkmaktadır[469].

1926 yılında Forrer, *Inara*'nın logografik okunuşunun ^{D}LAMMA olduğunu ifade etmiştir. Otten ise bu görüşe destek vermiş ve *Illuyanka* mitosunun kopyalarında ^{D}LAMMA ve *Inara* adının birbirlerinin yerine kullanıldığını göstermiştir:

* KUB 17.6 I 14: "^{D}*I-na-ra-aš* = KBo 12.84 I 1 ^{D}LAMMA-*aš*"[470].

Ayrıca tanrıça *Inara* mitosunda ^{D}LAMMA ve *Inara* isimlerindeki değişim de şu şekilde görülmektedir:

* KUB 33.63 ay.5: "^{D}*I-n*]*a-ra-aš* = KUB 36.51 ay.7' ^{D}LAMMA".

Örneklerdeki metinlerde, *Inara* adı orijinalken metinlerin geç kopyalarında *Inara* yerine LAMMA okunuşu tercih edilmiştir. Eski Hitit döneminde *Inara*, "Koruyucu Tanrıça" olarak değerlendirilmiştir. Eski Hitit döneminde, koruyucu tanrının en eski formunun cinsiyeti ise dişidir. Kammenhuber, LAMMA ve *Inara*'nın erken dönemdeki bu eşitliğini reddetmektedir. Aynı zamanda LAMMA'nın Eski Hitit dönemindeki varlığını teyitlemek için Eski Hitit yazılı kaynaklarına ihtiyaç olduğunu ifade etmekte, ancak herhangi bir yazılı kaynağı gösterememektedir[471].

[467] N. Özgüç, 1965, s.27-28.

[468] E. Bilgiç, 1943, s.41.

[469] H. G. Küçükbezci, 2011, s.9.

[470] H. Otten, 1954-1956, s.369.

[471] A. Kammenhuber, 1976, s.68-88.

KUB 43.23, Eski Hitit dönemindeki ^{D}LAMMA'nın varlığına kanıt olan Eski Hitit yazımına sahip bir metindir. Bu metinde ^{D}LAMMA=*Inara* eşitliği yerine ^{D}LAMMA=*Ala* eşitliği ortaya çıkmaktadır. İmparatorluk döneminde ise ^{D}LAMMA erkek, *Ala* ise dişi bir tanrı olarak kabul edilmektedir.

Bilindiği üzere *Nerik*, eski krallık dönemi kralı II.*Hantili* döneminden III.*Hattušili*'ye kadar *Kaška* düşmanın elindeydi. Bu sebepten dolayı *purulli*(*ya*)- bayramı *Hattuša*'da kutlanıyordu[472]. Ancak Klinger, III.*Hattušili*'nin *Nerik* kentinde bu bayramın yeniden kutlandığına dair kesin bir bilginin olmadığını, çünkü bayramın *Nerik*'te zaten kutlanmaya devam edildiğine dair bazı kanıtların olduğunu ifade etmektedir[473]. Ayrıca III.*Hattušili*, bu bayramı *Nerik* kentinde kutlamadan önce çeşitli kentlerde kutlamıştır[474]. Ancak, bu kutlamaların daima Fırtına Tanrısının onuruna kutlanmadığı yapılan yorumlar arasında yerini almıştır. Örnek vermek gerekirse, II.*Muršili purulli*(*ya*)- bayramını *Hattuša* kentindeki *hešta*-evindeki tanrı *Lelwani* için[475], II.*Muwatalli* ise *Utruna* kentinde *Telipinu* için kutlamıştır[476]. Ancak bu kutlamaların *Illuyanka* mitosuna hiç atıfta bulunulmadığından şüphe edilmektedir.

^{D}LAMMA'nın cinsiyeti, kült envanter metinlerinde erkektir. Yazılıkaya ve diğer kült imgelerinde de koruyucu tanrının cinsiyeti erkek olarak karşımıza çıkmaktadır. ^{D}LAMMA'nın *Kuliwišna* kenti Fırtına Tanrısı için düzenlenen ritüelde, ^{D}LAMMA'ların tümü ^{D}LAMMA-*ri* olarak geçmektedir[477]. McMahon'a göre, ^{D}LAMMA-*ri* yazımı, *Inara* adının erken örneği olarak düşünülmüştür. ^{D}LAMMA-*ri* yazımı ayrıca IV.*Tuthaliya* döneminde kaleme alınan tüm koruyucu tanrılar için düzenlenen bayram metninde de

[472] J. Hazenbos, 2003, s.193-196; H.A. Hoffner, 2007, s.120-122.

[473] J. Klinger, 2009, s. 97-107.

[474] Bkz. KUB 22.25 öy.19'-21'. V. Haas, 1970, s.44-45, no.3.

[475] KBo 2.5 III 13'-24'. A. Goetze, 1933b, s.188, 190.

[476] KUB 42.100 IV 12'-21'. J. Hazenbos, 2003, s.20, 24.

[477] Bkz. KUB 41.10 ay.IV 5' vd. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. J. Glocker, 1997, s.76 vd.

geçmektedir[478]. Sonuç olarak, Eski Hitit dönemi belgelerinde Hatti kökenli bir tanrıçanın adı olarak karşımıza çıkan *Inara*, imparatorluk dönemine ait mitolojik ve bayram metinlerinde LAMMA olarak *Inara*'nın yerini almıştır. Ancak geç döneme tarihlendirilen belgelerde (bkz. KUB 51.79), "nehrin *Inarası*" şeklinde LAMMA'nın yerine geçmesi, *Inara*'nın imparatorluk döneminde kullanılan ortak bir isim olduğunu göstermektedir. Kesin olmamakla birlikte, belki de *Inara*, daima koruyucu özelliğe sahip bir isim olarak kullanılmıştır veya Hititler tarafından ödünç alınan daha sonra yaygın bir isim haline dönüşen orijinalinde Hatti kökenli bir tanrı ismidir. Böylece, eski Hitit kehanet metinlerindeki *Inara*'nın çoğul formu (^{URU}*Hattušaš* ^{D}*Inareš*/*Hattuša*'nın *Inaraları*) onun özel bir ismi değil, daha çok genel bir ismi olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda, LAMMA adı da KUB 2.1 I 42'de olduğu gibi tek bir tanrı türünü belirten ortak bir isim olarak karşımıza çıkmıştır[479].

KI.LAM bayramında ise tanrıça *Inara*'nın tapınağından ve onun rahibinden söz edilmektedir[480]. Ritüellerde tanrıçaya geyik, pars ve yaban domuzu kurban edilmekte ve dansçıların hayvan maskesi taktığı bilinmektedir[481]. KI.LAM bayramına ait sonraki kopyalarda, *Inara* adı yerine LAMMA adı kullanılmıştır. Bu durum, *Illuyanka* mitosunun yeni yazım kopyalarında ve AN.TAH.ŠUM^{SAR} bayramının 33. ve 34.günlerine dair metinlerde de görülmektedir.

* KBo 11.35 ay.2-3: ^{D}LAMMA ^{D}*Ha-pa-an-t*[*a-li-ya*] ^{D}*Kap-pa-ri-ya-mu*

* KUB 20.39 V$^{?}$ 13'-14': ^{D}*I-na-ar* ^{D}*H*[(*a-pa-an-t*)*a-li-ya*] ^{D}*Kap-pa-ri-ya-m*[*u*][482]

[478] G. McMahon, 1991, s.26, 96-115.

[479] G. McMahon, 1991, s.27.

[480] I. Singer, 1984, s.34, 89, 103, 107, 114, 117.

[481] V. Haas, 1994, s.136 vd.; N. Özgüç, 2003, s.22.

[482] G. McMahon, 1991, s.26.

KI.LAM bayramında, "tanrıların hayvanları" olarak adlandırılan bölümde kral, ^{É}*katapuzna*- yapısında oturmakta ve kralın önünden şunlardan oluşan bir kortej yürüyüşü yapılmaktadır:

* boğalar tarafından çekilen tören arabaları,

* çıplak şekilde olan on adet dansçı,

* tanrıça *Inara*'nın iki rahibi,

* gümüşten yapılmış leopar, kurt, altından yapılmış aslan, birisi lapis lazuli taşından yapılmış aslan, gümüşten yapılmış iki yaban domuzu ve ayıdan oluşan "tanrının hayvanları"[483].

Daha sonra tanrıları içme töreninde kraliyet çifti tanrıça *Inara*'nın tapınağından getirilen gümüşten yapılmış zoomorfik kaplardan tanrıça *Inara* ile *Hapantaliya*'yı içmektedirler. Yazılı kaynaklar, leopar ve yaban domuzundan oluşan bu kaplarda şarap bulunduğunu, leopar, aslan, yaban domuzu ve geyik gibi hayvanların derileri hakkında da bilgi sağlamaktadır[484]. Kısaca bu tören, kutsal hayvanı geyik olan tanrıça *Inara*'nın vahşi doğanın/hayvanların koruyucusu konumunu açıklamakta, avcılar hayvanları takip etmekte ve son olarak avlanan hayvanların postları/derileri öldürülen hayvanlarla tekrar bütünleşebilmesi için tanrıça *Inara*'ya yani doğal ortamlarına döndürülmektedir[485].

purulli(*ya*)- bayramında yer alan *Illuyanka* mitosu, daha önce de incelediğimiz üzere iki versiyona sahiptir. İlk versiyonda, yılan *Illuyanka* ile Fırtına Tanrısı arasında bir savaş gerçekleşmiş, savaşın sonunda yılan *Illuyanka* Fırtına Tanrısını yenmiştir. Bunun üzerine, tanrıça *Inara* bir ziyafet düzenlemiş, daha sonra tanrıça *Inara Ziggarata* kentine gitmiş ve ölümlü olan *Hupašiya*'yı kendisine yardımcı olarak seçmiştir. Daha sonra tanrıça *Inara* yılan *Illuyanka*'yı ziyafete davet etmiş, bunun üzerine *Illuyanka* ile

[483] I. Singer, 1984, s.12-14.

[484] I. Singer, 1984, s.34; 103.

[485] A. Archi, 1993, s.408-409.

çocukları bu ziyafete katılmıştır. *Hupašiya*, sarhoş olan yılan *Illuyanka*'yı iple bağlamış ve Fırtına tanrısı *Illuyanka*'yı öldürmüştür. Tanrıça *Inara*, *Tarukka* kentinden *Hupašiya* için bir ev inşa etmiş, *Hupašiya*'ya kendisi kırlara gittiğinde ona pencereden bakmamasını aksi takdirde karısı ile çocuklarını görebileceğini söylemiştir. Ancak, *Hupašiya*, tanrıça *Inara*'nın sözüne uymayıp pencereden bakmış ve karısı ile çocuklarını görmüştür. Tanrıça *Inara* kırlardan geri döndüğünde *Hupašiya* eve tekrar dönebilmek için tanrıça *Inara*'ya yalvarmıştır. Metnin bu kısmı kırık olduğu için tanrıça *Inara*'nın *Hupašiya*'ya karşılık olarak verdiği cümleleri tam olarak anlayamıyoruz. Son olarak, tanrıça *Inara*'nın *Kiškulušša* kentine gittiğini onun bolluk ve bereketi getirdiğini öğrenmekteyiz.

Kadim toplumlar, yüzleştikleri sorunları mitoloji-ritüel kapsamında çözüme ulaştırmak istemişler ve böylece mitoloji ile ritüel birbirinden ayrılamayan bir olgu haline gelmiştir. Ele aldığımız *Illuyanka* mitosu da özünde mevsimsel yenilenme ritüeliyle bağlantılıdır[486]. Dikkate değer bir diğer konu ise söz konusu bu mitosta tanrılar ile insanlar arasında evliliklerin gerçekleşmesidir. Daha önce dediğimiz gibi, mitoloji-ritüel çerçevesinde bu mitosu ele aldığımızda yılan *Illuyanka*'nın açgözlülüğü tarafından temsil edilen kıtlığın tehlikelerini yenmek için tanrılar ile insanlar arasında her yıl kurulan bağlantı sembolize edilmektedir. Daddi, *Illuyanka* efsanesinin *purulli*(*ya*)- bayramında, tanrıça *Teteshapi*'nin kült kenti olan *Tawiniya* ve diğer kentlerde (özellikle de *Hattuša*'da) anlatıldığını belirtilmektedir[487].

Mitosun ikinci versiyonunda karşımıza "fakir adamın kızı" karakteri çıkmaktadır. Bu versiyonda, Fırtına Tanrısı gözüyle kalbini çıkaran *Illuyanka*'dan öç almak ister. Bu sebeple Fırtına Tanrısı, fakir bir adamın kızıyla evlenir ve ondan bir erkek evladı olur. Fırtına Tanrısı oğlunu, *Illuyanka*'nın kızıyla evlendirir ve oğlu sayesinde gözüyle kalbini

[486] Z. N. Kırçıl, 2019, s.728.

[487] F. P. Daddi, 2010c, s.264.

geri alır. Fırtına Tanrısının evlendiği “fakir adamın kızını” tanrıça *Tetešhapi* bayram metni KBo 25.48 ay.III 3’-10’.satırlarda şu şekilde görmekteyiz:

KBo 25.48

ay.III

x+1 [ ]x

2’ [ ]x-*ši-kán* [(-)

3’ [ ]x *ši-ú-ni me-na-ah-ha-an-ta* [

4’ [*n*]*u ṇam-ma* $^{\text{MUNUS.MEŠ}}$*zi-in-tu-hi-*[*eš*]

5’ *ha-at-ti-i-li* SÌR^{RU} *i-li-lu-wa-a-i*[*-ya*]

6’ *i-li-lu-wa-a-i-ya* DUMU.MUNUS ^{LÚ}MÁSDA [

7’ NIN.DINGIR-*aš me-na-ah-ha-an-da tar-ku*^{I}*-z*[*i*

8’ NIN.DINGIR-*an* DUMU^{MEŠ}.É.GAL *har-kán-zi* D[UMU.MUNUS ^{LÚ}MÁSDA

9’ LÚ ^{GIŠ}GIDRU *har-zi na-aš-ta nam-ma* [*pa-ra-a*

10’ *hi-i-la pa-a-an*[*-zi*]

---

ay.III

x+1 …

2’ …

3’ [ ] … tanrının karşısında [

4’ [s]onra *zintuhi-* kadınla[rı]

5’ *Hattice* şarkı söyler. *ililuwāi*[*ya*]

6’ *ililuwāiya*. Fakir adamın kızı [

7’ NIN.DINGIR rahibesinin karşısında dans ed[er.

8’ NIN.DINGIR rahibesini saray görevlileri tutarlar. [Fakir adamın kızı]nı (ise)

9’ asa adamı tutar. Sonra [

10’ avluya [doğru] ilerlerl[er].

Fakir adam ve fakir adamın kızı, tanrıça *Tetešhapi* bayram metinlerinde görülmektedir[488]. *purulli*(*ya*)- bayramı kapsamında değerlendirilen *Illuyanka* mitosundaki fakir adamın kızının rolünden yola çıkılarak, bayram boyunca bu mitin sadece okunmakla kalmayıp aynı zamanda, tanrıça *Tetešhapi* bayramında da canlandırıldığı ileri sürülmüştür[489]. Fakir adamın kızı, tanrıça *Tetešhapi* bayram metinlerinde yer alan tanrıça *Inara* ile eşitlenmek istenmektedir.

Illuyanka mitosunun ilk versiyonun son pasajında, metindeki kırıklar bazı yerlerin tam olarak anlaşılmasına engel olsa da toprağın refahının, *purulli*(*ya*)- bayramının başarılı şekilde kutlanmasına ve kralın vahşi doğa ile etkileşimine bağlıdır. Tanrıça *Inara*’nın, krallığı meşrulaştırmada rol oynadığını söyleyebiliriz. Bu mitosta, tanrıça *Inara* ile ilintili olan nehir kelimesinden yola çıkarak tanrıçanın yeraltı suyunu temsil ettiğini de görmekteyiz[490]. Tanrıça *Tetešhapi* bayram metni KUB 32.83+ ay.28’ ve 31’de (duplikat metin KBo 21.90 ay.52’, 54’te), tanrıça *Tetešhapi* tıpkı tanrıça *Inara* gibi su ile anılmaktadır. Tanrıça *Tetešhapi* yine aynı metnin ay. 27’-31’.satırlarında, *hankuriya*, *šaša*, kuzu, leopar, ve kurt gibi çeşitli hayvanlarla birlikte geçmesi onun tanrıça *Inara* gibi hem evcilleştirilebilir hem de vahşi faunanın tanrıçası olarak değerlendirmemize kanıt olmaktadır[491]. Aynı zamanda tanrıça *Tetešhapi* bayram metinlerinden KBo 21.90 öy.23’te, NIN.DINGIR rahibesinin karşısında asa adamının tuttuğu ve çömelmiş

---

[488] KBo 21.90 öy.19’ [(*ha-at-ti-i-li* SÌR^{RU} *i*$^{?}$*-l*)]*e-el-lu-wa-ya i-le-el-lu-wa-i-ya nu-uš-še* ^{LÚ}MÁŠDA, 23’ ^{L}]^{Ú}MÁŠDA LÚ ^{GIŠ}GIDRU *har-zi nu* ˹*pár*˺*-aš-na-an-te-eš tar-ku-an-zi*; KBo 19.161 ay.IV 5’]-*zi* DUMU.MUNUS [-]*uz-zi*; KUB 20.17+KUB 11.32 öy. sütun II 8 *nu* NIN.DINGIR [DU]MU.MUNUS AMA.DINGIR^{LIM}*-ya*, 25 [*nu*] NIN.DINGIR DUMU.MUNUS AMA.DINGIR^{LIM}*-ya*.

[489] V. Haas, 1988, s.286; V. Haas, 1994, s.703 dn.44; F. P. Daddi, 1987a, s.55-56.

[490] M. R. Bachvarova, 2016, s.254.

[491] F. P. Daddi, 1987b, s.367; F. P. Daddi, 2014, s.298.

vaziyette duran fakir adamın kızı dans etmektedir. KUB 32.83+ numaralı metin (duplikati KBo 21.90), Hüseyindede B vazosunu filolojik olarak tanımlıyor gibi görünmektedir.

Haas tarafından tanrıça *Tetešhapi*'nin belirli bir tanrıça olmadığı, yalnızca tanrıça *Inara*'nın isimlerinden birisi olup olmadığı düşüncesi ortaya atılmıştır. Ancak, tanrıça *Tetešhapi*'nin kendisine hizmet eden bir rahibesi (NIN.DINGIR) ile tapınağının varlığı ayrıca tanrıça *Tetešhapi*'nin bayramında *Tetešhapi*'nin içilmesi ve tanrıça *Inara*'nın bu bayramda özerk bir şekilde anılması bize tanrıça *Tetešhapi*'nin tıpkı *Inara* gibi onun doğasını anımsatan ayrı bir tanrıça olduğunu kanıtlamaktadır. Çünkü, Hitit kaynaklarına baktığımızda, tanrıça *Inara*'nın rahibi ^{LÚ}GUDU$_{12}$ (merhemli rahip)[492] iken tanrıça *Tetešhapi*'nin rahibesi ise NIN.DINGIR olarak görülmektedir. Ayrıca, her iki tanrıçanın tapınaklarının olduğunu gösteren Hititçe belgeler de bulunmaktadır[493]. Sonuç olarak, ortak özellikleri vahşi doğanın koruyucuları olan tanrıça *Inara* ve tanrıça *Tetešhapi* ortak yönlere sahip farklı iki tanrıçalardır ve tanrıça *Tetešhapi*'nin de tıpkı tanrıça *Inara* gibi Asur Ticaret Kolonileri dönemine kadar uzandığını önerebiliriz.

[492] Bkz. KBo 25.31 II 6; KUB 58.63 II 12.

[493] Tanrıça *Inara*'nın tapınağı/evi için bkz. KBo 20.88 IV 7; KBo 22.189 II 8; KUB 55.16 öy.11; KBo 16.77 öy.9; KBo 20.33+ öy.13; KBo 20.66 5; KBo 25.12 II 15; KBo 30.19 öy.7; KUB 30.42 IV 8; KUB 43.28 II 5. Tanrıça *Tetešhapi*'nin tapınağı için bkz. KBo 21.93 öy.I 11'; KBo 21.95(+) KBo 21.98 öy.I 21'; KBo 21.100 ay.12', 16'; KUB 11.32+KBo 20.17 ay. sütun V 3', 9'.

9. Mitolojide Tanrıça *Teteshapi*

Tanrıça *Teteshapi*'yi anlatan bayram metinleri dışında, bu tanrıçanın adını, KUB 36.52 numaralı Hititçe-Hurrice çift dilli mitolojik fragmanda görmekteyiz. Metnin transkripsiyon ve tercümesi şöyledir:

KUB 36.52[494]

1' [...]x x[...]

2'[... ^{D}*Te-te-e*]*š-*$^{\lceil}$*ha*$^{\rceil}$*-pí-in* [...]

3' [...]x ^{URU}*Tu-uh-mi-*$^{\lceil}$*ya*$^{\rceil}$*-r*[*a-wa* ...]

4' [...]x-*ru* ŠEŠ-*aš* ^{D}*Te-li-pu-na-aš* [...]

5' [...]x *a-aš-ša-u-wa-wa-za ni-ni-ik*$^{!?}$*-da pé-*$^{\lceil}$*ra-an*$^{\rceil}$ [...]

6' [... ^{UR}]^{U}*Tu-uh-mi-ya-ra-wa-an tu-e-da-za* ^{GIŠ}ŠU.U[...]

7' [... ^{U}]^{RU}*Ne-ri-ik a-pé-el-wa-za ha-aš-ha-na-at*[...]

8' [...]x-*wa-an-zi-wa-aš-š*[*i* ...]

9' [...]x x[...]

1' …

2' [... Tanrıça *Tete*]*šhapí*'yi [...]

3' [...]… *Tuhmiyar*[*a* kenti ...]

4' [...]…Tanrı *Telipinu*'nun kardeşi [...]

5' [...]x *a-aš-ša-u-wa-wa-za* ayağa kaldırır. Önüne/önünde [...]

---

[494] Transkripsiyon için bkz. https://www.hethport.uni-wuerzburg.de/txhet_myth/exemplar.php?xst=CTH%20370.I.55&expl=&lg=DE&ed=E.%20Rieken%20et%20al.

6’ [... *Tu*]*hmiyara* kentini senden bazalt[?] [...]

7’ [... *Ne*]*rik* kenti onun *hašhanat*’ı[...]

8’ [...]… onu/on[a]

9’ …

Bu mitolojik fragmanda adı geçen *Tuhmiyara*[495] kenti halkının, Hatti kökenli bayram metinlerinde yer aldığı bilinmektedir. *Tuhmiyara* kentinin lokalizasyonun bilinmemesine karşın bu kente dair bazı metinlerden bilgiler edinebilmekteyiz. Örneğin, II.*Muršili*’nin yıllıklarına ait ilkbaharın gelmesi ve AN.TAH.ŠUM^{SAR} bayramının kutlamaları ile başlayan bir fragmandan II.*Muršili*’nin *Šapinuwa* kentinin ordusuyla *Tuhmiyara* ve *Tahmuttara*, *Šuhurriya* ve *Huršamma* kentlerine saldırarak buralardan ganimet topladığını öğrenmekteyiz[496]. Yine, II.*Muršili*’ye ait bir diğer metinde ise, II.*Muršili Tuhmiyara* ve *Tapapanuwa* kentleriyle birlikte *Kaškaların* hücumuna uğrayan *Turmita* kentine sefer düzenlemiştir[497].

İncelediğimiz bu mitolojik metinde, adı geçen bir diğer kent ise *Nerik*’tir. *Nerik*, bilindiği üzere Eski Hitit döneminden itibaren Hitit kontrolünde olan ve sosyal, dinsel ve kültürel açıdan ise Hatti geleneklerini yansıtan Hatti kökenli bir kenttir. Eski Hitit kaynaklarında, *Nerik* kent adı az bulunsa da yine Eski Hitit dönemine ait bazı metinlerde *Nerik* adı geçmektedir. *Nerik* kentinin lokalizasyonu ise genel olarak Amasya ve çevresiyle eşitlenmektedir[498].

Elde edilen bilgilere göre bu mitolojik metindeki *Tuhmiyara* ve *Nerik*, içinde Hatti köklerini barındıran ve *Kaškaların* saldırılarına uğramış iki kenttir. Böylelikle her ne kadar kırık ve bu sebeple anlaşılması güç olan bir mitolojik fragmana sahip olsak da

---

[495] G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.433.

[496] M. Alparslan, 2006, s.98. Metin için bkz. KBo 7.17+16.13.

[497] Metin için bkz. KBo 14.20+ I 11; KBo 3.4+KUB 23.125 I 30, 31, 41. Transkripsiyon ve tercüme için bkz. J.-P. Grélois, 1988, s.56, 57, 76.

[498] A. Goetze, 1933a, s.46; J. G. Macqueen, 1980, s.179; M. Alparslan, 2010, s.39

tanrıça *Tetešhapi*'nin bu metindeki varlığı, onun Hatti kökenli olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

10. CTH 738 - Tanrıça *Teteshapi*'nin Bayramına ait Çiviyazılı Belgelerin Transkripsiyon - Tercüme ve Filolojik Yorumları

10. 1. KBo 19.138

Duplikatler/Paraleller: KBo 19.138 4'-17' // KUB 32.83+ öy.I x+1-13'

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır. 3'-6'. satırlar için bkz. E. Badalì, (1991), s.142; 7'-10'.satırlar için bkz. HW^2 (III/1), s.10a vd.; 12'-13'.satırlar için bkz. HW^2 (III/1), s.283b.

KBo 19.138

x+1 [ ] x x x [

2' [-]*za na-aš* É.DINGIR [

3' [ ]x-*aš* ^{GIŠ}*lu-ut-ti-ya ti-ya-zi* ^{D}IM-*aš* NINDA.GUR$_4$.[RA

4' [*kar-pa*]-*an har-kán-zi* ^{GIŠ}*ar-ga-mi gal-gal-tu-ri* [

5' [ ]-*zi nu* NINDA.GUR$_4$.RA É ^{D}IM *pé-e-da-an-zi*

6' [ ]x ^{GIŠ}*lu-ut-ti-ya e-eš-zi*

7' [ ]-*ša-an ša-ra-a-az-zi-ya* ^{GIŠ}*lu-ut-ti-ya ar-ta*

8' [(*na-aš-ša-an hur-la-a*)]*n* ^{GU4}MAH DINGIR^{LIM}-*ú-na-aš* ^{LÚ}ALAM.ZU$_9$ *ha-har-ši-e-ez-zi*

9' [ ] NIN.DINGIR-*i iš-pa-an-du-wa-an-zi pa-a-i* ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-li-pí-n*[*u*

10' [^{DUG}]*ta-a-pí-ša-na-an ŠA* KÙ.BABBAR *har-zi ta* NIN.DINGIR-*i*

11' [-]*zi* NIN.DINGIR-*an-ša-an QA-TAM da-a-i ta-at* ^{GU4}MAH ^{GIŠ}*lu*[*-ut-ti-ya-az*

12' *na-aš-ša-an* É ^{D}IM *an-da pa-iz-zi* ^{LÚ}SANGA <^{D}>*Te-li-p*[*í-nu UŠ-KI-EN*$^{?}$]

13’ [*n*(*u*) ^{DUG}GAL GIR$_4$] *pár-aš-tu-uh-ha-aš har-zi na-aš-ta túh-hu-i-šar an-da* [(*ki-it*)-*ta*]

14’ [ ]x *šu-up-pí-ya-ah-hi* NINDA.GUR$_4$.RA$^{HI.A}$ *ŠA* Z[AG.GAR.RA *pí*-]*ra-an* [(*ki-it-ta*)]

15’ [^{LÚ}SANG]A ^{D}*Te-li-pí*[*-nu* ^{LÚ}]*ta-hi-ya-la-aš-ta* NINDA.GUR$_4$.RA$^{HI.A}$ [NIN.DINGIR]

16’ [(*pa-ra-a ap-pí-iš-kán-zi*)] *li-iš*[-]*an-ni-an-zi*[*iš-ta-n*]*a-an*

17’ [ ] NINDA.GUR$_4$.RA$^{HI.A}$ [ ] ^{GIŠ}BANŠUR

18’ [ ]-*i*

19’ [ ]x-*ip-la*

20’ [

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … ve o tanrının evi [

3’ [ ] … pencereye ko[y]ar. Fırtına Tanrısı kalın ekm[ek

4’ [ ] … tutarlar. Davul (ve) çalpara [

5’ [ ] … ekşi kalın ekmeği Fırtına tanrısının tapınağına götürürler.

6’ [ ] … pencere var(dır).

7’ [ ] … pencerenin yukarısında ayakta durur.

8’ [(Ve)] tanrının *Hurri* boğasına soytarı güler.

9’ [ ] NIN.DINGIR rahibesi libasyon yapmak için (kabı) verir. Tanrı *Telipin*[*u*]’nun rahibi

10’ gümüşten *tapišana*- [kabını] tutar. NIN.DINGIR rahibesine

11’ [ ] … NIN.DINGIR rahibesi onu aynı şekilde alır. Ona boğayı pencereden

---

12’ Fırtına Tanrısının tapınağına gider. Tanrı *Telipi*[*nu*’nun rahibi reverans yapar.]

13’ [Pişmiş topraktan bardağı], toprak kapları tutar. Sonra *tuhhueššar* içine [(konmuş) olur.]

14’ [ ] … temizler. Su[nağın] kalın ekmekleri ön[e] [(konmuş olur.)]

15’ [Tanrı *Telipinu*’nun rahib]i, temizlikçi kalın ekmekleri [NIN.DINGIR rahibesine]

16’ [(doğru sürekli tutarlar.)] … [ ] … [sun]ağın

17’ [ ] kalın ekmekleri [ ] masa

18’ [ ] …

19’ [ ] …

20’ [

Filolojik Yorumlar:

8’satır: DINGIR^{LIM}*-ú-na-aš* yazımı bu metin dışında ayrıca KBo 17.30 ay.III 12’de geçmektedir[499].

10. 2. KBo 19.161

Duplikatler/Paraleller: KBo 19.161 *paralel* KBo 58.217; KBo 19.161 öy.I 15’-19’ paralel KBo 47.263 öy sol sütun 2’-5’; KBo 19.161 öy.I x+1-26’ // KBo 19.163 ay.III 5’-45’; KBo 19.161 *paralel* KBo 21.90

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme için bkz. G. Stivala, (2006), s.206-210; öy.I 6’-8’.satırlar için bkz. D. Groddek, (2012b), s.149; öy.I 9’-20’.satırlar için bkz. D. Groddek, (2014), s.186 vd.

KBo 19.161

öy.I

[499] F. Starke, 1979, s.55. Ayrıca bkz. E. Neu, 1980, s.149 dn.506.

x+1 [ ]˹*e-ku-zi*˺ ˹LÚ˺SAGI˺-*aš*

2’ [NINDA.GUR$_4$.RA E]M-*ṢÚ a-aš-ka-az ú-da-i* NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya*

3’ [LÚSAG]I-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA *še-er e-ep-zi nu pár-šu-ul-li A-NA* DUMU.É.GAL

4’ *pa-a-i pár-šu-ul-li-ma A-NA* GAL LÚ.MEŠ*ha-a-pí-ya ŠA* URU*Ta-a-wi$_5$-ni-ya*

5’ *pa-a-i* 1/2 NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* LÚNAR *pa-a-i ki-iš-ri-i pí-an-zi*

6’ D LAMMA D*Ha-pa-an-ta-li-ya* TUŠ-*aš e-ku-zi* LÚSAGI -*aš* NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢÚ*

7’ *a-aš-ka-az ú-da-i* NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya*

8’ LÚSAGI -*aš* NINDA.GUR$_4$.RA *še-er e-ep-zi na-aš-ta pa-ra-a pé-e-da-i pa-an-ga-u-i a-ku*!<-*an*>-*na pí-an-z*[*i*]

9’ D*ZA-BA$_4$-BA$_4$* D*Tu-u-un-dur-mi-ša-an* GUB-*aš e-ku-zi* LÚSAGI-*aš*

10’ NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢÚ* GAL *a-aš-ka-az ú-da-i* NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš*

11’ *pár-ši-ya* LÚSAGI-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA-*in e-ep-zi nu-za* 1/2 NINDA.GUR$_4$.RA

12’ LÚSAGI-*aš da-a-i* 1/2 NINDA.GUR$_4$.RA-*ma A-NA* LÚNAR *pa-a-i*

13’ *pa-an-ga-u-i ki-iš-ša-ri pí-an-zi*

14’ *ša-an-ha-an-zi-kán* ŠUMEŠ*-aš wa-a-tar pí-an-zi* LÚ GIŠBANŠUR-*aš*

15’ III NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* GIŠBANŠUR *da-a-i tu-uš an-da ú-da-i nu* NIN.DINGIR-*aš*

16’ *tu-u-wa-az ar-wa-iz-zi tu-uš* GIŠBANŠUR *da-pu-uš-za da-a-i*

17’ LUGAL-*wa-aš* GUB-*aš e-ku-zi* LÚ GIŠBANŠUR NINDA*har-ši-in* GIŠBANŠUR-*az*

18’ *da-a-i* NIN.DINGIR *pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* LÚ GIŠBANŠUR NINDA*har-ši-in*

19’ *ẹ-ep-zi ta-an* EGIR-*pa* BANŠUR *da-a-i pa-an-ga-u-i ki-iṣ-šạ-ri pí-an-zi*

20’ [MUNUS.LUG]AL-*aš* GUB-*aš e-ku-zi* LÚ GIŠBANŠUR NINDA.GUR$_4$.RA GIŠBANŠUR-*az* NIN.DINGIR-*i*

21’ [*pa*]-*ạ-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR NINDA.GUR$_4$.RA *še-er e-ep-zi*

22’ [*na-aš-*]*ša-an* EGIR-*pa* ^{GIŠ}BANŠUR *da-a-i pa-an-ga-u-i ki-iš-ri-i pí-an-zi*

23’ [UD.]SIG$_5$.GA GUB-*aš e-ku-zi* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš* ^{GIŠ}BANŠUR$^{!}$-*az* NINDA.GUR$_4$.RA *da-a-i*

24’ [NIN.DINGI]R-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA *še-er*

25’ [*e-ep-*]*zi na-aš-ša-an* EGIR-*pa* ^{GIŠ}BANŠUR *da-a-i*

26’ [*pa-an-g*]*a-u-i a-ku-wa-an-na pí-ya-an-zi*

öy.II

x+1 ^{D}LAMMA ^{D}*Hạ*[*-pa-an-ta-li-ya*

2’ *a-aš-ka-az ú-da*[*-i*

3’ NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi* [

4’ NINDA.GUR$_4$.RA ^{LÚ}*ta-hu-uk*[*-kán-ti-iš*

5’ *na-aš-ša-an* ^{GIŠ}*ha-at-tal-w*[*a-*

6’ ^{D}*ZA-BA$_4$-BA$_4$* ^{D}*Tu-u-un-d*[*ur-mi-ša-an* GUB-*aš e-ku-zi* ^{LÚ}SAGI-*aš*][500]

7’ NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢÚ a-aš-ka*[*-az ú-da-i* NIN.DINGIR-*i pa-a-i*]

8’ NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* ^{LÚ}SAG[I-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA-*in e-ep-zi nu-za* 1/2 NINDA.GUR$_4$.RA]

9’ ^{LÚ}SAGI-*aš da-a-i* 1/2 NINDA.GUR$_4$.RA-*yạ* [*A-NA* ^{LÚ}NAR *pa-a-i pa-an-ga-u-i ki-iš-ša-ri pí-an-zi*]

10’ *ša-an-ha-an-zi-kán* ŠU^{MEŠ}*-aš wa-a-tar pí-a*[*n-zi* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš*]

[500] Metnin öy.II 6’-21’.satırları aynı metnin öy.I 9’-25’.satırlarına göre tamamlanmıştır.

11’ II NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢÚ* GAL ^{GIŠ}BANŠUR *da-a-ị* [*tu-uš an-da ú-da-i nu* NIN.DINGIR-*aš*]

12’ *tu-u-wa-az ar-wa-iz-zi tu-u*[*š* ^{GIŠ}BANŠUR *da-pu-uš-za da-a-i*]

13’ *ta* LUGAL-*uš* GUB-*aš e-ku-zi* L[Ú ^{GIŠ}BANŠUR ^{NINDA}*har-ši-in* ^{GIŠ}BANŠUR-*az*]

14’ *da-a-i* NIN.DINGIR-*i pa-a-i* [NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR ^{NINDA}*har-ši-in ẹ-ep-zi*]

15’ *na-aš-ša-an* EGIR-*pa* ^{GIŠ}B[ANŠUR *da-a-i pa-an-ga-u-i ki-iš-šạ-ri pí-an-zi*]

16’ LUGAL-*uš* GUB-*aš e-ku-z*[*i* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR NINDA.GUR$_4$.RA ^{GIŠ}BANŠUR-*az*]

17’ NIN.DINGIR-*i pa-a-i* [NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR NINDA.GUR$_4$.RA *še-er e-ep-zi*]

18’ *na-aš-ša-an* EGI[R-*pa* ^{GIŠ}BANŠUR *da-a-i pa-an-ga-u-i ki-iš-ri-i pí-an-zi*]

19’ UD^{KAM}.SIG$_5$ GUB[-*aš e-ku-zi* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš* ^{GIŠ}BANŠUR$^{!}$-*az* NINDA.GUR$_4$.RA]

20’ *da-a-i* NIN.DIN[GIR *i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš*]

21’ NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep*[-zi *na-aš-ša-an* EGIR-*pa* ^{GIŠ}BANŠUR *da-a-i*]

22’ ^{D}*Te-te-eš-ha*[*-pí*

23’ *ha-at-ti-l*[*i*

24’ *ta-aš-ša-*[*ni-in-na*]

25’ *i-ya-an-*[*ni-in-na*]

26’ *nu* ^{LÚ}[

27’ ^{LÚ}x[

28’ x [

a)

x+1 [ ] x-*uš* [

2’ [NI]N.DINGIR-*aš a-ra*[-

3’ [ ]x-*zi-kán* x[

4’ [ ]x *pí-an-z*[*i*

5’ [-]*an ti-an-zi* [

6’ [-]*ma* IV NINDA.KU$_7$ [

7’ [(-)]*ša-ak-ku-ni-ya*[-

8’ [-]*a-at-ta ku*$^{?}$/*ma*$^{?}$[

b)

x+1 x [

2’ x x x [

3’ *A-NA* ^{GIŠ}BA[NŠUR

4’ ^{LÚ}GIDRU *aš-š*[*i*

5’ *A-NA* DINGIR^{LIM} *dạ-a-i* [

6’ *ŠA* ^{URU}*Ta-ú-i-n*[*i-ya*

7’ DUMU^{MEŠ} É.G[AL] GAL ^{L}[^{Ú}

8’ LÚ ^{GIŠ}GIDRU [

9’ x x [

c)

x+’1 DINGIR[^{LIM}

2’ *a-aš-ka*-x[

3’ ^{NINDA}*har-ši*[-

4’ ^{NINDA}*har-š*[*i*

5’ *ša* [

6’ NIN.DINGIR [

7’ EGIR-*a*[*n*

d)

x+1 [ ] x x

2’ [-*z*]*i-ma*[

3’ [(-)]*i-le-el*-x (-)[

4’ [ ] *me-na-ah-ha-an*[-

5’ [ ]x ^{LÚ}MÁŠDA [

6’ [ ]x-*ne an-d*[*a*

7’ [ ]x-*an-zi*[

8’ [ ]x DUMU^{MEŠ}x[

9’ [ ]*na-an*[

ay.IV

x+1 [ ]˹NIN˺.DINGIR [

2’ [-*z*]*i ne*-x[

3’ [-*z*]*i nu-kán*[

4’ [ ]x-*an* DINGIR^{LI}[^{M}]*ar-ha*

5’ [ ]-*zi* DUMU.MUNUS [-]*uz-zi*

6’ [ ]-*a-an-zi*[ ]x

7’ [ ] x x [(-)]*iš-ši-ir-ta*$^{!}$

8’ [-*p*]*í-ya-aš*

9’ [ ]x-*ku-ku-wa-i*

10’ [ ]*ąp-pa-an-zi*

11’ [*e*]-*eš nu nam-ma*

12’ [ ]x-*ti nam-ma* SÌR^{RU}

13’ [*n*]*u-za ar-wa-a-a*[*n p*]*a-a-an-zi*

14’ [^{ME}]^{Š}*ta-* [ ] *pa-a-an-zi nu nam-ma* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-ya-aš*

15’ [*h*]*a-at-ti-li* SÌ[R^{RU}]*da-a-ú-úr-wa-ra-ak*

16’ *ta-a-ú-úr-wa$_a$-ra-ak* [*t*]*a-bạ-ar-na a-wa$_a$-ar-ru-pa wa$_a$-ru-wa*

17’ *i-ya-az-zi-iz-zi wa-ar-ru-w*[*a*(-)*z*]*i-iz-zi te*-x-*mar tu-u-ha-a-ša-i-li*

18’ *i-wa$_a$-pa-ar-wa$_a$* ^{m}*Ta-ba-ar-n*ʿ*a-an*$^{?}$ˀ *li*$^{?}$-]*wa$_a$-e*ʿ*l*˻

19’ *nu nam-ma ki-i ka-ru i-ya-lu-ul-la-ma lu-ú-wa-i-ya i-ya-lu-ul-la*

20’ *a-az-za-ú-i a-az-za-az-za-al-ma*[ ](-)x-*at-ta* ^{D}*Te-li-pí-nu*

21’ [ ]˹^{D}*T*˺*e-te-eš-h*[*a-pí*$^{?}$ *m*]*a-aš-ta*$^{!}$*-hu-ur-wa$_a$ a-zi-iz-zi-ya*

22’ [ ](-)x-*la*$^{?}$ x[ ]x-*mu-ú-na i-ya-ha-te mu-wa-a-ti*

23’ [(-)*m*]*u-wa-la i-ya-aš-šu*

24’ [^{MUNUS}*Ta-wa-n*]*a-an-na mi-i-li-ip*

25’ [*mi-i-li-i*]*p* ^{MUNUS}*Ta-wa-na-an-na*

26’ [*eš-ta-wu*] ˹*ú*$^{?}$*-úr*$^{?}$*-wa$_a$*˺ ˹*ta-ba-a*˺[*r-na* (-)]

öy.I

x+1 [ ] içer. Saki dışardan

2’ [ekşi kalın ek]meği getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR onu böler.

3’ [sak]i kalın ekmeği üstüne tutar. Ekmek parçasını saray görevlisine

4’ verir. (Diğer) ekmek parçasını ise *Tawiniya* kentinin *hapiya*- adamlarının başına

5’ verir. Yarım kalın ekmeği şarkıcıya verir. (Şarkıcının) eline verirler.

6’ Tanrı LAMMA (ve) Tanrıça *Hapantaliya*’yı oturur vaziyette içer. Saki ekşi kalın ekmeği

7’ kapıdan getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler.

8’ saki kalın ekmeği üstüne tutar. Sonra taşır. Hepsine içecek verirl[er.]

9’ Tanrı *ZABABA*’yı, Tanrı *Tundurmiša*’yı ayakta içer. Saki

10’ ekşi kalın ekmeği büyük kapıdan getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu

11’ böler. Saki kalın ekmeği tutar. Yarım kalın ekmeği

12’ saki koyar. Yarım kalın ekmeği ise şarkıcıya verir.

13’ hepsinin eline verirler.

14’ süpürürler. El yıkama suyunu verirler. Sofra adamı

15’ üç kalın ekmeği masaya koyar. Onları içeriye getirir. NIN.DINGIR rahibesi

16’ uzaktan eğilir. Onları masanın yanına koyar.

17’ kral onu ayakta içer. Sofra adamı kalın ekmeği masadan

18’ alır. NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Sofra adamı kalın ekmeği

19’ tutar. Onu tekrar masaya koyar. Hepsinin eline verirler.

20’ [kral]içe onu ayakta içer. Sofra adamı kalın ekmeği masadan NIN.DINGIR rahibesine

21’ [ve]rir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Sofra adamı kalın ekmeği üstüne tutar.

22’ [onu] tekrar masaya koyar. Hepsinin eline verirler.

23’ [uy]gun bir günde Uğurlu Gün şerefine içer. Sofra adamı masadan kalın ekmeği alır.

14’ [NIN.DINGIR rahibesi]ne verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Sofra adamı kalın ekmeği üstüne

25’ [tu]tar. Onu tekrar masaya koyar.

26’ [hepsi]ne içecek verirler.

öy.II

x+1 Tanrı LAMMA, Tanrıça *H*[*apantaliya*

2’ kapıdan get[irir.

3’ kalın ekmeği tutar. [

4’ kalın ekmeği *tuhk*[*anti*

5’ kapı sürg[üsü

6’ Tanrı *ZABABA*’yı, Tanrı *Tund*[*urmiša*’yı ayakta içer. Saki]

7’ ekşi kalın ekmeği kapı[dan getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir.]

8’ NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Sak[i kalın ekmeği tutar. Yarım kalın ekmeği]

9’ saki koyar. Yarım kalın ekmeği ise [şarkıcıya verir. Hepsinin eline verirler.]

10’ süpürürler. Ellerin suyunu verir[ler. Sofra adamı]

11’ iki ekşi kalın ekmeği, kabı sofraya koyar. [Onları içeriye getirir. NIN.DINGIR rahibesi]

12’ uzaktan eğilir. Onl[arı masanın yanına koyar.

13’ kral ayakta içer. So[fra adamı kalın ekmeği masadan]

14’ alır. NIN.DINGIR rahibesine verir. [NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Sofra adamı kalın ekmeği tutar.]

15’ Onu tekrar mas[a koyar. Hepsinin eline verirler.]

16’ kral ayakta içe[r. Sofra adamı kalın ekmeği masadan]

17’ NIN.DINGIR rahibesine verir. [NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Sofra adamı kalın ekmeği üstüne tutar.]

18’ onu tekr[ar masaya koyar. Hepsinin eline verirler.]

19’ Uğurlu Gün şerefine ayak[ta içer. Sofra adamı masadan kalın ekmeği]

20’ alır. NIN.DIN[GIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Sofra adamı]

21’ kalın ekmeği tut[ar. Onu tekrar masaya koyar.]

22’ Tanrıça *Tetešha*[*-pi*

23’ Hattic[e

24’ Hattic[e]

25’ Hattic[e]

26’ adam [

27’ adam [

28’ …

a)

x+1 [ ] … [

2’ [NI]N.DINGIR rahibesi … [

3’ [ ] … [

4’ [ ] … verirl[er.

5’ [ ] … yerleştirirler. [

6’ [ ] … dört tatlı ekmeği [

7’ [ ] pınar [-

8’ [ ] … [

b)

x+1 … [

2’ … [

3’ masa[ya

4’ asa adamı … [

5’ tanrı için alır./koyar. [

6’ *Tawin*[*iya* kentinin

7’ saray muh[afızları] başı [

8’ asa adamı [

9’ … [

c)

x’+1 tanr[ı

2’ kapı … [

3’ kalın ekme[k

4’ kalın ekm[ek

5’ … [

6’ NIN.DINGIR rahibesi [

7’ tekra[r

d)

x+1 [ ] …

2’ [ ] … [

3’ [ ] … [

4’ [ ] karşısın[da

5’ [ ]… fakir adam [

6’ [ ] … içeri/içeri[ye

7’ [ ] … [

8’ [ ] … muhafızlar [

9’ [ ] … [

ay.IV

x+1 [ ]ˀNINˀ.DINGIR rahibesi [

2’ [ ] …

3’ [ ] … ve [

4’ [ ] … tanr[ı] uzak

5’ [ ] … kız çocuğu [ ] …

6’] …. [ ] …

7’ [ ] … [ ] …

8’ [ ] …

9’ [ ] …

10’ [ ] tutarlar.

11’ [ ] … ve sonra

12’ [ ] … sonra şarkı söylerler.

13’ [v]e uzağ[a gider]ler.

14’ [ ] … [ ] giderler. Ve sonra *zintuhi*- kadınları

15’ [H]attice şar[kı söylerler.] *Hattice*

16’ *Hattice*

17’ *Hattice*

18’ *Hattice*

19’ ve sonra bu eski *Hattice*

20’ *Hattice* Tanrı *Telipinu*

21’ [ ]˻Tanrıça *T˻etešh*[*apiʔ Ha*]*ttice*

22’ *Hattice*

23’ *Hattice*

24’ [*Tawan*]*anna*

25’ [*Hattic*]*e … Tawananna*

26’ [*Hattice*] ˹*Taba*˺ [*r-na* (-)]

Filolojik Yorumlar:

öy.I 1’.satır: Bu satır, aynı metnin öy.I 6’.satırına göre [-]ˀ*e-ku-zi*ˀ ˀ^{LÚ}SAGIˀ-*aš* şeklinde tamamlanabilir.

öy.I 4’.satır: Hititçe belgelerin çoğu, *Ta*-(*a*)-*ú*-(*i*)-*ni* yazımına sahiptir. Bazı durumlarda ise *Tawiniya* kent adı metnimizde olduğu gibi (^{URU}*Ta-a-wi*$_5$*-ni-ya*) “-*wi*$_5$” ile de yazılmaktadır. Bu formda yazılan Hititçe belgelerin, imparatorluk dönemine ait olduğu yorumu bulunmaktadır[501].

ay.IV 15’.satır: Hattice *warak* kelimesi, muhtemelen “boğa” anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bu kelime, Savaş Tanrısı *Wurunkatte*’nin bir sıfatı olarak kullanılmaktadır. Bu kelime, birleşik isimlerde de geçmektedir:

da-a-ú-úr-wa-ra-ak: KBo 19.161 IV 15’

t]*a-a-ú-úr-fa-ra-ak*: KBo 19.161 IV 16’

ta-a-ú-úr-wa-ra-ak: KBo 21.90 öy.31’

KBo 19.161 IV 14’-16’ya göre bu bileşik isim, tanrıların bir sıfatı olarak kullanılmıştır. Metnin bu bölümünde, *zintuhi*- kadınlarının söylediği şarkıda adı geçen “*taurwarak*” sıfatının, hangi tanrıya atıfta bulunduğu net değildir. Metinde geçen *Tabarna* sıfatının kullanılması (daha sonraları *Labarna*’ya dönüşen Hatti kökenli *Tabarna* sıfatı), hem Hattice şarkılarda hem de *Pala* ve *Hatti* kökenli tanrılar için kullanılan bir sıfattır. Haas ise burada adı geçen tanrının erkek olduğuna işaret etmektedir[502]. Metnin 20’.satırında *Telipinu*, 21’.satırında ise *Tetešhapi*’den bahsedilmiştir. Girbal, *ta-a-ú-úr-wa*$_a$*-ra-ak*’ın, tanrı *Telipinu*’ya atıfta bulunan bir kelime

[501] C. Zinko, 2016, s. 547.

[502] V. Haas, 1994, s.196, 310.

olduğunu düşünmekte ve *taur-* kelimesinin genç, *ta-a-ú-úr-wa$_a$-ra-ak* kelimesinin ise "genç hayvan" olarak tercüme edilebileceğini ifade etmektedir. Ancak, bu anlamların hala kesin olmadığını da ifadelerine eklemektedir[503].

Soysal ise bu kelimeyi, *ipwi$_i$warak, we$_e$warak* formlarından yola çıkarak *warak* kelimesini bir yer$^?$, bir bina ya da binanın bir bölümü$^?$ olarak yorumlamaktadır[504].

ay.IV 16'.satır: *a-wa$_a$-ar-ru-pa wa$_a$-ru-wa* kelimesi, aynı zamanda KBo 21.90 32'.satırda [*a*]-*wa$_a$-ar-ru-wa*(-)*u-wu$_u$-ru-ú-wa*, KUB 1.17 III 58.satırda ise "*wa$_a$-ru-ú-še-mu*" ile KUB 1.17 II 3 "*wu$_u$-ru-ú-še-mu*"formunda geçmektedir[505].

ay.IV 17'.satır: *i-ya-az-zi-iz-zi*, "*iya*"-: vermek ve "*zizzi*" kelimelerinden oluşmuştur[506]. *tu-u-ha-a-ša-i-li* kelimesi, *tuha-šail-i* olarak analiz edilmektedir[507]. İsim *šail*, "erkek$^?$" anlamında eril olarak belirtilmiştir[508].

ay.IV 18'.satır: *i-wa$_a$-par-wa$_a$*(?) olarak analiz edilen bu kelimedeki *par*/*wa$_a$r*, Hatticede "bin" (Akadça *LĪM*) anlamına gelmektedir[509]. [*l*]*i$^?$-wa$_a$-e'l$_4$* kelimesi *li-wa$_a$-el* olarak analiz edilmektedir.

ay.IV 19'.satır: *iya-lulla* olarak analiz edilebilen bu sözcüğün bileşenleri, "*iya-*, vermek" fiili, *lulla* fiilden türetilen ve bir sıfat olduğu düşünülen "*lul*"dür. *lul* kelimesi, "mal, mülk, mülkiyet" anlamına gelmektedir ve *iya lulla* kelime grubu, "mal/mülk ver!" olarak tercüme edilmiştir. KBo 37.50 I 4'.satırda geçen *te-u-up lu-u-ul* ifadesi, Girbal'e göre, tanrı *Kattešhafi*'nin inek ve koyunlar üzerindeki sahipliğini vurgulamakta, *iya lulla* söz öbeğinde istenilen mal/mülkün ise büyük sığır sürüleri olduğu düşünülmektedir[510]. Aynı

[503] Ch. Girbal, 2000, 377-378.

[504] O. Soysal, 2004, s. 87, 134, 321, 770, 888; G. Stivala, 2006, s. 240.

[505] O. Soysal, 1998, s. 60 dn.2; O. Soysal, 2004, s.400.

[506] Ch. Girbal, 2001, s.292; O. Soysal, 2004, s.482, 890; G. Stivala, 2006, s. 209.

[507] O. Soysal, 2004, s.826.

[508] O. Soysal, 2004, s.306.

[509] O. Soysal, 2004, s. 516, 299.

[510] Ch. Girbal, 2000, 378.

satırda iki kez geçen *i-ya-lu-ul-la* kelimesi analiz edildiğinde, *iya-lulla* ve enklitik *-ma* ekinin olduğunu da ifade etmek gerekmektedir. İki *i-ya-lu-ul-la* kelimesinin ortasında yer alan *luwaya* kelimesi için herhangi bir şey söylenmemiştir[511].

ay.IV 22'.satır: Bu satırda geçen "*i-ya-ha-te mu-wa-a-ti*" kelimesi, tanrıça *Tetešhapi* metinlerindeki KBo 21.90 ay.38'.satır ile KUB 32.83+ ay.10'.satırlarında geçmektedir. Metnimiz de ise bu kelime *i-ya-ha-te*(-)*mu*-[*w*]*a-la* şeklinde yazılmıştır. Orta Hitit dönemine ait olan KBo 21.90 ile KUB 38.83+ numaralı metinlerde, bu iki kelime arasında (*i-ya-ha-te mu-wa-a-ti* - [*i-y*]*a*$^{!?}$*-at-ti mu-ú-wa-a*-[*la*/*ti*$^{?}$]) boşluk olması sebebiyle imparatorluk dönemine ait KBo 19.161'deki boşluksuz yazım yanlış bir yazım olmalıdır. Aynı zamanda, metnimizin bu satırındaki *i-ya-ha-te*(-)*mu*-[*w*]*a-la* yazımındaki "*te*", imparatorluk döneminde Hititli katip tarafından bir sebeple yanlış yazılmıştır[512].

ay.IV 20'-26'.satır: Bu satırlarda görüldüğü üzere, önce *Telipinu* ile *Tetešhapi*'nin adlarının daha sonra *Tawananna* ile *Tabarna* unvanlarının bulunması ve 19'.satırdaki *iya lulla* (mal/mülk ver!) ifadesinden yola çıkarak bu satırların tanrıya veya kraliyet çiftine yönelik bir çağrı olduğunu akla getirmektedir[513].

10. 3. KBo 19.163

Duplikatler/Paraleller: KBo 19.163 ay.III 5'-45' // KBo 19.161 öy.I x+1-26'; KBo 19.163 ay.III 20'-37' // KBo 34.169(+)KBo 46.253 sağ x+1-9'; KBo 19.163 öy.II 42'-48' // KBo 25.48 öy.II 12'-15'; KBo 19.163 ay.IV 14-19 // KBo 30.103 öy.$^{?}$ 2'-7'; KBo 19.163 öy.I x+1-15' // KBo 21.100 öy. 5'-17'.

Tarihlendirme: İmparatorluk

[511] O. Soysal, 2004, s.481, 624, 890; G. Stivala, 2006, s. 210.

[512] O. Soysal, 2004, s.82.

[513] G. Stivala, 2006, s. 210.

Metin Hakkında Bilgiler: öy.I 18'.satır için bkz. HW2 (I), s363b; öy.I 22'-24'.satırlar için bkz. CHD (Š3), s.437b; öy.I 32'.satır için bkz. OHP (1-2), s.510, 511; öy.II 28'-30'.satırlar için bkz. CHD (P), s.188b; öy.II 32'.satır için bkz. CHD (Š3), s.419; öy.II 32'-33'.satırlar için bkz. HEG (W-Z/IV), s.749; öy.II 34'.satır için bkz. HED (K), s.204; öy.II 44'-48'.satırlar için bkz. HW^2 (II), s.58a; öy.II 54'-57'.satırlar için bkz. HW^2 (II), 58a; ay.III 14'.satır için bkz. OHP (1-2), s.88; ay.III 41'.satır için bkz. HEG (S2), s.1102;ay.IV 1'-6'.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. Y. Arıkan, (2002), s.25 vd.; ay.IV 13'-14'.satırlar için bkz. HW^2 (III/1), s.507b.

İmparatorluk dönemine ait olan KBo 19.163, Orta Hitit dönemine tarihlendirilen KBo 21.100 ile duplikattir. KBo 21.100 ay.9', 10', 14'.satırlar, tanrıça *Teteshapi* bayramının beşinci, altıncı ve yedinci gününe dair özet bilgiler aktardığından KBo 19.163 bu bayramın günlük akışına dair bilgi sağlayan bir metin olarak değerlendirilebilir.

öy.I

x+1 [ ] x

2' [^{KUŠ}*ki-i*]*š-šu-wa*[*-la-aš* ^{D}*I-na-ri*

3' [ ]*-aš* GIŠ-*ru-i*[

4' [*ši-p*]*a-an-ti nu*[

5' NIN.DINGIR [*-š*]*a-a-wa*[

6' ^{LÚ}SA[GI] NIN.DING[IR

7' *ta nam*[*-ma* ^{L}]^{Ú}SA[GI

8' [ ] x x [*-e*]*š-ni*[

9' [*ta-aš-š*]*a-an-ni-*[*i*]*n-*[*na*]

10' [*ta-aš-š*]*a-an-ni-in-*[*na*] [*ta-aš-ša-a*]*n-ni-in-na*

11' [*te-ep-pí-i*]*n ma-a-az-ha na*[-]*-pí-ya-aš*

12’ [ ]-*it ta-ru-an-zi*[*-y*]*a-aš*

13’ [ ]x *ši-pa-an-ti* NINDA.GUR$_4$.RA[

14’ [*-š*]*a-an a-ap-pa iš-ta-na-an dạ-ạ-i*

15’ [ ] NIN.DINGIR-*aš a-ra-a-i ta* DUMU^{MEŠ}.E.GAL-*Tì ap-pa-an-zi*

16’ [*na-aš-*]*ša-an* ^{GIŠ}*hu-lu-ga-a*[*n-n*]*i-ya e-ša nu-uš-ši* ^{LÚ}SAGI-*aš*

17’ [ ]x-*ha-an-zi pa-a-i*[ ]-*ŠU ir-ha-a-iz-zi*

18’ [NIN.DINGIR-*aš*] *ar-za-na-aš pár-na pa-iz-zi*

19’ [*tu-u*]*n-na-ak-ki-iš-na hal-zi-ya* ˹DU˺MU^{MEŠ}.E.GAL^{TIM}

20’ [GAL $^{LÚ.}$]^{MEŠ}*ha-pí-ya* ^{LÚ}*ha-pí-ya-an ta*[*-an p*]*í-é-d*[*a-an*]

21’ [LÚ ^{GIŠ}GIDRU]-*an* ^{LÚ}*pár-aš-na-an* ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-˹te-eš-h*˺[*a-wi$_{pí}$*]

22’ [^{LÚ}*m*]*i-ni-ya-an* ^{LÚ}[G]ÍR$^{!}$ <*a-še-eš-ša-an-zi*> ^{LÚ}*še-er-ha-la-aš ar-t˹a*˺[

23’ [*še-e*]*r-ha-an har-zi na-pa pu-u-ri-ú-uš a-an-aš-ki-iz-zi*

24’ [$^{LÚ<.MEŠ>}$]*ha-pí-e˹ša*˺ *hu-u-ma-an-te-eš hi-i-li e-eš-kán-ta-ri*

25’ [ ] x [ ]-*ri* DINGIR^{MEŠ}*-mu-uš*

26’ [ ]-˹*n*˺*a-ma*[ ]-˹*ha*˺-˹*a*˺-x-*zi*

27’

28’ [$^{LÚ.}$]^{MEŠ}*ha-pí-ya-ša-az*

29’ [-]*ša-ri*

30’[*-r*]*a-a ú-iz-zi*

31’ [ ] x LÚ ^{GIŠ}GIDRU

32’ [^{D}*Te-t*]*e-eš-ha-wi$_{pí}$ pa-iz-z˹i*˺

33’

34’

öy.II

x+9 [ ] *A-NA* x[

10’ [ ] x *ar-ha*[

11’ [ ]-*aš-ri-i*[*š*

12’ [ ]x-*a* x[

13’

14’ [ ] *tu* [

15’ [ ] x *na*[*m*

16’ [ ] x x [

17’ [ ]-*u pí*[

18’ [ ]*ki-iš*[

19’ [ ]*zi* LÚ[

20’ [ ]*nu-an š*[*u*

21’ [ ]x ^{GIŠ}BANŠUR[

22’ [ ]x I ^{GIŠ}BANŠUR[

23’ [ ]-*ki-an-ta* x[

24’ [ ]x LÚ ^{GIŠ}GIDRU x[

25’ [ ]x-*ša-˹an˺*[

26’

27’ *na*[

28’ [*tu-un-na-ak-ki-iš-na hal-zi-ya* DUMU^{MEŠ}.E.GAL^{TIM} GAL $^{LÚ.MEŠ}$*ha-pí-ya* ^{LÚ}]*ha-pí*[-*ya-an*

29’ *ta-an* [*pé-e-da-aš* / LÚ ^{GIŠ}GIDRU-*an* ^{LÚ}*pár-aš-na-an* ^{LÚ}SANGA ^{D}]*Te-te-eš-ha-pí*

30’ ^{LÚ}GÍR ^{LÚ}*m*[*i-ni-ya-an <a-še-ša-an-zi>* ^{LÚ}*še-er-ha-la-a*]*š ar-ta*

31’ *nu še-er-ha-an-na* [*har-zi na-pa pu-u-ri-ú-uš a-an-aš-ki-iz-zi* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi*]-*in-tu-hi-e-ša*

32’ *a-ša-an-zi š*[*a-ku-iš-ši-i*]*š A-NA* $^{\text{MUNUS.ˀMEŠˀ}}$*zi-in-tu-hi-aš*

33’ *še-er hu-ya-*[*an-za na-aš ku-iš*$^{?}$ *na-aš*] *e-eš-zi-pát*

34’ *na-at-ta-ku-w*[*a-aš-a-pa a-r*]*a-a-i*

35’ UDU$^{\text{HI.A}}$ *ŠA* GU$_4$ [$^{\text{HI.A}}$]x *ku-in hu-u-kán-zi*

36’ *nu* NIN.DINGIR [ ]*-mu-aš* VI ^{DUG}ÚTUL$^{\text{HI.A}}$ *pí-an-zi*

37’ *ma-a-an* [*tu-un*]*-na-ak-ki-iš-na hal-zi-ya*

38’ *nu* III ^{DU} [^{G}ÚTUL$^{\text{HI.A}}$]x *ú-da-an-zi ne-e ti-an-zi*

39’ LÚ ^{GIŠ}GIDRU [*-ma* ^{DU}]^{G}UTÚL.Ì *da-a-i nu-uš-ša-an a-ap-pa*

40’ DINGIR^{LIM}*-n*[*i*$^{?}$ *pí-ra-an*$^{?}$] *da-a-i a-pé-e-ma pa-an-ga-u-i*

41’ [*šar*$^{?}$*-r*]*a-an-zi*

42’ ^{D}UTU-*un* ^{D}*Me-ez-zu-ul-la-an* TUŠ-*aš e-ku-zi*

43’ ^{LÚ}SAGI-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢÚ a-aš-ka-za ú-da-i*

44’ NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* ^{LÚ}SAGI-*aš* NIN.DINGIR-*i*

45’ NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi na-aš-ta pa-ra-a*

46’ *pé-e-da-i na-an-kán* <*A-NA*> ^{LÚ}SAGI-*aš*

47’ ^{LÚ}*ta-hu-uk-kán-ti-iš da-a-i*

48’ *na-aš-ša-an* ^{GIŠ}*ha-at-tal*<*-wa*>*-aš* GIŠ-*ru-i da-a-i*

49’ LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš* ^{GIŠ}BANŠUR-*az* II NINDA.GUR$_4$.RA *da-a-i*

50’ NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš*

51’ II NINDA.GUR$_4$.RA EGIR-*pa* ^{GIŠ}BANŠUR-*i da-a-i*

52’ ^{D}U ^{URU}*Zi-ip-pa-la-an-da* TUŠ-*aš e-ku-zi*

53’ ^{LÚ}SAGI.A-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢÚ a-aš-ga-az ú-da-i*

54’ NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* ^{LÚ}SAGI.A-*aš* <NIN.DINGIR-*i*>

55’ NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi nu-kán* ^{LÚ}*ta-hu-kán-ti-iš*

56’ ^{LÚ}SAGI.A-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA e-*ep-zi*

57’ [^{GIŠ}*ha*]*-at-tal-wa-aš* GIŠ-*i da-a-i*

ay.III

1 [^{GIŠ}BANŠUR]-*az da-a-i*

2 [*pár-ši-y*]*a* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR

3 [ ]x-*an a-ap-pa*

4 [ ]*da-a-i*

---

5 [ ] ^{D}*Ka-tah-ha-an* GUB-*aš e-ku-zi*

6 [^{LÚ}SAGI-*aš* NINDA.GUR$_4$.R]A *EM-ṢA a-aš-ga-za ú-da-i*

7 [NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya*] $^{\lceil L \rceil Ú}$SAGI-*aš* NIN.DINGIR-*i*

8 [NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-z*]*i nu* ^{LÚ}SAGI 1/2 NINDA.GUR$_4$.RA

9 [*še-er e-ep-zi*] *nu pár-aš-šu-ul-li*

10 [*A-NA* DUMU.É.GAL *pa-a-i*] *pár-aš-šu-ul-li-ma*

11 [*A-NA* GAL $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya*]-*aš ŠA* ^{URU}*Ta-a-wi$_5$-ni-ya pa-a-i*

12 [1/2 NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA*] ^{LÚ}NAR *pa-a-i pa-an-ga-u-i*

13 [*ki-iš-š*]*a-ri-i pí-an-zi*

---

14 [^{D}LAMMA] ^{D}*Ha-ba-an-ta-li-in* TUŠ-*aš e-ku-zi*

15 [^{LÚ}SAGI] NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA a-aš-ka-za ú-da-i*

16 NIN.DINGIR-*a*[*š pár-ši-*]*ya* ^{LÚ}SAGI NIN.DINGIR-*i*

17 NINDA.GUR$_4$.RA *e-ẹp-zi na-aš-ta pa-ra-a pé-e-da-i*

18 *na-an-kán A-NA* ^{LÚ}SAGI ^{LÚ}*tu-hu-kán-ti da-a-i*

19 *na-aš-ša-an* ^{GIŠ}*ha-at-tal-wa-aš* GIŠ-*i da-a-i*

---

20 ^{D}*ZA-BA$_4$-BA$_4$* ^{D}*Tu-un-dur-mi-ša-an* GUB-*aš e-ku-zi*

21 ^{LÚ}SAGI.A NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢA* GAL *a-aš-ga-az ú-da-i*

22 NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya* ^{LÚ}SAGI.A NIN.DINGIR-*i*

23 NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi nu-za* 1/2 NINDA.GUR$_4$.RA ^{LÚ}SAGI.A

24 *da-a-i* 1/2 NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{LÚ}NAR *pa-a-i*

25 *pa-an-ga-u-i ki-iš-ša-ri-i pí-an-zi*

---

26 [*š*]*a-an-ha-an-zi-kán ki-iš-ša-ra-aš wa-a-tar pí-an-zi*

27 [III NINDA.GUR$_4$.R]A *EM-ṢA* GAL LÚ ^{GIŠ}BANŠUR ^{GIŠ}BANŠUR-*i*

28 [*da-a-i tu-u*]*š an-da ú-da-ʿiʾ* NIN.DINGIR-*aš*

29 [*tu-u*]*š* ^{GIŠ}BA[NŠU]R-*i ta-pu-uš-za da-a-i*

---

30 [ ]x-*na pa-a-i*

31 LUGAL-*wa-aš* [GUB-*aš e-ku-zi* LÚ ^{GIŠ}]BANŠUR

32 NINDA.GUR$_4$.RA-*in*[ ] ^{GIŠ}[BANŠUR-*az da-a-i* N]IN.DINGIR-*i pa-a-a-i*

33 NIN.DINGIR *pár-ši-yạ* x[NIN.]DINGIR *e-ep-zi*

34 *ta-aš-ša-an* EG[IR-*pa* ^{GIŠ}BANŠUR-*i da-a-i*]

35 *pa-an-ga-u*[*-i ki-iš-ša-ri-i pí-an-zi*]

---

36 MUNUS.LUGAL-*aš* [GUB-*aš*] *e-ku-z*]i [ ]x NINDA.GUR$_4$.RA-*in*

37 *ma-a-an* ^{GIŠ}BANŠUR[(*-az*)] x NIN.DINGIR-x[ ]x NIN.DINGIR-*aš pár-ši*

38 LÚ ^{GIŠ}BA[NŠUR]x NIN.DINGIR-*i e-ẹp-zi*

39 *ta-aš-ša-an* [EGI]R-*pa* ^{GIŠ}BANŠUR-*i da-a-i*

40 *pa-an-ga-u-i kị-iš ša-ri-i pí-an-zi*

---

41 ^{D}UD.SIG$_5$.GA [GU]B-*aš e-ku-zi* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA [

42 ^{GIŠ}BANŠUR-*a*[*z da-*]*ạ-i* NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-š*[*i-ya*]

43 LÚ ^{GIŠ}BANŠUR [NINDA.GUR$_4$.R]A NIN.DINGIR-*i e-ep-zi* [

44 *ta-aš-ša-a*[*n* EGI]R-*pa* ^{GIŠ}BANŠUR-*i da-a-i* [

45 [*pa-a*]*n-ga-u*[*-i ki-i*]*š-ša-ri-i pí-an-z*[*i*]

---

46 [ ]-*aš e-ku-zi* ^{LÚ}SAGI.A-*aš* [

47 [*a-aš*]*-ga-za ú-dạ-i* NIN.DINGIR-*i pa-a-i*

48 [ ]x *na-aš-ta* [^{LÚ}SA]GI.A

49 [ ]x *e-ep-z*[*i* ^{LÚ}S]AGI.A *ma-an-kán*

50 [ ]x *ta-aš-ša-an* [ ] *ạ-ap-pa*

51 *da-a-i*

---

52 [ ] SÌR^{RU} *ta-aš-ša-an-ni-i*[*n-na*

53 [ ] *ta-aš-ša-an-ni-in-na*

54 [*t*]*a-aš-ša-an-ni-in-na*

55 [ ]-*u*

ay.IV

1 DUMU^{MEŠ}.É.GAL GAL x[-*t*]*a-a*[*n-*

2 ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-te-eš-ha-p*[*í*(-) ^{LÚ}GÍR ^{LÚ}*mi-ni-ya-an*]

3 ^{LÚ}*še-e-er-ha-la-aš ar*[*-ta še-er-ha-an har-zi*]

4 *na-pa pu-u-ri-ú-uš a-an-aš-ki-iz-zi* [

5 *A-NA* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in<-tu>-hi-ya-aš še-er hu-ya-an-za* [*ku-iš*$^{?}$]

6 *na-aš e-eš-zi-pát na-at-ta-ša-pa a-ra-a*[*-i*

---

7 *nu nam-ma* NIN.DING[IR]x ^{DUG}TU$_{7}$ *ú-da-i*

8 ˹*na-at*˺ NIN.DINGI[R]x- *pa iz*[-

9 [ ]x-*an*[(-)] *a-pí*[(-)

10 [ ] *šar-ra* [- -]z[*i*]

---

11 [ ]*a-pu-u-uš-pát* [-

12 [ ]x *ta-an* DUMU^{MEŠ}.É.[GAL

13 [ ]x-*zi* $^{LÚ.MEŠ}$*ha-pí-yạ*[

14 [ ]*ha-at-ti-li* SÌ[R^{RU}

15 [(-)] *hu-yạ-ạn-zi*

16 [*ku-iš a*]*r-ta*

17 [(-)]*hu-up-pí-ya-an-z*[*i*]

18 [ ]x-*zi*

19 [ ]x-*pa a-pa ap-pí-an*[*-zi*]

20 [ ]x-*zi*

21 [ ]-*da* DUMU[

22 [ ]x-x-x[

23 [-*z*]*i*

24’ [ ]x

25’ [

26’ [

27’ [

28’ [

29’ [

30’ [

31’ [

32’ [

33’ [

34’ [

35’ [

36” [ ]x-x

37” [

38” [ ] *e-ez-za-zi*

39” [ ] *zi-in-tu*[-*hi*

40” [*h*]*a-wi*$_{pí}$ *a-da-an-z*[*i*] *nam-ma*

41” [(-)]*iš-kán-zi*

42” [ ]NIN.DINGIR-*aš ar-za-na-aš* É-*ri* [*pa-iz-zi*[?]]

43” [ ]$^{\text{MUNUS.MEŠ}}$*zi-in-tu-hi-e-eš*

44” [-*w*]*i*$_{pí}$ *a-da*[ ]-*zi*

45” [

46” [

47” [

KBo 19.163a

x+1 [ ] x x [

2’ [ ] x x *ú-iz*[

3’ [ ]*e-ša* ^{LÚ}SA[GI

4’ [ ]-*a-i* ^{LÚ}SA[GI

5’ [ ]-*še-eš-ta e-ep-z*[*i*

6’ [ ]-*ga-iz-zi na-an*-x[

7’ [-*r*]*u ma-a-an* x[

8’ [ ]x-*tu-hi-aš*

9’ [ ] x x x [

öy.I

x+1 [ ] …

2’ [Tanrı]ça *Inara*’nın [*kiš*]*šuwa*[*la*’sı

3’ [ ] … kapı sürgüsüne [

4’ [kur]ban sunar. Ve [

5’ NIN.DINGIR rahibesi [ ] … [

6’ sa[ki] NIN.DING[IR rahibesi

7’ ve son[ra s]a[ki

8’ [ ] … [

9’ *Hattice*

10’ *Hattice*

11’ *Hattice*

12’ [ ] … dans ederler. [ ] …

13’ [ ] … içki sunar. Kalın ekmek [

14’ [ ] … onu tekrar sunağa koyar.

15’ [ ] NIN.DINGIR rahibesi kalkar. Saray görevlileri (yerlerini) alırlar.

16’ [ve o] binek arabasına oturur. Ona saki

17’ [ ] … verir. [ ] kez sırasıyla kurban sunar.

18’ [NIN.DINGIR rahibesi] *arzana-* evine gider.

19’ [iç od]aya bağırır. Saray görevlileri

20’ *hapi*](*ya*)- adamlarının başı, ik[inci der]ece(den) *hapi*(*ya*)- adamı,

21’ [asa adamı]ı, leopar adamı, Tanrıça *Tetešh*[*api*]’nin rahibi

22’ [*m*]*iniya-* adamı, [han]çer (yutan) a[da]m[!] yer(ler)ini alırlar. *šerhala-* adamı durur. [

23’ [*še*]*rha-*]’yı tutar. Dudakları(nı) devamlı silerler.

24’ [*hap*]*i*(*ya*)- adamlarının hepsi avluda devamlı otururlar.

25’ [ ] … [ ] … tanrılar

26’ [ ] … [ ] …

27’

28’ [*hapi*(*ya*)- [adam]larından

29’ [ ] …

30’ [ ] … gelir.

31’ [ ] … asa adamı

32’ [Tanrıça *Tet*]*ešhapi* gider.

33’

34’

öy.II

x+9 [ ] için … [

10’ [ ] … uzağa [

11’ [ ] … [

12’ [ ] … [

13’

14’ [ ] … [

15’ [ ] … [

16’ [ ] … [

17’ [ ] … [

18’ [ ] … [

19’ [ ] … [

20’ [ ] … [

21’ [ ] … masa [

22’ [ ] … bir masa [

23’ [ ] … [

24’ [ ] asa adamı … [

25’ [ ] … [

26’

27’ … [

28’ i[ç odaya bağırır. Saray görevlileri, *hapi*(*ya*)- adamlarının başı,] *hapi*[(*ya*)- adamı,

29’ ikinci [derecen /asa adamı, leopar adam, Tanrıça] *Tetešhapi*’nin rahibi

30’ hançer (yutan) adam, *m*[*enaya*- adamı <yer(ler)ini alırlar.> *šerhala*- adamı

31’ *šerha*-’yı [tutar. Dudakları(nı) devamlı siler. *zi*]*ntuhi*- kadınları

32’ otururlar. O[nun göz]ü *zintuhi*- kadınlarına

33’ doğru koş[ar durumdadır. O] oturur.

34’ sonra oturur kal[km]az.

35’ koyunlar, boğa[ların] … ki onu keserler.

36’ NIN.DINGIR rahibesi [ ] … altı kase verirler.

37’ eğer i[ç od]aya bağırırsa

38’ üç ka[p yemeği] getirirler. Onları yerleştirirler.

39’ asa adamı ise yağ]lı yemeğini alır. Ve onu

40’ tanrı[nın huzuruna] koyar./alır. Onları herkes için

41’ [bö]lerler.

42’ Güneş Tanrı(ça)sını, Tanrıça *Mezulla*’yı oturur vaziyette içer.

43’ saki ekşi kalın ekmeği kapıdan getirir.

44’ NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Saki NIN.DINGIR rahibesine

45’ kalın ekmeği tutar. Sonra

46’ taşırlar. Onu sakiden

47’ *tuhkanti* alır.

48’ onu kapı sürgüsüne koyar.

49’ sofra adamı masadan iki kalın ekmeği alır.

50’ NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Sofra adamı

51’ iki kalın ekmeği tekrar masaya koyar.

52’ *Zippalanta* kentinin Fırtına tanrısını oturur vaziyette içer.

53’ saki ekşi kalın ekmeği dışardan getirir.

54’ NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Saki <NIN.DINGIR rahibesine>

55’ kalın ekmeği tutar. *tuhkanti*

56’ saki<ye> kalın ekmeği tutar.

57’ [ka]pı sürgüsüne koyar.

---

ay.III

1 [masa]dan alır.

2 [böl]er. Sofra adamı

3 [ ] … tekrar

4 [ ] koyar.

---

5 [ ] Tanrıça *Katahha*'yı ayakta içer.

6 [saki ekşi kalın ekmeğ]i kapıdan getirir.

7 [NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler.] Saki NIN.DINGIR rahibesine

8 k[alın ekmeği tut]ar. Saki yarım kalın ekmeği

9 [üstüne tutar.] Ekmek parçasını

10 [saray görevlisine verir.] Ekmek parçasını ise

11 [*Tawiniya* kentinin] *hapi*(*ya*)- adamlarının baş]ına verir.

12 [yarım kalın ekmeği] şarkıcıya verir. Hepsinin

13 [el]ine verirler.

---

14 [Tanrı LAMMA'yı,] Tanrı *Hapantaliya*'yı oturur vaziyette içer.

15 [saki] ekşi kalın ekmeği kapıdan getirir.

16 NIN.DINGIR rahibe[si onu böl]er. Saki NIN.DINGIR rahibesine

17 kalın ekmeği tutar. Sonra taşır.

18 onu sakiden *tuhkanti* alır.

19 ve onu kapı sürgüsüne koyar.

---

20 Tanrı *ZABABA*'yı, Tanrı *Tundurmiša*'yı ayakta içer.

21 saki ekşi kalın ekmeği büyük kapıdan getirir.

22 NIN.DINGIR onu böler. Saki, NIN.DINGIR rahibesine

23 kalın ekmeği tutar. Yarım kalın ekmeği saki

24 koyar. Yarım kalın ekmeği şarkıcıya verir.

25 Hepsinin eline verirler.

---

26 [s]üpürürler. El yıkama suyunu verirler. Sofra adamı

27 [üç ekşi kalın ekm]eği, GAL kabını sofra adamı sofraya

28 [koyar. Onları] içeriye getirir. NIN.DINGIR rahibesi

29 [onl]arı ma[sa]nın yanına koyar.

---

30 [ ] … verir.

31 Kral [oturarak içer. Sofra] adamı

32 Kalın ekmeği [ ] [masadan alır.]

33 NIN.DINGIR rahibesi böler. x [NIN.]DINGIR rahibesi tutar.

34 onu tek[rar masaya koyar.]

35 hepsi[nin eline verirle]r.

---

36 kraliçe [ayakta] içe[r.] … kalın ekmeği

37 masa [ ] … NIN.DINGIR rahibesi … [ ] … NIN.DINGIR rahibesi onu böler.

38 Sofra a[damı] … NIN.DINGIR rahibesine tutar.

39 onu [tekra]r masaya koyar.

40 hepsinin eline verirler.

---

41 Uğurlu Günü [oturar]ak içer. Sofra adamı kalın ekmeği [

42 masad[an al]ır. NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR onu böl[er.]

43 sofra adamı [kalın ekmeğ]i NIN.DINGIR rahibesine tutar. [

44 on[u tekra]r sofraya koyar. [

45 [hepsi]nin [elleri]ne verirl[er.]

---

46 [ ] … içer. Saki [

47 [kapı]dan getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir.

48 [ ] … Sonra [Sa]ki

49 [ ] … tutar. [Sa]ki ise onu

50 [ ] … ve on[u] tekrar

51 koyar./alır.

---

52 [ ] söylerler. *Hattice*

53 [ ] *Hattice*

54 [*H*]*attice*

55 [ ] …

ay.IV

1 saray görevlileri, başı … [ ] … [

2 Tanrıça *Tetešhap*[*i*'nin rahibi, hançer (yutan) adam, *miniya*- adamı]

3 *šerhala*- adamı ayakta du[rur. *šer*]*ha*['yı$^{?}$ tutar.]

4 dudakları(nı) devamlı siler.

5 *zintuhi*- kadınlarının üzerine doğru koşar durumdadır. [

6 o oturur ve kalkma[z$^{?}$.

---

7 sonra NIN.DINGI[R rahibesi] … tencereyi getirir.

8 onu NIN.DINGI[R rahibesi] … [

9 [ ] … [ ] … [

10 [ ] … [

---

11 [ ] onları [

12 [ ] … onu saray görevli[leri

13 [ ] … *hapi*(*ya*)- adamları [

14 [ ] *Hattice* şarkı söy[lerler.

15 [ ] koşup dolaşırlar.

16 [ayak]ta duran

17 [mü]zik aleti çalarla[r.

18 [ ] …

19 [ ] … bitirir[ler.]

---

20 [ ] ….

21 [ ] … [

22 [ ] … [

23 [ ] …

24’ [ ] …

25’ [

26’ [

27’ [

28’ [

29’ [

30’ [

31’ [

32’ [

33’ [

34’ [

35’ [

36” [ ] …

37” [

38” [ ] yiyip bitirir.

39” [ ] *zintu*[*hi*

40” [ ]... yer[ler.] Sonra

41” [ ] …

42” [ ] NIN.DINGIR rahibesi *arzana*- evine [gider[?]]

43” [ ] *zintuhi*- kadınları

44” [ ] … [ ] …

45” [

46” [

47” [

KBo 19.163a

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … gel[ir.

3’ [ ] oturur. Sak[i

4’ [ ] … sak[i

5’ [ ] … tuta[r.

6’ [ ] … ve onu …[

7’ [ ] … -dığında … [

8’ [ ] …

9’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

öy.I 2’.satır: Metinde okunan işaretlere göre -*iš*]-*šu-wa* olan bu kelime, KBo 21.100 öy.5 ile HFAC 60 1.satıra göre *kiššuwalaš* olarak tamamlanabilir. Puhvel, KUŠ determinatifiyle yazılan bu kelimenin anlamsal olarak ^{KUŠ}*kurša*- ya da ^{SÍG}*eš*(*ša*)*ri*-[514]’den veya *keš*-/*kiš*(*š*)-/*kišai*[515]-’den türetildiğini düşünmekte ve Luvicede de ⸜*kīša*(*i*)-’nin “taramak” anlamına gelen bir fiil olduğunu belirtmektedir[516]. Kronasser, Kültepe ve Nuzi

[514] ^{SÍG}*eš*(*ša*)*ri*-: koyun postu, yün. Bkz. HEG (A-K), s.116 vd.; HW^2 (II), 124; HW, s.44; A. Ünal, 2007, s.118a.

[515] *keš*-/*kiš*(*š*)-/*kišai*-: taramak. Bkz. HED (K), s.1157vd.; HW, s.111; A. Ünal, 2007, s.349a.

[516] H. C. Melchert, 1993, s.104.

adlarında bulunmayan -*wala*- ekinin Luvi kökenli olabileceğini belirtmektedir[517]. Luvicede bu ek ile şu kelimeler bulunmaktadır: (sıfat olarak) *ādduwāl*(-*i*), kötü, fena, (isim olarak) *adduwalahit*-, "kötülük, fenalık", *huitwalāhit*- "hayat, yaşam", *k*(*u*)*walanalli*(*ya*)- "asker, ordu", *k*(*u*)*wali*-/*ku*(*wa*)*lai*- "dönmek", *ši*(*h*)*wal*- "ufak hançer", *walantalli*(*ya*)-/*ulantalli*(*ya*)- "ölümlü", *warwalan*- "tohum, soy"[518]. Ancak *kiššuwalaš* ile ilgili herhangi bir bilginin Luvice kaynaklarda bulunmadığı bilinmektedir.

öy.I 12'.satır: *taru*-/*tarwai*- "dans etmek, tepinmek" anlamındaki bu fiilin Prs.Sg.3 çekimi, *ta-ru-zi* olarak bilinse de metniminzde bu fiilin Prs.Pl.3 çekimi *ta-ru-an-zi* karşımıza çıkmaktadır[519].

öy.I 28'.satır: ^{LÚ}*hapi*(*y*)*a*-, sadece bu metinde Pl.Ablatif ($^{LÚ.MEŠ}$*ha-pí-ya-ša-az*) formda geçmektedir.

öy.II 29'.satır: Bu satırdaki tamamlama CHD (P) ,s.188b'ye göre *ta-an* [*pé-e-da-aš* / LÚ ^{GIŠ}GIDRU-*an* ^{LÚ}*pár-aš-na-an* ^{LÚ}SANGA ^{D}]*Te-te-eš-ha-pí*" olarak verilmiştir. Bu tamamlama, büyük ihtimalle aynı metnin öy.I 21'.satırına göre yapılmıştır. Eğer bu tamamlama doğruysa, asa adamının ikinci derecede olduğunu söyleyebiliriz.

öy.II 34'.satır: *natta* ve -(*k*)*ku* olarak analiz ettiğimiz "*na-at-ta-ku-w*[*a-aš-a*"daki *natta* "değil, asla, hayır", -(*k*)*ku* ise "şimdi, ve, bile" ya da -(*k*)*ku* … -(*k*)*ku* "hem hem de, ya ya da" anlamlarına gelmektedir. -(*k*)*ku* partikeli, Eski Hititçedeki *takku* gibi bir görevdedir. -(*k*)*ku* partikeli, hem parataksis (aralarında bağlaç olmayan yan yana sıralanmış cümle/kelime düzeni) hem de hipotaksi (yan tümce ile söz öbeklerinin birbiri altında sıralanması. Hipotaksi yapısında zamir ve bağlaçlar ana cümleyi birbirine bağlar) olarak kullanılmaktadır. Bu partikel, genellikle postvokal olarak görünürken postkonsonant'ta ise /-*k*/ olarak karşımıza çıkmaktadır[520].

---

[517] H. Kronasser, 1962-1966, s.174.

[518] Örnekte verilen Luvice kelimeler için bkz. H. C. Melchert, 1993, s.41vd.; 43, 84, 114, 194, 251, 261.

[519] A. Ünal, 2007, s.702; HEG (T-D/III), s.235 vd.

[520] HED (K), s.203 vd.; HEG (N), s.284 vd.

öy.II 40'.satır: Satırın baş kısmındaki kırık yerler metnin anlamsal gidişatına göre, DINGIR^{LIM}-*n*[*i*$^{?}$ *pí-ra-an*$^{?}$] şeklinde tamamlanabilir.

öy.II 41'.satır: Kesin olmamakla birlikte bu satır, [*šar*$^{?}$*-r*]*a-an-zi* olarak tamamlanabilir.

10. 4. KBo 20.46

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2002a), s.239, öy. 9' vd. için bkz. D. Yoshida, (1996), s.134.

KBo 20.46

ay.IV

x+1 [ ] x

2'

3'[^{D}LAMMA ^{D}*Ha-pa-an-t*]*a-li-ya-an* TUŠ-*aš*

4' [*e-ku-zi*]x ^{NINDA}*ta-kar-mu-un pár-ši-ya*

5' [^{D}*ZA.BA$_4$.BA$_4$* ^{D}*Tu-u-un-du*]*r-mi-ša-an* GUB-*aš*

6' [NIND]A.GUR$_4$.RA *EM-ṢA ŠA* I *UP-NI pár-ši-ya*

7' [*-a*]*n-zi nu-za-kán* NIN.DINGIR-*aš*

8'[NIN]DA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA ku-iš-ša ŠA* I *UP-NI*

9' [*t*]*a-pu-uš-za* ^{GIŠ}*ki-iš-du-un-na-az da-a-i*

10' [$^{LÚ.MEŠ}$NAR ^{URU}*K*]*a-ni-iš* SÌR^{RU}

11' [^{GIŠ}*ki-iš-d*]*u-un-ni da-a-i*

12' [*š*]*a-ra-a A-NA* NIN.DINGIR

13' [ ]*ẹ-ša-ri* NINDA.GUR$_4$.RA$^{HI.A}$*-ma-kán*

14' [^{L}]^{Ú}SAGI-*aš-ša da-an-z*[*i*

15’]x *pa-ra-a* x

16’]x x[-$^{?}$

ay.IV

x+1 [ ] …

2’

3’ [Tanrı LAMMA’yı, Tanrı *Hapant*]*aliya*’yı oturur vaziyette

4’ [içer.] … *takarmu* ekmeğini böler.

5’ [Tanrı *ZA.BA$_4$.BA$_4$*’yı, Tanrı *Tundu*]*rmiša*’yı ayakta

6’ [bir avuç dolusu (ölçüsünde) ek]şi kalın ekmeği böler.

7’ [ ] … ve NIN.DINGIR rahibesi onu

8’ [ekş]i kalın ekmek bir avuç dolusu (ölçüsündeki) her biri

9’ [ta]bağın yanından alır.

10’ [Kanešli şarkı]cılar şarkı söylerler.

11’ [taba]ğa koyar.

12’ [yuk]arı NIN.DINGIR rahibesine

13’ [ ] oturur. Kalın ekmekleri ise

14’ […. ve] saki koyarlar.

15’] … öne doğru

16’] …

Filolojik Yorumlar:

ay.IV 3’-5’.satırlar: Kültepe metinlerinde de geçen tanrı *Hapantaliya*, *Zuwi* ritüelinde (bkz. KUB 12.63+) “Irmak Tanrısı” olarak geçmektedir. Bu tanrıçanın kült şehri, *Kizzuwatna* bölgesinde bulunan *Hattarina* kentidir. *purulli*(*ya*)-, AN.TAH.ŠUM^{SAR},

KI.LAM bayramında yer alan bu tanrıça *Inara*, *Karzi*, LAMMA ve LAMMA ^{URU}*Hatti* ile geçmektedir. Hatti kültünde yer alan bu tanrıça, Kültepe metinlerinde teofor isimle geçmektedir[521]. Luvi panteonunda da yer alan bu tanrıçanın adının Luvicede koyun anlamına gelen *hāwa/ī* kelimesinden türetildiği düşünülmektedir[522].

ay.IV 4'. satır: Bu satır diğer metinlerdeki TUŠ-*aš e-ku-zi* geçişlerine göre, *e-ku-zi* olarak tamamlanabilir.

ay.IV 9'.satır: ^{GIŠ}*kišdu-* (*kištu-*, *keštu-*; Akadça *GANNUM*) "tabak, sepet, raf, ayaklık, ekmek sepeti" anlamındadır. Bazen determinatifsiz olarak geçen bu kelime, bazen ^{NINDA}*kištu*(*n*) - (ekmek sepeti) şeklinde de geçmektedir[523].

10. 5. KBo 20.79+KBo 38.37

Duplikatler/Paraleller: KBo 20.79+KBo 38.37 5'-9' // KBo 37.58 2'-8'

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Nakamura, (2007), s.533-535.

9'-10'.satırlarda NIN.DINGIR rahibesinin gerçekleştirdiği dans eyleminin ritüelin bir parçası olarak tasvir edilmesi oldukça ilgi çekicidir. NIN.DINGIR rahibesinin dansından sonra *hapiya-* adamlarının da dans etmesi metni ilginç kılan unsurlar arasında yer almaktadır.

[521] OHP (1-2), s.88 vd.

[522] M. Hutter, 2011, s.204-205.

[523] HED (K), s.199; HEG (A-K), s.594; A. Ünal, 2007, s.350b. Sözlüklerde geçen metin yerlerine ek olarak KBo 59.100 ay.$^{?}$ 5' ^{GIŠ}*ki-iš-du-un* ve KBo 64.86 5' ^{GIŠ}*ki-iš-du-*$^{\lceil}$*un*$^{\rceil}$ verilmelidir.

KBo 20.79+KBo 38.37

x+1 [LÚ*še*]-*er-ha-la-aš*[

2’ [*h*]ˈ*ar-kán*ˈ-*zi na*[-

3’ [ ]-*an-zi na-*<*aš*>-*ša-an*[ ]x-*da*-x[

4’ [ ]*a-ru-*ˈ*wa-iz-*ˈ*zi na-aš e-ša* [ ] [

5’ [D*T*]*e-te-eš-ha-wi*$_{pí}$-*in an-da ú-da-i* LÚGÍR [LÚ*še-er-ha-la-aš* x[

6’ [UGULA/GAL LÚ.]MEŠ*ha-a-pí-iš an-da ú-wa-te-ez-zi nu t*[*ar*]-*ku-an-zi nu* L[Ú?

7’ [ ]*el hal-za-i nu* LÚ.MEŠ*ha-a-pí-e-eš ar-ha pár-k*[*á*]*n-zi nu* MUNUS.MEŠ*zi-i*[*n-tu-hi-e-eš*]

8’ [SÌR]*RU zi-i-ú-i-ya-ra zi-i-ú-i-ya-ra ta-aš*[-*t*]*e-i-mu* [

9’ [*na-p*]*a* NIN.DINGIR-*aš a-ra-a-i nu tar-ku-zi du-wa-a-an ú-e-eh-zi du-w*[*a-a-an*]

10’ [*ú-e-*]*eh-zi ta-an* DUMUMEŠ É.GAL *ap-pa-an-*[*z*]*i na-aš e-ša* /D[UMU.É.GAL]

G[IŠ*hu-lu-ga-an-ni-ya*

11’ [LÚ.MEŠ*h*]*a-a-pí-ya-aš pé-ra-an hu-wa-a-i nu* [I-*a*]*n-ki tar-ku-an-z*[*i*]

12’ [ ]*el hal-za-a-i nu* LÚ.MEŠ*ha-a-pí-e*[-*eš*] *wa-i-e*-x[

13’ [NIN.DINGIR-*i ki-iš-š*]*a-ra-aš wa-a-tar pí-an-zi* LÚMEŠ GIŠ[BANŠUR

14’ [ ]x-*an la-ap-pí-na-an ti-an-zi* N[IN.DINGIR

15’ [*la-ap-p*]*a-nu-an da-a-i nu-uš-ša-an* x[

16’ [ ]x *da-a-i na-at* ˈGAL LÚ¬.M[EŠ

17’ [ ]*ti-an-zi* LÚMU[HALDIM

x+1 [*še*]*rhala*-adamı [

2’ [t]utarlar. … [

3’ [ ] … Ve onu [ ] … [

4’ [ ] reverans yapar. O oturur. [ ] [

5’ [Tanrıça *T*]*eteshapi*’yi içeriye getirir. Hançer (yutan) adam, *šerhala*-adamı … [

6’ [*hapi*(*ya*)-adamları]nın başını içeriye getirir. D[ans] ederler. Ad[am?

7’ [ ] … bağırır. *hapi*(*ya*)-adamları ayağa kalk[a]rlar. *zintuhi*- ka[dınları]

8’ [şarkı söyler]ler. z*iwiyara* z*iwiyara taštemu* [

9’ [ve] NIN.DINGIR rahibesi kalkar. Dans eder. Bir oraya döner. Bir or[aya]

10’ [dön]er. Saray görevlileri (oraya) geçerler. O oturur. S[aray muhafızı] bin[ek arabasına

11’ [*ha*]*pi*(*ya*)-adamları önden gider. [Bir k]ez dans eder[ler].

12’ [ ] … bağırır. *hapi*(*ya*)-adaml[arı] … [

13’ [NIN.DINGIR rahibesinin el]in suyunu verirler. Sofra adam[ları

14’ [ ] … *lappina*’yı koyarlar. N[IN.DINGIR rahibesi

15’[ateşe ver]mek için alır. Ve … [

16’ [ ] … alır. [-ler/-ların başı

17’ [ ] koyarlar. Aş[çı

Filolojik Yorumlar:

1’.satır: *šerhala*- adamı, sadece tanrıça *Teteshapi* kültüyle ilgili metinlerde bir kült görevlisi olarak karşımıza çıkmaktadır. KBo 21.95 numaralı metinde ise bu görevli *šerha*-’dan sorumludur.

8’.satır: *zi-i-ú-i-ya-ra*, metinlerde *zi=u*(=)*yara* ya da *ti=u=iyara* olarak geçmektedir[524].

13’.satır: Bu satırın kırık kısmı, KBo 21.90 öy.8’e göre “LÚ$^{MEŠ\ GIŠ}$BANŠUR” şeklinde tamamlanabilir.

16’.satır: Nakamura, metnin kırık kısmını ˹KÙ.BABBAR˺?[olarak tamamlamıştır. Ancak, metne dikkatlice baktığımızda, işaretin KÙ (𒆠) değil, GAL (𒃲) olduğu

[524] O. Soysal, 2004, s.951.

görülmektedir. Böylece bu satırı ˹GAL LÚ˺.M[EŠ olarak tamamlamak daha doğru görülmektedir[525].

10. 6. KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279

Duplikatler/Paraleller: KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 25'-32' // KBo 21.91 2'-12'; KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 24'-25'// KBo 21.103 23'-24'

Tarihlendirme: Orta Hitit?

Metin Hakkında Bilgiler: sol sütun 6'.satır için bkz. HW^2 (III/1), s.229a; sol sütun 7'.satır için bkz. HED (A-E-I), s.95, sol sütun 8'.satır için bkz. HW^2 (I), s.89a; sol sütun 8'-9'.satırlar için bkz. CHD (Š1), s. 160b, HEG (S1), s.812; sol sütun 11'.satır için bkz. HW^2 (II), s.107a; sol sütun 10'-13'.satırlar için bkz. CHD (Š1) s.55, M. Vitti, (1984), s.149; sol sütun 11'-12'.satırlar için bkz. HEG (S1), s.741; sol sütun 15'.satır için bkz. HW^2 (III/1), s.229a; sol sütun 31'-32'.satırlar için bkz. W. Waal, (2015), s.514, transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2004c), s.342; sağ sütun x+1-14'.satırlar için bkz. A. Taggar-Cohen, (2006a), s.354; sağ sütun 11'.satır için bkz. HW2 (I) 202b.

Bu metinde NIN.DINGIR rahibesi, rahipler ve *šiwanzanna*- kadınları ile kült sahnesinde yerini almaktadır. Muhtemelen NIN.DINGIR rahibesine tanrı *Šiuna*'nın tapınağına girerken rahipler, *šiwanzanna*- kadınları, asa adamları ve *hapiya*- adamları eşlik etmektedir[526].

[525] M. Nakamura, 2007, s.534.

[526] A. Taggar Cohen, 2006a, s.355.

KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279

sol sütun

x+1 [ ]x

2’ [ ]x-*zi nu*

3’ [ ]*pé-da ú-wa*-x[

4’ [ ]x-*kán-zi na*-x[

5’ [ ]x-*wa-a-an-na ú-ę*[-

6’ [ ] LÚ GIŠGIDRU LÚ.MEŠ*ha-a*[-*pí-iš*

7’ [LUGAL MUNUS.LUGAL] *ta-pa ap-pí-an-z*[*i*

8’ [ ]*ši-ú-na-aš a-ni-ya-at-t*[*a*

9’ [*zi-in-tu-hi*]-*e-ša* DUMUMEŠ.É.GAL *ki-iš-ša-a*[*n*

10’ [GIŠBANŠU]RHI.A *ti-an-zi nu-uš-ša-a*[*n*

11’ [ ]x-*ta ša-ak-ku-nu-an la-ap-p*[*í-na-an*SAR NINDA.KU$_7$]

12’ [*nu*] LÚ GIŠGIDRU 1/2 NINDA.KU$_7$ *ša-ak-ku-n*[*u*!?-*an kar-ap-zi*]

13’ [LÚMEŠ GIŠBANŠUR] *ša-ak-ku-nu-an* ŠU.KIŠSAR x [

14’ [DUMU]MEŠ.É.GAL GAL LÚ.MEŠ*ha-a-pí-ya* LÚ.M[EŠ

15’ [LÚ*pár-aš-ša-na-a*]*n* LÚSANGA D*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$* D*Te-t*[*e-eš-ha-pí*

16’ [*zi-in-*]*tu-hi-e-ša ka-ru-ú* x[

17’ [ ]

18’ [*a*]*n-dur-za a-ša-an-zi* [

19’ [ ]x TUŠ-*aš e-ku-zi* LÚSAGI NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢÚ* [

20’ [-]*wa*/*ši pár-ši-ya* LÚSAGI NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi* [

21’ [ ]-*zi na-aš-ša-an* GIŠ*ha-at-tal-wa-aš* GIŠ-*i da-a*[-*i*

22’ [GI]ŠBANŠUR-*az da-a*-i NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-y*[*a*]

23’ [G]IŠBANŠUR-*i da-a-i*

24’ [ ] x *ir-ha-a-iz-zi ta-kán* GIŠBANŠURHI.A *ar-ha e*[(*š-hu-wa-i*)]

25’ [(*na-aš-t*)]*a* ^{GIŠ}BANŠUR$^{HI.A}$ *pa-ra-a ša-an-na-pí-la ú-d*[(*a-i*)]

26’ [-]*i na-aš-ta* NIN.DINGIR-*aš pa-ra-a ú-iz-zi*

27’ [^{GIŠ}*hu-lu-ga-a*]*n-ni-ya e-ša nu* I-*ŠU* [(*ir-ha-a-iz-zi*)]

28’ [(*na-aš* ^{É}*ar-za-na*)] *pa-iz-zi* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-i*[*n-tu-hi-eš*

29’ [ ]-*wa*/*ši an-da hi-lam*-[*na*(-)

30’ [ ]-*zi* ˹*ne* EGIR˺-x[

31’ [*t*]*a*-˹*a-an*˺ *pé-e-da-an te-ri-ya-an* [*pé-e-da-an*]

32’ [*ha-an-da-an-te*] *-eš*

sağ sütun

x+1 [$^{LÚ.MEŠ}$]*ha-a-p*[*í-eš*

2’ [^{LÚ}*š*]*e-er-ha-la-a*[*š*

3’ [^{D}]*Ši-ú-na-aš* ^{LÚ}ALA[M.ZU$_9$

4’ *nu* NIN.DINGIR-*i hal-zi-y*[*a*

5’ ^{GIŠ}*za-ah-ti-in an-da* x[

6’ XIV ^{GIŠ}*kur-ši an-da-an* x[

7’ *na-aš* ^{D}Š*i-ú-ni hi-in-qa*-[

8’ *ma-a-an* NIN.DINGIR-*aš an-da* x[

9’ $^{LÚ.MEŠ}$SANGA $^{MUNUS.MEŠ}$*ši-wa-an-za-an*[*-na*

10’ ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-te-eš-ha-wa$_{pí}$-i*[*n*

11’ *na-aš kat-ti-iš-ši ar-t*[*a-ri*

12’ LÚ ^{GIŠ}GIDRU $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-i*[*š*

13’ LÚ ^{GIŠ}GIDRU *ha-a-p*[*í-iš*

14’ [ ]x x-x[

sol sütun

x+1 [ ] …

2’ [ ] … ve

3’ [ ] taşı! … [

4’ [ ] … [

5’ [ ] … [

6’ [ ] asa adamı, *hapi*(*ya*)-adaml[arı

7’ [kral ve kraliçe] bitirirl[er.

8’ [ ]tanrının kıyafeti[(ve) takıları

9’ [*zintuhi*-] kadınları ve saray görevlileri şöyl[e

10’ [masa]lara yerleştirirler. Ve [

11’ [ ] …. *šakkunuwa* bitkisini, *lapp*[*ina* bitkisini, tatlı ekmek]

12’ [ve] asa adam yarım tatlı ekmeği, *šakkun*[*uwa* bitkisini kaldırır.]

13’ [sofra adamları] *šakkunuwa* bitkisini, ŠU.KIŠ bitkisini … [

14’ [saray mu]hafızları, *hapi*(*ya*)- adamları, -l[er/-lar

15’ [leopar ad]am tanrıça *Teteshapi*’nin rahibi, Tanrıça *Tet*[*eshapi*

16’ [*zin*]*tuhi*- kadınları ise eskiden … [

17’ [ ]

18’ [iç]eride otururlar. [

19’ [ ] … oturur vaziyette içer. Saki ekşi kalın ekmeği [

20’ [ ]… böler. Saki kalın ekmeği tutar. [

21’ [ ] … ve kapı sürgüsüne koy[ar.

22’ [ma]sadan alır. NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böl[er.]

23’ [ma]saya koyar.

24’ [ ] … sırasıyla kurban sunar. Ve masaları tamamen bo[şaltır.]

25’ [(Sonr)]a masaları dışarı boş (olarak) getir[ir.]

26’ [ ] … sonra NIN.DINGIR rahibesi öne doğru gelir.

27’ [binek araba]sına oturur. Bir kez [(sırasıyla kurban sunar.)]

28’ [(ve o [*arzana*- evine)] gider. *zi*[*ntuhi*- kadınları

29’ [ ] … kapı yapısı’nın içine

30’ [ ] sonra … [

31’ [ik]inci derece, üçüncü [derece]

32’ [ ] …

sağ sütun

x+1 [*hap*]*i*(*ya*)- adamla[rı

2’ [*še*]*rhal*[*a*- adamları

3’ [Tanrı] *Šiuna*, soy[tarı

4’ ve NIN.DINGIR rahibesi bağ[ırır.

5’ *zahti*’yi içeri … [

6’ on dört *kurša*’nın içine/içinde … [

7’ ve o tanrı *Šiuna*’ya … [

8’ NIN.DINGIR rahibesi içeri -dığında … [

9’ rahipler, *šiwanzan*[*na*- kadınları

10’ Tanrıça *Tetešhapi*’[nin rahibi

11’ onun yanında ayakta du[rur.

12’ asa adamı, *hapi*[(*ya*)-adamları

13’ asa adamı, *hapi*[(*ya*)-(adamı/adamları)

14’ [ ] … … [

Filolojik Yorumlar:

sol sütun 3'.satır: "Alıp götürmek, bir yere taşımak, alıp uzaklaştırmak" anlamındaki *peda-/pida-*[527], bu satırda Imp.Sg.2 çekimlidir. *pé-da*, metnimiz dışında KBo 13.131 ay.12'de geçmektedir.

sol sütun 8'.satır: Apellatif (cins isim) olarak çıkan ^{D}*Šiu-*, tanrı anlamına gelen ideogram DINGIR ile hem de fonetik okunuşu *šiu-* olan Hititçe kelimenin birleşmesinden oluşmaktadır. Determinatifle metinlerde geçen *šiu-* yazımı, Hititçenin eski diline ait bir özelliğini göstermektedir[528]. *aniyatta* ise genellikle seramoni kıyafetlerini betimlemek için kullanılan bir kelimedir. Bu kelime, kült metinlerinde geçen "çalışmak, icra etmek, kutlamak" gibi anlamlara sahip *aniya-* fiilinden türetilmiştir[529]. Kral tapınakta düzenlenen ritüele katılmadan önce, kralın *aniyatta*'yı nasıl giydiğine dair bazı anlatımlar mevcuttur. Kral, öncelikle iç odaya gitmekte, ritüel kıyafet ile takılarını takmakta, daha sonra ona kraliyet nişanesi olan mızrak ve lituus'u almaktadır. Bu anlatımların hiçbiri, "tanrının kıyafeti" tanımını içermemektedir. Ancak, *Nerik* kentinin kültünü içeren bir metinde "tanrının elbisesi/giysisi" (TÚG DINGIR^{LIM}) anlatımı mevcuttur. Bu metin, KUB 58.33'tür ve kralın tanrının kıyafetlerini giydiği detaylı bir şekilde anlatılmaktadır[530]. Tanrıça *Tetešhapi* metinlerinde, tanrının kıyafetinin-takılarının (DINGIR^{LIM}*-aš aniyatta*, *šiunaš aniyatta*) NIN.DINGIR tarafından giyildiği ve böylece NIN.DINGIR'in kraliyet statüsünde olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

---

[527] A. Ünal, 2007, s.539a vd.

[528] ^{D}*Ši-ú-na-aš*, Orta Hitit=KBo 21.90 12' (Duplikat, Yeni Hitit=KBo 21.103+ ay.20: DINGIR^{LIM}*-aš*); ^{D}*Ši-i-ú-ni*, Orta Hitit=KBo 21.90 47' (Duplikat, Yeni Hitit=KBo 21.103+ ay.22: DINGIR^{LIM}*-ni*); ^{D}*Ši-ú*-x[- Orta Hitit=KBo 17.32 öy.14' krş. III 12; ^{D}*Ši-ú-na-aš*, KBo 17.30 II 7 krş. III 12; ^{D}*Ši-ú-na-an*, Yeni Hitit=KUB 41.23 II 20'krş. II 18'; ^{D}*Ši-ú-na-aš*, Yeni Hitit=KBo 20.84, 3'. F. Starke, 1979, s.55.

[529] A. Ünal, 2016a, s.30b.

[530] A. Taggar-Cohen, 2006a, s.423 dn.1139.

sol sütun 11'.satır: Anlamı bilinmeyen sıfat ya da isim olduğu düşünülen *šakkunuwa*-kelimesi, sadece tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinde geçmektedir[531]. Bu kelime, common genus formdaki NINDA.KU$_7$ ve *lappina*- ile geçtiğinden *šakkunuwa*-'nın olasılıkla partizip ya da adjektive değildir[532].

lappina-$^{(SAR)}$ "bir bahçe bitkisi, ısırgan otu? veya (kandil) fitili?" anlamına gelen bu kelime, bitki olarak KBo 10.47 III 13-15'te, cenaze ritüellerinde "fitil" olarak KUB 39.7 II 20'de ve aynı zamanda yer adı olarak ise KBo 13.237 ay.5'te geçmektedir. Bu kelime, soru işaretli olarak ŠU.KIŠ $^{(SAR)}$ ile eşitlenmek istenmektedir. Etimolojik olarak bu kelimenin, *-ana, -e/ina-* sonekleriyle genişletilerek *lap-* "kızmak, yanmak, alevlenmek, ısınmak" ve *lapnu-* "ateşe vermek, ateşlemek, yakmak, tutuşturmak" fiillerinden türetildiği belirtilmiştir. Bo 5230 12.satırda, "^{DUG}*ša-ša-nu-uš la-ap-pí-na-an-zi*" ifadesindeki $^{(DUG)}$*šašanna*- "lamba, kandil", bu kelimenin kandil fitili olabileceğine kanıt sağlamaktadır. Hoffner ise bu kelimeyi, sebze başlığı altında vermiştir[533]. Ancak, KUB 27.16 I 9.satırda ise "^{GIŠ}IN.BI$^{HI.A}$ *la-a-ap-pí-ya-an*" ifadesinde meyve anlamındaki ^{GIŠ}*IN-BU* ile geçişi *lappina*-$^{(SAR)}$'ın belki de meyve başlığı altında da ele alınabilineceğine bir kanıt sağlayabilir.

sol sütun 24'.satır: "yapmak, icra etmek" anlamındaki *iya*-'nın, iteratif-duratif hali olan *ešša-/išša-*, bu satırda "*ešhuwai*" şeklinde tamamlanmıştır. Bu fiilin Prs.Sg.3'teki diğer formları, "*ēššai, ēššāi, īššai, iššai, iššāi, ēššešzi*'dir. *ešša-/išša-* fiiline benzer örnekler arasında *halzai-/halzešša-*, *warrai-/warrešša-* yer almaktadır[534]. Ancak, *halzešša*-'nın Prs.Sg.3 çekimi *halziššai* iken *warrešša*-'nın Prs.Sg.3 çekimi ne yazık ki

[531] KBo 20.96 11, 13; KBo 21.106 öy.3; KBo 21.90 öy.9; KBo 21.104 III 5.

[532] F. P. Daddi, 1998, s.307-309; CHD (Š1), s.79; HEG (S1), s.740 vd; A. Ünal, 2016a, s.445b.

[533] A. Ünal, 2016a, s.316b; CHD (L-N), s.45a; HEG (L-N), s.42-43; C.-G. von Brandenstein, 1939, s.71 vd.; H.A. Hoffner, 1967, s.92; H. Ertem, 1974, s.48; M. Vitti, 1984, s. 149-150.

[534] HED (A-E-I), s.301, 305.

bilinmemektedir[535]. Görüldüğü üzere, *ešša-*/*išša-* ve *halzešša-*'nın Prs.Sg.3 çekimleri birbirlerine benzemektedir. Bu satırdaki *ešhuwai* yazımı, KBo 25.155+ ay.23'te "*išhuwai*" şeklinde geçmektedir[536]. Söz konusu fiilin, zaman ve şahıs çekimleri arasında yer almayan bu formu belki de bir kâtip hatası olarak düşünülebilir.

sol sütun 25'.satır: *na-aš-ta* tamamlaması, duplikat metinler KBo 21.91 2' ile KBo 21.103 ay.23-24'ten tamamlanmıştır[537].

sol sütun 27'-28'.satır: "*ir-ha-a-iz-zi*" ve "*na-aš* ^{É}*ar-za-na*" tamamlamaları, duplikat metin KBo 21.103 ay. 26'dan yapılmıştır[538].

sol sütun 31'.satır: Sayı zarfı *dān*'ın (Hurrice *šinzi*), "ikinci" veya "ikinci kez" mi olarak kullanılacağına karar vermek oldukça güçtür[539]. Ancak KUB 32.123 ay.III 5'te geçen "*ha-an-te-ez-zi* UD-*ti*/ *ta-a* UD-*ti*" ifadelerinde görüldüğü üzere, *tā*'nın burada ikinci anlamında olduğu açıktır[540]. Rakam II'nin, *dā*(*n*) kelimesiyle etimolojik olarak ilişkili formlarına baktığımızda ne yazık ki kesin bir sonuca varılamamaktadır[541].

sağ sütun 5'.satır: Benveniste'ye göre, bu kelime, muhtemelen Hurrice kökenlidir[542]. *zahurti*-'nin Akadça karşılığı ise *MUSĀBU*'dur[543]. Laroche, bu kelimeyi "üzerine oturulan bir nesne[544]", HW ve Alp ise "müzik enstrümanı" olarak yorumlamışlardır[545]. Kelimenin çekimleri Sg. Nom.-Akk. n. *zahurti*, Sg. Akk. c. *zahurtin*, Sg. Gen. *zahurtiyaš*, Sg. Dat.-Lok. *zahurtiya* ve *zahurti*, Pl. Akk. c. *zahurtiuš*'tur. Ancak, bu satırda bu

---

[535] A. Ünal, 2016a, s. 146b; 583b.

[536] Bkz. KBo 25.155+KBo 24.98+KBo 21.103+KUB 32.83 ay.23' [*A-NA* ^{G}]^{IŠ}BANŠUR$^{HI.A}$ *ar-ha iš-hu-wa-a-i* ^{GIŠ}BANŠUR$^{HI.A}$-*kán* [24' [*pa-ra-a š*]*a-an-na-pí-li ú-da-i*. HEG (S1), s.812a; CHD (Š1), s.160b.

[537] Bkz. CHD (Š1), s.160b.

[538] Bkz. HW^{2} (I), s. 363b.

[539] KUB 17.28 ay.III 50; KBo 24 I öy.9'; KBo 32.14 II 37 vd.

[540] Krş. KUB 32.123 öy.II 43, *ha-an-te-ez-zi* UD-*ti* … 44 *I-NA* UD II^{KAM}-*ma*.

[541] HEG (T-D/I), s.89 vd.

[542] E. Benveniste, 1954, s.33.

[543] HEG (W-Z/IV), s.616; A. M. Polvani, 1988, s.214.

[544] E. Laroche, 1965, s.85.

[545] HW, s.258; S. Alp, 1940, s.31.

kelimenin çekimi, ^{GIŠ}*zahtin*'dir. Diğer çekimlerde kelimenin ortak kısımları *zahurti-* iken, bu çekimde *har*/*hur* hecesinin yokluğuyla oluşturulmuş *zahti-* yazımı bu metinde karşımıza çıkmaktadır. Bu konuyla ilgili HEG (W-Z/IV) s. 616, kelimenin içindeki HAR/HUR karakterinin belirsizliği aslında kelimenin kök hecesini muallakta bıraktığıyla ilgili bir yoruma sahiptir[546].

sağ sütun 6.'satır: Genellikle KUŠ determinatifiyle geçen "cilt, post, hayvan derisi, av çantası, kutsal deri, çanta" anlamlarındaki *kurša-*[547], GIŠ determinatifiyle KBo 20.4 IV 6 (^{GIŠ}*kurša* [-), KUB 39.71 I 15, 3 (^{GIŠ}*kuršiš*), KUB 39.71 IV 31 (^{GIŠ}*kuršin*)'de geçmektedir. AN.TAH.ŠUM^{SAR}, KI.LAM, *nuntarriyašha*, *purulli*(*ya*)-, EZEN.ITU, NIN.DINGIR, *Zippalanda* Kenti Fırtına Tanrısı için düzenlenen bayramlarda ^{KUŠ}*kurša-* öne çıkarken, *Tetešhapi* bayramında ise tablet veya tabak anlamındaki ^{GIŠ}*kurša-*'nın varlığı dikkat çekmektedir. Metnin geri kalanı kırık olduğu için ^{GIŠ}*kurša-*'nın içinde ne olduğuna dair bir bilgi edinememekteyiz.

sağ sütun 9.'satır: Bir tür rahibe olan $^{MUNUS.MEŠ}$*šiwanzanni-* ya da ^{MUNUS}AMA.DINGIR, "tanrı anası" anlamına gelmektedir. Doğurganlık ile ilişkilendirilen bu rahibe tanrıçalarla birlikte anılmaktadır. Ritüeller boyunca kral ve prensin yanında, önünde veya arkasında yürüyen ^{MUNUS}AMA.DINGIR, Hitit rahibeler sınıfındaki en yüksek mevkiinde bulunan bir görevlidir. Bu rahibe, Boğazköy'de ele geçen Hitit çiviyazılı metinler dışında geçmemektedir[548].

---

[546] HEG (W-Z/IV), s.616.

[547] HED (K), s.270vd.; HEG (A-K), s.654 vd.; H. Otten, 1959, s.351-361; H. G. Güterbock, 1964, s.64-67; M. Popko, 1975, s.65-70; M. Popko, 1978, s.17; S. Alp, 1983, s.98-99; I. Singer, 1984, s.149; A. Ünal, 2007, s.371a. Bunların dışında halı, örtü, kalkan, gibi anlamları da bulunmaktadır. HW, s.118.

[548] M. Darga, 1976, s.73 vd.

10. 7. KBo 21.90 (394/c+483/c)

Duplikatler/Paraleller: KBo 21.90 ay.39'-54' // KUB 32.83+ ay.12'-31'; KBo 21.90 öy.18'-21' // KBo 25.48 ay.III 4'-10'; KBo 21.90 öy. 7'-14' // KBo 31.195 öy.II 3'-11'

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: öy.3.satır için bkz. HED (L), s.64; öy.4'.satır için bkz. HW^2 (I), s.282b; öy. 7'.satır için bkz. HW^2 (I) s.442a; öy. 8'-9'. satırlar için bkz. CHD (Š1) - s.79a; öy. 13'.satır için bkz. P. Dardano, (2006), s.110; öy. 14'-15'.satırlar için bkz. HED (H), s.306, Y. Arıkan, (2002), s. 28; öy. 13'-17'.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. A. Taggar-Cohen, (2006a), s.430 dn.1152; öy. 14'-44'.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. G. Stivala, (2006), s.211-212[549]; öy. 15'-18'.satırlar için bkz. S. de Martino, (1983), s. 85; öy. 7'-23'.satırların tercümesi için bkz. A. Taggar-Cohen, (2006b), s.321vd.; öy. 22'-26'.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. A. Taggar-Cohen (2006a), s.430-431; öy. 25'-26'.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. C. Girbal, (1986), s.134; öy. 27'.satır için bkz. HW^2 (II), s.56b ve HW^2 (I), s. 50b; öy. 34'.satırın transkripsiyon ve tercümesi için bkz. C. Girbal, (1986), s.171; ay. 45, 46, 47, 49.satırla için bkz. HW^2 (I), s.441b; ay. 45'-54'.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. F. P. Daddi, (2014), s.293-297; ay. 45-54.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. F. P. Daddi, (2014), s.293 vd.; ay.49.satır için bkz. F. P. Daddi (2014), s.294; ay.50-51.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz CHD (Š2), s.301b; ay.51-54.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. F. P. Daddi, (1987), s.366-367.

[549] G. Stivala, 2006, s.211-212'de ele aldığı metnin numarasını yanlış vermiştir. İncelediği metin KBo 25.48'e değil; KBo 21.90'a aittir.

Daddi, *purulli*(*ya*)- bayramı hakkında bilgi veren KUB 8.69'daki *zintuhi*- kadınlarının söylediği şarkının karşılığını, bu metindeki *zintuhi*- kadınlarının söylediği şarkıya denk geldiğini düşünmektedir[550].

KBo 21.90

öy.

x+1[ ] *QA-TAM-MA ir-ha*[

2' [ ]x-*an a-ap-pa iš-ta-na-n*[*a-*

3' LÚ$^{MEŠ\ GIŠ}$BANŠUR x[ ] *iš-hu-<wa>-an-zi na-pa pa-an-ku-u*[*š*

4' ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-te-eš*-[*ha-pí*]-*at* [ ]*wa-aš* ^{GIŠ}ZAG.GAR.RA *ar-ha da-iz*$^{?}$-x [

5' ^{NINDA}*sar-ru-ú-e-eš ku-i*[*-e*]-*eš* x-x [ ] *nu-za a-pu-u-uš-ša* ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-te-eš-ha*[*-pí*

6' $^{LÚ.MEŠ}$[ ] ^{GIŠ}BANŠUR *da-a-i*

7' NIN.DINGIR-*pa a-ra-a-i na-š*[*a*]-*an* É.KUR[.R]A *pa-iz-zi nu-uk-kán ša-an-ha-an-zi na-aš*[*-ta*

8' NIN.DINGIR-*aš pa-ra-a ú-iz-zi ta-aš e-ša ki-iš-ra-aš wa-a-tar pí-an-zi* LÚ^{MEŠ} ^{GIŠ}BANŠUR x-x[

9' *šą-ak-ku-<nu>-an* ŠU.KIŠ^{SAR}-*an da-a-i* NIN.DINGIR NINDA.KU$_7$ *pár-aš-ši-ya* LÚ ^{GIŠ}GIDRU 1/2 NINDA.KU$_7$ *ŠA U*[*P-N*]*I*

10' *da-a-i nu-uš-ma-an iš-ta-na-na-aš A-NA* DINGIR^{LIM} *da-a-i a-pa-ta-pa da-a-i*

11' *na-at* GAL $^{LÚ.MEŠ}$*h*[*a-a-pí-y*]*a da-a-i nu nam-ma* VIII-*an-ki QA-TAM-MA ir-ha-a-iz-zi*

12' NIN.DINGIR *a-ra-ą*[*-i* NIN.DING]IR É.ŠÀ *pa-iz-zi nu-za* ^{D}*Ši-ú-na-aš a-ni-ya-at-ta da-a-i*

---

[550] F. P. Daddi, 1987b, s.368.

13’ *ṇa-aš-kán pa-r*[*a-a e-ip-zi*] *ta-an* DUMU^{MEŠ}.É.GAL *ap-pa-an-zi na-aš-ši-ša-an pé-e-ti-iš-ši ú-eh-zi*

14’ *nu* ^{D}x[*-z*]*i nu-uš-še* LÚ ^{GIŠ}GIDRU *pí-ra-an hu-an-zi na-aš-kán hi-i-la*

15’ [$^{LÚ.ME}$]^{Š}*ha-pí-eš* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-e-eš* EGIR-*ŠU iš-ga-ra-an-te-eš*

16’ [ ]x *i-ya-ip-ti-i-pí-iš i-ya-ti-i-pí-iš tu-u-x-x*$^{?}$*-la-x-un-ne*

17’[*-z*]*i nu-uk-kán tar-aš-ša-an-zi-pa-an a-ap-pa-an ar-ha da-aš-kán-zi*

18’ [(*nu* NIN.DINGIR (*ši-ú-ni me-na-ah-ha-an*)]*-ta tar-ku-iš-ki-iz-zi nu nam-ma* ^{MUNUS}*zi-in-tu-hi-e-eš*

19’ [(*ha-at-ti-i-li* SÌR^{RU} *i*$^{?}$*-l*)]*e-el-lu-wa-ya i-le-el-lu-wa-i-ya nu-uš-še* ^{LÚ}MÁŠDA

20’ [(NIN.DINGIR-*aš me-na-ah-ha-an-d*)]*a tar-ku-zi* NIN.DINGIR DUMU^{MEŠ}.É.GAL *har-kán-zi*

21’ [(DUMU^{MEŠ}.É.GAL LÚ ^{GIŠ}GIDR)]U *har-zi ne-eš-ta nam-ma pa-ra-a hi-i-la pa-iz-zi*

22’ [NI]N.DINGIR *A-NA* DINGIR^{LIM} *me-e-na-ah-ha-an-da tar-ku-iš-ki-iz-zi-pát*

23’ [^{L}]^{Ú}MÁŠDA LÚ ^{GIŠ}GIDRU *har-zi nu* ˹*pár*˺*-aš-na-an-te-eš tar-ku-an-zi*

24’ [*-a*]*n-zi nu-za* ZAG-*it ki-iš-šar-at*

25’ [ ]$^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-u-hi-e-eš* SÌR^{RU}

26’ [ ] *ku-uk-ku-wa-i-ya ku-uk-ku-wa-i-ya*

27’ [ ]x KAxU$^{HI.A}$-*ŠU-NU ap-pa-an-zi*

28’ [*an-ni-i*]*z-zi-wa*$_a$ *an-ni-iz-zi-wa*$_a$ SÌR^{RU}

29’ [ ]*-zi*

30’ [ ]*ú-wa-an-zi* ^{D}*Ši-ú-ni me-e-na-ah-ha-*[*an-da*

31’ [ ]x *ta-a-ú-úr-wa-ra-ak*

32’ [*a*]-*wa*$_a$-*ar-ru-wa-wu*$_u$-*ru-ú-wa i-ya-zi-iz-z*[*i*]

33’ [*d*]*u*$^{?}$-*ha-a-ša-i-li te-e-ez-wu*$_{ú}$$^{?}$-*e-et li*[

34’ [*i-wa*$_a$-*pa*]-*ri-wa ta-ba-ar-na*<-*an*> *li-we*$_e$-*e-el*[

---

ay.

35’ [*i-ya-lu-u*]*l-la a*$^{!}$-*a-az-za-i*$^{!}$-*u a-az*$^{!}$-*za*-x-x[

36’ [*a-zi-iz*(?)-*z*]*i ma-aš-ta*(-)*hu-ur-wa*$_a$-*an* ^{D}*Te-te-eš-ha*[- -*z*]*i*

37’ [(-)]*up-pa-te-ez-za-an-na ha-ar-ki-ya-la*(-)[

38’ [*i-ya-aš*]-*šu ta-i-ya ú-wa-i-ya i-ya-ha-t*ˤ*e*(-)*mu*ˀ-[*w*]*a-la i-ya-aš-šu*

39’ [*mi-li-i*]-*p* ^{MUNUS}*ta-wa-na-an-na i-la-a mi-li-ip* ^{MUNUS}*ta-wa-na-an-na*

40’ [*e*]*š-ta-wu*$_{ú}$-*úr-wa ta-ma-ar-na eš-ta-wu*$_{ú}$-*úr*

41’ [*eš-ta-w*]*u*$_{ú}$-*úr ma-a-aš-ki*$^{!}$*wa*$_a$ *ma*$^{?}$-*a*$^{!?}$-*aš-ki*$^{!}$*wa*$_a$-*i-u*[

42’ [*i-im-ma-t*]*a*$^{?}$-*pí-in i-im-ta-wa-wi*$_{pí}$-*in du*$^{?}$-*ta-a-ša-i-l*[*i*

43’ [*pa-la-mi*$^{?}$]-*i-in-zu-u a-a*$^{!?}$-*ah-a hal-ma-an-ta*$^{?}$-*aš-šu*

44’ [*a-an-ni-k*]*u*$^{?}$-*uz-ni-i ti-il-li-ya a-an-ni-ku-uz-ni-i*

45’ [SÌR$^{HI.A}$ *iš-*(*ha-ma-a-uš-ša zi-in-n*)]*a-an-zi ta-an* ˹NIN˺.DINGIR *an-da* ˹É.ŠÀ-*na*˺ *pa-iz-zi*

46’ [(*nu-za-kán ši-u-na-aš*/DINGIR^{LIM}-*aš a-ni-ya-at-ta*)] *ar-ha da-a-i na-aš-ta-aš-ta pa-*[(*ra-a*)] *ú-iz-z*[(*i*)]

47’ [(*ta-aš e-ša* ^{D}*Te-te-eš-ha-pí-in*)] *e-*˹*uk*˺*-zi* LÚ ^{GIŠ}GIDRU NINDA.GUR$_4$<.RA>-*in* EGIR ^{D}*Ši-i-ú-ni da-a-*˹*i*˺

48’ [^{GIŠ}BANŠUR$^{HI.A}$ *ar-ha iš-h*)]*u-*˹*wa*˺*-i na-aš-ta* ^{GIŠ}BANŠUR *pa-ra-a ša-an-na-*˹*i-lu*˺ *ú-*˹*da*˺*-i*

49’ [*na-aš-šan*/*na-pa* NIN.DIN(GIR *a-ra-a-i ta-aš-ta*)] ⌜*pa-ra-a*⌝ *ú-iz-zi na-aš-ša-an* ^{GIŠ}*hu-lu-*<*ga*>*-an-ni-y*[(*a e-š*)]*a*

50’ [(I-*ŠU ir-ha-iz-zi na-aš*) *a*]*r-*⌜*za-na-aš*⌝ *pár-na pa-iz -zi*

51’ [(*še-r*)*a-wa-aš-ša-an ha-*]*an-ku-ri-ya ša-a-aš-ša* SILA$_4$ *nu-wa-aš-ša-an ma-a-an*

52’ *pa-a-i-mi na-a*[*h-hi-mu*] *pár-aš-ni* UR.BAR.RA-*ni la-ri-ya-wa wa-a-tar qa-a-aš*

53’ ^{D}*Te-te-eš-ha-w*[$a_{pí}$] NIN.DINGIR-*wa-ša-an pa-it ú-ga-wa-ša ma-a-an pa-i-m*[(*i*)]

54’ *na-a-hi-i-mu p*[*ár-aš-ni*] UR.BAR.RA *la-ri-ya-wa wa-a-tar qa-a-aš* ^{D}*Te-te-eš*[*-ha-wa*$_p$]$_{í}$

öy.

x+1[ ] aynı şekilde … [

2’ [ ] … tekrar suna[k

3’ Sofra adamları … [ ] dökerler. Herk[es

4’ Tanrıça *Teteš*[*hapi*’nin rahibi] … [ ] … onu sunak(tan) tekrar/geri alır[?]. [

5’ [ha]ngi *šarruwa* ekmekleri … [ ] Onları tanrıça *Tetešha*[*pi*’nın rahibi

6’ adamlar [ ] masaya koyar.

7’ NIN.DINGIR rahibesi kalkar. Tapınağa gider. (Tapınağı) temizlerler. Son[ra

8’ NIN.DINGIR rahibesi öne gelir. Oturur. El yıkama suyunu verirler. Sofra adamlar … [

9’ *šakkunuwa* bitkisini, ŠU.KIŠ bitkisini alır. NIN.DINGIR rahibesi tatlı ekmeği böler. Asa adamı yarım tatlı ekmeği, av[uç dolu]su

10’ alır. Onları sunağa tanrı için koyar. Oraya koyar.

11’ onları *h*[*api*(*y*]*a*)- adamlarının başı alır. Sonra sekiz kez aynı şekilde sırasıyla kurban sunar.

12’ NIN.DINGIR rahibesi kalk[ar. NIN.DINGIR rahibesi iç odaya gider. Tanrının kıyafet ve takılarını alır.

13’ [(NIN.DINGIR) onları iler[iye doğru uzatır] ve saray görevlileri onları tutarlar. (İçlerinden biri) yerinde döner.

14’ ve [ ] … Asa adamı onun önünde koşarlar. O avluya

15’ [*hapi*(*ya*)- adaml]arı, *zintuhi*- kadınları onun arkasına dizilmişlerdir.

16’ [ ]… *Hattice*

17’[ ] … *taršanzipa*’yı devamlı geri alırlar/ hepsi teker teker alırlar.

18’[(NIN.DINGIR rahibesi (tanrının karşısınd)]a devamlı dans eder. Sonra *zintuhi*- kadınları,

19’ [(*Hattice* şarkı söylerler. *i*[?])]*lēluwaya ilēluwaiya* (şarkısını söyler). Fakir adam

20’ [(NIN.DINGIR rahibesi karşısın]da dans eder. NIN.DINGIR rahibesini saray görevlileri tutarlar.

21’ [(Saray görevlileri asa ad]amını tutar. Sonra avluya gider.

22’ [NIN.DIN]GIR rahibesi tanrının karşısında devamlı dans eder.

23’ [fa]kir (adamı), asa adam tutar. Diz çökmüş (vaziyette) dans ederler.

24’ [ ] … sağ elle

25’ [ ] *zintuhi*- kadınları şarkı söyler.

26’ [ ] Hayat ver! Hayat ver!

27’ [ ] … ağızlarını tutarlar.

28’ [*Ha*]*ttice* söylerler.

29’ [ ] …

30’ [ ] … tapınağın karşısın[da

31’ *Hattice*

32’ *Hattice*

33’ *Hattice*

34’ *Hattice*

---

ay.

35’ *Hattice*

36’ *Hattice*

37’ *Hattice*

38’ *Hattice*

39’ *Hattice*

40’ *Hattice*

41’ *Hattice*

42’ *Hattice*

43’ *Hattice*

44’ *Hattice*

45’ [Şarkıları, müziği sona er]dirirler. NIN.DINGIR rahibesi iç odaya gider.

46’ [Tanrının kıyafetini] geri alır. Sonra o dı[şarı] çıkar.

47’ [Oturur. Tanrıça *Tetešhapi*’yi)] içer. Asa adamı kalın ekmeği tekrar tanrıdan alır.

48’ [önden k]oşar. Sonra boş masayı dışarı getirir.

49’ [Ve o] öne gelir. Ve o binek arabasına [otur]ur.

50’ [sırasıyla bir kez kurban sunar. Ve o *a*]*rzana*- evine gider.

51’ [(“Yukarıya) *ha*]*nkuriya, šaša,* kuzuya

52’ gittiğimde/gidersem leopardan, kurttan, *lariya,* su benden kork”!

53’ Tanrıça *Teteshaw*[$a_{pí}$] NIN.DINGIR rahibesi (elbiselerini almaya) gitti. “Giderse[(m)]

54’ leopardan, kurttan, *lariya,* su benden kork”!

Filolojik Yorumlar:

öy. 5'.satır: Pl.Nom.haldeki ^{NINDA}*sar-ru-ú-e-eš*, sadece bu metinde geçmektedir[551].

öy. 12'.satır: Metnin kırık olan kısmı, KUB 11.32+ 20'.satıra göre (NIN.DINGIR É.ŠÀ-*na-aš*) tamamlanmıştır.

öy. 13'.satır: "Dönmek, dolaşmak, etrafında dolaşmak" vb. anlamlarına sahip *weh-*/*wah-* fiili, *ú-uh-zi* olarak geçmektedir. Başlarda bu fiil, *unh-*/*un-* "suyunu sıkmak, emmek, (su) çekmek" ile karıştırılmıştır; *unh-*/*un-* fiilinin her zaman *u-uh-* şeklinde yazıldığı ve böylece *weh-*/*wah-* fiilinden ayrılması gerektiği belirtilmiştir. Bu fiil, *ú-e-eh-zi*'nin kısaltılmış versiyonudur[552].

öy.19'.satır: Hattice *i-le-el-lu-wa-i-ya* kelimesi, tercüme edilmese de analiz edilmektedir. öy.26'.satırda geçen *ku-uk-ku-wa-i-ya*'ya göre, her iki kelime emir kipi =*iya*= ile oluşturulmuştur. *i-le-el-lu-wa-i-ya* kelimesi, KUB 25.51 ay.IV 5'te *a-li-lu-wa-ya* şeklinde geçmektedir. *a*/*i* değişimin görüldüğü bu kelimenin kökü olarak =*lilu*= öne sürülmektedir[553].

öy.26'.satır: "Yaşamak" anlamına gelen Hattice fiil *kunkuhhu*'nun isim hali, *kunku* "yaşam"dır. Girbal, bu cümleyi *kukku* (asimile edilmiş /*n*/ sessizi -*k* ile temsil edilir) "yaşam" + *a* "ona" + *iya* "ver!" şeklinde tercüme etmiştir[554].

öy.28'.satır: Hattice *an-ni-iz-zi-wa$_a$* kelimesi, uygun, güzel anlamlarındaki sıfat =*izzi*=, enklitik partikel -*wa* ve üçüncü tekil şahıs işareti *a*/*n* olarak analiz edilmektedir[555].

[551] CHD (Š2), s.297 vd.; HEG (S1), s.941 vd.; H.Otten - V.Souček, 1969, s.99 vd.

[552] HEG (W-Z/IV), s.460 vd.; N. Oettinger, 1979, s.100, 183; A. Ünal, 2007, s.798b vd.

[553] G. Stivala, 2006, s.214.

[554] Ch. Girbal, 1986, s.11, 134; O. Soysal, 2004, s.567.

[555] O. Soysal, 2004, s.283; G. Stivala, 2006, s.215.

10.8. KBo 21.91 (159/c+206/c+249/c)

Duplikatler/Paraleller: KBo 21.91 x+1 - 2’ // KBo 21.103 ay.23-24; KBo 21.91 x+1 - 2’ // KBo 25.157 8’-9’; KBo 21.91 2’-12’ // KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 25’-32’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: 2’. satır için bkz. CHD (Š1), s.160b; 6’.satır için bkz. HW^{2} (I), s.363b; 7’-10’.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. Y. Arıkan, (2002), s.27.

KBo 21.91

x+1 [ ] x x x x x x

2’ [*pé-ra-an hu-wa-a-i na-aš-ta* ^{GIŠ}BANŠU]R$^{HI.A}$ *pa-ra-a ša-an-na-pí-la* [*ú-da-i*]

3’] NIN.DINGIR *a-ra-a-i ta-an* DUMU^{MEŠ} É [

4’]x *pa-ra-a ú-iz-zi na-aš-ša-an* [

5’]x ^{LÚ}SAGI *ši-pa-an-du-wa-an-z*[*i*

6’] x *ir-ha-a-iz-zi na-aš ar-za-n*[*a-aš pár-na pa-iz-zi*]

7’ -]*kán* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-e-eš a-ap*[*-pa iš-ha-mi-an-zi*

8’ [*ma-a-*]*na-an* NIN.DINGIR *an-da hi-lam-n*[*a*

9’ [$^{MUNUS.M}$]^{EŠ}*zi-in-tu-hi-eš hi-in-kán-ta*[

10’ [É ^{D}*T*]*e-te-eš-ha-wi*$_{pí}$ *pa-an*[-zi

11’ [ ]^{KAM} *ta-an-pí-da-aš te-r*[*i-ya-an pé-e-da-an*

12’ [ ] *ha-an-da-an-te-*[*eš*]

---

x+1 [ ] …

2’ [önünde koşar. Sonra masa]ları boş (olarak) dışarı [getirir].

3’ [ ] NIN.DINGIR rahibesi kalkar. Saray görevlileri [

4’ [ ] … öne doğru gelir. Ve o [

5’ [ ] … saki içki sunmak içi[n

6’ [ ] … sırasıyla kurban sunar. O *arzan*[*a-* evine gider.]

7’ [ ] … *zintuhi-* kadınları tekr[ar şarkı söyler(ler).

8’ NIN.DINGIR rahibesi kapı yapısı[na -dığın]da

9’ [*zintuhi-* kadınla]rı reverans yap[(-)

10’ [Tanrıça *T*]*eteshapi*’nin tapınağına gider[ler.

11’ [ ]-ıncı/-inci, ikinci derece görevli, üç[üncü derece

12’ [ ] düzenlen[miş]

Filolojik Yorumlar:

7’.satır: “Şarkı söylemek, müzik yapmak” anlamındaki *išhamai-*/*išhamiya-*[556] fiili Prs. Pl.3 formunda tamamlanabilir.

11’.satır: *tan* (ikincil, ikinci kez) ve *peda-* (yer, mekan, zemin)’dan oluşturulan ikincil, ikinci derecede, ikinci sınıf anlamındaki *tan pedaš*, sıfat görevinde kullanılan bir kelimedir[557]. *tan pedaš*, KBo 3.1 II 37 (*ta-a-an pé-e-da-aš*), KBo 7.15+KBo 12.4 II 12’ (*da-a-an pé-e-da-an*), KBo 8.37 öy.I 10’ (*da-*]*an-na-aš-ša-an pé-e-di-*[), KBo 17.57 ay. 10’ (*da-a-an pé-e-da-aš*), KBo 21.40 öy.11 (*da-a-an pí-e*[*-di*), KBo 21.91 11’ (*ta-an pí-da-aš*), KBo 23.47(+) ay.IV 4’ (*da-a-an pé-e-da-an*), KBo 25.176 ay.5’, 10’ (*t*]*a-a-an pé-e-da-aš-ša*), KBo 32.15 öy.II 23’ (*ta-a-an pé-e-di-ma-kán*), KBo 39.279 2’ (*t*]*a-ʿa-anʾ pé-e-da-an*), KBo 46.216 öy.(II) 2 (*ta-a-an pé-e-da-aš*), KBo 52.85+KUB 43.58 I 22 (*da-a-an pé-e-da-aš*), KBo 53.88 öy.? 6’ (*da-a-an pé-e-da-aš*), KBo 57.174 4’ (*da-a-an pé-e*[-), KBo 59.95 10’ (*ta-a-an pí-di*), KUB 10.13 öy.III 6’, 8’ (*da-a-an pé-e-da-an*),

[556] A. Ünal, 2007, s.267.

[557] A. Ünal, 2007, s.539, 679; A. Kloekhorst, 2008, s.954.

KUB 15.42 öy.I 21’ (*da-a-an*] *pé-e-da-aš*), KUB 31.87 öy.I 12’-13’ (*da-a-an pé-e-da-an*), KUB 56.34 ay.IV[?] 13’(*da-a-an pé-e-da-aš*), IBoT 1.8 II 4’ (*ta-a-an pé-e-da*-[), IBoT 1.13 V 16’ (*ta-a-an pé-e-da-aš-ša*), IBoT 2.139 öy.I 17’ ([*d*]*a-a-an pí*[*-e-di*), Bo 3257 öy.2 (*ta-a-an pé-e*[-), Bo 3371 9’ (*ta-a-an pé-e-da-aš-ša*), Bo 6978 8’ (*da-a-an pé-e-da*), VBoT 72(+)KUB 45.57 ay.III x+6 (*da*)]-*a-an pé-e-da-an*)’da karşımıza çıkmaktadır.

11.satırın sonunu duplikat metin olan KBo 20.84+ sol sütun 31’.satırına göre “*te-ri-ya-an* [*pé-e-da-an*]” şeklinde tamamlayabiliriz.

10. 9. KBo 21.93 (159/c+206/c+249/c)

Duplikatler/Paraleller: KBo 21.93 öy.I 9’ vd. // KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 19’ vd.

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: öy.I 5’.satır için bkz. HW^2 (III/1), s.177a; öy.I 11.satır için bkz. HW^2 (I), s.209a, 212a; öy.II 3’.satır için bkz. HW^2 (III/1), s.439b; öy.II 7’.satır için bkz. A. Taggar-Cohen, (2006a), s.398; öy.II 8’.satır için bkz. HW^2 (I), s.162b; öy.II 9’-10’.satırlar için bkz. HW^2 (II), s.104b.

Metne göre tanrıça *Tetešhapi*’nin tapınağı, *Hattuša*’da bulunduğu düşünülen kralın depolarına yakın bir konumda yer almaktadır[558].

KBo 21.93

öy.I

x+1 [ ]x-*ha*[NI]NDA.GUR$_4$.RᵀAᵀ[

2’ [-]*ạ-i pa-an-qa-u-i a-ku-an*[*-na pí-an-zi*

3’ [ ] x *hi-in-qa ta-kán* NINDA.G[UR$_4$.RA

[558] A. T. Cohen, 2006b, s.321.

4’ [MUNUS.M]EŠ*zi-in-tu-hi-ya-aš pa*-x [

5’ [*ha-an*]-*te-iz-zi-ya-aš* UD-*az* [

6’ [ ]x-*aš a-ra-a-i*

7’ [ ]x-*zi* GAL LÚ.MEŠ*ha-a-pí-ya*

8’ [*ša-ra-*]*a ú-iz-zi*

9’ [*ši-pa-a*]*n-du-wa-an-zi pa-a-i*

10’ [LUGAL-*a*]*š* ÉSAGHI.A-*uš še-e-er ar-ha*

11’ [É D]*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$ a-a-ri*

12’ [(LÚ.MEŠ*ha-pí-e-eš ú-nu-wa-an-te-i*)]*š a-ra-an-ta*

13’ [ ]x-*ta nu-uš-ma-aš pí-ra-an kat-ta* x x

14’ [ ]x-*it-ta nu* LÚ GIŠGIDRU DUMU.LUGAL

15’ [*-n*]*a-an tu-u-wa-az QA-TAM da-a-i*

16’ [ ]x LÚ.MEŠ*ha-a-pí-e-eš na-at-ta*

17’ [LÚ.M]EŠSANGA *an-da e-ep-zi*

18’ [ ]x-*ta* LÚALAM.ZU$_9$ *pí-ra-an*

19’ [ ] x x x

öy.II

x+1 x-x-x NINDA.GUR$_4$.RA [

2’ LUGAL-*wa*! *ha-an-ti*-x[ ]x-x[ ] *ẹ-kụ-zị* x [

3’ *wa-a-tar pí-an-zi* LUGAL-*wa-aš e-ku-zi* LÚ [

4’ *ú-da-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya ta-kán* LÚx [

5’ MUNUS.LUGAL-*aš* UDKAM.SIG$_5$.GA *QA-TAM-MA ir-ha-a-i*[*z-zi*]

6’ D*Te-te-eš-ha-wi$_{pí}$-in e-ku-zi* NINDA.GUR$_4$.RA *pár-ši-ya* [

7’ *ta-aš-ša-an* GIŠ*lu-u-ti-i-ya da-a-i na-an-za* LÚŠÀ.TAM [

8’ *ta-pa a-ap-pa -i*

9’ NIN.DINGIR-*aš* É ^{D}*Te-te-š-ha-wi$_{pí}$ pa-iz-zi* ^{LÚ}SANGA ^{D}[*Te-te-eš-ha-pí*

10’ $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-e*[*-eš*] *an-dur-za a-ša-an-zi* ^{LÚ}UGULA *L*[*I-IM*

11’ *ma-a-na-aš-ta* NIN[.DINGIR *a*]*n-da pạ-ịz-z*[*i*

12’ $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ẹ*[*-eš*

13’ *an*-x-x[

öy.I

x+1 [ ] … [kalın ek]meˀkˀ [

2’ [ ] … herkese içe[cek verirler.

3’ [ ] … reverans yapılır. Kalın ek[mek

4’ [*zintuhi*- kadınla]rı … [

5’ [il]k günden [

6’ [ ] … kalkar.

7’ [ ] … *hapi*(*ya*)- adamlarının başı

8’ [yuk]arı gelir.

9’ [içki su]nmak için verir.

10’ [kral] depoların üzerine

11’ [Tanrıça] *Tetešhapi*’nin tapınağına varır.

12’ [süslen]miş *hapi*(*ya*)- adamları ayakta dururlar.

13’ [ ] … onlar önde …

14’ [ ] … asa adamı, saray görevlisi

15’ [ ] … uzaktan aynı şekilde alır koyar.

16’ [ ] … *hapi*(*ya*)- adamları değil.

17’ [rahiple]r içeri alır.

18’ [ ] … soytarı öne/önde

19’ [ ] …

öy.II

x+1 … kalın ekmek [

2’ Kral … [ ] … [ ] içer. [

3’ suyu verirler. Kral onu içer. Adamı [

4’ getirir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler. Adam [

5’ Kraliçe Uğurlu Gün (şerefine) aynı şekilde sırasıyla kurban sun[ar.]

6’ Tanrıça *Tetešhapi*’yi içer. Kalın ekmeği böler. [

7’ Onu pencereye koyar. Onu mabeyinci

8’ sona erdirir.

9’ NIN.DINGIR rahibesi, Tanrıça *Tetešhapi* tapınağına gider. Tanrıça [*Tetešhapi*’nin rahibi

10’ *zintuhi*- kadınları içeride otururlar. B[inbaşı

11’ sonra NIN[.DINGIR rahibesi i]çeri gider[se

12’ *hapi*(*ya*)- adamları [

13’ … [

Filolojik Yorumlar:

öy.I 2’.satır: KBo 19.161 öy.I 8’.satıra göre, satırın sonu *a-ku-an-na pí-an-zi* şeklinde tamamlanabilir.

öy.I 3’.satır: Hititçede “reverans yapmak”, *aruwai*- ve *hink*- fiilleriyle anlatılmaktadır. Ancak, *hink*- kelimesiyle, rütbesi kendisinden düşük olan bir görevlinin mevki olarak

kendisinden daha yüksek olana karşı uyguladığı bir reverans jestini anlatmaktadır[559]. Ancak, metnin bu kısmı kırık olduğu için görevlilere dair bir bilgiye ulaşamamaktayız.

öy.I 12'.satır: Bu satırın tamamlaması, paralel metin KBo 21.95 I 22'den yapılmıştır.

10. 10. KBo 21.95+KBo 21.98

Duplikatler/Paraleller: KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 19' vd. // KBo 21.93 öy.I 9' vd.

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme için bkz. M. Nakamura, (2007), s.535-539.

Metnin öy.I. kısmı çift çizgi ile ayrılmakta, öy.II. kısım ise ikinci gün hakkında bilgi sağlamaktadır. İkinci güne dair verilen bilgiler arasında, *šupalla-* kapısı, *Hattuša*'da bulunduğu düşünülen kralın depoları ve tanrıça *Teteshapi*'nin tapınağı gibi ifadeler bayramın ikinci gününün *Hattuša*'da kutlandığını kanıtlar niteliktedir.

KBo 21.95(+)KBo 21.98

öy.I

x+1 [*a*]*n*[?] *ha-a*[*n*

2' [ ]x-*za-ma-aš* GIŠBANŠUR[

3' [*-z*]*i nu-uš* GIŠ[BANŠUR

4' [ ] LÚ GIŠBANŠUR NINDA.GUR$_4$.R[A

5' [ ]*pár-ši-ya* LÚ GIŠBANŠUR x[

6' [NINDA.GUR$_4$.R]A-*an* EGIR-*pa* GIŠBANŠUR-*i da-a*[-*i*]

7' [MUN]US.LUGAL-*aš a-aš-šu-un* UD-*an QA-TAM-MA e-ku-z*[*i*]

[559] M. Doğan-Alparslan, 2008, s.399.

8’ [ ]*e-ku-zi* MUNUS.MEŠ*zi-in-tu-hi-aš ha-at-t*[*i-li* SÌR*RU*]

9’ [*t*]*a-aš-sa-an-ni-in-na ta-aš-ša-an-ni-in-na*[

10’ [*ta-a*]*š-ya-an-ni-in-na ta-aš-ša-an-ni-in-na te*[*-ep-pi-in*

11’ *na-aš-ta* LÚSAGI.A GIŠ*lu-ut-ti-an-za ar-ha š*[(*i-pa-an-ti*)

12’ NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA a-aš-ga-za ú-da-i* NIN.DINGIR-i *pa-a-i* [NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya*]

13’ NIN.DINGIR-*i* NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi na-aš-ša-an* GIŠA[B-*ya da-a-i*]

14’ NINDA.GUR$_4$.RA GIŠAB-*ya-az da-a-i na-an A-NA*[

15’ [*n*]*a-pa ar-nu-wa-an-zi nu-za* NIN.DINGIR-*aš A-ŠAR* [*da-a-i*]

16’ [ ] *ha-an-te-ez-zi-aš* UD-*ti* URUDU KASKAL*NI*[

17’ ˹GIM-*an*˺ *lu-uk-kat-ta-ma na-pa* NIN.DINGIR-*aš a-ra-a-*˹*i*˺

18’ [ ]-x-*zi* DUMU.NITA-*aš šu-pa-al-la-aš* KÁ.GAL-*aš ša-r*[*a-a*]

19’ [LÚSA]GI.A *ši-pa-an-du-u-wa-an-zi pa-a-i* DU [MU.NITA-*aš*]

20’ [*pár-ši*]*-ya na-aš-kán* LUGAL-*wa-aš* ÉSAG$^{HI.A}$*-uš* [

21’ [ ]-x É D*Te-te-eš-ha-pí a-ri* III LÚM[EŠ

22’ [*šu-up-p*]*a-e-eš* LÚ.MEŠ*ha-pí-e-eš* [*a*]*r-nu-w*[*a-an-zi*]

23’ [ ]*ha-ra-na-aš zé-e-ri*[*-y*]*a*[*-al-i*]

24’ [ ]x-*uš-li* ˹x x˺[ ]

25’ [*ap-*]*pa-an-z*[*i*]

öy.II

x+1 [ ]x[ ]

2’ [ ]x-*pa* ˹x˺[ ]

3’ [ ]EGIR-*pa da-*˹*a*˺[*-i*]

4’ [*še-er-ha*?*-*]*an-na da-a-i a-*˹*an*˺[-]

5’ [*š*]*i-ú-ni-ya* x[ ]

6’ [ ] GAL $^{LÚ.MEŠ}$*ha-pí-ya* ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-te-eš-ha-pí* ^{LÚ}SA[NGA]

7’ [ ] ^{LÚ}GÍR ^{LÚ}*mi-ni-ya-an a-še-ša-an-zi* ^{LÚ}*še-er-ha*[*-la-aš*]

8’ [(^{LÚ}*še-e-er-ha-la-aš ar-t*)]*a še-er-ha-an-na har-zi na-pa pu-u-ri-uš a-an-*ˈ*ša-a*ˀ*n-zi*]

9’ [*-r*]*i*$^{?}$*-ya pé-ra-an* ^{LÚ}*ta-hu-kán-ti-iš hu-iš*[-]

10’ [^{D}UT]U ^{URU}*A-ri-in-na* ^{D}*Me-ez-zu-ul-la-an e-ku*[*-zi*]

11’ [^{LÚ}SA]GI.A-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA a-aš-ga-za ú-da-i* N[IN.DINGIR-*i pa-a-i*]

12’ [NI]N.DINGIR-*aš pár-ši-ya* ^{LÚ}SAGI.A-*aš-ta* NIN.DINGIR-*i* [NINDA.GUR$_4$.RA]

13’ [*e-ep-zi*] *ta-aš-ta pa-ra-a pé-e-da-i* ^{LÚ}*ta-h*[*u-kán-t*]*i-i*[*š*]

14’ [^{LÚ}SAGI.A-*aš*] NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi na-an*$^{!}$ ^{GIŠ}*ha-at-tal*[*-wa-*]*aš* GIŠ-*i* [*da-a-i*]

15’ [^{D}U ^{URU}*Z*]*i-ip-pa-la-an-da e-ku-zi* ^{LÚ}SAGI.A-*aš*

16’ [NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA a-*]*aš-ga-za ú-da-i* NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-š*[*i-ya*]

17’ [^{LÚ}SAGI.A-*aš-t*]*a* NIN.DINGIR-*i* NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi ta-aš-ta*

18’ [*pa-ra-a pé-e-d*]*a-i* ^{LÚ}*ta-hu-*ˈ*ká*ˀ*n-ti-iš-kán* ^{LÚ}SAGI-*kán*

19’ [NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-z*]*i ta-an* ^{GIŠ}SAG.KUL-*aš* GIŠ-*i da-a-i*

20’ [^{D}*K*]*a-tah-ha-an e-ku-zi* ^{LÚ}SAGI.A[*-aš*$^{?}$]

21’ [NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA a-aš-ga-za*] *ú-da-*<*i*> NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-š*[*i-ya*]

22’ [NIN.DINGIR-*i*] NINDA.GUR$_4$.RA *e-ep-zi*

23’ [*ta-aš-ta pa-ra-a pé-e-da-i* ^{L}]^{Ú}SAGI.A-*ma-*ˈ*an*ˀ*-kán* ^{LÚ}*ta-hu*[*-kán-ti pa-a-i*]

24’ [^{LÚ}*ta-hu-kán-ti-iš a*]*r-ha pár-ši-ya-ri*

25’ [*A-NA* DUMU.]É.GAL *pa-a-i pár-aš-šu-ul-li*[

26’ [ ]1/2$^{?}$ NINDA.GUR$_4$.RA-*ma A-NA* ^{LÚ}NAR

27’ [*a-da-an-na a-ku-w*]*a-an-na ki-iš-ša-ri-i*

28’ [ ] ↖*pí-an-zi*

öy.I

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … ve onları mas[aya

3’ [ ] … ve ma[sa

4’ [ ] sofra adamı kalın ekmeğ[i

5’ [ ] böler. Sofra adamı … [

6’ [kalın ekme]ği tekrar masaya koy[ar].

7’ [krali]çe Uğurlu Gün şerefine aynı şekilde iç[er].

8’ [ ] içer. *zintuhi*- kadınları Hatti[ce şarkı söylerler].

9’ *Hattice*

10’ *Hattice*

11’ sonra saki pencereden i[(çki döker.)

12’ ekşi kalın ekmeği dışarıdan getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir. [NIN.DINGIR rahibesi onu böler].

13’ NIN.DINGIR rahibesi kalın ekmeği tutar. Onu pe[ncereye koyar].

14’ kalın ekmeği pencereden alır. Ve onu [

15’ [v]e (kalın ekmeği) getirirler. NIN.DINGIR rahibesi onu yerine [koyar].

16’ [ ] ilk günde tekrar bakır yola/yolu üzerinde [

17’ Ertesi gün ise NIN.DINGIR rahibesi ayağa kalkar. [(Ve o …)]

18’ [ ] … erkek çocuk *šupalla*- kapısının yukarı[sına]

19’ [sa]ki içki sunmak için verir. Erkek ço[cuk onu]

20’ [böl]er. Kral depoları [

21’ [ ] … Tanrıça *Tetešhapi*’nin tapınağına varır. Üç ada[m

22’ [tem]iz *hapi*(*ya*)- adamları [ayakta dururlar].

23’ [ ] kartal (biçimli) k[ab][ı]

24’ [ ] ˹erkek˺ çocuğa … [ ]

25’ [al]ırla[r.]

öy.II

x+1 [ ]x[ ]

2’ [ ]x-x ˹x˺[ ]

3’ [ ] tekrar koy[ar.]

4’ [*šerha*ʔ-]’yı koyar. x [-]

5’ [ta]nrıya x[ ]

6’ [ ] *hapiya*- adamlarının başı, tanrıça *Teteshapi*’nin rahibi, ra[hip]

7’ [ ] hançer (yutan) adam, *miniya*- adamını oturtur. *šerha* [*la*- adamı]

8’ [(*šerhala*- adamı ayakta dur)]ur. *šerha*-’yı tutar. Ve (oturtulan adamlardan her biri dudağını *šerha*-’yla) dudaklarını sil[erler.]

9’ [ ] x önde *tuhkanti* … [

10’ [*Arin*]*na*’nın Güneş Tanrıçasını, Tanrıça *Mezulla*’yı iç[er.]

11’ [Sak]i ekşi kalın ekmeği kapıdan getirir. N[IN.DINGIR rahibesine verir.]

12’ [NI]N.DINGIR rahibesi onu böler. Saki sonra NIN.DINGIR rahibesine [kalın ekmeği]

13’ [verir.] Sonra taşır. *tuh*[*kant*][*i*]

14’ [Saki] kalın ekmeği tutar. Onu kapı sür[gü]süne [koyar.]

15’ [*Z*]i*ppalanda* kentinin Fırtına Tanrısını içer. Saki

16’ [ekşi kalın ekmeği ka]pından getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böl[er.]

17’ [Saki son]ra NIN.DINGIR rahibesine kalın ekmeği tutar. Sonra

18’ [taşır]lar. *tuhkanti*, saki

19’ [kalın ekmeği tut]ar. Ve onu kapı sürgüsüne koyar.

20’ [Tanrıça *K*]*atahha*’yı içer. Saki

21’ [ekşi ekmeği kapıdan] getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böl[er.]

22’ [NIN.DINGIR rahibesine] kalın ekmeği tutar.

23’ [Ve sonra taşır. S]aki ise onu *tuh*[*kanti*’ye verir.]

24’ [*tuhkanti* (ekşi ekmeği) dı]şarıda böler.

25’ [Saray muh]afızına verir. Ekmek parçasını [

26’ [ ] yarım kalın ekmeği ise şarkıcıya

27’ [yemek ve iç]mek için eline

28’ [ ] verirler.

Filolojik Yorumlar:

öy.I 7’.satır: ^{D}UD.SIG$_5$/^{D}UD.SIG$_5$(.GA) /^{D}UD^{KAM} SIG$_5$[560] yazımlarıyla geçen bu tanrının Hititçesi, *aššuš šiwaz* olarak bilinmektedir. Metnimizde “iyi, güzel, uygun, hoş” vb. anlamlarına gelen *aššu*- Sg.Akk. formdadır. “Gün” anlamındaki UD’un, Hititçe karşılığı ise *šiwat*-’tır ve Eski Hitit metinlerine baktığımızda, *šiwat* ve ideogram ^{D}UD’un ayrı ayrı kullanıldıkları görülmektedir. ^{D}UD.SIG$_5$ yazımı ise Eski Hitit metinlerinde geçmemektedir. ^{D}UD.SIG$_5$, genellikle, Hurri kökenli ritüellerde görüldüğü için bu ifadenin Hurri kökenli olduğu düşünülmektedir. Sonraki dönemlere ait olan Orta Hitit ve Yeni Hitit yazımlarındaki Hatti/Hitit ritüellerinde ise hem *šiwat* hem de $^{(D)}$UD’un

[560] Tanrı adı için bkz. OHP (1-2), s.842 vd.

birleştirilmiş versiyonu olan "^{D}UD.SIG$_5$/^{D}UD.SIG$_5$(.GA)/^{D}UD^{KAM} SIG$_5$" karşımıza çıkmaktadır[561].

Hitit dini metinlerde çokça karşımıza çıkan ^{D}… *eku-*/*aku-* "tanrı içmek" terimi birçok araştırmacı tarafından tartışılmıştır. Bu deyişte, tanrı adlarının çoğunlukla akuzatif halde geçmesinden dolayı anlamsal açıdan çeşitli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Ancak, "*a-aš-šu-un* UD-*an QA-TAM-MA e-ku-z*[*i*]" ifadesinde "UD-*an*" Sg.Akk. formdadır[562]. Hatti dilinde isimlere ait olan *-n* sonekinin, datif görevinde olduğu bilinmektedir. Soysal, söz konusu tanrının içilerek onore edildiğini belirten bu kült teriminin Hatti geleneğine ait olduğunu ve ismin datif formuyla belirtildiğini söylemiştir. Hatticedeki datif, Hititçedeki akuzatif formunu belirten *-n* soneki ile bir tutulduğundan dolayı bu kült teriminin yorumuna ve kullanımına belirsizlik katmaktadır. Sonuç itibariyle, Hititçe metinlerde geçen bu kültsel terimin aslında datif olarak ele alınması öne sürülen fikirler arasındadır[563].

öy.I 9'-10'.satır: Metnimizde geçen Hattice kelime *ta-aš-ša-an-ni-in-na*, *ta-aš-ša-ni-ya*, KBo 21.106 öy.11', *ta-aš-ša-ni-na* IBoT 2.43 II 11'; KBo 21.102 ay.11', *ṭa-aš-ša-ni-n*[*a*] KBo 21.102 ay.12'; [*ta-aš-š*]*a-ni-na* IBoT 2.43 II 11'; *ta-aš-ša-a-ni-na* KBo 21.106 öy.11'; *ta-aš-ša-ni-in-na* KBo 21.100 öy.12', KBo 21.106 öy.12'; *ta-aš-ša-*[*ni-ina-na*] KBo 19.161 II 24'; [*t*]*a-aš-ša-ni-in-na* KBo 21.100 öy.12'-13'; [*ta-aš-ša*(?)-*n*]*i-in-na* KUB 20.17+KUB 11.32 I 10; [*ta-aš-ša-ni-i*]*n*(?)-*na* KUB 20.17+KUB 11.32 I 11, *ta-aš-šạ-an-ni-na* KBo 21.96: 8'; *ta-aš-ša-an-ni-n*[*a*] KBo 21.96: 9'; [*ta-aš-š*]*ạ-an-ni-na* KBo 21.96:10'; *ta-aš-ša-an-ni-in-na* KBo 19.163 III 53; *ta-aš-ša-an-n*[*i-in-na*] KBo 19.163 III 52; [*t*]*a-aš-ša-an-ni-in-na* KBo 19.163 III 54; [*ta-aš-š*]*a-an-nị-*[*i*]*ṇ-*[*na*] KBo 19.163 I 9';

[561] Bkz. Bkz. KBo 19.161 I 23', II 19'; KBo 19.163 III 41, KBo 21.93 II 5'; KBo 21.95 I 7'. M. Popko, 1991, s.243 dn.8; G. Torri, 1999, s.13 dn.32.

[562] HED (A-E-I), s.197; HEG (S2), s.1101; HW^2 (I), 177b, 506b; A. Kammenhuber - A. Archi, Nr.5, 1975-1978, s.140, 306; F.P. Daddi, 1987b, s.372 dn.19; O. Soysal, 2008, s.49.

[563] J. Puhvel, 1957, s.31-33; O. Soysal, 2007, s.735 vd.; P. Goedegebuure, 2008, s.67 vd.

[*ta-aš-š*]*a-an-ni-in-na* KBo 19.163 I 10’; [*ta-aš-ša-a*]*n-ni-in-*[*na*] KBo 19.163 I 10’; ˹*t*˺*a-aš-šu-u-it* KUB 28.66 sol 5’te geçmektedir[564].

öy.I 10’.satır: Bu kelime, *te-pí-i-*[*in*] KUB 28.18 öy.sağ sütun 21; KUB 28.52 öy.[?] sağ sütun 24, 26; *te-e-pí-i-in* KUB 17.28 II 9; [*t*]*e-e-pí-i-in* KUB 17.28 II 20; *te-ep-pí-in* KBo 21.100 öy.13’; [*t*]*e*[?]*-ep-pí-in* KBo 21.102 ay.12’; KBo 21.106 öy.11’ ; *te-*[*ep-pí-in*] KBo 21.95 I 10’; *te-pí-in-n*[*a-a*[?]] KBo 21.82 III 20’; *te-pí-nu* KBo 37.36 ay.14’; *te-pí-i-nu* KBo 37.23 I 13’; KUB 28.26+KUB 48.23 III/V 9; *te-e-pí-*˹*n*˺[*u*(-)…] KUB 48.36 kenar 5’te geçmektedir.

pen, we$_e$n, wi$_i$n ve *pinu* yazımlarıyla geçen *ve te-pin ya da te-p-pin* şeklinde analiz edilen bu kelime, “oğul, çocuk” anlamına gelmektedir[565]. Sumerce karşılığı ise DUMU’dur. ^{D}*Dala=pinu, tala=pinu,* ^{D}*Teli=pinu,* ^{D}*Teli=pinu=n* örneklerinde olduğu gibi, *pinu* tanrı adlarında da karşımıza çıkmaktadır[566]. İyelik öneki *te-*, Kammenhuber’in yorumuna göre “olmak” anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, bu iyelik eki sahip olunan nesneyi/şeyi göstermektedir. Örneğin, KUB 17.28 II 9’da *eštān-un*(*=ah*) *te-pin* “Güneş Tanrısının oğlu olmak”, KUB 37.23 I 5’, 13’ ve KUB 28.18 öy.12, 21’de *zāri-un*(*=ah*) *te-pin-u* “insanın çocuğu olmak” gibi[567].

Soysal ise ^{D}UTU=*un te=pin* “Güneş Tanrıçası, onun çocuğu = Güneş Tanrıçasının çocuğu” örneğinde açık görüldüğü üzere önek *te=*’yi femininum iyelik eki olarak açıklamış, aynı zamanda başka yerlerde kullanılan *še=* önekinin fonetik bir varyantı (dönüşümlü *š~t*) olarak yorumlamıştır. *te-* önekine *zari=un te=pin* “insanın çocuğu”, ^{D}*Hattuš=in te=šhap* “*Hattuša*’nın tanrıları” *wu$_u$r=un te=wa$_a$=katti* “ülkenin kralları” örnekleri de verilebilmektedir[568].

[564] O. Soysal, 2004, s.761 vd. Ayrıca bkz. H.-S. Schuster, 1974, s.128.

[565] O. Soysal, 2004, s.244; P. Goedegebuure, 2008, s.71.

[566] O. Soysal, 2004, s.301.

[567] A. Kammenhuber, 1962, s.13.

[568] O. Soysal, 2004, s.183.

öy.I 11'.satır: (GIŠ)*lutta-* (Sumerce GIŠAB, Akadça *A-AP-TI*) "pencere" kelimesi, GIŠ*lu-ut-ti-an-za*" yazımıyla Sg.Abl. Eski Hitit/Yeni yazım formunda geçmektedir. KBo 8.42 öy.2', KUB 17.5 i 24' duplikat metin KUB 17.6 i 19'da, GIŠ*lu-ut-ta-an*[*-za*] yazımı karşımıza çıkmaktadır. "*-anza*/*-ants*/*-az*/*-ats*" biçimindeki ablatif ekler, daha sık bilinen ablatif eki -(*a*)*z*'ın yeniden yapılandırılmış bir çeşididir. *-anza* ablatifiyle yapılmış isim ve sıfatlar ise şu şekildedir: *haššannanza* "aileden" (KUB 11.1 iv 24'); GE_6-*anza* "geceden" (KUB 1.11 iv 45); *ešhananza* "kandan" (KUB 39.102 i 1) GIŠTUKUL-*anza* "silahtan" (KUB 23.11 ii 9'); GÙB-*anzi*(=*ya*) "sol taraftan" (KUB 24.14 i 13); "pislikten" (KUB 12.58 iv 2); *uddananza* "kelimeden" (KUB 7.53 i 6; KUB 12.58 iv 27); [*IŠ*]*TU* GEŠTIN SIG_5-*anza* "iyi/güzel şaraptan" (KUB 16.9 ii 6); HAŠHUR-*luwanza* "elmadan" (KBo 13.241 rev. 16"); *annalaz tuppianza* "eski tabletten" (ABoT 1.14 iii 18-19). *ši-pa-an-ti* tamamlaması ise KBo 25.155+ öy.I 7'den yapılmıştır.

öy.I 12'.satır: "Kapı, çıkış, geçit" vb. anlamlara sahip olan *aška-* (Sumerce KÁ)'nın zarf olarak kullanıldığı metinler bulunmaktadır. "Dışarı" anlamındaki *aškaz* kelimesi, muhtemelen "*arahza-andurza*" gibi zarflardan daha önce ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bayram metinlerinde ise bu zarf genellikle *uda-* fiiliyle kullanılmaktadır[569].

öy.I 14'.satır: 11.satırda Hititçesinin geçtiği pencere, bu satırda GIŠAB şeklinde yer almaktadır. Hitit çiviyazılı metinlerde GIŠAB ideogramının çekimli Hititçe formları şu şekilde geçmektedir[570]:

[569] HW² (I), s.420 vd.

[570] H. Marquardt, 2011, s.26.

Sg.Nom-Akk.	^{GIŠ}AB-*i*, KUB 33.32 öy.II 4' (Yeni Hitit)	^{GIŠ}*lu-ut-ta-i*, KUB 30.29 öy.17 (Orta Hitit?)
Sg.Gen.		^{GIŠ}*lu-ut-ti-ya-aš*, KBo 17.74+öy.I 13 (Orta Hititi?)
Sg.Dat.-Lok.	^{GIŠ}AB-*ya*, VBoT 24 I 35 (Yeni Hitit)	*lu-ut-ti-ya*, KBo 19.156 ay.8 (Eski Hitit)
Sg.Instr.	^{GI}]^{Š}AB-*it*, KUB 57.79 ay.IV 8 (Yeni Hitit)	
Sg.Abl.	^{GIŠ}AB-*ya-az*, KBo 21.95 öy.I 14 (Yeni Hitit)	*lu-ut-ti-ya-az*, KBo 21.85+ay.IV 12 (Orta Hitit)
Pl.Nom.	^{GIŠ}AB^{MEŠ}-*uš*, KBo 24.83 8 (Orta Hitit)	
Pl.Akk.	^{GIŠ}AB$^{HI.A}$, KUB 33.36 öy.II 5 (Orta Hitit)	*lu-ut-ta-a-uš*, KUB 17.10 ay.IV 21 (Orta Hitit)
Pl.Dat.-Lok.	^{GIŠ}AB$^{HI.A}$-*aš*, KBo 22.186 öy.II 14 (Yeni Hitit)	*lu-ut-ti-aš*, KBo 14.80 11 (Yeni Hitit)

öy.I 15'.satır: Fonetik formdaki *-ap*/*pa*,*-*apa, Eski Hititçe metinlerde geçen yer partikelidir. Bu partikeli, "ve, de, da, ile" anlamlarındaki *nu*, *ta* ve Eski Hititçe *šu* bağlacı ile kullanılarak *na-pa*, *ta-pa*, *ša-ap* formlarında da görmekteyiz. Metnimizde geçen *na-pa*'yı *nu=apa* olarak analiz etmekteyiz[571].

öy.I 16'.satır: *ha-an-te-ez-zi-aš* olarak geçen bu kelime, duplikat metnin x+1.satırında *ha-an-te-ez*]-*zi-ya-aš* şeklinde geçmektedir.

öy.I 17'.satır: ˹GIM-*an*˺ olarak geçen bu kelime, duplikat metnin 2'.satırında [*ma-a-an*] şeklinde geçmektedir. Duplikat metnin 2'.satırındaki *na-ša-an* yanlış yazım örneğidir. *naššan*, *nu* (ve)+*aš* (o)+*šan* (yer partikeli) hatalı bir biçimde *naššan* olarak yazılmıştır.

öy.I 18'.satır: Hitit çiviyazılı metinlerde *kupalla*- ya da *šupalla*- yazımlarıyla geçen bu kelimenin, *kupa*-[?] veya *kuppiš*-'den türetilmiş "fildişi kakmalı bir nesne" anlamına geldiği bilinmektedir[572]. KUB 42.34 öy.5'te "I^{EN} *ku-u-pa-aš* ^{UZU}ZU$_9$ SI x[" şeklinde geçen bu

[571] HW^2 (I), s.130 vd. Bu satırın *ta-pa* ile başladığına dair bir diğer görüş için bkz. HW^2 (I), s. 336a.

[572] N. van Brock, 1962, s.104; N. Boysan-Dietrich - M. Marazzi, 1987a, s.331; Th.P.J. van den Hout, 1995, s.61; A. Ünal, 2007, s.365b, 366a.

kelimenin, *hapax legomenon* olduğu belirtilmiştir[573]. *Hattuša* kentinin kapı adlarından bahseden metinlere bakıldığında, bu kapıların hangi binalara ait oldukları bilinmemektedir[574]. *kupalla-* kelimesinin kökü olduğu düşünülen *kupa-*[?]'dan ayrıca KBo 12.15 7' *ku-up-pa-a-ri*; KUB 4.1 IV 33a, 42' ^{MUNUS}*ku-pa-re-eš* kelimeleri türetilmiştir. *šu-pa-al-la-aš* KÁ.GAL-*aš*, duplikat metinin (KUB 32.80) 3'.satırında ise KÁ.GA]L *ku-wa$_a$-al-la-aš* şeklinde geçmektedir.

öy.I 22'.satır: Bu satır, Nakamura tarafından [*šu-up-p*]*a-e-eš* $^{LÚ.MEŠ}$*ha-pí-e-eš* [*a*]*r*[?]*-nu-w*[*a-an-zi*] şeklindeki tamamlanmıştır. Ancak Daddi ise paralel metin KBo 21.93 I 12'ye göre bu satırın "$^{LÚ.MEŠ}$*ha-pí-e-eš ú-nu-wa-an-te-iš a-ra-an-ta*" şeklinde okunabileceği yorumunu yapmıştır[575].

öy.II 4'.satır: Yalnızca eski yazım ritüellerinde geçen ve Hint-Avrupa kökenli olamayacağı ileri sürülen *šerha-* kelimesinin kesin anlamı bilinmemekle birlikte, Ünal bu kelimenin "fırçaya benzeyen bir alet veya boyamaya yarayan bir renk, bir sıvı, sidik[?]" anlamlarına geldiğini belirtmiştir[576]. Bu kelime *hark-* "öne doğru tutmak, sunmak, vermek", *šart-*/*šartai-*/*šartiya-* "örtmek[?], kaplamak, temizlemek[?], sürmek[?]"[577] fiilleriyle geçmektedir. Eğer bu satırdaki "[*še-er-ha*[?]-]*an-na*" tamamlaması doğruysa bu kelime *dai-* "koymak, yerleştirmek" fiiliyle sadece bu metinde karşımıza çıkmaktadır. Bu kelimenin birinin veya bir şeyin bir *šerha-* ile örtülmesi veya temizlenmesi, ya da bir kumaş parçasına bir şeyi sürmek için kullanılan herhangi bir malzeme olduğuna işaret

[573] S. Košak, 1982, s.54-55.

[574] Bu kapı adları: *ašušaš* KÁ.GAL, *haniya*š KÁ.GAL, *puhlaš* KÁ.GAL, *turiyaš* KÁ.GAL. HEG (I-K), s.641; HW^2 (I), s.411; I. Singer, 1975, s.89 vd.

[575] F. P. Daddi, 1987b, s.378 dn.86.

[576] A. Ünal, 1988, s.1494; A. Ünal, 2016a, s. 476a.

[577] A. Ünal, 2016a, s. 162b vd.; 467b.

edebileceği yorumu bulunmaktadır[578]. Ayrıca bir başka yoruma göre ise bu kelime ayakların durulandığı bir nesneyi ifade etmektedir[579].

Güneş Tanrıçası için uygulanan bir ritüel metninde "[*nu*$^{?}$-*uš-ša-an* U]N-*aš* ˹*še-e-er-hi*˺*-it iš-hu-uz-zi-ia-an-za*[580]" ifadesinde *išhuzziya-* fiilinin[581] sıfat/partizip formuyla (*išhuzziyant-*) geçerek *šerha-*'nın bağlanabilen bir nesne olduğunu da ifade edebiliriz.

öy.II 8'.satır: Bu satır, KBo 19.163 öy.I 22', öy.II 30' ve ay.IV 3'e göre tamamlanmıştır.

öy.II 9'.satır: ^{LÚ}*ta-hu-kán-ti-iš* yazımı aynı zamanda KBo 19.161 öy.II 4', KBo 19.163 öy.II 47' ve 55'.satırlarda da geçmektedir.

öy.II 14'.satır: ^{GIŠ}*hattalu-*/^{GIŠ}*hattalwant-* (Sumerce SAG.KUL)[582] "sürgü, kapı sürgüsü, mandal, anahtar vb." anlamlarında kullanılan bu kelimenin morfolojik analizini yapmak oldukça güçtür. *-alu-* ile biten diğer kelime "kötü" anlamındaki *idalu-*, *u*-gövdeli bir kelimedir. Alp, *-al*(*l*)*a-* ekinin aidiyet eki ve Protohattice menşeili olduğunu belirtmekte, bu ekin varyantları arasında "*-al*(*l*)*a-*, *-al*(*l*)*i-*, *al*(*l*)*u-*, *-ili-*, *-ila-*, *-ul*(*l*)*a-*, *-ul*(*l*)*i-*, *-ul*(*l*)*u*"nun yer aldığını söylemektedir. Aynı zamanda ^{GIŠ}*hattalu-*'ya kök olarak *hatta-* "vurmak" örneğini vermektedir[583]. Kloekhortst ise "kötü" anlamındaki *u*-gövdeli *idalu-* kelimesinden yola çıkarak sıfat *idalu-* ile isim *hattalu-* kelimelerini karşılaştırırmış ve ^{GIŠ}*hattalu-*'nun kökünü *hattal-* olduğunu belirtmiştir[584]. "Kapı sürgüsü" anlamındaki $^{(GIŠ)}$*hattalwaš taru-*/GIŠ(*-ru*) (Sumerce SAG.KUL), Nakamura tarafından ^{GIŠ}*ha-at-tal*[-

[578] CHD (Š3), s.437; HEG (S2), s.1003 vd.

[579] KBo 17.43 I 14 $^{LÚ.MEŠ}$ALAM.ZU$_9$-*an* GÍR$^{HI.A}$-*ŠU-NU še-e-er-hi-it šar-ta-i*. A. Kloekhorst, 2008, s.745 vd.

[580] KUB 41.4+KUB 60.143 ay.III 10'/öy. x+1.

[581] *išhuzziya-*: kemerle bağlamak, (hançer vs.) takmak, silahlanmak. A. Ünal, 2016a, s.231.

[582] HED (H), s.257 vd.; HEG (A-K), s. 219; HW^{2} (III), s. 491 vd.; A. Ünal, 2007, s.199.

[583] S. Alp, 1949, s.264-266.

[584] A. Kloekhorst, 2008, s. 332-333. Ayrıca bkz. J.J.S. Weitenberg, 1984, s.28 vd.; A. Ünal, 2016a, s. 177; HEG (A-K), s. 219; HED (H), s.257 vd.; HW2 (III), s. 491 vd.

wa-]*aš* şeklinde okunmuştur. Ancak, metne bakıldığında "-*wa*" işareti için yeterli alanın olmadığı görülmektedir[585].

10. 11. KBo 21.96 (1364/c+1365/c+1486/c)

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: öy. 3'-6'.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. M. Vitti, 1984, s.149; öy. 7'.satır için bkz. A. Kammenhuber, (1993), s.681; öy. 9'-12'.satırları krş. R. Akdoğan, (2010), s.117-118.

KBo 21.96

x+1 [ ] x

2' [-*d*]*a-ni* XV $^{MUNUS.MEŠ}$[

3' [-]*it e-ša-ạn-t*[*a*

4' [ ]^{NINDA}ZI.HA[R.HAR

5' [ ] *A-NA* x-x-x-x *IŠ-TU* x[

6' [ ]x-[-]x LUGAL-*aš* x-x-x[

7' [ ]x ^{D}*Te-te-eš-ha-wi*$_i$ $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-i*[*n-tu-hi-e-eš*

8' [-]*lị ta-aš-ša-an-ni-na ta-ạš-š*[*a-*

9' [*i*]-*yạ-an-ni-na ta-aš-ša-an-ni-n*[*a*]

10' [*ta-aš-š*]*a-an-ni-na* ^{D}*Te-te-eš-ha-wi*$_i$ [

11' [ ]x-*at ha-aš-ša-an-zi* NIN.DINGIR-*aš A-N*[*A*

12' [ ]x-*aš* ^{É}*hi-i-li ạ*[-

13' [*pu-ur-pu-r*]*u-uš šu-uh-ha-a-i* [

---

[585] M. Nakamura, 2007, s.536. Ayrıca bkz. A. Ünal, 2007, s.199a; HED (H), s.257 vd.; HEG (A-K), s.219; HW^2 (III/1), s.490 vd.

14’ [ ]-*wa-ar pé-e-da*[-

15’ [ ]x ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-t*[*e-eš-ha-wi*$_i$

16’ [ ]x-*ti na-aš*$^{?}$*-ša* [

17’ [ ]x-*an* ^{UZU}*š*[*u-up-pa*

18’ [ ]*pa*-x[

x+1 [ ] …

2’ [ ] … on beş kadın [

3’ [ ] otururl[ar.

4’ [ ] ekmek …[

4’ [ ] … ile … [

6’ [ ] … [ ] … kral … [

7’ [ ] … Tanrıça *Tetešhawi zi-i*[*ntuhi* kadınları

8’ *Hattice*

9’ *Hattice*

10’ [Hatt]ice Tanrıça *Tetešhawi*$_i$ [

11’ [ ] … açarlar. NIN.DINGIR rahibesin[e

11’ [ ] … avlu [

13’ [*purpur*]*a* ekmeklerini döker. [

14’ [ ] … [

15’ [ ] … Tanrıça *Tet*[*ešhawi*$_i$’nin rahibi

15’ [ ] … ve o [

17’ [ ] … [et

18’ [ ] …. [

Filolojik Yorumlar:

4'.satır: Okuyabildiğimiz işaretlerden yola çıkarak, kırık olan kısmı ^{NINDA}ZI.HAR.HAR olarak tamamlamayı öneriyoruz. Bir çeşit ekmek olan bu kelimenin Hititçe fonetik tamamlayıcısı, KUB 7.17 10' ve KUB 31.57 IV 12'ye göre *-aš*'tır[586]. ^{NINDA}ZI.HAR.HAR, ayrıca *purulli*(*ya*)- bayram metni KBo 30.37 (CTH 674[?]) öy.I 5'.satırda da geçmektedir[587].

8'.satır: Soysal, bu satırın kırık kısmını Hititçe metinlere dayanarak [*hattil*]*i* olarak tamamlamayı önermektedir. Orta Hitit dönemine ait bu metinde geçen "*ta-aš-ša-an-ni-na*" imparatorluk dönemi belgesi KBo 19.163 ay.III 53'te ise "*ta-aš-ša-an-ni-in-na*" şeklinde geçmektedir[588].

9'.satır: Soysal, bu satırın kırık kısmını [*i*]*yannina* olarak tamamlamayı teklif etmektedir[589].

13'.satır: Koruyucu Tanrıların kült uygulamalarında karşımıza çıkan ve kral, kraliçe ve prenslerin ayaklarına döküldüğü bilinen *purpura*-ekmeği/hamurları[590] metnimizde determinatifsiz olarak geçmektedir. Hititçe kaynaklarda *purpura*-ekmeği/hamurları, *išhuwai*- ve *šuhha*- fiilleriyle karşımıza çıkmaktadır. Tören sırasında kullanılan *purpura*-'lar tanrıların, kralın ve kraliçenin ayaklarına dökülmektedir[591]. Alacahöyük kabartmasında tasvir edilen kraliçenin kurban eylemi yapacağı esnada elinde tuttuğu nesne disk (^{NINDA}*kaggari-*/*kagri*-) veya küre şeklinde bir ekmek (^{NINDA}*purpura*-) olarak yorumlanmıştır. Metnimizde kırık olan *-r*]*u-uš* kelimesini, metinde geçen "*šu-uh-ha-a-i*"

---

[586] KUB 7.17 10': I ^{NINDA}ZI.HAR.HAR-*aš*; KUB 31.57 IV 12: III ME ^{NINDA}ZI.HAR.HAR-*aš*. HEG (W-Z/IV), s.700; A. Ünal, 2007, s.819a; C. Rüster - E.Neu, 1989, s.279.

[587] Bkz. D. Groddek, 2002a, s.44.

[588] O. Soysal, 2004, s.604, 107.

[589] O. Soysal, 2004, s.477.

[590] H. Baltacıoğlu, 2015, s.239-296; HEG (P), s.662 vd.

[591] H. Baltacıoğlu, 2015, s.240 vd.

fiiliyle birleştirerek Pl.Nom veya Pl.Akk. formdaki "*purpuruš*" ile tamamlamayı öneriyoruz.

17'.satır: Okuyabildiğimiz işaretlerden yola çıkarak, kırık olan kısmı ^{UZU}*š*[*u-up-pa* şeklinde tamamlamayı öneriyoruz. Bazen determinatifsiz olarak yazılan ve nötr isim olan ^{UZU}*šuppa-*/*šuppi-* "et, pak, temiz, kutsanmış et" anlamına gelmektedir. Orta Hitit dönemine ait olan metnimizde Pl. Nom.-Akk.n. formda geçen bu kelime diğer Orta Hitit yazımlarında da Pl.Nom.-Akk.n. formda *šu-up-pa*, ^{UZU}*šu-up-pa*, Pl.Gen. formda ise *šu-up-pa*-aš yazımlarıyla geçmektedir[592].

10. 12. KBo 21.97+KBo 37.53

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: 3'.satır için bkz. HW2 (II), s.77a; 6'-13'.satırlar için bkz. D. Groddek, (1999), s.304; 17'.satır için bkz. B. H. L van Gessel, (1998), s.584 vd.

KBo 21.97+KBo 37.53

x+1 ^{LÚ}x[

2' *nam-ma* x[

3' *pa-ra-a ẹ-e*[*p-zi*

4' ^{LÚ}SANGA *pár-ši*[*-ya*

5' ^{LÚ}SANGA *A-NA* ^{D}[

6' ^{LÚ}SANGA I NINDA.GUR$_4$.R[A

7' NIN.DINGIR-*ša-a*[*n*

8' LÚ ^{GIŠ}GIDRU ^{UZU}[NÍG.GIG

---

[592] CHD (Š4), s.608 vd.; HEG (S2), s.1176vd.; A. Ünal, 2007, s.652b.

9’ [LÚ.MEŠ*ha-pí-ya-a*]*š* [

10’ [LÚSA]NGA I NINDA.GUR$_4$.RA x[

11’ [NIN.DIN]GIR-*ša-an tu-u-w*[*a-az*

12’ [LÚ GI]ŠGIDRU UZUNÍG.GIG [

13’ [KUŠ]*ki-iš-šu-wa-la-a*[*š*

14’ LÚSANGA I NINDA.GUR$_4$.RA[

15’ NIN.DINGIR-*ša-an* x[

16’ LÚ GIŠGIDRU UZU[NÍG.GIG

17’ [ ]x É D*Te-*[*te-eš-ha-pí*

18’ [LÚSANGA I NINDA.GUR$_4$.]RA *nam-m*[*a*

19’ [*pa-r*]*-a e-e*[*p-zi*

20’ [LÚSAN]GA *pár-ši*[*-ya*

21’ [ ]x GIŠx[

22’ [ ]x

x+1 adam … [

2’ Sonra … [

3’ dışarı çıkar[lar. /öne doğru tutarlar./ Uzatırlar.

4’ rahip böl[er.

5’ rahip tanrıya[

6’ rahip bir kalın ekm[eği

7’ NIN.DINGIR rahibesi [

8’ Asa adamı kar[aciğer

9’ [*hapiya-* adamla]rı [

10’ [ra]hip bir kalın ekmeği … [

11’ [NIN.DIN]GIR onu uzak[tan

12’ [Asa ad]amı karaciğeri [

13’ [*ki*]*šš̌uwala* … [

14’ rahip bir kalın ekmeği [

15’ NIN.DINGIR rahibesi onu … [

16’ asa adamı kar[aciğeri

17’ [ ] … tanrıça *Tetešhapi*’nin tapınağı [

18’ [rahip bir kalın ekme]ği sonra [

19’ [öne doğ]ru tutar.

20’ [Rah]ip böl[er.

21’ [ ] … … [

22’ [ ] …

Filolojik Yorumlar:

x+1 - 23’.satırlar: Groddek, bu metni NIN.DINGIR rahibesinin bulunduğu metin grubu CTH 649’a eklemiştir. Ancak, Klinger ise bu metni tanrıça *Tetešhapi*’nin bayramına dair metinlerin bulunduğu CTH 738 numaralı metin grubuna dahil etmiştir[593].

10. 13. KBo 21.99+KBo 21.104

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: öy[?].II 7’.satır için bkz. HW2 (I), s.388a, HW2 (II), 57b; öy[?].II 8’-14’.satırlar için bkz. G. Stivala, (2006), s.216; ay[?].III 15’.satır için bkz CHD (Š1), s.79a.

[593] D. Groddek, 1999, s.304; J. Klinger, 1996, s.57.

KBo 21.99+KBo 21.104

öy[?].II

x+1 [ ] LÚSAG[I

2’ [ ]-*ya* LÚSAG[I

3’ [ ]ẹ-*ep-zi ta-aš-tạ* [

4’ [ ] *a-ku-an-na pí-an*[-*zi*

5’ [ ]x LÚMEŠ GIŠBANŠUR GIŠBANŠUR [

6’ [ ]x-*ya-at nu-kán a-pu-u-uš-ša* [

7’ [GIŠBANŠURHI.]A-*uš pa-ra-a ša-an-na-pí-la*[- *ú-da-i*

8’ [-*u*]*š* É.ŠÀ-*na pa-iz-zi nu* x[

9’ [ ] *ú-iz-zi ta-an* DUMUMEŠ.É[.GAL

10’ [ ] *nu* MUNUS.MEŠ*zi-in-tu-hi- e*[š

11’ [ ] SÌR*RU* [

12’ [ ] D*Te-te-eš-ha-wi*$_{pí}$ *i̯-ya-i-i*[*p*[?](-)]

13’ [ ]x *tu-ú-wa*$_a$*-zi-ik* [

14’ [ ](-)x-*iš-ta-li tu*[?]*-ul-la-al*-x (-)[

15’ [ ] *u* [

16’ [-*h*]*a-ạn-ni-ya ẹ*[-

17’ [ ] *ir-ha-iz- z*[*i*

18’ [MUNUS.ME]ŠSUHUR.LÁ EGIR[-

19’ [D]*Te-te-eš-ha-wi*$_p$[$_i$

20’ [ ] *har-zi* GI-*a*[*n*

21’ [SÌR]*RU wa*$_a$*-a-da*[-

22’ [ ]-*la-ma-ya*-x(-)[

23’ [ ]x-*ri* GIŠ*hu*[-

24’ [-]*ša-an* ^{D}*T*[*e*

25’ [ ]-*aš ta-p*[*u-*

26’ [ ]x$^{HI.A}$

27’ [ ] x x

ay$^{?}$.III

x+1 [-*t*]*a-ir*[

2’ [ ]SANGA ^{D}*Te*[-

3’ [-*h*]*a-an har-zi* [

4’ [ ] $^{LÚ.MEŠ}$*ha-pí-ya-aš* [

5’ [ ]x-*ta-an* ^{D}*Te*[-

6’ [ ]x-*zi na-aš-š*[*a-*

7’ [ ]x-*zi* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in*[*-tu-hi-*

8’ [$^{MUNUS.ME}$]^{Š}*zi-in-tu-h*[*i-eš*

9’ [ ]-*in- za*

10’ [*p*]*a-iz-zi nu* DINGIR^{L}[^{IM}

11’ [ ]-*a-aš wa-a-tar* x[

12’ [ ]*ti-ya-an-z*[*i*

13’ [^{GIŠ}BAN]ŠUR [ ] IV NINDA.GUR$_4$.RA[

14’ [ ] ^{LÚ}x[ ] *da-a-i* [

15’ [NIND]A.KU$_7$ *ša-ak-*[*ku-nu-an*]

16’ [ ]-*pí-ya*[(-) -]*a da*[-]-*i* [*zi*

17’ [-]*a ša-ku*[- -*p*]*í-ya* x [ ]-x-*an-pí*-x[

18’ [-*w*]*a$_{pí}$* LÚ ^{GIŠ}GIDRU-*an* [*a-*]*še-ša-a*[*n-zi*] LÚ[

19’ [*n*]*a-pa pu-u-ri-uš*[*a-an-aš-ki-iz-zi*]x

20’ [^{LÚ}*ta-h*]*u-kán-ti-iš hu*-x[^{D}]*Mi-zu-u*[*l-la*(*-an*)] x [

21’ [ ] NINDA.GUR$_4$.RA-*in* [ ]-x *pa-ra-a pí-ʾe*ʾ[-*da*

22’ [ ] ^{LÚ}*ta-hu-kán-t*[*i* -*z*]*i na-aš*-x[

23’ [ ] LÚ ^{GIŠ}BANŠUR [ ]KU$_7$ ^{GIŠ}x[

24’ [ ] LÚ ^{GIŠ}BANŠUR II NINDA.GUR$_4$.RA(-*in*) *e-ep-zi*

25’ [ ]x *e-ku-zi* ^{LÚ}SAGI x[

26’ [ ] ^{LÚ}SAG[I

27’ [ ]x

öy$^{?}$.II

x+1 [ ] sa[ki

2’ [ ] … sa[ki

3’ [ ] tutar. Sonra … [

4’ [ ] içecek ver[irler.

5’ [ ] … sofra adamları masayı [

6’ [ ] … Ve onları [

7’ [masa]ları boş bir yere doğru [taşırlar.

8’ [ ] … iç odaya gider. Ve … [

9’ [ ] gelir. Ve onu saray görevli[leri

10’ [ ] ve *zintuhi*- kadınla[rı

11’ [ ] şarkı söylerler. [

12’ [ ] Tanrıça *Tetešhawi*$_{pí}$ … [ ]

13’ *Hattice*

14’ *Hattice*

15’ [ ]

16’ [ ] … [

17’ [ ] sırasıyla kurban sun[ar.

18’ [hiz]metçiler tekrar [

19’ [Ta]nrıça *Tetešhawi*$_p$ [$_i$

20’ [ ] tutar. Kam[ışı

21’ [şarkı] söylerler. … [

22’ [ ] … [

23’ [ ] … [

24’ [ ] … [

25’ [ ] … [

26’ [ ] -ler/-lar

27’ [ ] …

ay.$^{?}$III

x+1 [ ] … [

2’ [ ] rahip … [

3’ [ ] … tutar. [

4’ [ ] *hapí*(*ya*)-adamları [

5’ [ ] … [

6’ [ ]… [

7’ [ ] … [

8’ [*zintuhi-kadınl*]*arı*

9’ [ ] …

10’ [gi]der. Tanrı[ya

11’ [ ] … suyu … [

12’ [ ] girer[ler.

13’ [ma]sa [ ] dört kalın ekmeği [

14’ [ ] adam … [ ] koyar. [

15’ [tatl]ı ekmeği *šak*[*kuna*’yı]

16’ [ ] … [ ] … ko[ ]ya [r.

17’ [ ] … [

18’ [ ] … asa adamı [*šerhala*- adamını otur]turlar]. Adam [

19’ [d]udakları(nı) sil[er. … [

20’ [*tuh*]*kanti* ... [Tanrıça] *Mezu*[*lla*(’yı)] … [

21’ [ ] kalın ekmeği [ ] taş[ır[?]

22’ [ ] … *tuhkant*[*i*] … ve o … [

23’ [ ] asa adamı [ ] tatlı … [

24’ [ ] asa adamı iki kalın ekmeği tutar.

25’ [ ] … içer. Saki … [

26’ [ ] sa[ki

27’ [ ] …

Filolojik Yorumlar:

öy[?].II 4’.satır: Infinitif çekimli “içmek” anlamındaki *eku*-/*aku*- fiili, metnimizde *a-ku-an-na* olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yazım, Eski Hitit dönemi belgelerinde yer almaktadır[594].

ay.III 19’.satır: “*pu-u-ri-uš*[*a-an-aš-ki-iz*]-*zi*” KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.II 8’.satıra göre tamamlanmıştır.

[594] HW[2] (II), s.32.

10. 14. KBo 21.100

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit[?]

Metin Hakkında Bilgiler: öy.10'-11'.satırlar için bkz. J. Tischler, (1989-1990), s.175; ay. 3'-5'.satırlar için bkz. HW2 (I), s.363b; ay. 10'-11'.satırlar için bkz. HW2 (I), s.298a; ay.12'.satır için bkz. CHD (P), s.278b; ay.13'.satır için bkz. HED (A-E-I), s.139.

KBo 21.100

öy.

x+1

2' [ ]x-*aš ta-pí-ša-n*[*a*

3' [ ]x-*aš ki-iš-še-ra-an* ˹*da-a-i nạ*-x [

4' [ ]x *iš-pa-an-ti ha-aš-ši-i* I-*ŠU ši-pa-an-t*[*i*

5' *ši-pa-an-ti* KUŠ*ki-iš-šu-wa-la-aš* D*I-na-ri* [

6' [*h*]*a-at-ta-al-wa-aš* GIŠ-*ru-i* I-*ŠU ši-pa-an -ti* [

7' [-]*ma ha-aš-ši-i* I-*ŠU ši-pa-an- [ti*

8' [*t*]*a-a-pí-ša-na-an a-ap-pa pa-a-i* LÚSAGI [

9' [ ]x-*ri a-ku-an-ma pa-a-i* LÚSAGI NIN.DINGI[R(-)

10' [*n*]*am-ma* LÚSAGI NIN.DINGIR *ta-hu-uš-ta-mi* [

11' [MUNUS.M]EŠ*zi-in-tu-u-hi-eš ha-at-ti-i-li* [SÌR*RU*]

12' [*t*]*a-aš-ša-ni-in-na ta-aš-ša-ni-in-na šạ*[?]-x[?](-)[

13' [*t*]*a-aš-ša-ni-in-na te-ep-pí-in ma-š˽a-a*[?]˼ [

14' [-]*ŠU te-iz-zi* LÚSAGI *za-al*[-

15' [*pí*-]*ra-an* III-*ŠU ˹ši-pa-an-ti˼* I NINDA.GUR$_4$.R[A

16' [ ]x-*ta-aš-ši* [(-)

17' [ ]-*pa* NIN.D[INGIR

18’ [ ]x-*ta*

19’ [ ] I-*ŠU*

ay.

x+1 [ ]x-x

2’ [ ]x ^{LÚ}SAG[I

3’ [ ] É ^{D}*I*[*-na-ar-a*$^{?}$

4’ [^{É}*a*]*r-za-na-aš* [

5’ [^{MUNUS}]$^{.MEŠ}$*zi-in*[*-tu-hi-eš ha-at-ti-li* SÌR^{RU}]

6’ [ ]x-*an* NIN.DINGI[R

7’ [$^{MUNUS.M}$]^{EŠ}*zi-i*[*n-tu-hi*

8’ [LÚ ^{G}]^{lŠ}GIDRU É ^{D} [

9’ [UD]V ^{KAM} DIN[GIR

10’ [ ]x UD.VI ^{KAM} *nu-za* NIN.DINGIR-*aš* x[

11’ [*e*]*-ez-za-zi* $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya-aš* [

12’ [ ] É ^{D}*Te-te-eš-ha-wi*$_{pí}$ x[

13’ [-]*ma* ^{GIŠ}*a-ri-im-pa-an* x[

14’ [ ]x UD VII^{KAM} *nu-za nam-ma* NIN.DI[NGIR(-)

15’ [*e*-]*iz-za-zi* $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya-aš* N[IN.DINGIR

16’ *nam-ma* É ^{D}*Te-te-eš-ha-w*[*i*$_{pí}$

17’ [*k*]*i-iš-ša-an* ˹SÌR^{RU}˺ *ka-ạ*[-

18’ [ ]-*a*$^{?}$*-at-wa w*[*a*$^{?}$-

19’ [ ]x-*na*$^{HI.A}$

20’ [ ]x-*ri*-x[

öy.

x+1

2’ [ ] … *tapišana* kabı … [

3’ [ ] … elini koyar. … [

4’ [ ] … içki sunar. Ocağa bir kez içki sun[ar.

5’ içki sunar. *kiššuwala*’nın Tanrıça *Inara* [

6’ [k]apı sürgüsüne bir kez içki sunar. [

7’ [ ] … ocağa bir kez içki sunar.

8’ [*t*]*apišana* kabını geri verir. Saki [

9’ [ ] … içeceği ise verir. Saki, NIN.DINGI[R rahibesi

10’ [So]nra saki NIN.DINGIR rahibesi *tahuštama* [

11’ [*zintuhi*- kadınla]rı *Hattice* [şarkı söyler.]

12’ *Hattice*

13’ *Hattice*

14’ [ ] … söyler. Saki x [

15’ [önü]ne üç kez içki sunar. Bir kalın ekm[ek

16’] …

17’ [ ] … NIN.DI[NGIR rahibesi

18’ [ ] …

19’ [ ] bir kez

ay.

x+1 [ ] …

2’ [ ] … sa[ki

3’ [ ] Tanrıça *I*[*nara*’nın tapınağı

4’ [*a*]*rzana*- evi [

5’ [*zint*]*uhi*- kadın[ları *Hattice* şarkı söyler.]

6’ [ ] … NIN.DINGI[R rahibesi

7’ [*zintuh*]*i*-ka[dınları

8’ [As]a adamı tanrı .. tapınağı [

9’ [beş]inci gün[?] tan[rı

10’ [ ] … altıncı gün NIN.DINGIR rahibesi … [

11’ [yiy]ip bitirir. *hapi*(*ya*-) adamları [

12’ [ ] Tanrıça *Tetešhapi*’nin tapınağı … [

13’ [ ] … *arimpa*’yı … [

14’ [ ] … yedinci gün ayrıca NIN.DINGI[R rahibesi (-)

15’ [yiy]ip bitirir. *hapi*(*ya*-) adamları NI[N.DINGIR rahibesi

16’ [ ] sonra tanrıça *Tetešhapi*’nin tapınağ[ı

17’ [şö]yle şarkı söyler. … [

18’ [ ] … [

19’ [ ] …

20’ [ ]…

Filolojik Yorumlar:

öy. 6’.satır: “Kapı sürgüsü” anlamındaki *hattalwant*-/*hattalu*-’nun, ahşap anlamındaki GIŠ ile yazıldığı bilinmekte ve metnimizde *hatalwaš* GIŠ-*ru* olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir kült objesi olan kapı sürgülerine sunu yapıldığı ise Hititçe kaynaklardan bilinmektedir[595].

[595] A. Ünal, 2007, s.171; M. Popko, 1978, s.42-43.

10. 15. KBo 21.101

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme için bkz. G. Stivala, (2006), s.410-413; öy. 8'.satır için bkz. HW2 (I), s.311b.

KBo 21.101

öy.

x+1 [^{M}]$^{EŠ\ URU}$*Ha-at-ti-li ki-iš-šą-a*[*n* SÌR^{RU}

2' [*t*]*i-i-ú i-ya-a-ra ti-i-ú i-ya-a-rą* [

3' [*kat-t*]*a-an ar-ku-<wa>-an-zi a-ú-un-ni-i-į* [

4' [GA]L-*ŠU-NU hal-za-a-i la*$^{?}$*-a-am-ma-a-i zi-ú-i-ya-za*$^{?}$(-)[…]

5' [*a-pí-e-ma-a*]*š-ši kat-ta-an ar-ku-wa-an-zi a-ú-un-ni-i*

6' [*kat-ta*$^{?}$]*-an e-ša-ri nu* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-u-hi-e-eš* SÌR^{RU} [

7' [GAL-*ŠU*]*-NU hal-za-a-i ma-a-ya-aš-ga-a-a ma-a-ya-aš-ga-a-a* [

8' [*a-pí*]*-ę-ya-aš-ši kat-ta-an QA-TAM-MA-pát hal-zi*$^{!}$*-iš-ša-an-zi*

9' [$^{LÚ.MEŠ}$]*ha-a-pé-e-eš-ma za-aš za-aš hal-*[*zi-an-zi*] x-^{r}*a*$^{?}$ x-x-x-*uš-te*

10' [*hal-z*]*i-ya-an-zi nąm-mą* [

---

ay.

x+3 [*-z*]*i nu-uš-ša-an* x [

4' [ ]x *har-zi nu-uš-ši*-x [

5' [ ] *kat-ta-an ti-i-e-ez*[*-zi*

6' [ ]x-*ša-aš-ši kat-ta-an* x [

7' [ ]-*eš* GUNNI I-*ŠU* x [

8’ [*a-r*]*a-an-ta-ri ne* x [

öy.

x+1 [-l]er/-lar *Hattice* şöy[le şarkı söylerler.

2’ *Hattice*

3’ [ark]asından şarkı söylerler. *Hattice*

4’ [onla]rın başı bağırır. *Hattice*

5’ [onlar]ın arkasından şarkı söylerler. *Hattice*

6’ [aşa]ğıya[?] oturur. *zintuhi-* kadınları şarkı söylerler. [

7’ [onları]n başı bağırır. *māyašgā māyašgā* [

8’ [ora]da onun arkasından aynı şekilde bağırırlar.

9’ [*hapi*(*ya-*)adam]ları ise *zāš zāš* (diye) bağ[ırırlar]. …

10’ [bağırır]lar. Sonra [

---

ay.

x+3 [ ] … ve onu/ona … [

4’ [ ] … tutar. Ona [

5’ [ ] aşağıya in[er.

6’ [ ] … aşağıya … [

7’ [ ] … ocağı bir kez … [

8’ [aya]kta dururlar. … [

Filolojik Yorumlar:

öy.2'.satır: *ti=u*(=)*iyara* olarak analiz edilen bu Hattice kelimedeki isim formda bulunan *iyara* (*yara, iyal*), "içecek bir şey[?]" anlamına gelmektedir[596]. *-te* ya da *-ti*, Sg.3.kişi için negatif emir kipidir. İsme bağlı olan *-u*, Sg.2.kişi için iyelik göstergesidir[597].

öy.4'.satır: Hatticede *la-ma, la-a-ma, la-ma-a* versiyonlarıyla belgelerde geçen *lama*, bağlaç görevindedir[598].

zi-ú-i-ya-za[?] kelimesinin son kısmının KBo 20.79 8'.satırda geçen "*zi-i-ú-i-ya-ra*"daki -gibi *ya-a*[!?]-[*ra*] olarak okunması önerilmiştir. Aynı zamanda *zi=u*(=)*iyara* kelimesinin ilk harfi /*t*/-/*z*/ değişimi göstererek *ti=u=iyara* olarak çıkmaktadır[599].

öy.9'.satır: Hattice metin KUB 28.15 öy.18'-20'.satırlarındaki *zaš* kelimesinin, muhtemelen bir isme ait olduğu düşünülmüştür. Ancak KBo 21.101 öy.9'daki *za-aš za-aš* ifadesinin, *hapiya-* adamların nidası olabileceği ve metindeki *za-aš* kelimesinin fiil olarak kabul edilmesi durumunda, emir kipinin kullanılması gerektiği ifade edilmiştir[600]. Kelimenin kısalığına bakıldığında, bu kelimenin etimolojik yorumlanmasından ziyade ritüellerde kullanılan bir deyim gibi olduğu da belirtilmiştir[601].

10. 16. KBo 21.102

Duplikatler/Paraleller: KBo 21.102 ay.3'-18' // IBoT 2.43 ay.3-20

Tarihlendirme: İmparatorluk

[596] O. Soysal, 2004, s.282; G. Stivala, 2006, s.412.

[597] O. Soysal, 2004, s.250, 259, 282.

[598] O. Soysal, 2004, s.292, 577.

[599] O. Soysal, 2004, s.951; G. Stivala, 2006, s.413.

[600] H. S. Schuster, 2002, s.277.

[601] G. Stivala, 2006, s.413.

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme için bkz. G. Stivala, (2006), s.220-223; ay. 8'-10'.satırlar için bkz. Y. Arıkan, (2002), s.24; ay. 11'.satır için bkz. R. Akdoğan, (2010), s.235.

KBo 21.102

ay.

x+1 [ ]x

2' [-]*ti an*[?]

3' [ ]^{D}LAMMA *ha-aš-š*[*i*(-)

4' [ ]-*an-ti* [

5' [NINDA.K]U$_{7}$-*ya* NIN.DINGIR *pa-ra-a* [

6' [-*y*]*a e-ez-za-zi* [

7' [-*a*]*n-zi* [

8' [ ] *a-ku-an-na pí-an-zi ma-a-an-ši iš*[?][-*ša-an*

9' [ ]x-*zi nu-uš-ši* GEŠTIN-*an pí-an-zi* x[

10' [$^{MUNUS.ME}$]^{Š}*zi-in-tu-hi-ya-aš* SÌR^{RU} [

11' [ ]x *ta-aš-ša-ni-na ta-aš-ša-ni-na* x[

12' [*t*]*e*[?]*-ep-pí-in ma-za-a ta-aš-ša-ni-n*[*a*

13' [^{D}*Te-te-eš-ha-w*]*i*$_{i}$ *te-ez-zi* ^{LÚ}SAGI-*aš ši-p*[*a-an-ti*

14' [*ma-a*]*-i-ú-un ha-an-te-eš ha-an-te-eš* x[

15' [ ]x ^{D}*Te-te-eš-ha-pí ta*(-)

16' [ ]-*hi*(-) [

17' [-]*ni-mu*(-)*a-i-ma*(-)[

18' [ ]x-*ạn-mụ* [

ay.

x+1 [ ] …

2’ [ ] …

3’ [ ] Tanrı LAMMA oca[k

4’ [ ] … [

5’ [ta]tlı ekmeği NIN.DINGIR rahibesine [

6’ [ ]… yiyip bitirir. [

7’ [ ] … [

8’ [ ] içecek verirler. Eğer onun [

9’ [ ] … ona şarabı verirler. … [

10’ [*zintuhi*- kadınl]arı şarkı söyler. [

11’ *Hattice*

12’ *Hattice*

13’ [Tanrıça *Tetešhaw*]*i* söyler. Saki içki su[nar.

14’ *Hattice*

15’ [ ] … Tanrıça *Tetešhapi*

16’ [ ] … [

17’ *Hattice*

18’ [*Hattice*

Filolojik Yorumlar:

ay. 5’.satır: Metnin kırık olan kısmında yer alan KU_7 ideogramından yola çıkarak ve duplikat metin IBot 2.43 öy.II 5, KBo 19.161 a 6’, KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279 sol sütun 11’, 12’, KBo 21.90 öy. 9’, KBo 21.106 öy. 3’, 4’, satırlardan faydalanarak bu kırık satır, NINDA.KU_7 olarak tamamlanabilir.

10. 17. KBo 21.105

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2002a), s.239, öy. 9’ vd. için bkz. D. Yoshida, (1996), s.134; öy.4’. satır için bkz. C. Girbal, (2002), s.270.

KBo 21.105

öy.

x+1 [-]*da-aš* [

2’ [-]*zi* ^{D}*Zi*-x[

3’ [ ]x-*na da-aš-ku*$^{?}$*-w*[a_{x}]-*yạ*[-

4’ [ ]x-*pí ma-a-i-ú-un* x[

5’ [*k*]*a-ma-am-ma-a-an an-d*[*a-*

6’ [ ]-*hi* ^{URU}*Zi-in-ku-ri-*[

7’ [(-)*i*]*š*$^{?}$*-ta-a-an* ^{URU}*Úr-*[

8’ [(-)*i*]*š*$^{?}$*-ta-a*$^{!}$*-an a-an-hu-*x[(-)

9’ [*n*]*e-e ma-a-ši-wu*$_{u}$*-u*[*r*]

10’ [ ]x-*la ta-i-il-l*[*a*$^{?}$(-)]

11’ [*A-N*]*A* NIN.DINGIR GAL^{AM} *ap-pa-an-z*[*i*

12’ [-*z*]*i* EGIR.KASKAL^{NI}*-ma* IV-*ŠU e*[-

ay.

13’ [-]*zi tu-un-na-ak-ki-iš-n*[*a*(-)

14’ [ ]x ^{D}UTU ^{URU}*A-ri-in-na* ^{D}*Me-e*[*z-zu-ul-la*

15’ ^{D}IM ^{URU}*Zi-ip-pa-la-an-ta* [

16’ ^{D}*Ka-at-tah-ha-an* ^{D}*I-na-ar* [

17’ ^{D}*Pu-u-ru-un-kat-te-in* ^{D}*Tu-u-u*[*n-dur-mi-ša-an*

18’ [ ]-*ḫa-an-zi nu* LUGA[L

19’ [^{D}*T*]*e-te-eš-ha-w*[*í$_{pí}$*

20’ [ ]x-*aš* x[

öy.

x+1 [ ] [

2’ [ ] Tanrı *Zi*-[

3’ [ ] … [

4’ [ ] … [

5’ [ ] … [

6’ [ ] … *Zinkuri* kenti [

7’ [ ] … [

8’ [ ] …. [

9’ [ ] … [

10’ [ ] … [

11’ [NIN.D]INGIR rahibesine kadehi verirl[er.

12’ [ ] … dönüş yolunda ise dört kez … [

ay.

13’ [ ] … iç o[da

14’ [ ] … *Arinna*’nın Güneş Tanrıçası, Tanrıça *Me*[*zzulla*

15’ *Zippalant*[*a* kentinin Fırtına Tanrısı

16’ Tanrıça *Kattaha*’yı, Tanrıça *Inar*[*a*

17’ Tanrıça *P*/*Wurunkatte*’yi, Tanrı *Tu*[*ndurmiša*’yı

18’ [ ] … ve kra[l

19’ [Tanrıça *T*]*etešhaw*[*i-pí*

20’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

öy.6’.satır: *Zinkuri*, bu metnin dışında KUB 48.40 5’ ile KUB 28.53 I 10’da geçmektedir. Bu kent, KUB 48.40 5’.satırda ^{URU}*Zi*]*nkuruwa* olarak tamamlanmıştır[602]. KBo 16.79 7’.satırda ise LÚ]^{MEŠURU}*Zi-in-hu-ri*[(-) ifadesi bulunmaktadır[603]. KUB 11.3 4.satırda ^{f}*Ze-en-ku-ru-wa-aš*[604] hem de ^{D}*Zi-in-ku-ru-wa*(-)/^{D}*Ze-en-ku-ru-wa*(-)[605] ifadelerine göre *Zinkuruwa* kadın ve tanrıça ismi olmalıdır. Bilindiği üzere Hititçedeki “*k*” ile “*h*” seslerinin değişimlerine göre *Zinkuri* ve *Zinhuri* kentlerinin aynı kentler olduğu belirtilmiştir[606].

Zinkuri kentinin lokalizasyonu hakkında ne yazık ki herhangi bir bilgi bilemesek de Hitit çiviyazılı belgelere göre ^{D}*Zinkuruwaš*’ın kült kenti *Harpina* olarak bilinmektedir. *Harpina* kenti, *Kuliwišna* Fırtına tanrısı için düzenlenen ritüelde (bkz. KBo 30.81 IV 7’) ise ^{URU}HAR-*pí-na* olarak geçmektedir[607].

10. 18. KBo 21.106 (1103/c+328/d)

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

---

[602] C. Kühne, 1980, s.100 dn.35.

[603] *Zinhuri* için bkz. G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.503. *Zinkuri* için bkz. G. F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.504; G. F. del Monte, 1992, s.196. Ayrıca bkz. I. Singer, 1983, s.167 dn.46; I. Singer, 1984, s.111.

[604] E. Laroche, 1966, s.210.

[605] OHP (1-2), s.584 vd.

[606] Y. Arıkan, 2002, s.49-50.

[607] G. F del Monte, 1992, s.31.

Metin Hakkında Bilgiler: öy. x+1-19'. satırların trnaskripsiyon ve tercümesi için bkz. G. Stivala (2006), s.223; öy. 3'-6'. satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. M. Vitti, (1984), s.149; öy. 7'. satır için bkz. A. Kammenhuber, (1993), s.681; öy. 9'-12'. satırları krş. R. Akdoğan, (2010), s.117-118.

KBo 21.106

öy.

x+1

2' DINGIR^{LIM} *hu-ik-z*[*i* -] *ša-an* x[

3' NINDA.KU$_7$ *ša-ak-ku-nu-a*[*n la-ap-pí-na-an*]^{SAR} NINDA.KU$_7$ [*ti-an-zi*]

4' *nu* LÚ ^{GIŠ}GIDRU-*aš* NINDA.KU$_7$ *š*[*a-k*]*k*[*u-*]*nu-a*[*n*] *kar-ap-zi*

5' NIN.DINGIR-*aš QA-TAM pa-a-i na-at-ša-an a-ap-pa iš-h*[*a-ma-i*

6' *la-ap-pí-na-an A-NA* GAL $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya* [*pa-a-i*]

7' NIN.DINGIR-*aš ta-wa-al e-ku-uz-zi ma-a-an-še-eš-ta* [

8' *nu-uš-ši* GEŠTIN-*an pí-an-zi* ^{D}*Ta-te-eš-ha-wa*-x[

9' *hu-u-ma-an-tu-uš* DINGIR^{MEŠ}*-uš ir-ha-a-i-iz-zi* $^{MUNUS.MEŠ}$[*zi-in-tu-hi-eš*

10' *ha-at-ti-i-li* SÌR^{RU}

11' *ta-aš-ša-a-ni-na ta-aš-ša-ni-ya ta-aš-˹ša˺-˹ni˺-˹ya˺*[*t*]*e*$^{?}$*-ep-pí-in ma-az-*˹*za-ḳ*˺ [

12' *ta-aš-ša-ni-in-na* ^{D}*Ta-tę-eš-ha-w*[*i*$_i$$^{?}$(-)] [*ma-a*]*-i-ú-un ma-a-i-ú-u*[*n*]

13' [*ha-a*]*n-te-eš tu-u*[*m-*]*-a-an* ^{D}*Ta-te-eš-ḥa-*[ ]

14' [ ]x[ ](-)x-*ya-ni-ya*(-)x(-)[

15' [ ](-)x-*i-an-ti-it*(-)[

16' [ ]x-*an te-et-t*[*u*$^{?}$-]

17'[-*w*]*u$_u$-ur-ni*-x(-)[ ]

18' [ ](-)x(-)*ta-a-ha-y*[*a*(-)]

19' [-*z*]*i*$^{?}$

ay.

x+1 [ ]x

2’ [*Ú*-]*UL te-ez-zi*

3’ [ ]NIN[.DINGIR

4’ [ ]-*ah-hu-an-zi*

5’ [-]*wa-a-tar har-zi*

6’ [ ]x-*ah-hi*

7’ [ ]x ˹*hal-zi-ya*˺

8’ [ ] *an*/^{D}

9’ [ ]x

öy.

x+1

2’ tanrıyı büyü yoluyla çağı[ır.] … [

3’ tatlı ekmek, *šakkunu*[*a* (bitkisini), *lapp*[*ina*] bitkisini, tatlı ekmeği [yerleştirirler].

4’ asa adamı, tatlı ekmeği *š*[*ak*]*k*[*u*]*nu*[*a* (bitkisini)] kaldırır.

5’ NIN.DINGIR rahibesi aynı şekilde verir. O tekrar şarkı sö[yler.

6’ *lappina* (bitkisini) *hapi*(*ya*-) adamlarının başına [verir].

7’ NIN.DINGIR rahibesi *tawal* içkisini içer. Eğer onun [

8’ ona şarap verirler. Tanrıça *Tatešhawa* … [

9’ bütün tanrılara sırasıyla kurban sunar. [(*zintuhi*- kadınları

10’ Hattice şarkı söyler.

11’ *Hattice*

12’ *Hattice* Tanrıça *Tatẹšhaw*[*i*$_{i}^{?}$(-)]

13’ *Hattice* ... Tanrıça *Tatešḫa*-[ ]

14’ *Hattice*

15’ *Hattice*

16’ *Hattice*

17’ *Hattice*

18’ *Hattice*

19’ [ ]…

ay.

x+1 [ ] …

2’ [s]öylemez.

3’ [ ]NIN[.DINGIR rahibesi

4’ [ ] …

5’ [ ] suyu tutar.

6’ [ ] …

7’ [ ] bağırır.

8’ [ ] …

9’ [ ] …

Filolojik Yorumlar:

öy.4’.satır: *karap-*/*karp-* kökünden gelen ve “teslim etmek, kaldırmak” anlamlarına sahip bu fiilin *kar-ap-zi* yazımı Eski Hitit belgelerinde görülmesine rağmen Orta Hitit dönemine tarihlendirilen bu metnimizde bu formdaki yazımıyla karşımıza çıkmaktadır[608].

[608] A. Kloekhorst, 2008, s.524-525.

öy.7'.satır: *eku-*/*aku-* "içmek" anlamındaki bu fiilin Prs.Sg.3 aktif çekimli *e-ku-uz-zi* yazımı, yeni yazıma sahip Hitit belgelerinde görülse de Orta Hitit dönemine tarihlendirilen bu metnimizde karşımıza çıkmaktadır[609].

öy.8'.satır: ^{D}*Ta-te-eš-ha-wa-* yazımı, sadece bu metinde geçmektedir. Belki de bu yazım bir katip hatası olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda, 12'. ve 13'.satırda da ^{D}*Ta-tẹ-eš-ha-w*[$i_i^?$(-)] yazımı dikkat çekmektedir.

10. 19. KBo 22.196

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2008a), s. 192-193.

Bu metin kolofona sahiptir. Ancak, hangi bayramın kutlandığı ne yazık ki belli olmasa da bu kolofon söz konusu bayramın birinci gününe dair bilgi sunmaktadır. Kolofona göre, adı geçen bayram esnasında NIN.DINGIR rahibesinin kralla birlikte bayrama katıldığı anlaşılmakta, ancak kraliçeden hiç bahsedilmemektedir.

KBo 22.196

öy.I

x+1 [ ]x[

2" [ ] [

3" [ ]x x x[

4" [ ]*te-pa-w*[*a*

5" [-*n*]*a-aš-ta* x[

[609] A. Kloekhorst, 2008, s.280.

6” [ ] *-zi* [

7” [ ]x-*ki-iš-*˹*šu*˺*-*[

8” [ ]x *a-r*[*a-*

9” [ ]x-˹*ik*˺ -[

10” [URU*T*]*a-*˹*hur*˺*-pa-a*[*z*

11” [ ] x x x[

12” [ ]x[

ay.IV/VI

x+1 [ ]x[

2’ [ ]x-*a*[-

3’ [ ]x-˹*ša-an*˺*-da-aš*[

4’ *ta* NIN.DINGIR *nam-*˹*ma*˺ [*I-NA* É LÚ.MEŠ*ha-pí-eš*]

5’ *tar-ku-zi* LÚ.MEŠ*ha-*˹*a*˺-[*pí-e-eš-ša*]

6’ *QA-TAM-MA* ˹*tar*˺*-ku-an-z*[*i*]

7’ *I-*˹*NA*˺ É.GAL*LIM ú*[*-en-zi*]

8’ ˹*nam-ma ša-ra-a*˺ *I-NA* [

9’ ˹*pa-iz-zi nu a-da*˺*-an-*˹*na*˺ [

10’ *ta-aš-ši* ˹GAL LÚ.MEŠ*ha*˺*-a-p*[*í-e-eš*

11’ *da-a-*˹*an*˺ *pé-e-da-aš* LÚ˹*ha*˺-[*a-pí-ya-an*

12’ ˹LÚ˺ GIŠGIDRU*-ya* ˹*pé-ra*˺*-aš-ši-it*[

13’ DINGIR^{MEŠ} *QA-TAM-MA ir-ha-a-iz* [*-zi*]

14’ [D]UB.˹I$^{??\neg KAM}$ *ŠA* NIN.DINGIR ˹*ŠA*˺ [EZEN$_4$

15’ [*k*]*u-*˹*it*˺*-ma-an* LUGAL*-uš* ˹*I*˺-[*NA*

16’ [ ] ˹*pa*˺*-iz-zi* NIN.DINGIR*-ma* [LÚ.MEŠ*ha-a-pé-eš-ša*]

17’ [*ta*]*r-ku-an-zi ma-ah-h*[*a-an-na-aš* DINGIR^{MEŠ}]

18’ [*š*]*e-iš-ki-iz-z*[*i*

öy.I

x+1 [ ] … [

2” [ ] [

3” [ ] … [

4” [ ] … [

5” [d]aha sonra … [

6” [ ] … [

7” [ ] … [

8” [ ] … [

9” [ ] … [

10” [*T*]*aʿhurˀpa* kentin[den

11” [ ] … [

12” [ ] … [

ay.IV/VI

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … [

3’ [ ] … [

4’ NIN.DINGIR rahibesi sonra [*hapi*(*ya*)- adamlarının evinde]

5’ dans eder ve *ha*[*pi*(*ya*)- adamları]

6’ aynı şekilde dans eder[ler].

7’ saraya gel[irler].

8’ sonra yukarıya -de/-da [

9’ gider. Yemek yemek için [

10’ ona *hap*[*i*(*ya*)- adamlarının başı

11’ ikinci derece(den) *ha*[*pi*(*ya*)- adamını

12’ asa adamı onun önünde … [

13’ tanrılara aynı şekilde sırasıyla kurban sun[ar].

14’ NIN.DINGIR rahibesinin (ve) x bayramının birinci [tableti:

15’ kral -dığı za[man

16’ [ ] gider. NIN.DINGIR rahibesi ve [*hapi*(*ya*-) adamları]

17’ [dan]s ederler. Tanrı[lar -dığı zaman]

18’ [devamlı olarak uy]u[r.

Filolojik Yorumlar:

ay. IV/VI 18’.satır: Daddi’nin, kutsal evliliğe bağlamak istediği bir metin bulunmakta (bkz. KBo 22.196) ve metnin kırık olan ay.IV/VI 18’.satırını “*š*]*e-iš-ki-iz-z*[*i*” olarak tamamlamak istemekte ve bu fiili “(*šeš-*/*šaš-*) “seksüel ilişkide bulunmak, çiftleşmek” şeklinde yorumlamaktadır. Ancak, DBH 24, s.193’e göre bu satır 18’ “[*ir-h*]*i-iš-ki-iz-z*[*i*” şeklinde tamamlanmış ve *irhai-* “kurban sunmak” fiili iterativ haliyle karşımıza çıkmıştır[610]. Ancak, metnin kırık olan boşluğuna iki tane çiviyazılı işaretin (*še* 𒋗 ve *eš* 𒅁) sığabileceği görüşünden yola çıkarak söz konusu boşluğu “*š*]*e-iš-ki-iz-z*[*i*” şeklinde tamamlanmasının daha uygun olacağı görüşünde olduğumuzu belirtmek istiyoruz. Daddi, *Teteshapi* bayram metinlerinde sıkça geçen *arzana*-evi ile *šeš-* fiilinden yola çıkarak kutsal evliliğe dair düşüncelerini dile getirmektedir. Ancak, Ünal ise bu iki unsura

[610] Bkz. D. Groddek, 2008a, s.193.

dayanarak *Teteshapi* ayinlerinin kutsal evliliğe bağlanmak istenmesini inandırıcı bulmamaktadır[611].

10. 20. KBo 25.48 (123/c+135/c)[612]

Duplikatler/Paraleller: KBo 25.48 öy.II 12'-15' // KBo 19.163 öy.II 42'-48'; KBo 25.48 ay.III 4'-10' // KBo 21.90 öy.18'-21'; KBo 25.48 öy.II 12'-15' // KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.II 10'-14'

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: öy.II 1-12.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. C. Zinko, (2016), s.552-553; öy.II 12.satır için bkz. D. Yoshida, (1996), s.134; öy.II 9.satır için bkz., HW^2 (I), s.388a; öy.II 9-11.satırlar için bkz. CHD (P), s.188b, CHD (Š1), s. 196b, CHD (Š3), s.438a; öy.II 11.satır için bkz. CHD (L/N), s.290a, HW^2 (I) ,s.388a; ay.III 4-6.satırlar için bkz. HEG (W-Z/IV), s.748; ay.III 4-10.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. Y. Arıkan, (2002), s.20; ay.III 9-10.satırlar için bkz. HW^2 (I), s.444b, HED (H), s.306.

Bu metinde, NIN.DINGIR rahibesi tanrıça *Teteshapi*'nin tapınağına gider ve orada fakir adamın kızı, NIN.DINGIR rahibesinin karşısında dans etmektedir. Ne yazık ki, bu metinde, tanrıça *Teteshapi*'nin tapınağına dair herhangi bir lokalizasyon bilgisi bulunmamaktadır.

[611] A. Ünal, 2016b, s.257.

[612] G. Stivala, 2006, s.211-212'de ele aldığı metnin numarasını yanlış vermiştir. İncelediği metin KBo 25.48'e değil; KBo 21.90'a aittir.

KBo 25.48

öy.I

x+1 [ ]x-*an*

2’ [ ]x-*aš*

3’ [ ]x-*pa-an*

4’ [*ha-a*]*z-zi-eš-kán-z*[*i*]

5’ [*-z*]*i*

6’ [*-a*]*n*?

öy.II

1 [-]*ạ ú-zi-zi* GIŠ*hu-lu-qa-a*[*n-ni*

2 [ ]*e-ša* LÚ GIŠGIDRU *pí-ra-an* [

3 ˹É˺ ˹D˺*Te-te-eš-ha-wi*$_{pí}$ *pa-iz-zi* [

4 *nu-uk-kán* NIN.DINGIR-*aš kat-ta ti-an-z*[*i*

5 *A-NA* DINGIR^{LIM} *a-ru-wa-iz-zi na-a*[*š*

6 *wa-a-tar pí-an-zi* LÚ^{MEŠ} GIŠBAN[ŠUR

7 *ti-an-zi* I NINDA BA.BA.ZA KU$_7$ GIŠBA[NŠUR]x IV NINDA [

8 *ki-it-ta* MUNUS.MEŠ*zi-in-tu-hi-e-eš* [ ]x *ka-ru-ú* [

---

9 [DU]MU^{MEŠ} É.GAL *a-še-ša-an-zi* GAL LÚ.MEŠ*ha-pí-ya* LÚ*ta-an pé*[*-da-aš*]

10 [LÚ GI]ŠGIDRU LÚ*pár-aš-ša-na-aš* LÚSANGA D*Te-te-eš-ha-wa*$_{pí}$ [

11 [LÚ*mi-n*]*i-ya-an* LÚ*še-er-ha-la-an a-še-ša-an-z*[*i*

---

12 [ ] ˹D˺M*e-ez-zu-ul-la-an* TUŠ-*aš e-ku-zi* LÚSA[GI

13 [ ] *dạ-ạ-i* NIN.DINGIR *pa-a-i* NIN.DINGIR *pár-aš-ši-ya* L[Ú

14 [ ] *nụ-kán* LÚSAGI LÚ*ta-hu-kán-t*[*i*

15 [ ]*-ša-an ha-at-ta-lu-wa-aš* [

---

16 [ ]x-*an* ˻TUŠ-*aš e*˼[*-ku-zi*

ay.III

x+1 [ ]x

2’ [ ]x-*ši-kán* [(-)

3’ [ ]x *ši-ú-ni me-na-ah-ha-an-ta* [

4’ [*n*]*u ṇam-ma* $^{\text{MUNUS.MEŠ}}$*zi-in-tu-hi-*[*eš*]

5’ *ha-at-ti-i-li* SÌR^{RU} *i-li-lu-wa-a-i*[*-ya*]

6’ *i-li-lu-wa-a-i-ya* DUMU.MUNUS ^{LÚ}MÁSDA [

7’ NIN.DINGIR-*aš me-na-ah-ha-an-da tar-ku*^{I}*-z*[*i*

8’ NIN.DINGIR-*an* DUMU^{MEŠ}.É.GAL *har-kán-zi* D[UMU.MUNUS ^{LÚ}MÁSDA

9’ LÚ ^{GIŠ}GIDRU *har-zi na-aš-ta nam-ma* [*pa-ra-a*

10’ *hi-i-la pa-a-an*[*-zi*]

öy.I

x+1 [ ] …

2’ [ ] …

3’ [ ] …

4’ [devam]lı müzik aleti çalar[lar].

5’ [ ] …

6’ [ ] …

öy.II

1 [ ] … gelir. Binek arabas[ı

2 [ ] oturur. Asa adamı öne [

3’ Tanrıça *Tetešhawi*’nin tapınağına gider. [

4’ NIN.DINGIR rahibesi aşağıya iner[ler.

5 tanrıya reverans yapar. Ve o [

6 suyu verirler. Sofra ad[amları

7 yerleştirirler. Bir arpa ezmesi(nden yapılmış) tatlı ekmek, ma[sa] … Dört ekmek [

8 yerleştirir/durur. *zintuhi*- kadınları [ ] … eskiden [

---

9 [sa]ray muhafızları yer(ler)ini alırlar. *hapi*(*ya*)- adamlarının başı, ikinci der[ece]

10 [asa a]damı, leopar adam, Tanrıça *Tetešhap*i’nin rahibi [

11 [*men*]*aya*- adamı, *šerhala*- adamı yer(ler)ini alırlar.

---

12 [ ] Tanrıça *Mezulla*’yı oturur vaziyette içer. Sa[ki

13 [ ] alır. NIN.DINGIR rahibesi verir. NIN.DINGIR rahibesi böler. Ad[am

14 [ ] ve saki, *tuhkant*[*i*

15 [ ] … kapı sürgüsü [

---

16 [ ] … oturur vaziyette … i[çer.

ay.III

x+1 [ ] …

2’ [ ] …

3’ [ ] …tanrının karşısında [

4’ [s]onra *zintuhi*- kadınla[rı]

5’ *Hattice* şarkı söyler. *ililuwāi*[*ya*]

6’ *ililuwāiya*. Fakir adamın kızı [

7’ NIN.DINGIR rahibesinin karşısında dans ed[er.

8’ NIN.DINGIR rahibesini saray görevlileri tutarlar. [Fakir adamın kızı]nı (ise)

9’ asa adamı tutar. Sonra [

10’ avluya [doğru] ilerlerl[er].

Filolojik Yorumlar:

öy.II 4.satır: Yeni Hitit yazımlarında *nu-kán*, *nu-mu* olarak karşımıza çıkan örnekler Eski Hitit yazımlarında *nu-um-mu*, *nu-uz-za*, *nu-uk-kán* gibi çift konsonantlarla karşımıza çıkmaktadır.

ay.III 5'-6'.satır: *ililuwāiya* bu metin dışında *i-li-lu-wa-ya* KUB 28.110 II 17' (YH); *i-li-lu-wa-a-ya* KUB 28.110 II 17', 22', 24' (YH); *i-la-al-lu-wa-ya* KUB 48.30 9' (YH); [*i-l*]*a-al-lu-wa-i-ya* KBo 21.109+ IV 29', 32' (YH); [*i*$^{?}$*-l*]*e-el-lu-wa-ya* KBo 21.90 öy.19' (OH); *i-le-el-lu-wa-i-ya* KBo 21.90 öy.19' (OH)'da geçmektedir[613]. Bu kelimelerden önce gelen fiil SÌR^{RU}'dur.

Çift dilli metinlerde, bu kelime olduğu gibi aktarılmıştır. Böylece, bu kelimenin Hititler tarafından anlaşılmadığı öne sürülmüştür. Imperatif ya da prekatif olarak analiz edilen bu kelimenin anlamı ise ne yazık ki tercüme edilememektedir. Bazı metinlerde, glossenkeil ile geçse de bu kelimenin anlamı yine belirsiz kalmaktadır[614].

KI.LAM bayramındaki Hattice pasajlarda, *i-li-li-ya*, *i-li-li-u-un-na*, *i-li-li-u*, *i-li-li-u-un* olarak karşımıza çıkan bu kelime grubundan (bkz. KBo 30.16 ay.$^{?}$ 9', 11', 12') önce gelen fiil *halziya*-'dır[615].

[613] O. Soysal, 2004, s.117.

[614] H.-S. Schuster, 1974, s.22.

[615] I. Singer, 1984, s.98.

10. 21. KBo 25.167

Duplikatler/Paraleller: KBo 25.167 2’-3’ // KBo 34.167 öy.I 4’-5’

Tarihlendirme: Orta Hitit?

Metin Hakkında Bilgiler: 3’.satır için bkz. G. F. del Monte, (1992), s.167, C. Zinko, 2016, s.546; 5’.satır için bkz. HW2 (II), s.106b; 7’-10’.satırlar için bkz. F. P. Daddi, (1998), s.310.

KBo 25.167

x+1 [ ]x-x-x *nu* ^{GIŠ}*hu-lu-qa-*[*an-ni*

2’ [-]*ya-aš na-at-ta ták-ku-*[*-wa-a-ri*

3’ [-]*lu ŠA* ^{URU}*Ta-a-ni-ya me-*ʿ*e*ʾ[*-na-ah-ha-an-da*

4’ [ ]x *ú-da-i ma-a-an* NIN.DINGIR [

5’ [*na-aš-ša-*]*an* NIN.DINGIR ^{GIŠ}*hu-lu-ga-an*[-

6’ [ ]x-*an-zi pí-an-zi nu* x[

7’ [ ]*i-ya-an-ni-an-zi ma/ku*?[

8’ [ ]x-*ta nu pár-aš-tu-u-uh-h*[*a*

9’ [*ši-pa-an-du-wa-a*]*n-zi pa-a-i* NIN[.DINGIR

10’ [ ]x-*aš-ši*

11’ [-*h*]*a-ra-a-aš-ši* x [

12’ [-*z*]*i* NIN[.DINGIR

13’ [ ]x^{MEŠ}

x+1 [ ] … binek ar[abası

2’ [ ] … kalmaz/ikamet etmez. … [

3’ [ ] … *Taniya* kentinin kar[şısında

4’ [ ] … getirir. Eğer NIN.DINGIR rahibesi [

5’ [ve] NIN.DINGIR rahibesi binek arabas[ı

6’ [ ] … verirler. Ve … [

7’ [ ] yürürler. … [

8’ [ ] … pişmiş topraktan bar[dağı

9’ [içk]i sunmak için verir. NIN[.DINGIR rahibesi

10’ [ ] …

11’ [ ] … [

12’ [ ] … NIN[.DINGIR rahibesi

13’ [ ]-ler/-lar

Filolojik Yorumlar:

8’. satır: “Bir toprak kap” anlamındaki *parštuhha*-’nın Sumercesi, $^{(DUG)}$GAL.GIR$_4$’tür. Bu kelime, devamlı olarak *pár-aš* olarak yazılmıştır. Bu kelimenin etimolojik yorumu ise belirsizdir, ancak “yaprak” anlamındaki $^{(GIŠ)}$*paršdu* ile bir bağlantı muhtemeldir. Eğer durum böyleyse, bu kelimenin son eki -*hha*’dır[616].

10. 22. KBo 30.103

Duplikatler/Paraleller: KBo 30.103 öy.$^{?}$ 2’-7’ // KBo 19.163 ay.IV 14-19

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2002a), s.145-146; öy$^{?}$. 3’-6’. satırların transkripsiyonu için bkz. E. Badalì, (1991), s.236; öy$^{?}$. 6.satırın transkripsiyon ve tercümesi için bkz. HEG (T-D/II), s.235.

[616] A. Kloekhorst, 2008, s.747.

KBo 30.103

öy.?

x+1 [ ]x x x ˹LÚ? GIŠ?˺GIDRU?˺-x[

2’ [MUNUS.MEŠz]*i-in-tu-hi-eš* EGIR-*ŠU* ˹*ha*˺-*a*[*t-ti-li* SÌR*RU*

3’ [ ]x GIŠ*a-ri-im-pa-an* XXIV-*ŠU w*[*a*?-

4’ [N]IN.DINGIR-*aš e-ša* LÚNAR-*aš* GIŠ DINANN[A

5’ [-]*ša ku-iš ar-ta* ARADMEŠ NIN.DINGIR-*a*[*š*

6’ [ ]*hu-u-ma-an-za tar-ú-zi hu-u-up-pí-y*[*a-an-zi*?

7’ [*t*]*a-pa ap-pí-ya-an-zi nu* NIN.DINGIR-*aš* x[

8’ [ ]x-*zi* LÚSAGI-*aš* NINDA.GUR4.RA *EM-ṢA a*[*-aš-ka-az*]

9’ [*ú-da-i* NI]N.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya n*[*a-*

10’ [NINDA.GUR]4.RA-*in e-ep-zi* LÚ˹SAGI˺ [

11’ [*e*]-˹*ep*˺-*zi ta-aš-ša-an a-ap-pa* x[

12’ [*nam-ma*(?) *p*]*a-an-ga-u-i* ˹*a*˺-[*ku-an-n*]*a pí-an-zi*[

13’ [L]Ú GIŠBAN[ŠUR GIŠBANŠU]R˹*HI.A*-*uš*˺ [*ša-ra-a*]

14’ [*da-a-i t*]*a-aš-*˹*ta*˺ [*pa-ra-a pé-e-da-i*

15’ [ ]x NINDAx[

16’ [ ]x-*ra*-x[

17’ [ ]x NIN[.DINGIR-

18’ [ ]x[

ay.?

x+1 [ ] x x [

2’ [-*a*]*n-na hal*[*-zi-ya*

3’ [LÚS]AGI NI[NDA

4’ [NIN.DINGI]R-*aš pár-ši-ya* x-x[

5’ [ ]x *e-ep-zi ta-aš-t*[*a*

6’ [ ]x ^{D}IM ^{URU}*Zi-ip-pa-la-an-da* [

7’ [^{LÚ}S]AGI NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA a-aš-ka*[*-az ú-da-i*]

8’ [NIN.DINGIR-*i*] ˹*pa-a-i*˺ NIN.DINGIR-*aš* ˹*pár-ši-ya*˺ [

9’ [ ]x[

öy.[?]

x+1 [ ] …˹asa[?] adamı[?]˺ … [

2’ [z]*intuhi*- kadınları arkasından *Ha*[*ttice* şarkı söylerler.

3’ [ ] … *arimpa*’yı yirmi dört kez … [

4’ [N]IN.DINGIR rahibesi oturur. Şarkıcı, *IŠTAR* müzik aleti[ni

5’ [ ] … ayakta duran hizmetçiler NIN.DINGIR rahibesi [

6’ [ ]hepsi/tümü dans eder. (Müzik aletini) çalar[lar[?].

7’ [So]nra bitirirler. Ve NIN.DINGIR rahibesi … [

8’ [ ] … saki ekşi kalın ekmeği k[apıdan]

9’ [getirir. NI]N.DINGIR rahibesine verir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler. … [

10’ [ekşi kal]ın ekmeği tutar. ˹Saki˺ [

11’ [t]˹utar.˺ Ve onları tekrar … [

12’ [sonra[(?)] he]psine içecek verirler. [

13’ [so]fra ada[mı masa˹ları˺ [yukarıya]

14’ [kaldırır. Ve] son˹ra˺[alır götürür.

15’ [ ] … ekmek … [

16’ [ ] … [

17’ [ ] … NIN[.DINGIR rahibesi

18’ [ ] … [

ay.[?]

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … bağı[rır.

3’ [s]aki ekm[eği

4’ [NIN.DINGI]R rahibesi onu böler. … [

5’ [ ] … tutar. Ve son[ra

6’ [ ] … *Zippalanda* kentinin Fırtına Tanrısı [

7’ [s]aki ekşi kalın ekmeği dışar[dan getirir.]

8’ [NIN.DINGIR rahibesine] ˹verir.˺ NIN.DINGIR rahibesi onu ˹böler.˺ [

9’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

öy.[?] 3’.satır: Kültte kullanılan ve üzerine eşya konan bir nesne olan ^{GIŠ}*arimpa*-’nın işlevi tam olarak anlaşılamasa da bu kelimenin, ^{GIŠ}*irimpi, irip*(*p*)*i*-, ^{GIŠ}*eripi*-’den türetildiğine dair görüşler bulunmaktadır[617]. “Sedir ağacı” anlamına gelen ^{GIŠ}*irimpi, irip*(*p*)*i*-, ^{GIŠ}*eripi*- (Akadça *ERĒNU*(*M*), *ERINNU*) kelimelerinde bulunan *-pi* suffiksi, Hurriceden Hititçeye aktarılmış bir ektir. *-pi* suffiksi, Hurricede Sg. Genetif yapan bir ek olsa da Hint-Avrupa dil ailesine mensup dillerde bir sıfat yapan sonek olarak (Adjektivsuffix) değerlendirilmektedir. Örnek olarak, *haštapi*$^{(MUŠEN)}$ - “falcılıkta kullanılan ornithomanti kuşu”; *huelpi*- (sıfat) “genç, körpe, taze”; $^{A.ŠÀ}$*terippi*- “arazi, sürülmüş tarla” verilebilir[618].

[617] HEG (A-K), s.57, 109, 368; HW^{2} (I), s.297vd.; A. Ünal, 2007, s.50b vd.; H. Kronasser, 1987, s.224

[618] A. Ünal, 2007, s.195a, 218b, 714a.

10. 23. KBo 30.161

Duplikatler/Paraleller: KBo 30.161 x+1 - 10’ // KBo 25.46 ay.III 25’-30’; KBo 20.26+KBo 25.34 öy.18’-23’; KBo 25.32 sağ sütun 6’-14’; KBo 25.154 1’-5’.

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2002a), s.255, A. Ünal, (1988), s.1493 dn.127; tercüme için bkz. A. Ünal, (1988), s.1493.

KBo 30.161 numaralı metnin x+1-10’satırlarının duplikati, KI.LAM bayramına ait olan KBo 25.145 ay.III 25’-30’dur.

KBo 30.161

x+1 [ ]$^{\lceil LÚ \rceil.MEŠ}$*ha-a-*$^{\lceil}$*pí*$^{\rceil}$-[*eš ka-ru-ú-ma-aš*]

2’ [*tar-ku-an-z*]*i ma-a-an* GA[L-*ŠU-NU* LUGAL-*i ha-an-da-a-it-ta*]

3’ [$^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-eš*] *pé-e-di-iš-mi*[-*pát* ZAG-*ni* I-*ŠU wa-ha-an-zi*]

4’ [$^{LÚ.MEŠ}$A]LAM.ZU$_9$ *a-ha-*$^{\lceil}$*a*$^{\rceil}$ [*hal-zi-an-zi*] *ta-aš-ta nam-ma*]

5’ [GÙB-*l*]*i-ya* I-*ŠU wa-*$^{\lceil}$*ha*$^{\rceil}$-[*an-zi* $^{LÚ.MEŠ}$ALAM.ZU$_9$ *a-ha-a*]

6’ [*hal-z*]*i-an-zi* [GAL-*ŠU-NU pé-e-ra-an hu-u-wa-a-i*]

7’ [(?)]$^{\lceil}$*ha*$^{\rceil}$*-aš-ša-an-kán* [I-*ŠU hu-ya-an-zi*]

8’ [*ma-a-an* GAL-*ŠU*]-$^{\lceil}$*NU*$^{\rceil}$ LUGAL-$^{\lceil}$*i*$^{\rceil}$ [*ha-an-da-a-it-ta* LÚ ^{GIŠ}GIDRU-*ša*]

9’ [*a-ap-pa-i ta-az*] $^{\lceil}$*A*$^{\rceil}$*-ŠAR-*$^{\lceil}$*Š*$^{\rceil}$*U* [*e-ep-zi*

10’ [ ]$^{\lceil}$*pé*$^{\rceil}$*-e-d*[*i-iš-mi-pát tu-wa-a-an* I-*ŠU wa-ha-an-zi*

11’ [ ] x [

x+1 [ ] *hapiya*- adaml[arı zaten]

2’ [dans etmekte]dirler. Onlar[ın başı (yüzünü) krala çevirdiği zaman]

3’ [*hapiya*- adamları] yerlerin[de sağ tarafa bir kez dönerler.]

4’ [Soyta]rılar *ahʳaˀ* (diye) [bağırırlar. Ve sonra]

5’ [soytarılar sol tar]afa bir kez döner[ler. Soytarılar *aha*]

6’ [(diye) bağırır]lar. [Onların başı önden koşar.]

7’ [(?)] ʳocˀağı [bir kez koşup dolaşırlar.]

8’ [Onların ba]ʳşıˀ (yüzünü) kralʳaˀ [çevirdiği zaman asa adamı]

9’ [sona erdirir. Ve yerini [alır.

10’ [ ] yerlerinde uzaktan bir kez dönerler.

11’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

4’.satır: *nu* bağlacının eş anlamlısı olan *ta* bağlacı, Eski Hitit belgelerde kanun ve ritüel dilinde kullanılmıştır. Orta Hitit dönemine tarihlendirilen bu metinde görüldüğü üzere, Eski Hitit’e ait dilsel yapı kullanılmıştır.

4’.-5’.satır: Hattice sesleniş olarak tanımlanan “*aha*” bayram ritüel metinlerinde en çok kullanılan nidalardandır. Imperatif formda analiz edilen *wa$_a$*-(*a*)*ha-a* “emir ver!, olumlu emir ver!” ile “buraya koy!” şeklinde tercüme edilmiştir[619].

Bu nida, genellikle bayram metinleri başta olmak üzere diğer Hititçe metinlerde de geçmekte[620] ve çoğunlukla ^{LÚ}ALAM.ZU$_9$ az da olsa ^{LÚ}NAR tarafından

[619] HW, s.117; H.-S. Schuster, 1974, s.132; E. Neu, 1983, s.323 dn.1; Ch. Girbal, 1986, s.17 vd.

[620] KBo 8.119 KUB 10.3 (AN.TAH.SUM^{SAR} bayramının 2.günü), KBo 10.23 (KI.LAM Bayramı), KBo 17.75 (Fırtına Bayramı), KBo 17.83 (^{D}*Hiššašhapa* Bayramı), KUB 20.48 (*Tapala* Dağında gerçekleştirilen ilkbahar Bayramı), IBoT 1.27 (*Tippuwa* gerçekleştirilen ilkbahar bayramı), IBoT 2.76 (DUMU.LUGAL ile kutlama bayramı); IBoT 2.96, KUB 10.87 (Kült bayramına ait büyük metin parçası), IBoT 1.12 (Kült bayramına ait büyük metin parçası), KBo 11.60 (Çeşitli bayram metinlerine ait parçalar), IBoT 1.36 (Nöbetçi protokolü), KUB 4.21, KUB 4.41 (Sumer ve Akad literatürüne ait çeşitli metin parçaları), KUB 28.95 (Hatti diline ait bir metin), KBo 21.54 (^{D}*Zenkuruwa*’nın adıyla ilgili metin parçaları), KUB 39.7 (Hitit Ölü Ritüelleri 12. ve 13. günleri). Bkz. M.A. Doğan, 1999, s.7 vd.

seslendirilmektedir. Klinger, bu seslenişi üç farklı kültsel harekete göre ayırmıştır. Bu nida, ilk olarak $^{LÚ.MEŠ}$*hapiya*-'ların kralın önünde dans ettiği sırada $^{LÚ.MEŠ}$ALAM.ZU$_9$'ların yanındakilere "*aha*" olarak seslenişinde, ikincisinde kralın bir yapıya varması veya terk etmesi esnasında ve üçünüsünde ise su ile ekmek libasyonlarında karşımıza çıkmaktadır[621]. Bu nidanın metnimizdeki kullanımı ise Klinger'in sınıflandırdığı kültsel hareketlere bir yenisini eklemekte, böylece $^{LÚ.MEŠ}$ALAM.ZU$_9$'ların sağ ile sol tarafa dönüşlerinden sonra bu nidayı kullandıklarını bizlere göstermektedir.

6'.satır: Zarf, edat görevindeki *piran*/*peran* bu satırda "*pé-e-ra-an*" olarak yazılmıştır. Eski Hitit yazımıyla kaydedilmiş bu kelime, metnimiz dışında ayrıca KUB 29.29 öy.8-9, 12; KBo 25.23 öy. 7, 8; KBo 20.12 I 5; KUB 36.110 ay. 17-18'de geçmektedir ve tüm bu metinlerde Eski Hitit yazımıyla yazıya aktarılmıştır.

10. 24. KBo 30.172

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2002a), s.239, öy. 9' vd. için bkz. D. Yoshida, (1996), s.134.

KBo 30.172

öy.

x+1 [-]˹*ta*˺*-an pé-e-d*[*a-aš*

2' [^{D}*Te-t*]*e-eš-ha-wi*$_{pí}$

3' [^{LÚ}]*še-er*$^{!}$*-ha-la*[(-)

4' [-*t*]*a*$^{?}$*-ú-uš*

[621] J. Klinger, 1996, s.223-227, M.A. Doğan, 1999, s.7-13.

5’ [*-a*]*z pa-ra-a* ˹*ap-pí*˺-[*iš-*]*kán-zi*

6’ [ ]

7’ [ ]-˹*i*˺-*li e-eš-kán-ta*

8’ [ ]*a-pé-el IŠ-TU* GAL KÙ.BABBAR x[

9’ [D]*Me-ez-zu-ul-la-an*

10’ [ ]XL NINDA.GUR$_4$.RA EM-*ṢÚ*

11’ [*pa*]-˹*a*˺-*i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-y*[*a*]

12’ [ ]x-*i* NINDA*har-ši-in*

13’ [*pé-*]*e-da-i* ˹LÚ˺NAR˺ [ ]

14’ [*-d*]*a* TUŠ-*aš e-ku-zi* [ ]

15’ [NI]N.DINGIR-*i pa-a-i* x[

16’ [ ]˹*e-ep*˺-*zi* x [

ay.

x+1 [ ]x SÍR^{RU}

…

y+1 [SÍ]R^{RU}

öy.

x+1 [ ] ikinci dere[ce

2’ [Tanrıça *Tet*]*ešhawi*$_{pí}$

3’ [*še*]*r*^{l}*hala*[(-) adamı

4’ [ ] …

5’ [ ] … devamlı tut[ar]lar.

6’ [ ]

7’ [ ] … devamlı otururlar.

8’ [ ] onun gümüş kadehiyle … [

9’ [Tanrıça] *Mezulla*’yı

10’ [ ] kırk (adet) ekşi kalın ekmeği

11’ [ver]ir. NIN.DINGIR onu böl[er].

12’ [ ] … kalın ekmeği

13’ [ta]şır. Şarkıcı [ ]

14’ [ ] … oturur vaziyette içer. [ ]

15’ [NI]N.DINGIR rahibesine verir. … [

16’ [ ] ˹tut˺ar. … [

ay.

x+1 [ ] … şarkı söyler.

…

y+1 [şar]kı söyler.

Filolojik Yorumlar:

öy. x+1.satır: İsim olarak *dān* “ikinci”, zarf olarak “ikinci kez, ikinci defa, tekrar” anlamında kullanılmaktadır. *dān pedaš* ise “ikinci kademe, ikinci derece” anlamındadır. Aynı zamanda, *dān pedā-* tek tip sıfat olarak “ikinci sınıf, ikinci dereceden, ikincil olarak” anlamındadır[622].

öy. 12’.satır: “Somun, kalın ekmek” anlamındaki ^{NINDA}*harši-*’nin fonetik yazılışı, NINDA.GUR$_4$.RA’dır[623].

[622] HW, s.209; HEG (T-D/I), s.89 vd.

[623] A. Ünal, 2007, s.186.

10. 25. KBo 31.195

Duplikatler/Paraleller: KBo 31.195 öy.II 3’-11’ // KBo 21.90 öy. 7’-14’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır.

KBo 31.195

öy.II

x+1 [ ] x

2’

3’ [ ] *nu-kán ša-an*[

4’ [ ]x-*ti pí-an-zi* [

5’ [ ]*dạ-ạ-i ma-a-an* x[

6’ [*d*]*ạ-ạ-i nu-uš-ša-an i*[*š*

7’ [EGI]R-*pa da-a-i na-at* G[AL

8’ [*ir-ha-i*]*z-zi na-pa* NIN.DINGIR *ạ*[*-ra-a-i*

9’ [*ši-ú-n*]*a-aš a-ni-ya-at-ta* [

10’ [ ]x DUMU É.GAL x[

11’ [ ]x ^{LÚ}[

ay.

x+1 [ ] x

2’ [ ]x NIN.DINGIR [

3’ [ ]x *har-kán-z*[*i*

4’ [ ]x-*te-eš tar-ku-wa*[-

5’ [ ]x-*it ki-i*[*š-*

6’ [ ]x-*an* x[

öy.II

x+1 [ ] …

2’

3’ [ ] ve [

4’ [ ] … verirler. [

5’ [ ] koyar. -dığında … [

6’ [k]oyar. Ve … [

7’ [tek]rar koyar. Onlar ba[şı

8’ [sırasıyla kurb]an sunar. NIN.DINGIR rahibesi ka[lkar.

9’ [tanrı]nın kıyafeti [

10’ [ ] … saray görevlisi … [

11’ [ ] … adam [

ay.

x+1 [ ] …

2’ [ ] … NIN.DINGIR rahibesi [

3’ [ ] … tutar[lar.

4’ [ ] …

5’ [ ] …

6’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

öy. 9'.satır: "Tanrının kıyafeti" anlamındaki DINGIR^{LIM}*-aš aniyatta*, *šiunaš aniyatta*, tanrıça *Teteshapi* metinlerinde NIN.DINGIR tarafından giyilmektedir. Ancak, metnimizin devamı kırık olduğu için söz konusu kıyafeti bu satırda kimin giydiğine dair bir bilgi öğrenememekteyiz.

10. 26. KBo 32.114(+)KBo 32.106

Duplikatler/Paraleller: KBo 32.114(+)KBo 32.106 öy. 5'-11' // KBo 64.174 öy.2'-8'

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyonu için bkz. A. Ünal (1994), s.214; Metnin transkripsiyon, tercüme ve yorumları için bkz. Z. Nihan Kırçıl (2022), s.137-139; öy.? 13'.satırın transkripsiyon ve tercümesi için bkz. HW2 (III/2), s.640b, Y. Arıkan (2002), s.36; ay.? 11'-12'.satırlar için bkz. CHD (P), s.203b.

Orta Hitit dönemine tarihlendirilen metnimiz üzerinde yaptığımız incelemeler sonucunda, indirekt join olduğu tarafımızca tespit edilmiştir[624].

KBo 32.114(+)KBo 32.106

öy.?

x+1 [ ]x[

2' [^{D}UTU$^{?}$ ^{URU}]*A-ri-in-na* x[

3' *nu* VI GÍR.ZABAR [

4' *iš-tar-ni-iš-ši* x[

[624] Bkz. Z. N. Kırçıl, 2022, s.137-139.

5’ *da-an-zi ma-ah-ha-a*[*n*(*-ma-aš-ša*)] x-x-x-x

6’ *pa-a-aš-šu-an-zi a*-x[

7’ *nu A-NA* ^{LÚ}GÍR ^{LÚ}ZABAR.DAB ^{DUG}*za-al-ha-a-i* [(*pa-a-i*)]

8’ *an-da-ma-kán* I GAL GEŠTIN *la-a*[*-hu-wa-i*$^{?}$]

9’ *na-aš-ta* VI GÍR.ZABAR *al-pu-ú-e-mar pí-ra-an* [

10’ *an-da* GEŠTIN-*aš ki-it-ta*[*-ri*]

11’ *nu-uš-ši* I ^{LÚ}ALAM.ZU$_{9}$ *pí-ra-an* [

12’ ^{DUG}*za-a-al-ha-ya-aš-ši pí-ra-ạn* x-x[

13’ EGIR-*ŠU-ma* III $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-u-hi-e*[*-eš*

14’ *nu* III *TA-PAL* ^{GIŠ}*hu-hu-ba-a-al*[*-li wa-al-ha-an-zi*$^{(?)}$

15’ *iš-ha-mi-iš-kán-zi-ma* x[

16’ [ ]x-*li*[

ay.$^{?}$

x+1 [ ]x-x[

2’ [*-ša*]*a-ya-a*[*n* *-š*]*a-a-ya-a*[*n*

3’ [ ]x-*kán* VI GÍ[R$^{?}$] ^{DUG}*za-a-al-ha-ya-az* [

4’ [^{LÚ}G]ÍR *pa-ra-ạ* [*pé-e-da-*]*ị na-at* ^{LÚ}GÍR *ša*$^{?}$[*-ra-a da-a-i*$^{?}$

5’ [ ]*ẹ-ep-zi* [*na-a*]*t* LUGAL-*i pa-ra-a* [*pa-a-i*$^{?}$]

6’ [ ]x ^{LÚ}ALAM.ZU$_{9}$-*pát har-zi*

7’ [GÍR *pa-a*]*š-zi nam-ma-at ki-nu-hu-uš* EGIR-[*pa*

8’ [*iš-*]*gạ-a-ri nam-ma-at-za-kán hu-uh-hu*[*-ur-ti*$^{?}$

9’ [ ] *ti-e-zi na-at ar-ha ša-a-a*[*r-ri*

10’ [ ] *Ạ-NA* ^{LÚ}ALAM.ZU$_{9}$ *pa-a-i* III GÍR-*ma* $^{L'Ú}$GÍR *pa-a-i*$^{?}$]

11’ [^{LÚ}GÍR-*ma-z*]*a* III GÍR.ZABAR *da-a-i na-at-za-k*[*án*

12’ [^{L}]^{Ú}GÍR-*ma-at nam-ma pa-a-aš-zi* [

13’ [*hi*$^{?}$]-*in-kán-ta-ri nam-ma-za-kán* [

14’ [ ] *Ạ-NẠ* ^{LÚ}ALAM.ZU$_{9}$ [

15’ [-] *zi*

öy$^{?}$

x+1 [ ] … [

2’ *Arinna* [kentinin Güneş Tanrıçası$^{?}$] … [

3’ Altı bronzdan hançeri [

4’ onun ortasına … [

5’ alırlar. […]dığı za[(man)]

6’ yutmak için … [

7’ saki hançer yutan adama, *zalha-* kabını [(verir)].

8’ içine ise bir kadeh şarap dö[(ker)].

9’ sonra bronzdan altı bıçağı sivri uçlu (olarak) öne [

10’ şarabın içine koy[ar.]

11’ ona bir soytarı öne/önde [

12’ *zalha-* kabını onun önüne … [

13’ arkasından üç *zintuhi* (*ya*)- kadını [

14’ üç çift *huhupal-*’i [vurarak çalarlar.

15’ şarkıyı devamlı söylerler. … [

16’] … [

ay.$^{?}$

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … [ ] … [

3’ [ ] … altı bıç[ak?] *zalha-* kabından [

4’ [han]çer yutan adam (bıçağı) [taş]ır. Ve onu hançer yutan adam yu[karı? koyar?.

5’ [ ] tutar. [Onu] krala [verir?].

6’ [ ] … soytarı tutar.

7’ [ ] … sonra kılıç parçalarını tekr[ar

8’ [sap]lar. Sonra onu boğaz[-/gerdanlık

9’ [ ] söyler. Onu parça[lar.

10’ [ ] soytarıya verir. Üç bıçağı ise han[çer (yutan) adama verir?].

11’ [hançer (yutan) adam ise] üç bronz bıçağı alır. Onu … [

12’ [han]çer (yutan) adam ise tekrar yutar. [

13’ [önünde eğil]irler. Sonra ... [

14’ [ ] soytarıya [

15’ [ ] …

Filolojik Yorumlar:

öy.? 6’.satır: Tanrıça *Teteshapi* Bayramına ait olan KBo 32.114 ve KBo 32.106, Orta Hitit duktusuyla yazılmış iki metindir. İncelememiz sonucunda, bu iki metnin indirekt join olduğu tespit edilmiştir. Her iki metnin ortak yönleri arasında, metin tarihlemeleri, duktusları ve buluntu yerleri gibi özelliklerin yanı sıra metinde geçen GÍR.ZABAR, ^{LÚ}GÍR, ^{DUG}*zalha-* gibi ifadelerin de paralel olduğu açıkça görülmektedir.

Metnin öy.? 6’.satırındaki *pa-a-aš-šu-an-zi*, duplikat metin KBo 64.174 3’.satırda *-a*]*š-šu-u-wa-an-zi* olarak geçmektedir. Ünal, bu satırı “*pa-a-aš-šu-an-zi* [*zi-in-na-i*]”

olarak tamamlamıştır, ancak duplikat metinde bu satır *pa-a-aš-šu-an-zi a*-x[şeklinde geçmektedir[625].

ay.ʔ 8'.satır: Metnimizin bu satırında geçen *hu-uh-hu*[- kelimesini Ünal, aynı çalışmasında soru işaretli olarak *hu-uh-hu*[-*pa-al*ʔ olarak tamamlamıştır. Ancak, ^{GIŠ}*huhupal*/^{GIŠ}*huhup*/*walli*-$^{(?)}$ kelimesinin *hu-uh-hu*[- çekimi yoktur[626]. *hu-uh-hu*[- kelimesinin isim çekimlerine baktığımızda ise bu yazıma en yakın formun "boğaz, gırtlak, nefes borusu" anlamındaki bazen determinatfisiz yazımlarıyla karşımıza çıkan "^{UZU}*huhhurta*-, ^{UZU}*huhhurti*, ^{UZU}*huhhurta*/*ī*, *huwahhurti*-, *huwahhuwarti*-" olduğunu görmekteyiz[627]. Bu kelimenin belirsiz formu *hu-uh-hu-ur-t*[*i*-, determinatifsiz olarak *Tunnawiya* ritüelinde geçmektedir: EME-*aš a-pé-el hu-uh-hu-ur-ti* [ ] (bkz. KBo 21.6 ay.9')[628].

hu-uh-hu[- yazımının geçtiği Hititçe-Hurrice mitolojik fragmanda (bkz. KUB 43.36 26') ise söz konusu bu kelime determinatif ile birlikte ^{UZU}*hu-uh-hu-wa*-[...] şeklinde geçmektedir[629].

"Gerdanlık veya su borusu" anlamındaki *huh*(*h*)*urtalla*-, ≺ *huwahhuwartalla*-'nın[630] Pl.N.A.n. formu olan "*hu-uh-hu-ur-tal-la*" da bu yazıma örnek teşkil etmekte ve envanter fragman metni KUB 58.59 I 8'de [ ]I^{NU-TUM} *hu-uh-hu-ur-tal-*˹*la* GUŠKIN NA$_4$˺ şeklinde determinatifsiz geçmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, hançer yutma sahnesini tasvir eden metnimizin ay.ʔ 8'.satırındaki *hu-uh-hu*[- kelimesini, "boğaz, gırtlak, nefes borusu" anlamındaki ^{UZU}*huhhurta*-, ^{UZU}*huhhurti*, ^{UZU}*huhhurta*/*ī*, *huwahhurti*-, *huwahhuwarti*-'nin *hu-uh-hu*[-

[625] A. Ünal, 1994, s.214.

[626] HW (III/2), s. 640 vd.

[627] HW (III/2), s. 643.

[628] M. Hutter, 1988, s. 46; HW (III/2), s. 644.

[629] HW (III/2), s. 643.

[630] HW (III/2), s. 644 vd.

ur-ti veya "gerdanlık, su borusu" anlamındaki *huh*(*h*)*urtalla-*, ≺ *huwahhuwartalla-*'nın *hu-uh-hu*[*-ur-tal-la* şeklinde tamamlanabileceğini önermekteyiz[631].

ay.? 7' ve 12'.satırlar: Metnin ay. 7'.satırını hem KUB 60.56 7' (LÚ ^{URU}*Ha*]*r-har-na* GÍR *pa-aš-zi*)[632] hem de metnimizin ay.12'.satırına göre "GÍR *pa-aš-zi*" olarak tamamlayabiliriz[633]. Kılıç ve hançerin parçası anlamında kullanılan ve metnimizin ay.? 7'.satırında yer alan "*kinuhi-*" kelimesi, diğer çiviyazılı metinlerde Sg.Nom.c. formda geçerken sadece incelediğimiz bu metnimizde Pl.Nom.c. olarak karşımıza çıkmaktadır. *kinuhi-* kelimesinin bu metinde Pl.Nom.c. formda kullanılmasının sebebini ne yazık ki bilemesek de belki de kılıcı daha iyi kavramak veya yutmak için kabza ile namlu arasına yerleştirilen dik açıdaki çubuğun (crossguard/quillon) iki taraflı çıkıntıya sahip oluşu bu kelimenin çoğul formuna işaret etmiş olabilir. Neticede, *kinuhi-* kelimesi ile ilgili kesin bir sonuca varabilmek için daha fazla yazılı kaynağa ihtiyaç duyulduğu açıkça görülmektedir[634].

10. 27. KBo 32.117

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit?

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme için bkz. W. Waal, (2015), s.514

KBo 32.117

ay.

x+1 *pa-r*[*a*?

2' $^{MUNUS.MEŠ}$*zi*[*-in-tu-hi*?

631 Z. N. Kırçıl, 2022, s.139.

632 D. Groddek, 2006, s.56.

633 CHD (P), s.203.

634 Z. N. Kırçıl, 2022, s.137-139.

3’ SÌR^{RU} [

ay.

x+1 dışa[rı$^{?}$

2’ … *zi*[*ntuhi*- kadınları

3’ şarkı söylerler. [

Filolojik Yorumlar:

Metin oldukça kırık olduğu için herhangi bir yorum yapılamamıştır.

10. 28. KBo 34.167

Duplikatler/Paraleller: KBo 34.167 öy.I 4’-5’ // KBo 25.167 2’-3’

Tarihlendirme: Orta Hitit$^{?}$

Metin Hakkında Bilgiler: öy.I 1-3.satırların transkripsyion ve tercümesi için bkz. CHD (P), s.211; öy.I 1-6.satırların transkripsyion ve tercümesi için bkz. S. de Martino, (2006), s.543.

KBo 34.167

öy.I

1 [^{URU}*Ha-a*]*t-tu-ša-az* ^{URU}*Ta-a-ú-i-ni-ya*

2 [-]*pa*$^{?}$*-aš pa-aš-šu-i a-a-ri*

3 [^{H}]$^{I.A}$ *a-pí-ya pé-e-di ar-ta*

---

4 [*Ta-*]*ạ-ú-i-ni-ya-aš na-at-ta ták-ku-wa-a-ri*

5 [^{UR}]^{U}*Tạ-ạ-ú-ị-ni-ya me-e-na-ah-ha-an-da*

6 [ ] *pé-e*$^{(?)}$*-dạ-i*

öy.I

1 [*Ha*]*ttuša* kentinden *Tawiniya* kentine

2 [ ] … kaideye varır.

3 [-ler/-la]r. Orada yerinde ayakta durur.

---

4 [*Ta*]*winiya* (kentinde) kalmaz/ikamet etmez.

5 [*Ta*]*winiya* kenti karşısında

6 [ ] taşır.

Filolojik Yorumlar:

öy.I 2. satır: NA_4 ya da GIŠ gibi determinatiflerle kullanılmayan ve "tümseklik, taş blok[?], kaide" anlamındaki *paššu-*, bazen bir kentin girişinde, bazen *dahanga* yapısının önünde, bazen de görevlilerin üzerine bastığı ya da durduğu aynı zamanda heykellerin dikilebildiği yükseltilmiş bir yapı veya alan olarak bilinmektedir. Kuş kehanet metinlerinde kuşun uçuşlarını gözlemlendiği *paššu-* olarak düşünülmektedir[635].

paššu-, diğer Hitit kentlerinde de belgelenmiştir. Örneğin, kült envanter metni KUB 7.24+KUB 58.29 I 4'te kutsal dağlardan olan *Malimaliya*'ya hem demirden yapılmış bir insan heykel şeklinde hem de *huwaši* taşı olarak tapınılmıştır. Dağ kültü ile *paššu-* arasındaki bağlantı, KUB 15.34 III 48-49.satırlarda, "EGIR-*ŠU-ma* ^{URU}*Ta-u-ri-ša-pát-kán an-da pa-aš-šu-i-ša-a*[*n še-er*] *IŠ-TU* HUR.SAG^{MEŠ} *QA-TAM-MA hu-it-ti-ya-an-zi*" "Arkasından *Tauriša* kentindeki kaidenin [üstüne] (tanrıları) dağlardan çekerler" yer almaktadır. KUB 42.46 3'.satırda ise "[… ZU_9 *AM-S*[*I ba-aš-š*[*u*]-*uš* $TI_8^{MUŠEN}$

---

[635] KUB 18.56 iii 11[M]UŠEN$^{HI.A}$ SIxSÁ-*an-du* 12 [N]IMUR *na-aš-za pa-aš-šu-*[*w*]*i*$_5$ 13 [ ]x-*aš IŠ-TU* GÌR.MEŠ 14 [*p*]*a-aš-šu-wi*$_5$ SAG.DU-*i*. Bkz. A. Ünal, 2007, 532a; CHD (P), s.212; HED (P), 194, HEG (P), s.527 vd.

GUŠKIN *še-er* x[…]" "üzerine altın(dan yapılmış) kartal (ile) [fil]diş[i kaid[e]'yi…" geçmektedir. Kartalın dağlarla ilişkisi, Hitit metinlerinden bilinmektedir. Ele alınan metinlere göre, *paššu*-'nun dağ veya kaya şeklindeki minyatür bir kaideyi belirttiğini söyleyebiliriz[636].

öy.I 4.satır: "Kalmak, ikamet etmek[?], oyalanmak[?]" anlamındaki *takkuwa*- fiili, sadece birkaç metinde geçer ve anlamı tam olarak kesin değildir[637].

10. 29. KBo 34.169(+)KBo 46.253

Duplikatler/Paraleller: KBo 34.169(+)KBo 46.253 sağ. x+1 - 15' *paralel* KBo 19.161 öy.I 9'-21'; KBo 34.169(+)KBo 46.253 sağ. x+1 - 15' // KBo 19.163 ay.III 20'-42'

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2011), s.186-187; D. Groddek, (2008b), s.253; 8'.satır için bkz. HW^2 (III/1), s. 459b; 9'-10'.satırlar için bkz. CHD (Š2), s.424a.

sağ.

x+1 [^{D}*ZA-BA$_4$-BA$_4$* ^{D}*Tu-u-un-dur-mi-ša-an*] ˹GUB˺-*aš* ˹*e-ku*˺-*z*[*i* ^{LÚ}SAGI-*aš*]

2' [NINDA.GUR$_4$.RA *EM-ṢA* GAL *a-aš-ka-az ú-d*]*a-i* NIN.DINGIR-*i p*[*a-a-i* NIN.DINGIR-*aš pár-ši-ya*]

3' [^{LÚ}SAGI-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA *še-er e-ep-z*]*i nu-za* 1/2$^{!}$ NINDA.GUR$_4$.RA ^{L}[^{Ú}SAGI-*aš da-a-i*]

4' ˹1/2 NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA*˺ ^{L}[^{Ú}NAR *pa-a-i*] *ki-*˹*iš*˺-*ri-i* [*pí-an-zi*]

5' [*ša-an-ha-an-zi-kán* [*ki-iš-š*]*a-ra-aš wa-a-tar pí-an-*˹*zi*˺ LÚ ^{GI}[^{Š}BANŠUR-*aš*]

[636] B.J. Collins, 1989, s.120; S de Martino, 2006, s.544; CHD (P), s. 211-212.

[637] E. Neu, 1968, s.162; S de Martino, 2006, s.545.

6’ III NINDA.GUR$_4$.RA GAL ^{GIŠ}BANŠU[R-*i da-a-*]˹*i*˺ *tu-uš an-da ú-da-i* ˹NIN˺[.DINGIR-*aš*]

7’ *tu-u-wa-az a-ru-wa-i-e*[*z-zi*] *tu-uš* ^{GIŠ}BANŠUR-*i ta-pu-uš-za* [*da-a-i*]

8’ LUGAL-*wa-aš* GUB-*aš e-ku-z*[*i* LÚ ^{GI}]^{Š}BANŠUR-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA-*in* ^{GIŠ}BANŠUR-*a*[*z da-a-i*]

9’ NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DINGIR[-*aš pár-ši-y*]*a* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR-*aš* NINDA.GUR$_4$.RA-*in* ˹*e*˺[-*ep-zi*]

10’ *ta-aš-ša-an a-ap-pa* ^{GI}[^{Š}BANŠUR-*i da-*]˹*a*˺*-i ki-iš-ri-i pí-an-z*[*i*]

11’ MUNUS.LUGAL-*aš* GUB-*aš e-ku-z*[*i* LÚ ^{GIŠ}BANŠU]R NINDA.GUR$_4$.R]A$^{?}$ [^{GIŠ}BANŠUR-*az*]

12’ NIN.DINGIR-*i pa-a-i* NIN.DI[NGIR-*aš pár-ši-ya* LÚ ^{GIŠ}BANŠUR NINDA.GUR$_4$.RA *še-er e-ep-zi*]

13’ *ta-aš-ša-an a-ap-pa* ^{GI}[^{Š}BANŠUR-*i da-a-i ki-iš-ri-i pí-an-zi*]

14’ UD^{KAM}.SIG$_5$.GA GUB-*aš* [

15’ NIN.DINGIR-*i pa-a-i* N[IN.DINGIR-

16’ [

sağ

x+1 [Tanrı *ZABABA*’yı, Tanrı *Tundurmiša*’yı] ayakta iç[er. Saki]

2’ [ekşi kalın ekmeği dışardan getir]ir. NI]N.DINGIR rahibesine ve[rir. NIN.DINGIR rahibesi onu böler.]

3’ [Saki kalın ekmeği üstüne tuta]r. Yarım kalın ekmeği s[aki alır.]

4’ yarım kalın ekmeği şarkıcı[ya verir.] (Şarkıcının) eline (ekmeği) verirler.]

5’ [süpürürler. [El yık]ama suyunu verirler. Sofra a[damı]

6’ üç (adet) kalın ekmeği masa[ya koya]r. Ve (kalın ekmeği) içeriye getirir. NIN[.DINGIR rahibesi]

7’ uzaktan reverans yap[ar.] Masanın yanına [koyar.]

8’ kral onu ayakta iç[er. Sof]ra adamı kalın ekmeği masay[a koyar.]

9’ NIN.DINGIR rahibesine (doğru) verir. NIN.DINGIR rahibesi [onu böle]r. Sofra adamı kalın ekmeği tu[tar.]

10’ Onu tekrar ma[saya ko]yar. (Sofra adamının) eline (kalın ekmeği) verir[ler.]

11’ kraliçe onu ayakta içe[r. Sofra ada]mı kalın ekme]ği [masadan]

12’ NIN.DINGIR rahibesine verir. NIN.DI[NGIR onu böler. Sofra adamı kalın ekmeği üstüne tutar.]

13’ ve onu tekrar ma[saya koyar. (Sofra adamının) eline (ekmeği) verirler.]

14’ Uğurlu gün (şerefine) ayakta [

15’ NIN.DINGIR rahibesine verir. N[IN.DINGIR rahibesi

16’ [

Filolojik Yorumlar:

x+1.satır: ^{D}… *eku-*/*aku-* “tanrı içmek” ifadesi, Hititçe kaynaklarda sık karşılaşılan bir kült terimidir ve kesin anlamı hala tartışmalıdır. Metinde görüldüğü üzere, tanrı *Tundurmiša* akuzatif formdadır. Tanrı *Tundurmiša*, tanrıça *Teteshapi* metinlerinden KBo 19.161 I 9, KBo 19.163 III 20’de geçmektedir. Söz konusu bu kült terimi, gerçekte Hatti geleneğini yansıtmaktadır, şekil bakımından ise ismin datif formuyla elde edildiği ifade edilmiştir. Çünkü, Hatti dilinde ismin datif halini gösteren *-n* soneki Hititler tarafından Hititçede akuzatif formu gösteren sonekle bir tutulmuş ve böylece “tanrı içmek” kült terimi akuzatif halde yorumlanmıştır. Hititlerin sıkça kullandığı bu kült teriminin, aslında

datif formda olması gerektiği düşünülmekte ve bu durum Hattice belgelerle de kuvvetle desteklenmektedir[638].

10. 30. KBo 37.51(+)KUB 11.32(+)KUB 20.17(+)KUB 25.51+IBoT 3.68

Duplikatler/Paraleller: KBo 37.51(+)KUB 11.32(+)KUB 20.17(+)KUB 25.51+IBoT 3.68 ay.V 20'-23' // KBo 46.252 ay. 2'-8'

Tarihlendirme: Geç İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2004a), s.30-32; Transkripsiyon ve tercüme için bkz. HW^2 (III/2), s.606b-607a, HED (M), s.147-148, F. P. Daddi, (1987b), s.376, S. de Martino, (1989), s.68-69; G. Stivala (2006), s.395-410; KUB 25.51 ay. sütun VI 8-9.satırlar için bkz. Y. Arıkan, (2002), s.25; 11-12.satırlar için bkz. HEG (W-Z/IV), s.214, 469, HED (L), s.109; KUB 20.17 öy.II 1-5.satırlar için bkz. Y. Arıkan (2002), s.21; KUB 11.32 ay. sütun IV 9-14.satırlar için bkz. Y. Arıkan, (2002), s.23.

Bu metin, NIN.DINGIR rahibesinin yaptığı kült yolculuğuna dair bilgiler vermektedir. NIN.DINGIR rahibesi *Tawiniya* kentini → *Wargatawi* kentini → ormana → *Hattuša* kentini ziyaret etmektedir. *zintuhi*- kadınları kült yolculuğuna şarkılarla eşlik etmektedir. NIN.DINGIR rahibesi, tanrıça *Tetešhapi*'nin tapınağına vardığında kırmızı renkteki elbise *hašgala*'yı giymektedir.

NIN.DINGIR rahibesi, binek arabasıyla (^{GIŠ}*huluganni*) *Tawiniya* kentine bir kült yolculuğu yapmakta ve tanrıça *Tetešhapi*'nin tapınağına gitmektedir. Bu yolculuk esnasında, *Tetešhapi*'nin heykeli tanrının rahibi tarafından çadırdan getirilmektedir.

[638] O. Soysal, 2007, s.735-736.

KUB 25.51

öy.I

1 [ ]x-*zi*

---

2 *nu* PÌRIG.TUR-*aš ú-iz-zi* [

3 ^{LÚ}*mi-ni-ya-aš-ša* EGIR-*pa-an i-ya-a*[*t-ta*

4 *nu ŠA* DINGIR^{LIM} ^{GIŠ}PAN *har-zi*

5 *na-at A-NA PA-NI* DINGIR^{LIM} *ti-ya-zi*

6 *nu-uš-ma-aš* ^{LÚ}SAGI.A

7 *a-ku-wa-an-na pa-a-i na-at hi-in-kán-t*[*e-eš*$^{?}$

---

8 *ta a-ku-wa-an-zi nu* GAL$^{HI.A}$

9 EGIR-*pa pí-ya-an-zi*

10 *a-pé-e-ma* I-*ŠU tar-ku-wa-an-zi*

11 *na-at* EGIR-*pa ú-wa-an-zi*

---

12 *nu* NIN.DINGIR *ša-ra-a ti-ya-az*[-zi

13 [ ]x *ŠA* DINGIR^{L}[^{IM}

IBoT 3.68+KBo 37.51

öy.I

x+1 [ ] [ ] *ap-pa* [

2 [ ]x *hu-wa*[-]*i ta* DUMU.MUNUS AM[A.DINGIR^{LIM}

3 [ ]*ši-i ta-p*[*u-u*]*š-za ar-ta-ri*[

4 [ ]*tar-ku-wa-an-zi*[*n*]*u-kán* NIN.DINGIR [

5 *ha-aš-ša-an a*-x[*a-ra-ah*]-*za-an-ta* I-*ŠU hu*[-*wa-i*

6 *na-aš ha-aš-ši-i*[*t*]*a-pu-uš-za ti-ya-zi*

7 DUMU.MUNUS AMA.DINGIR^{L}[^{IM}] [E]GIR-*pa-an i-ya-at-ta-ri*

8 *na-aš-ta* [ ] [ ]-*ša-an pí-ra-an da-a-i*

9 *na-aš-kán*[ ] [*-n*]*a* NIN.DINGIR IGI-*an-da*

10 *ha-aš-ši-i*[ ] [*t*]*a-pu-uš-za ti-ya-az-zi*

---

11 *nu-za* [*a-r*]*a-aš a-ra-ri* IGI-*an-da*

12 *ki-iš*]*še-ru-uš IBoT 3.68-ra-a e-ep-zi*

13 *nu ku-it-ma-an tar-ku-iš-kán*[!]*-zi*

KUB 20.17

sol sütun I

x+1

2 [ ]-*zi*

3 [ ]x *pa-a-i*

4 [ ]x

5 [-y]*a*

6

7

8

---

9 [ ]-*i*

10 [ ]x-*in-na*

11 [ ]x-*ni-na*

12 [*-y*]*a-i*

13 [*p*]*í*

KUB 20.17+KUB 11.32

öy. sütun II

1 GAL $^{\text{MUNUS.MEŠ}}$*zi-in-tu-hi-ya-aš-ma*

2 *ki-iš-ša-an* SÌR^{RU} *ma-a-i-ya-aš-ta*

3 *ma-a-i-ya-aš-ta mi-el-lu-wa-i-ya*

4 *a-pé-e-ma-aš-ši kat-ta-an* SÌR^{RU}

5 *QA-TAM-MA-pát ar-ku-wa-an -zi*

---

6 *I-NA* III KASKAL^{NI}*-ma hal-za-a-i*

7 *a-wa-az-za a-wa-az-za-an-ga*

8 *nu* NIN.DINGIR [DU]MU.MUNUS AMA.DINGIR^{LIM}*-ya*

9 *pár-ša-na-an -zi*

---

10 *nu nam-ma hal-za-a-i a-wa-az-za*

11 *a-wa-az-za-an-ni-ga ta-ru-ul-li-pa*

12 *a-wa-az-za a-wa-az-za-an-ni-ga*

13 *ta-ga-aš-ga-ni-iš*

14 *a-pé-e-ma-aš-ši kat-ta-an*

15 *QA-TAM-MA-pát ar-ku-wa-an-zi*

16 *nu nam-ma hal-za-a-i*

17 [*a*]*z-zi-ti-iš-ša i-ya-a*

18 *zụ-li-li-ya-an-na*

19 *ạ-pé-e-ma-aš-ši kat-ta-an*

20 *QA-TAM-MA-pát ar-ku-wa-an-zi*

21 *nụ nam-ma hal-za-a-i ha-kán-te-eš*

22 *kán-ti-iš-ma ma-ya-ma-ú-ma*

23 *a-pé-e-ma-aš-ši kat-ta-an*

24 *QA-TAM-MA-pát ar-ku-wa-an-zi*

25 [*nu*] NIN.DINGIR DUMU.MUNUS AMA.DINGIR^{LIM}*-ya*

26 [ ] x

KUB 11.32

öy. sütun III

1 *nu-za* [

2 GAL-*in* [

3 *nu-uš-ši-kán* [

4 *ta-a ap-pa*[*-an-zi*

5 *nu* ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te*[*-te-eš-ha-pí*]

6 *ša-ra-a da-a-ị* [

7 *nu* ^{GIŠ}*hu-lu-ga-an-ni-in*

8 *pa-ra-a wa-ah-nu-wa-an-zi*

9 *nu-za-kán* NIN.DINGIR *e-ša-ri*

10 *nu I-NA* ^{URU}*Da-ú-i-ni-ya*

11 *an-da-an pa-iz-zi*

12 *ud-da-na-aš-ša* EN$^{HI.A}$

13 *i-ya-an-ta-ri*

14 $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-ya-aš-ma-aš-ši*

15 EGIR-*pa-an ki-i* SÌR SÌR^{RU}

16 *ta-la-a-ya ta-la-a-ya-ta*

17 *a-pé-e-ma-aš-ši kat-ta-an*

18 *QA-TAM-MA-pát ar-ku-wa-an-zi*

19 *nu nam-ma* GAL $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-ya-aš*

20 *hal-za-a-i e-ku-mu-ri-iš-ta*

21 *i-ya-an-ni wu$_u$-re-el-la*

22 *a-pé-e-ma-aš-ši kat-ta-an*

23 *QA-TAM-MA-pát ar-ku-wa-an-zi*

24 *ma-ah-ha-an-ma* NIN.DINGIR

25 *I-NA* ^{URU}*Wa-ar-ga-ta-ú-wi*$_5$

26 *ma-an-ni-in-ku-wa-ah-hi*

27 *nu A-NA* NIN.DINGIR *a-ku-wa-an-na*

28 *pí-ya-an-zi*

---

29 [MUNUS.MEŠ*z*]*i-˹in-tu˺*[*-hi-ya-aš-ma-aš-ši*

KUB 11.32

ay. sütun IV

1’ *nu* LÚSANGA DINGIR*LIM ša-ra-a da-a-i*

2’ *na-an-kán* GIŠZA.LAM.GAR*-aš*

3’ *pa-ra-a ú-da-a-i*

4’ NIN.DINGIR*-ya-kán pa-ra-a ú-iz-zi*

5’ *na-aš-za-kán* GIŠ*hu-lu-ga-an-ni*

6’ *e-ša-ri*

7’ *pí-ra-an-ma* LÚ GIŠGIDRU DINGIR*LIM*

8’ *hu-u-i-ya-an*!*-za*

9’ *nu I-NA* GIŠTIR GIŠ*u-hu-ru-uš-ša*

10’ *pa-iz-zi*

11’ MUNUS.MEŠ*zi-in-tu-hi-ya-aš-ma-aš-ši*

12’ EGIR*-pa-an nam-ma-pát*

13’ *ta-la-a-ya ta-la-a-ya-ta*

14’ *iš-ha-mi-iš-kán-zi*

15’ GIM*-an-ma I-NA* GIŠTIR *a-ri*

16’ *nu* GIŠZA.LAM.GAR *a-pí-ya-ya tar-na-an*

17’ *na-aš-ta* NIN.DINGIR

18’ GIŠ*hu-lu-ga-an-na-az-za*

19’ *kat-ta ú-iz-zi*

20’ *nu-kán* ^{LÚ}SANGA DINGIR^{LUM}

21’ *ŠÀ* ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR *pé-e-da-i*

22’ NIN.DINGIR-*aš-kán* AMA.DINGIR^{LIM} [

23’ *an-da pa-a-an zi*

24’ *nu* I MÁŠ.GAL *IŠ-TU* [

IBoT 3.68+KBo 37.51

ay.VI

1 [ ] x *ú-iz-zi*

2 *na-a*[*š*] *e-ša-ri*

3 *nu* ^{LÚ}S[AG]I.A *a-ku-wa-an-na ú-da-i*

4 *nu* NIN.DIN[GI]R ^{D}*Te-te-eš-ha-pí-in*

5 [ ] ˹I˺ NINDA.GUR$_4$.RA *pár-ši-ya*

---

6 [*-y*]*a*$^{?}$*-aš-ma*

7 [ ]*-in-na*

8 [ ] SÌR^{RU}

---

9 [ ]x EGIR *an-da*

10 [ ]*an-ši*

KUB 11.32+KBo 20.17

ay. sütun V

1’ [ ]x-*aš-ša a-ú-ši*

2’ [*ku*$^{?}$*-it*$^{?}$*-ma*$^{?}$]*-an* NIN.DINGIR

3’ *I-NA* É ^{D}*Te-te-iš-ha-pí*

4’ *na-a-wi a-ri*

5’ *nu-kán pí-ra-an pa-ra-a*

6’ ^{LÚ}SANGA DINGIR^{LUM} *an-da pé-e-da-i*

7’ *na-an-kán* EGIR-*pa* ^{GIŠ}ZAG.GAR.RA-*ni da-a-i*

8’ *ma-ah-ha-an-ma* NIN.DINGIR

9’ *I-NA* É ^{D}*Te-te-eš-ha-pí a-ri*

10’ [*na*]-*aš-kán* ^{GIŠ}*hu-lu-ga-an-na-za*

11’ [*kat*]-*ta ú-iz-zi*

12’ *n*[*a-a*]*š-kán I-NA* É.DINGIR^{LIM}

13’ *an-da pa-iz-zi*

14’ *na-aš A-NA* DINGIR^{LIM} *UŠ-KI-EN*

15’ *a-da-an-na hal-zi-ya*

16’ *nu* DINGIR^{MEŠ} *hu-u-ma-an-te-eš*

17’ *a-ku-wa-an-na ir-ha-a-iz-zi*

18’ *ma-ah-ha-an-ma-aš-ša-an*

19’ *ŠA* ^{D}*Te-te-iš-ha-pí* GAL-*ri a-ri*

20’ *nu-kán* NIN.DINGIR É.ŠÀ-*na-aš an-da pa-iz-zi*

21’ KIN-*ta-an kat-ta da-a-i*

22’ *nu-za* TÚG$^{HI.A}$ SA$_5$ *ha-aš-ga-la*

23’ *wa-aš-ši-ya-az-zi*

24’ *na-aš-kán* É.ŠÀ-*na-za*

KUB 25.51

ay. sütun VI

1 [ ]x[

2 [ ]x-*za ạr-hạ I-NA* É *ar-za-n*[*a-aš*-x]

3 *pa-iz-zi na-an-kán* MUNUS^{MEŠ} SÌR[^{RU}

4 EGIR-*pa-an ki-i* SÌR SÌR^{RU} [

---

5 *a-li-lu-wa-ya i-li-li-ya-an* [(-)

6 ^{D}*Te-te-iš-ha-pí-in ku-ru-uš-ša-p*[*a*$^{?}$]

7 *ku-gur*$^{(!)}$*-va-pa wu$_{ú}$-ul-wu$_{ú}$-la-an*-x(-)[

---

8 *nu-kán* NIN.DINGIR É *ar-za-na-aš*

9 *an-da pa-iz-zi* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-e*[*-eš*]

10 EGIR-*pa I-NA* É.DINGIR^{LIM} *pa-a-an-z*[*i*]

---

11 *lu-uk-kat-ti* NIN.DINGIR *wa-ga-an-na* [

12 *ú-e-ek-zi nam-ma-aš-kán* x [

13 ^{URU}*Ha-at-tu-ši pa-i*[(*z-zi*)]

KUB 25.51

öy.I

1 [ ] …

---

2 Ve leopar gelir. [

3 Onun arkasından ise *miniya*- adamı yür[ür.

4 Tanrının yayını tutar.

5 o tanrının huzuruna çıkar.

6 onlara saki

7 içecek verir. Ve onlar eğil[miş$^{?}$

---

8 İçerler. Kadehleri

9 geri verirler.

10 onlar ise bir kez dans ederler.

11 onlar geri gelirler.

---

12 NIN.DINGIR rahibesi yukarı çı[kar.

13 [ ] tanrın[ın

IBoT 3.68+KBo 37.51

öy.I

x+1 [ ] [ ] sonra [

2 [ ] … [ ] … ve kız çocuğu, rahi[be

3 [ ] … [ ] yan[ın]da ayakta durur. [

4 [ ] dans ederler. [v[e NIN.DINGIR rahibesi [

5 ocağın … [çev]resinde bir kez koşar.

6 ve o ocağa … [yanı]na geçer.

7 kız çocuğu, rahi[benin] [p]eşinden gider.

8 sonra [ ] [ ] … önüne koyar.

9 onu [ ] [ ] … NIN.DINGIR rahibesi önünde (huzurunda)

10 ocağa … [ ] [y]anına geçer.

---

11 ve … [ ] [bir]i diğerine karşı

12 el[ler]ini yukarı tutar.

13 Dans ettikleri zaman

KUB 20.17

sol sütun I

x+1

2 [ ] …

3 [ ] … gider.

4 [ ] …

5 [ ] …

6

7

8

---

9 [ ] …

10 [ ] …

11 [ ] …

12 [ ] …

13 [ ] …

KUB 20.17+KUB 11.32

öy. sütun II

1 *zintuhi-* kadınlarının başı ise

2 şöyle şarkı söylerler: *māiyašta*

3 *māiyašta mielluwaiya*

4 onlar ise onun arkasından

5 aynı şekilde şarkıyı tekrarlarlar.

---

6 (Kült) yolculuğunda ise üç (kez) bağırır.

7 *awāzza awāzzanga*

8 NIN.DINGIR rahibesi, [kı]z çocuğu ve rahibe

9 diz çökerler.

---

10 sonra bağırır: *awāzza*

11 *awāzzaniga tarullipa*

12 *awāzza awāzzaniga*

13 *tagašganiš*

14 onlar ise onun arkasından

15 aynı şekilde şarkıyı tekrarlarlar.

16 sonra bağırır.

17 [*a*]*zzitišša iyā*

18 *zụliliyanna*

19 Onlar ise onun arkasından

20 aynı şekilde şarkıyı tekrarlarlar.

21 sonra bağırır. *hakantēš*

22 *kantišma mayamaúma*

23 onlar ise onun arkasından

24 aynı şekilde şarkıyı tekrarlarlar.

25 [ve] NIN.DINGIR rahibesi, kız çocuğu ve rahibe

26 [ ] …

KUB 11.32

öy. sütun III

1 ve [

2 başı [

3 ona [

4 bitir[irler.

5 Tanrıça *Te*[*tešhapi*]'nin rahibi

6 yukarı koyar. [

7 binek arabasını [

8 dışarıya çevirirler.

9 NIN.DINGIR rahibesi oturur.

10 *Dawiniya* kentine

11 girer.

12 sözün beyleri

13 giderler.

14 *zintuhi-* kadınları ise onun

15 arkasından bu şarkıyı söylerler:

16 *talāya talāyata*

17 onlar ise onun arkasından

18 aynı şekilde şarkıyı tekrarlarlar.

19 sonra *zintuhi-* kadınlarının başı

20 bağırır. *emmurišta*

21 *iyānni* wu$_u$*rēlla*

22 onlar ise onun arkasından

23 aynı şekilde şarkıyı tekrarlarlar.

24 NIN.DINGIR rahibesi

25 *Wargataúwi*$_5$ kentine

26 yaklaştığında

27 NIN.DINGIR rahibesine içecek

28 verirler.

---

29 [*z*]*intuhi-* kadınl[arı

KUB 11.32

ay. sütun IV

1’ tanrının rahibi (*Tetešhapi*’nin heykelini) yukarı alır.

2’ onu çadırdan

3’ dışarı getirir.

4’ NIN.DINGIR rahibesi de (çadırdan) dışarı çıkar.

5’ o binek arabasına

6’ oturur.

7’ tanrının asa adamı ise

8’ önde koşar vaziyette(dir).

9’ (NIN.DINGIR rahibesi) ormana *uhuruš*- bitkisine

10’ gider.

11’ onun arkasından *zintuhi*- kadınları

12’ tekrar

13’ *talāya talāyata*

14’ şarkısını devamlı söylerler.

15’ (NIN.DINGIR rahibesi) ormana vardığı zaman

16’ oraya ise çadır kurulmuş(tur.)

17’ sonra NIN.DINGIR rahibesi

18’ binek arabasından

19’ iner.

20’ tanrının rahibi

21’ (heykeli) çadırın içine taşır.

22’ NIN.DINGIR rahibesi, rahibe [

23’ girerler.

24’ bir erkek keçiyi [-den/-dan

IBoT 3.68+KBo 37.51

ay.VI

1 [ ] gelir.

2 ve o [ ] oturur.

3 Sa[k]i içecek getirir.

4 NIN.DIN[GI]R Tanrıça *Teteshapi*’yi

5 [ ] ˹bir˺ kalın ekmeği böler.

---

6 [ ] …

7 [ ] …

8 [ ] şarkı söylerler.

---

9 [ ] … tekrar

10 [ ] …

KUB 11.32+KBo 20.17

ay. sütun V

1’ [ ] … bakar.

2’ NIN.DINGIR rahibesi -dığın[da

3’ Tanrıça *Tetešhapi*’nin tapınağına

4’ henüz varmadan

5’ önce

6’ tanrının rahibi içeriye taşır.

7’ onu sunağa geri koyar.

8’ NIN.DINGIR rahibesi

9’ tanrıça *Tetešhapi*’nin tapınağına vardığında ise

10’ [o] binek arabasından

11’ [in]er.

12’ [o] tapınağa

13’ girer.

14’ o Güneş Tanrıçasına reverans yapar.

15’ yemek için seslenir/çağırır.

16’ bütün tanrıları

17’ içmeyi bitirirler.

18’ Fakat

19’ Tanrıça *Tetešhap*i’nin kadehi vardığı zaman

20’ NIN.DINGIR rahibesi iç odaya gider.

21’ kıyafetini aşağıya alır.

22’ kırmızı elbise *hašgala*’yı

23’ giyer.

24’ o iç odadan (çıkar).

KUB 25.51

ay. sütun VI

1 [ ] … [

2 [ ]’den *arz*[*ana*- evinde

3 gider. Ona kadınlar şarkı [söylerler.

4 tekrar bu şarkıyı söylerler. [

---

5 *Hattice* (-) [

6 Tanrıça *Tetešhapi*’yi *Hattic*[*e*]

7 *Hattice* (-)[

---

8 NIN.DINGIR rahibesi *arzana*- evine

9 girer. *zintuhi*- kadın[ları]

10 tapınağa geri giderle[r.]

---

11 Ertesi günde NIN.DINGIR rahibesi atıştırmalık [

12 ister. Sonra [

13 *Hattuša* kentine gid[(er.)]

Filolojik Yorumlar:

öy. sütun II 6.satır: "Yol, patika, cadde, rota" vb. anlamlarındaki KASKAL/*palša*-, bu satırda "kez-defa" anlamında kullanılmıştır[639].

öy. sütun II 7.satır: Hattice *a-wa-az-za-an-ga* kelimesindeki -*anniga* öğesi, muhtemelen *awazza* terimiyle birleşmiştir. Ancak, bu kelime, anlamı belirsizliğini korumayı sürdürmekte olan nominal bir kökü temsil etmektedir[640].

öy. sütun II 21.satır: Kammenhuber ve Soysal, Hattice *ha-kán-te-eš* kelimesini, singular yer öneki *ha*- ve anlamı henüz bilinmeyen nominal *kanteš* olarak analiz etmiştir[641].

öy. sütun III 12.satır: *ud-da-na-aš-ša* EN$^{HI.A}$ "sözün beyleri, bayram töreni veya orada yapılan şeylerden sorumlu kimse, ev sahibi" anlamına gelmektedir. Teorik olarak, "söz sahibi" anlamına gelen bu kelime grubu, bilgelik açısından sözlerden sorumlu bilge, hikmet sahibi, belirli bir alanda uzman kimse gibi gözükmektedir[642].

10. 31. KBo 37.54

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyon ve tercümesi tarafımızdan yapılmıştır.

KBo 37.54

x+1 [ ]x-*na-an* NIN.DINGIR-*i* x[

[639] CHD (P), s.76.

[640] G. Stivala, 2006, s.408.

[641] A. Kammenhuber, 1961, s.16; O. Soysal, 2004, s.429.

[642] A. Ünal, 1996, s.37.

2’ [*QA-TA*]*M-MA ir-ha-a-iz-zi ta-aš*-x[

3’ [ ]x ^{GIŠ}*hu-lu-ga-an-ni-ya e-š*[*a-ri*

4’ [*ši-pa-an-du-w*]*a-an-zi pa-a-i ta* III-*Š*[*U*

5’ [ ]x *wa-at-tar-wa šu-up-pí-an*[

6’ [^{D}*T*]*e-te-eš-ha-wi*$_{i}$*-i*[*n*

7’ [GU]NNI NIN.DINGIR [

8’ [*h*]*u-ur-lu*[-…

x+1] ... NIN.DINGIR rahibesine … [

2’ [ay]nı şekilde sırasıyla kurban sunar. … [

3’] … binek arabasına otu[rur.

4’ [içk]i sunmak için verir. Ve üç k[ez

5’] … kutsal pınar … [

6’ Tanrıça *T*]*eteshawi’y*[*i*

7’ [… oca]k NIN.DINGIR rahibesi [

8’ *Hur*]*riler*/*Hurrileri* …

Filolojik Yorumlar:

4’.satır: Bu satırı çiviyazılı metne göre, “[*ši-pa-an-du-w*]*a-an-zi pa-a-i*” olarak tamamlamayı teklif ediyoruz. “[*ši-pa-an-du-w*]*a-an-zi pa-a-i*” kelime grubu, ayrıca KBo 21.93 öy.I 9 ile KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 19.satırlarda da geçmektedir.

5’.satır: Eski Hitit belgelerinde, Sg.Nom.-Akk. formunda “*wa-a-tar, wa-tar*” yazımıyla geçen “su, sıvı madde” anlamındaki *watar*, bu metinde “*wa-at-tar*” şeklinde geçmektedir. Bu yazım, bu metin dışında bir tek kaybolan tanrıça *Hannahanna* mitosunda KUB 33.45+KUB 33.53+KUB 33.51 ay.III 23’te “*wa-at-tar-wa-aš* MUNUS.LUGAL-*aš šu-*

up-[*pí w*]*a-a-tar*" şeklinde geçmektedir[643]. Bu örnekte "*wa-at-tar-wa-aš*"ı analiz ettiğimizde direkt ifade partikeli "-*wa*(*r*)" ve Nom. Comm formdaki enklitik şahıs zamiri -*aš*'tan oluştuğunu görmekteyiz, ancak metnimizde kelimenin sonunda direkt ifade partikeli bulunmaktadır. Bilindiği üzere, direkt ifadeleri belirten -*wa*(*r*)'ın buradaki fonksiyonunu ne yazık ki anlayamasak da burada bir direkt ifade olduğu açıktır. "Temiz, kutsal" anlamındaki sıfat *šuppiyant*-'ın metnimizdeki yazılışı "*šu-up-pí-an*["a göre bu kelimeyi tamamlayabileceğimiz diğer formlar şunladır: Sg.Akk.comm *šu-up-pí-an-ta-an* (KUB 27.68 I 14), ˹*šu*˺*-up-pí-an-da-an* (Bo 4929 V 15, KUB 54.83 ay.8), Sg. Dat.-Lok. *šu-up-pí-an-ti* (KUB 41.15 öy.? 6+KUB 53.15 I! 16)[644]. *šuppi*- ile anlam benzerliği olmasına rağmen *šuppiyant*-'ın kullanımı tanrı, kral, kutsal yatak, doğum taburesi gibi doğası gereği kutsal olan isimlerde görülmemektedir. *šuppiyant*-'ın daha çok belirli bir varlığın saflık/kutsal durumunda olduğunda kullanıldığı düşünülmektedir[645].

8'.satır: Kırık olan *h*]*u-ur-lu*[- kelimesini, KBo 17.36+ ay.III 3'.satırda geçen *hu-ur-lu-uš* yazımına göre tamamlayabilir; Pl.Nom.comm. veya Pl.Akk.comm. formda olduğunu söyleyebiliriz[646]. *hu-ur-lu-uš* yazımı ayrıca KBo 3.56 8'; KBo 3.1 I 43; KUB 7.55 öy.I 5'; KUB 42.81+HFAC 8 14'te geçmektedir. Kök halindeki *hurla*-, Hurrili anlamında kullanılan bir zarftır. Sommer tarafından Hititçedeki *hurluš*'un Akadçası *AMĒLŪTI* olarak verilmiştir[647].

10. 32. KBo 37.55

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: İmparatorluk

[643] Bkz. hethiter.net/: CTH 334.2.1. HEG (W-Z/IV), s.425 vd.; A. Ünal, 2007, s.796b.

[644] CHD (Š4), s.632.

[645] CHD (Š4), s.632 vd.; A. Ünal, 2007, s.655a.

[646] Bkz. E. Neu, 1980, s.123; F. Starke, 1985, s.287.

[647] E. A. Speiser, 1931-1932, s.19, dn.28.

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyon ve tercümesi tarafımızdan yapılmıştır.

öy.

x+1 [ ]x *ši-pa-an-t*[*i*

2’[*-e*]*š*[?] *ta-nu-ma*(-)[

3’ [ ](-)*tu-uk-ki-l*[*a*[?] (-)]

4’ [*-e*]*n*

5’ [ ]x *aš-ta-a-an*

6’ [ ]-x-*an*

7’ [ ]x *te-et-tu-uh*

8’ [

9’ [ ]x

10’ [ ](-)x-*tu-un*

---

ay.

x+1 [*-y*]*a-z*[*i*]

2’ [ ]-*la ta-aš-šu*

3’ [ ](-)*ki-iš-na hal-zi-ya*

4’ [ ]-*aš*[?]

5’ [ ]x-*e QA-TI*

6’ [LÚ.M]EŠ*ha-a-pí-aš*

7’ [*-z*]*i*

8’ [ ]x-*kán* MUNUS.LU[GAL

9’ [ ]*a-pí-ya*[

10’ [ ]x LÚx[

11’ [ ]x-*da* [

12’ [ ]x-*an*[

öy.

x+1 [ ] … kurban ed[er.

2’[ ] … [

3’ [ ] …

4’ [ ] …

5’ [ ] …

6’ [ ] …

7’ [ ] …

8’ [

9’ [ ] …

10’ [ ] …

---

ay.

x+1 [ ] …

2’ [ ] …

3’ [ ] … bağırır.

4’ [ ] …

5’ [ ] … bitmiş(tir).

6’ [ ] *hapi*(*ya*)- (adam)ları

7’ [ ] …

8’ [ ] … krali[çe

9’ [ ] oraya/o zaman [

10’ [ ] … [

11’ [ ] … [

12’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

Bu metin, Hattice kelimeler içermektedir. Ancak, oldukça kırık bir metin olduğu için filolojik yoruma açık değildir.

10. 33. KBo 37.56

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyon ve tercümesi tarafımızdan yapılmıştır. O. Soysal, (2004), s. 411, 509, 550, 626, 646, 656.

KBo 37.56

x+1 [ ]-*ma mu*-[ ]

2’ [ ]*eš-ka-hu*-x(-)[ ]

3’ [^{D}*Ka-at*]-*te-eš-ha-wi*$_i$

4’ [ ]x-*ma ni-wa*$_a$-[ ]

5’ [*iš-tu*(?)]*ú-uh-ku-hu-š*[*u-u*$^{?}$-*ut*$^{?}$]

---

x+1 [ ] … [ ]

2’ [ ] … [ ]

3’ [Tanrı *Kat*]*tešhawi*$_i$

4’ [ ] … [ ]

5’ *Hattice*

Filolojik Yorumlar:

2'.satır: *eš-ka-hu-*'dan sonraki hece Soysal'a göre, *-uš* olarak tamamlanabilir. Böylece, *eškahuš*, bir fiil olarak değerlendirilmekte ve *e=š=ka=huš* şeklinde analiz edilmektedir[648].

3'.satır: İsim+isim yapısıyla oluşturulmuş ve *katte* ile *šahap* kelimelerinden türetilen (D*Katte=šhawi*$_{i}$, D*Katte=šhapi*) D*Kattešhawi*$_{i}$, Hitit kültünde yer alan Hatti kökenli bir tanrıdır. Hatticede *katte*, "kral", D*Kattešhawi*$_{i}$ ise "kral tanrı" anlamına gelmektedir[649]. İsim+*katte* birleşiminden türetilen diğer Hatti kökenli tanrılar arasında D*Purunkatte*/D*Wu$_{u}$runkatte*, D*Šulinkatte* yer almaktadır. D*Ka-at-te-eš-ha-wi*$_{i}$ yazımı, ayrıca KUB 48.41 6', KUB 25.122 III 13', KBo 37.155 ay.$^{?}$8'de geçmektedir.

5'.satır: [*iš-tu*(?)]*ú-uh-ku-hu-š*[*u-u*$^{?}$*-ut*$^{?}$] kelimesi, bu metin dışında Hattice-Hititçe fragman metni KBo 37.50 IV 6.satırda karşımıza çıkmaktadır[650].

10. 34. KBo 37.57

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyon ve tercümesi tarafımızdan yapılmıştır. O. Soysal, (2004), s.122, 129, 131, 372, 636, 638, 737, 752, 755, 787, 802, 873, 908, 932, 935; D. Groddek, (2010), s.137.

[648] O. Soysal, 2004, s.282, 411.

[649] O. Soysal, 2004, s.34.

[650] O. Soysal, 2004, s.509.

KBo 37.57

öy.?

x+1 [˹*aš-ti-ya*˺ NIN.DINGIR-*ša*

2’ [*nam-*]*ma hi-i-la pa-iz-zi*

3’ [ ]-*za-aš-ta* ^{D}*Te-li-pí-nu ma-aš-*[

4’ [^{D}*Te*]-*te-eš-ha-pí-in ma-aš-ta-a-ú-ru-w*[$a_a^?$(-)]

5’ [ ]-*ta-i-li a-an-nu-u-ru-zi-i*[$n^?$ (-)]

6’ [^{D}]*Te-li-pí-nu ta-ba-ar-na*(-)[ ]

7’ [*ú-wa-a*]-*i-zi-iz-ya ú-wa-a-i-z*[*i-iz-za-ya*]

8’ [ ]*ta-ba-ar-na*

10’

11’ [ ](-)x(-)x-x-wa_a-wi_i-*pí-li* [

12’ [ ]x

13’ [ ]-x-*zi*

14’ [ ]x-*zi*

ay.?

x+1 [-]*ha-zi*[

2’ [-]x-*zi*[

3’ [ ]-*pa-a*[

4’ [ ]x-*ša u*[

5’ [ ]*a-an-zi*[

öy.?

x+1 [… NIN.DINGIR rahibesine

2’ [son]ra avluya gider.

3’ [ ] … Tanrı *Telipínu* …[

4’ [Tanrıça *Te*]*tešhapi*’yi *Hattice*

5’ *Hattice*

6’ [Tanrı] *Telipínu tabarna*(-)[ ]

7’ *Hattice*

8’ [ ]*ta-ba-ar-na*

10’

11’ *Hattice*

12’ [ ] …

13’ [ ] …

14’ [ ] ….

ay.[?]

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … [

3’ [ ] … [

4’ [ ] … [

5’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

Bu metin, Hattice kelimeler içermektedir. Ancak, oldukça kırık bir metin olduğu için filolojik yoruma açık değildir.

10. 35. KBo 37.58

Duplikatler/Paraleller: KBo 37.58 2’-8’ // KBo 20.79+KBo 38.37 5’-9’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyon ve tercümesi tarafımızdan yapılmıştır.

KBo 37.58

x+1

2’ [^{D}*T*]*e-te-eš-ha-pí-in an-d*[*a*

3’ [ ]*an-da ú-wa-an-zi*[

4’ [ ]*še-er-ha-an har-zi*[

5’ [ ]x *an-da ú-wa*[

6’ [^{L}]^{Ú}*ha-a-pí-ya-ša* [

7’ [*ti-i-ú-*]*i-ya-ra ti-i-*[*ú-i-ya-ra*]

8’ [*du-*]*u-wa-a na*[

9’ [ ] *nu* x

10’ [

ay.$^{?}$

x+1 [ ]-*ha-z*[*i*

2’ [ ]-*eš-zi*[

3’ [ ]-*pa-a*[

4’ [ ]x-*ša* x[

5’ [-]*a-an-zi*[

x+1

2’ [Tanrıça *T*]*eteshapi*’yi iç[eri

3’ [ ] içeriye girerler. [

4’ [ ] *šerha*-’yı tutar. [

5’ [ ] … içeriye get[ir-

6’ [*h*]*api*(*ya*)- adamı [

7’ *Hattice*

8’ [ ] … [

9’ [ ] ve …

10’ [

ay.[?]

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … [

3’ [ ] … [

4’ [ ] … [

5’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

7’.satır: Bu satırda geçen *zi-i-ú-i-ya-ra* Hattice kelime, *ti-i-ú-i-ya-a-ra* şekliyle KBo 21.101 öy.2’.satırda ve KBo 20.79’da ise *zi-i-ú-i-ya-ra* şeklinde 8’.satırda iki kere geçmektedir[651]. *zi-i-ú-i-ya-ra* kelimesi, *zi-u*(-)*iyara* olarak analiz edilmektedir. *iyara* kelimesi ise içecek bir şey[?] anlamında gelmektedir[652].

[651] O. Soysal, 2004, s.132,

[652] O. Soysal, 2004, s.951. *iyara* için bkz. O. Soysal, 2004, 282.

10. 36. KBo 37.163

Duplikatler/Paraleller: KBo 37.163 3’-10’ // KBo 25.46 2’-11’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyon ve tercümesi tarafımızdan yapılmıştır.

KBo 37.163 numaralı metnin 3’-10’.satırları, KI.LAM bayramına ait olan KBo 25.46 4’-11’.satırlara eşittir.

KBo 37.163

x+1 [ ]x-*nu* x x[

2’ [LÚ ^{GIŠ}]GIDRU-*ša kat-ti-iš*[-*mi lam-ni-ya-an-zi*

3’ [NIN.DINGIR-*aš* L]Ú ^{GIŠ}GIDRU-*aš pí-ra-an hu*[-*wa-a-i ha-aš-ša-an-kán* I-*ŠU hu-i-an-zi*

4’ [ ]*A-ŠAR-ŠU-NU ap-pa-an-zi te* [

5’ [*ti-en-zi* DUMU^{MEŠ} É.GAL] NIN.DINGIR *ap-pa-an-zi ta-an pé*[-*e-hu-da-an-zi*

6’ [ ]*ta-nu* $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-aš pí-ra-an hu*[-*wa-a-i*

7’ [$^{MUNUS.M}$]^{EŠ}*zi-tu-hi-eš* SÌR^{RU} LÚ[^{GIŠ}GIDRU-*aš* NIN.DINGIR-*ri pí-ra-an*

8’ [ ]x-*i* $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-e-ša hu-u-*[*u*(?) *i-im-pu hal-zi-iš-ša-an-zi*]

9’ [*ták-kán ha*]-*aš-ša-an* I-*ŠU hu*[-*i-an-zi*

10’ [NIN.DINGIR-*aš* LUGAL-*i h*]*a-an-ta-it-ta* DUMU[

11’ [ ] *A-ŠAR-ŠU* [

x+1 [ ] … [

2’ [asa adamını] onların yanına [çağırırlar.

3’ [NIN.DINGIR rahibesi as]a adamının önünden gi[der. Ocağı bir kez koşarlar.

4’ [ ] yerlerini alırlar. … [

5’ [yürürler. Saray görevlileri] NIN.DINGIR rahibesini tutarlar. Ve onu göt[ürürler.

6’ [ ] Ve o *hapi*(*ya*)- adamlarının önünden gi[der.

7’ [ ] *zi*<*n*>*tuhi*- kadınları şarkı söylerler. As[a adamı, NIN.DINGIR rahibesinin önünden

8’ [ ] … *hapi*(*ya*)- adamları *h*[*ū impu* (diye) bağırırlar.]

9’ [ve oc]ağı bir kez dön[erler.

10’ [NIN.DINGIR rahibesi krala katı]lır. [

11’ [ ] … yerini [

Filolojik Yorumlar:

7’.satır: *zintuhi*- kelimesi, metnimizin bu satırında “*n*” harfi unutularak *zi-tu-hi-eš* şeklinde yazılmıştır.

10’.satır: “Düzene, nizama sokmak” anlamındaki *handai*-, bu satırda Mid.Sg.Prs.3 formdadır. LUGAL-*i ha-an-ta-it-ta* geçişi ise KUB 56.46 II 17’, KBo 25.33+20.14 öy.13’, KBo 51.141 9’, KBo 25.32 sağ sütun.7’, KBo 25.42 sol sütun 9’, KBo 25.46 11’, KUB 59.19 ay.V 8, KBo 25.34+20.26 öy. 18’, KBo 25.34+20.26 öy.22’, KUB 28.97 öy.II 6’, KBo 20.32 III 13’, KBo 20.14+25 33 öy. (I) 9’, KBo 25.31 öy.II 11’, KBo 25.41 6, KBo 25.41+KBo 30.114 öy.6’da geçmektedir.

10. 37. KBo 38.53

Duplikatler/Paraleller: KBo 38.53 2’-6’ // KBo 19.163 II 30’-37’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyon ve tercümesi tarafımızdan yapılmıştır.

KBo 38.53

x+1 [ ]^{LÚ}*mi-ni-y*[*a-*

2’ [$^{MUNUS.MEŠ}$*zi*]-*in-tu-hi-e-ša* x[

3’ [$^{MUNUS.MEŠ}$*z*]*i-in-tu-hi-ya-aš še-e*[

4’ [ ]-*ša a-ra-a-i* [

5’ [ ]x-*kán-zi nu* NIN.DINGIR-*aš* [

6’ [*t*]*u-un-na-ak-ki-iš*[*-na*

7’ [ ]x-x-x[

x+1 [ ] …

2’ [*zi*]*ntuhi* kadınları …[

3’ [*z*]*intuhi*(*ya*)- kadınları … [

4’ [ ] … kalkar. [

5’ [ ] … ve NIN.DINGIR rahibesi [

6’ [i]ç oda [

7’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

2’.-3’.satır: Pl.Nom. formdaki *zi-in-tu-hi-e-ša* yazımı, Eski Hitit belgelerinde birkaç kez geçmektedir. 3’.satırdaki *zintuhiyaš* ise Pl.Gen. formdadır.

10. 38. KBo 39.171

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2004c), s.221; transkripsiyon ve tercüme için bkz. S. Alp, (1983), s.354 vd.

KBo 39.171

öy.

x+1 [ ] *pa-iz -zi*

2’ [ ]x LÚ.MEŠŠU.GI NIN.DINGIR ˹*hi*˺*-in-*˹*kán-ta*˺

3’ [NI]N.DINGIR-*ri kat-ta-an šu-uh-ha-a-i*

4’ [*p*]*a-iz -zi*

5’ [ ]-˹*a*˺*-i* ˹*na*˺*-aš A-NA* É ^{D}*Ta-*˹*te*˺*-eš-ha-*˹*wi*$_i$˺-x

6’ [*hi-i*]*n-ga*

7’ [ ]x II MÁŠ.GAL *har-zi*

8’ [MÁ]Š.GAL$^{HI.A}$ *ha-at-ta-an-zi*

9’ [*i*]*š-*˹*ta*˺*-na-ni* ˹*da*˺*-a-*˹*i*˺

10’ [-]*an da-a-i*

11’ [ ] x x x[

ay.

x+1 [NI]N.˹DINGIR˺*-aš*

2’ [-] *zi*

3’ [ ]x NIN.DINGIR-*aš*

4’ [ ]x x-*ti-pí-eš*

5’ [ ]-˹*wa*$_a$˺*-zi-iš-ta*

6’ [*z*]*i ha-la-an-ti-u*

7’ [*-a*]*t*

öy.

x+1 [ ] gider.

2’ [ ] … yaşlı adamlar, NIN.DINGIR rahibesi eğilirler.

3’ [NI].DINGIR rahibesinin aşağısından döker.

4’ [g]ider.

5’ [ ] … ve o Tanrıça *Tateshawi*’nin tapınağına

6’ [reverans ya]par.

7’ [ ] … iki erkek keçi tutar.

8’ [erk]ek keçileri kurban ederler.

9’ [su]nağa koyar.

10’ [ ] … alır.

11’ [ ] … [

ay.

x+1 [NI]N.ʿDINGIR rahibesiʾ

2’ [ ] …

3’ [ ] … NIN.DINGIR rahibesi

4’ [ ] …

5’ [ ] …

6’ [ ] …

7’ [ ] …

Filolojik Yorumlar:

öy.7'.satır: Groddek, bu satırı [ ]x II MÁŠ.GAL x-*zi* şeklinde okumuştur. Metne baktığımızda MUHALDIM işaretinin (𒄩) köşeli çengeli işareti görünmektedir. Böylece bu metni, "[^{LÚ}MUHALD]IM II MÁŠ.GAL *har-zi*" olarak tamamlayabiliriz.

öy.9' satır: Groddek, 9'.satırı [ ]x-˹*ša*˺-*an-ni* olarak okumuştur. Ancak, bu satır [ ]x-˹*ša*˺-*na-ni* olarak okunmalıdır. Bu satırı, KBo 25.155+ öy.I 6'da *ta-pí-še-na-a*, KBo 19.138 10' [^{DUG}]*ta-a-pí-ša-na-an*, KBo 21.100 öy.2' *ta-pí-ša-n*[*a* olarak geçen *tapišana*/*i*-(bir kap, depas)'nin Sg.Dat.-Lok. formu olarak düşünebiliriz. Söz konusunu bu kelime, Sg. Nom, Sg.Akk, Sg.Instr. ve Pl. Akk. formunda tespit edilmiştir. Eğer tamamlamamız doğruysa, bu kelimenin Sg. Dat.Lok. formu ilk kez bu metinde karşımıza çıkmaktadır.

ay.6'.satır: Ayinlerde Hattice bir çağrı, nida olarak geçen "*halantuwa*/*halantiwa*/*hakkituwa*" kelimesi, metnimizde "*ha-la-an-ti-u*" şeklinde geçmekte; ancak "-*wa*" işareti metinde yazılmamıştır.

10. 39. KBo 41.104

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: k.A.

Metin Hakkında Bilgiler: Metnin transkripsiyon ve tercümesi tarafımızdan yapılmıştır.

KBo 41.104

x+1 [ ]x-*zi*[

2' [ ]x-*zi* x[

3' [ ]x-*zi* [

4' [ ]x ^{É}*ar*[-*za-na*

5' [-*r*]*u* DINGIR^{LIM} *nu* x[

6’ []x-*iz-zi n*[*a*

7’ [*-z*]*i* ^{GIŠ}*hu-lu*[*-ga-an-ni*

8’ [ ]x-*an* x-x[

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … [

3’ [ ] … [

4’ [ ] … *ar*[*zana-* evi

5’ [ ] … tanrı ve … [

6’ [ ] … [

7’ [ ] … bin[ek arabası

8’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

Metin oldukça kırık olduğu için herhangi bir yorum yapılamamaktadır.

10. 40. KBo 45.129(+)KBo 49.122

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. H. Roszkowska-Mutschler, (2005), s. 171-175; D. Groddek, (2013), s.76.

Metnimizde, tanrıça *Tetešhapi* bayramının birinci ve ikinci gününe dair bilgiler yer almaktadır. Bayramın ikinci gününde içinde tanrıça *Tetešhapi*’de olmak üzere birçok tanrıya çeşitli sunular yapılmaktadır.

KBo 45.129(+)KBo 49.122

öy.I

x+1 [ ]-*pa*

2’ [*t*]*i-i-ya-a-n-zi*

3’ [*B*]*I-IB-RI*$^{HI.A}$*-kán*

4’ [*šu-un-na-an-zi*$^{?}$]x-*ši-an-zi*

5’ [ ]x UD-*ti* ^{DUG}*har-ši-ya-al-li*

6’ [-]^{r}*a*$^{?}$*-an-zi*$^{\urcorner}$ GIM-*an-ma* GE$_6$*-an-za*

7’ [*ki-š*]*a-ri* I$^{!}$ MÁŠ.GAL *A-NA* ^{D}IMIN.IMIN.BI

8’ [ ]^{D}*Te-e-li-pí-nu* SUM-*an-zi*

9’ [ ]x UD^{KAM} *MAH-RU-Ú*

10’ [*lu-kat*] ^{É}*ha-le-en-tu-wa ha-aš-ša-an-zi*

11’ [^{KUŠ}NÍ]G.BÀR-*aš-ta uš-ši-i-ya-an-zi*

12’ [LUGAL-*uš*] *I-NA* É.DU$_{10}$$^{!}$.ÚS.SA *pa-iz-zi* ^{TÚG}NÍG.LÁM^{MEŠ} BABBAR^{TIM}

13’ [*wa-aš-ši-ez-zi*$^{?}$ L]UGAL-*uš-kán IŠ-TU* É.DU$_{10}$.ÚS.SA

14’[*pa-ra-a ú-iz-zi*] $^{LÚ.MEŠ}$*ha-az-zi-wi*$_5$*-ya-aš*

15’ [-]*wa-i* LUGAL-*uš-za* ^{GIŠ}*hu-lu-ga-an-ni-in*

16’ [(-)]*a-ri* LUGAL-*uš-kán*

17’ [^{GIŠ}*hu-lu-ga-an-na-az*$^{?}$]*kat-ta ú-iz-zi*

18’ [*ha*$^{?}$]*-a-aš-ši pé-ra-an*

19’ [ ]x *ŠA* É DINGIR^{LIM}

20’ [^{LÚ}]SANGA *túh-hu-eš-ni-it*

21’ [ ]

22’ [ ]*UŠ-KE-EN* UGULA $^{LÚ.MEŠ}$MUHALDIM

23’ [*š*]*u-up-pí-ya-ah-hi*

24’ [-]*ši*/*LIM ME-E QA-TI*

25’ [DUMU]^{MEŠ} É.GAL LUGAL-i

26’ [*t*]*i*-˹*ya*˺-[*z*]*i*

öy.II

x+1 LUGA[L$^{?}$

2’ VII *ir-ha*-[*a-iz-zi*

3’ ^{D}UTU ^{URU}PÚ-*n*[*a*

4’ ^{D}U ^{URU}*Zi-p*[*a-la-an-da*

5’ *šu-up-pa hu-u-e-ša-u-wa-za z*[*é-ya-an-ta-za*

6’ I NINDA.GUR$_4$.RA$^{MEŠ!\ DUG}$*har-ši-ya-al-li-*˹*ya*˺*-aš*[

7’ *pár-ši-an-zi* IV NINDA.GUR$_4$.RA *ŠÀ* II NINDA.GUR$_4$.RA[

8’ II NINDA.GUR$_4$.RA *ŠA* III BÁN ^{D}*Te-li-pí-nu*[

9’ XII NINDA.GUR$_4$.RA *ŠA* I BÁN *ŠÀ* I III BÁN NINDA[

10’ ^{D}*Ha-tah-ka*$_4$ [

11’ EGIR-*ŠU-ma A-NA* DINGIR^{MEŠ} *kiš-an pár-ši-a*[*n-zi*]

12’ XX NINDA.GUR$_4$.RA I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}*Te-te-eš-ha*[*-pí*]

13’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}U ŠU.GI I NINDA.GUR$_4$.RA[ ]

14’ *A-NA* ^{D}U ^{URU}*Zi-ip-pa-la-an-ta*[ ]

15’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}UTU ^{URU}PÚ-*na* ^{D}*Me-e*[*z-zu-ul-la*]

16’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}*Ku-uš-la-a* I NINDA.GUR$_4$[.RA]

17’ *A-NA* ^{D}*Zi-it-ha-ri-ya* [ ]

18’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}U É.GU$_4$ [ ]

19’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}*Wa$_a$-a-hi-ti* [ ]

20’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}*ZA-BA$_4$-BA$_4$* [ ]

21’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}*Tu-un-tu-úr*[*-mi-ša*]

22’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}IMIN.IMIN.BI [ ]

23’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}*Hu-u-wa-at-ta*[*-aš-ši*]

24’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* DINGIR^{MEŠ} *Ša-la-ʿwaʾ-ni-e*[*š*]

25’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}NIN.U[RTA]

26’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* ^{D}[

27’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* HUR.SA[G^{MEŠ}

28’ I NINDA.GUR$_4$.RA *A-NA* VII[

29’ *A*[*-N*]*A* ^{D}*Te-li-*[*pí-nu*

30’ I NINDA.GUR$_4$.RA [

öy.III

tahrip olmuş tablet

ay.IV

x+1 [ ] II x[

2’ LUGAL-*uš* TUŠ-*aš* $^{HUR.SAG}$[

3’ GIŠ ^{D}INANNA.GAL SÌ[R^{RU}

4’ TUŠ-*aš* ^{D}*Te-li-pí-nu-uš*[

5’ GIŠ ^{D}INANNA.GAL SÌR^{R}[^{U}]x x[

6’ ^{GIŠ}BANŠUR^{MEŠ} ME-*an-z*[*i*$^{?}$]*hal*$^{?}$*-zi*[*-an-zi*

7’ GAL$^{HI.A}$*-kán aš-ša-nu-u-w*[*a-an-*]*zi* [

[

[

8’ VI GU$_4$ III *ME* XXX[IV$^{?}$ MÁ] Š.GAL SAG.U[Š$^{?}$

9’ II GU$_4$ *ŠÀ* I GU$_4$.NIGA [x U]DU$^{HI.A}$ IGI.DU$_8$.ʿAʾ[

10’ ŠU.NÍGIN VIII GU_4 ˹III$^{?}$˺[*ME*] XXXIV MÁŠ.GAL [

11’ V NINDA.GUR_4.RA II N[INDA.GU]R_4.RA *ŠA* I [BÁN

12’ III NINDA.GUR_4.RA *Š*[*A*] II$^{?}$ BÁN x[

13’ ^{DUG}*har-ši-ya-a*[*l-l*]*i*[

14’ ^{DUG}*har-ši-ya-al-*[*li*

15’ *ŠA* UD.II^{KAM} x[

16’ *lu-kat* ^{É}*ha-l*[*e-en-tu-wa*$^{?}$

ay.V

x+1 x[

2’ x[

3’ [ ]x[

4’ [I UDU *A-N*]*A* ^{DIN}[^{GIR}

5’ [-]*an-da*(-)*-aš* x[

6’ [I UDU *A-N*]*A* ^{D}U ^{URU}[

7’ [I UDU *A-N*]*A* ^{D}U ^{URU}[*N*]*e-ri-ik-k*[a_4 I$^{?}$ UDU]

8’ [*A-NA* DINGIR^{MEŠ}] LÚ^{MEŠ} I UDU *A-NA* ^{D}*Te-ši-mi-*˹*i*˺

9’ [I UDU *A*]*-NA* ^{D}*Za-ah-pu-na-ya*

10’ [I UDU *A*]*-NA* ^{D}U ^{NA4}ZI.KIN

11’ [I$^{?}$ UDU *A*]*-NA* ^{D}LAMMA ^{URU}*Ta-wi*$_5$*-ni-ya*

12’ [^{D}*Kar-*]*ši-iš* ^{D}*Ha-pa-an-ta-*[*l*]*i-ya-aš*

13’ [I$^{?}$ UDU *A*]*-NA* É^{MEŠ} DINGIR^{MEŠ}

14’ [I$^{?}$ UDU] *A-NA* HUR.SAG$^{HI.A}$ ^{D}*Te-li-pí-n*[*u-u*]*š-kán*

15’ [-]*ši-du-ri* VIII HUR.SAG^{MEŠ}*-ya*

16’ [*A-NA*] ^{D}*Te-li-pí-nu ku-i-e-eš*

17’ [-]*la-e-er* ^{I7}*Da-ad-da-ha-ya*

18’ [I$^{?}$ U]DU *A-NA* ^{D}DAG-ti ^{D}*Gul-ša-aš* DINGIR.MAH-*aš*

19’ I UDU ^{D}*Hi-i-la-aš-ši* ^{D}UD^{KAM}.SIG$_{5}$

20’ GU$_{4}$ UDU$^{HI.A}$ ^{GIŠ}DÌM *hu-u-kán-zi*

21’ *da-ga-an-zi-pu-uš-kán ša-an-ha-an-zi*

22’ *iš-ha-ni-i* EGIR-*an-da IŠ-TU* KAŠ.GEŠTIN

23’ *AŠ-RI*$^{HI.A}$ *ir-ha-an-zi* LUGAL-*uš ti-ya-zi*

24’ ^{GIŠ}ZAG.GAR.RA-*ni* BAL-*an-ti*

25’ EGIR-*ŠU* VII *ir-ha-an*<<-*iz*>>-*zi*

26’ ^{D}*Te-li-pí-nu-un* ^{D}*Ha-tah-ka$_{4}$-an*

27’ ^{D}UTU ^{URU}PÚ-*na* ^{D}*Me-ez-zu-ul-la*[-*an*]

28’ ^{D}U ^{URU}*Zi-ip-pa-la-an-da*

29’ [EG]IR-*ŠU* NINDA.GUR$_{4}$.RA^{MEŠ} ^{DUG}*har-ši-y*[*a-l*]*i* [

30’ [ ]x-*an-zi* V NINDA.GUR$_{4}$.RA[

31’ [x ^{DUG}*ha-ar-ši-y*[*a-li*(-)[*n*]*a*[-

ay.VI

x+1 [ ]-*iš*

…

2” [ ]

3” [ ]

4” [*a*]*n-dur-za*

5” [*-i*]*š*$^{?}$ *a-aš-ka-za*

6” [ ]*an-dur-za*

öy.I

x+1 [ ] …

2’ [gi]rerler.

3’ [*B*]*IBRU*’ları

4’ [doldururlar.[?]] …

5’ [ ] … günde *haršiyalli* kabı

6’ [ ] … siyah (akşam)

7’ [oldu]ğu zaman ise bir[!] erkek keçiyi Tanrı IMIN.IMIN.BI için

8’ [ ] Tanrı *Telipinu* verirler.

9’ [ ] … birinci gün

10’ [ertesi gün] *halentuwa* kült yapısını açarlar.

11’ [per]deyi açarlar.

12’ [kral] banyoya gider. Beyaz (renkteki) merasim elbiselerini

13’ [giyer.[?] K]ral banyodan

14’ [gelir.] Ayin beyleri

15’ [ ] …kral binek arabasına

16’ [ ] … kral

17’ [binek arabasından[?]] iner.

18’ [oc]ağın önünde

19’ [ ] … tanrının tapınağı

20’ [r]ahip *tuhhueššar* ile

21’ [ ]

22’ [ ] reverans yapar. Aşçıların başı

23’ [t]emizler.

24’ [ ]… el yıkama suyu

25’ [saray] muhafızları krala

26’ [g]ir[e]r.

öy.II

x+1 kra[l?

2’ yedi (kez) sırasıyla kurban sun[ar.

3’ *Arinna*’nın Güneş Tanrıça[sına

4’ *Zip*[*alanda* kenti Fırtına Tanrısı

5’ çiğ (ve) piş[miş (et)

6’ bir kalın ekmek, *haršiyalli* kabının [

7’ bölerler. Dört kalın ekmek, kalp, iki kalın ekmek [

8’ iki BÁN (ölçüsünde) iki kalın ekmek, Tanrı *Telipinu* [

9’ bir BÁN (ölçüsünde) on iki kalın ekmek, bir, üç BÁN (ölçüsünde) ekmek [

10’ Tanrı *Hatahka* [

11’ onun ardından ise tanrılar için şöyle böler[ler.]

12’ yirmi kalın ekmek, bir kalın ekmek Tanrıça *Tetešha*[*pi*] için

13’ bir kalın ekmek Fırtına Tanrısı için, yaşlı (kadın) bir kalın ekmeği [ ]

14’ *Zippalanda* kenti Fırtına Tanrısı için [ ]

15’ bir kalın ekmek *Arinna* kenti Güneş Tanrıçası ve Tanrıça *Me*[*zulla* için]

16’ bir kalın ekmek Tanrı *Kušla* için bir kalın ekm[ek]

17’ Tanrıça *Zithariya* için [ ]

18’ bir kalın ekmek Fırtına Tanrısı için ahır [ ]

19’ bir kalın ekmek Tanrı *Wahiti* için [ ]

20’ bir kalın ekmek Tanrı *ZABABA* için [ ]

21’bir kalın ekmek Tanrı *Tuntur*[*miša*] için

22’ bir kalın ekmek Tanrı IMIN.IMIN.BI için [ ]

23’ bir kalın ekmek Tanrı *Huwatta*[*šši*] için

24’ bir kalın ekmek *Šalawana* tanrıları için

25’ bir kalın ekmek Tanrı NIN.U[RTA] için

26’ bir kalın ekmek Tanrı … için [

27’ bir kalın ekmek dağ[lar için

28’ bir kalın ekmek … için [

29’ Tanrı *Teli*[*pinu* için

30’ bir kalın ekmek [

öy.III

tahrip olmuş yüzey

ay.IV

x+1 [ ] iki … [

2’ kral oturur vaziyette dağ [

3’ büyük *IŠTAR* müzik aletini çalarlar.

4’ oturur vaziyette Tanrı *Telipinu*’yu [

5’ büyük *IŠTAR* müzik aletini çalar[lar].

6’ masaları koyarl[ar.$^{?}$] Bağırır[lar.

7’ kadehleri diz[mek içi]n [

[

[

8’ altı sığır, üç yüz otuz d[ört? erkek k]eçi, daya[nıklı?

9’ iki sığır, besili bir sığır içlerinden biri [… ko]yunlar, hediyeler [

10’ hepsi birden sekiz sığır üç$^{?}$ [yüz], otuz dört erkek keçi [

11’ beş kalın ekmek, bir [BÁN ölçüsünde iki kal[ın ek]mek

12’ üç kalın ekmek, iki$^{?}$ BÁN ölçüsü[nde] … [

13’ *haršiya*[*ll*]*i* kabı [

14’ *haršiyal*[*li* kabı

15’ İkinci günün … [

16’ ertesi gün *hal*[*entuwa* kült yapısı?

ay.V

x+1 … [

2’ … [

3’ [ ] … [

4’ [bir koyun tanrı]lar [için

5’ [ ] … [

6’ [bir koyun … kenti Fırtı]na Tanrısı için [

7’ [bir koyun *Nerik* kenti Fırt]ına Tanrısı [için bir? koyun]

8’ [erkek tanrılar için] bir koyun Tanrı *Tešimi* için

9’ [bir koyun Tanrı *Zahpu*]*naya* için

10’ [bir koyun Fırtına Tanrı]sı için *huwaši*-taşı

11’ [bir? koyun *Taw*]*iniya* kentinin Tanrı LAMMA’sı için

12’ [Tanrı *Kar*]*ši*, Tanrı *Hapanta*[*l*]*iya*

13’ [bir? koyun tanrılar]ın tapınakları için

14’ [bir? koyun] dağlar, Tanrı *Telipi*[*nu*] için

15’ [ ] … ve sekiz dağ

16’ [Tanrı *Teli*]*pinu* için ki onlar/onları

17’ [ ] … *Daddahaya* nehri

18’ [bir? ko]yun Taht Tanrısı, Kader Tanrısı, Ana Tanrıça için

19’ bir koyun Tanrı *Hilašši*, Uğurlu Gün

20’ sığır, koyunlar, direği keserler.

21’ yerleri süpürürler.

22’ kandan sonra bira ile

23’ yerlerine kurban sunarlar. Kral yürür.

24’ sunağa kurban sunar.

25’ arkasından yedi (kez) kurban sunarlar.

26’ Tanrı *Telipinu*’yu, Tanrı *Hatahka*’yı

27’ *Arinna*’nın Güneş Tanrıçasını, Tanrıça *Mezulla* [’yı]

28’ *Zippalanda* kentinin Fırtına Tanrısını

29’ ardından kalın ekmekleri (ve) *haršiya*]*lli*- kabı [

30’ [ ] … beş kalın ekmeği [

31’ [… *haršiy*[*ali*- kabı [

ay.VI

x+1 [ ] …

…

2” [ ]

3” [ ]

4” [iç]eride

5” [ ] … dışardan

6” [ ] içeride

Filolojik Yorumlar:

öy.I 10’.satır: *luk*- (aydınlanmak, sabah olmak) fiilinin zamir formu, *lukat*/*lukatta*/*lukatti*/*lukta* (ertesi gün)’dır. *lukat* ise *lukatta*’nın kısaltılmış bir versiyonu olabilir. *lukta* ve *lukatta*’nın her ikisi de eski yazıma ait formlar olsa da *lukat*, sadece geç

Yeni Hitit yazımda görülmektedir. *lukat*, aynı zamanda "KUB 38.26 öy.8, KUB 25.27 III 17, 28, KBo 20.87 I 6, KUB 38.32 ay.15, 27, KUB 46.38 II 19, KUB 17.32 17, KBo 2.7 öy.11, 15"te geçmekte ve hepsi Yeni Hitit yazımıdır[653].

öy.I 13'.satır: "Merasim, seremoni, ritüel, ayin" anlamlarındaki *hazziwi-/hazziu-*'dan türetilen ^{LÚ}*hazziwiya-*, "ayin yapan kişi, merasim sahibi" anlamlarına gelmektedir. Bu görevli, KUB 20.19 III 10'da ^{LÚ}*hamina*; KUB 38.12 II 4'te $^{LÚ.MEŠ}$*hilammatteš*; KUB 20.19 III 9 ve KUB 25.8 II 9'da DUMU^{MEŠ}.É.GAL; KUB 20.19 III 9'da ^{LÚ}GUDU$_{12}$; KBo 2.8 III 11'de $^{LÚ.MEŠ}$UR.MAH; KUB 20.19 III 1, 10'da LÚ ^{D}U; KUB 20.19 III 9'da ^{LÚ}*MEŠEDI*; KUB 20.19 III 2, 11'de LÚ^{MEŠ} *ZITTI*; KBo 2.8 IV 22'de $^{MUNUS.MEŠ}$*hazziwiyaš*; KBo 2.8 III 12'de $^{MUNUS.MEŠ}$*hazgara*; KBo 2.8 III 9 ve KUB 20.19 III 1, 11'de ^{MUNUS}*palwatalla*; KUB 20.19 III 1, 10'da ise MUNUS ^{D}U; VSNF 12.15 II 5'te $^{LÚ.MEŠ}$HÚB.BÍ ve $^{LÚ.MEŠ}$*KAR-TAP-PU* ile geçmektedir[654].

ay.V 17'.satır: ^{I7}*Daddahaya* nehri, bir tek bu metinde karşımıza çıkmaktadır[655].

10. 41. KBo 46.252

Duplikatler/Paraleller: KBo 46.252 // KUB 11.32+ ay.V 20 vd.; KBo 46.252 *paralel* KUB 11.32+KBo 20.17 ay. sütun V 18'-23'

Tarihlendirme: Geç İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2014), s.185 vd.

[653] CHD (L), s.76vd; HED (L), s.108 vd.; A. Ünal, 2007, s. 410b.

[654] F. P. Daddi, 1982, s.216 vd.; HW^2 (III/2), s.543 vd.; A. Ünal, 2007, s.207a.

[655] Ayrıca bkz. G.F. del Monte - J. Tischler, 1978, s.553; R. Lebrun, 2013, s.3, dn.8.

KBo 46.252

sol

x+1 [ ]x x[

2’ [ ]x x -˹*uš*˺

3’ [*UŠ-KE*] *-EN*

4’ [*hu-lu-ga-an-*]*ni e-ša*

5’ [ ]˹MEŠ˺ *ša-ra-a*

6’ [*šu-u*]*p-pa -ma*

7’ [ ]x *pé-ra-an*

8’ [DUMU.]MUNUS AMA.DINGIR^{LIM}

9’ [-]˹*ya*˺

sağ

x+1 *ma-*˹*a-an*˺ [

2’ *I-NA* ˹É˺ [

3’ *na-aš-kán* ˹É˺[.ŠÀ-*na-aš* (?)]

4’ *an-da pa-iz*[*-zi*]

5’ *nu-za-kán* KIN-*t*[*a-an*]

6’ *ar-ha da-a* [*-i*]

7’ *nu-za ha-aš-ga-*˹*la*˺ [

8’ [*w*]*a-*˹*aš*˺*-ši-i-*˹*e*˺*-e*[*z-zi*]

sol

x+1 [ ] … [

2’ [ ] …

3’ [rever]ans yapar.

4’ [binek arabas]ına oturur.

5’ [ ]-ler/-lar yukarı

6’ [tem]iz ise

7’ [ ] … önde/önünde

8’ [kız] çocuğu, rahibe

9’ [ ] …

sağ

x+1 -dığında [

2’ evde [

3’ o iç [eve (?)]

4’ içeri gid[er].

5’ kıya[feti]

6’ elinden alı[r].

7’ ve *hašgala* [

8’ [g]iy[er.]

Filolojik Yorumlar:

sağ sütun 7’.satır: *Hašgala*, bir Hatti tanrısıdır. Bo 2310 öy. 2 ve 7.satırlarda, *Taru* ve *Kammamma* ile geçmektedir. KBo 8.97 12.satırda ise tanrı *Hašgala*, *Tatašuna* kentinin koruyucu tanrısıyla anılmaktadır[656].

[656] H. Otten, 1972-1975b, s.134; OHP (1-2), s.106.

10. 42. KBo 47.263

Duplikatler/Paraleller: KBo 47.263 öy sol sütun 2’-5’ *paralel* KBo 19.161 öy.I 15’-19’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2011), s. 207 vd.

KBo 47.263

öy.[?] sol sütun.

x+1 [ ] ˹*na*˺-x[

2’ [ ]-˹*a*˺-*i nu-uš an-*˹*da*˺

3’ [ ]-˹*i ta*˺-*pu-uš-za da-a-*[*i*]

4’ [ ]^{GIŠ}BANŠUR-*az da-a-i* [ ]

5’ [ ]x *da-a-i*

6’ [ ] ˹*QA*˺-*TAM-MA-pát e-ku-z*[*i*]

7’ [ ]x[SÌ]R^{RU}

8’ [ ]-˹*ša*˺-[ ]x

9’ [ ]x

öy.[?] sağ sütun

x+1 x x[

2’ *ša-*˹*an*˺-[

3’ ˹*e*˺-*ša* x[

4’ [ ]x-*ak-*˹*ku*˺-[

5’ [*a-a*]*p-pa* 1/2 NINDA.x[

6’ [ ]x ˹DINGIR˺^{LIM} *da-a-*˹*i*˺ [

---

ay.[?] sol sütun

x+1 [(-)*n*]*i-i*[*n-*

2’ [*-a*]*k*[?]*-ku-wa*-x[

3’ [K]IR$_{14}$[HI.A]*-ŠU-N*[*U*

4’ [*-r*]*a-a ta-hu*[-

5’ [ ]x-*ša-an* SÌR[*R*][*U*]

6’ [*na*]*m-ma ki-iš-*˹*ša-an*˺ [

7’ [*z*]*i-*˹*in*˺-[

öy.[?] sol sütun.

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … ve içeri/içeriye

3’ [ ] … yanına koya[r].

4’ [ ] masadan alır. [ ]

5’ [ ]x … koyar/alır.

6’ [ ] aynı şekilde iç[er].

7’ [ ] … [şark]ı söylerler.

8’ [ ] … [ ] …

9’ [ ] …

öy.[?] sağ sütun

x+1 … [

2’ … [

3’ oturur. … [

4’ [ ] … [

5’ [son]ra yarım ekmek … [

6’ [ ] … tanrıdan alır. [

---

ay.[?] sol sütun

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … [

3’ [on]ların bur[unlarını

4’ [ ] … [-

5’ [ ] … şarkı söy[lerler.

6’ [son]ra şöyle [

7’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

ay.[?] sol sütun x+1-7’.satırlar: Metnin ay.[?] sol sütunu, KBo 21.90 öy. 25’-28’.satırlarına oldukça benzemektedir. KBo 21.90 öy.26’ *ku-uk-ku-wa-i-ya* kelimesiyle metnimizdeki ay.[?]sol sütun 2’.satırda geçen [*-a]k*[?]*-ku-wa*-x’in benzer olduğu görülmektedir. Bu benzerlikten yola çıkarak, KBo 47.263 ay.[?] sol sütun 2’.satırı “*ku-uk-ku-wa-i-ya*” şeklinde tamamlamayı teklif ediyoruz. Ayrıca, KBo 21.90 öy. 27’]x KAxU$^{HI.A}$-*ŠU-NU ap-pa-an-zi* geçerken metnimizdeki ay.[?]sol sütun 3’ [K]IR$_{14}$$^{HI.A}$-*ŠU-N*[*U* geçmektedir. Her iki metinde, burun ile ağız kısımlarının kimin tuttuğuna dair net bir bilgi olmasa da vücudun kısımları kullanılarak bir nevi pandominin ritüele dahil edildiğini söyleyebiliriz.

10. 43. KBo 48.64

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2012a), s. 47 vd.

KBo 48.64

öy.? I?

[ ]

x+1 [-]˹*zi*˺

2’ [ ]x-*ni-ya*

3’ [ ]

öy.? II?

x+1 [ ]x ˹É˺[

2’ [*a*]*n-da pa-iz*[*-zi*

3’ GAL MUNUS.MEŠ*zi-in*[*-tu-hi-ya-aš*

4’ URUDU*gal-gal-*˹*tu*˺*-u-ri*[

5’ *nu ku-it-ma-an* MUNUS[.MEŠ*zi-in-tu-hi-eš*

6’ É*ar-za-na-aš* [*an-da pa-a-an-zi* (?)]

7’ ˹GAL˺ MUNUS.MEŠ*zi-in-t*[*u-hi-ya-aš*

8’ MUNUS.MEŠ*zi-in*[*-tu-hi-*

9’ *hu-u-*˹*ma*˺[*-an-*

ay.? III?

x+1 *a-aš-*˹*ma*˺ [

2’ *a-aš-*˹*šu-wa*˺ [-

3’ ˹*u*˺*-i-ya-*˹*at*˺ [

4’ [ ]x ˹D*Te-te*˺*-eš-ha*[*-pí*(-)

5’ [ ]x x[

öy.? I?

[ ]

x+1 [ ] …

2’ [ ] …

3’ [ ]

öy.? II?

x+1 [ ] … [

2’ [iç]eriye gid[er.

3’ *zintuhi*-kadınlarının [başı

4’ bakır *galgalturi* müzik aleti [

5’ ve *zintuhi*-kadın[ları …dığı zaman

6’ *arzana*- evine [giderler. (?)]

7’ *zintuhi*-kadınlar[ının başı

8’ *zin*[*tuhi*-kadınları

9’ hep[si

ay.? III?

x+1 ilk önce [

2’ iyi/güzel [

3’ gönderdi. [

4’ [ ] … Tanrıça *Tetešha*[*pi*

5’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

ay.ʔ IIIʔ **x+1.satır**: Ünlem/zarf görevindeki *ašma*, "ilk önce, en başta, evvela, bak, baksana" anlamlarındadır. Yeni Hitit belgelerinde görülmektedir[657].

10. 44. KBo 54.205

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hititʔ

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2010), s. 137.

KBo 54.205

x+1 [ ](-)˹*ar*ˀ(-)[

2' [ ]

3' [ ]x[^{H}]$^{I.A}$ NU.GÁL

4' [^{D}NIS]ABA ^{URU}*Ka*-x[

5' [ ]-˹*a*ˀ-*aš*-x[ ] *ú-da-*˹*a*ˀ-*i*

6' [ ]^{LÚ}˹SAGIˀ-*aš-ta*

7' [ ]x^{LÚ}*ta*$^{!}$-*hu-kán-ti*

8' [*ha-at-tal-w*]*a-aš* GIŠ-*ru-i* x[

9' [(-)*d*]*a-a-i* NIN-*i*

10' [NINDA.GU]R$_4$.RA$^{HI.A}$ x[

11' [ ]x x[

x+1 [ ](-) … (-)[

[657] HW^2 (I), s.425; A. Kloekhorst, 2008, s.263.

2’ [ ]

3’ [ ] … [-l]e/-lar yok

4’ [Tanrı NIS]ABA *Ka*-x kenti [

5’ [ ] … [ ] getirir.

6’ [ ] saki sonra

7’ [ ] … *tuhkanti*

8’ [kap]ı sürgüsüne … [

9’ [(-) k]oyar. NIN.(DINGIR) rahibesine

10’ [kalın ekm]ekleri … [

11’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

4’.satır: NISABA, hem yazı hem de tahıl tanrıçasıdır. Bu tanrıçanın adı, ilk olarak *Ur* metinlerinde, ^{D}NAGA olarak kaydedilmiştir. Daha sonra ise bu isim değişmiş ve ^{D}ŠE.NAGA olarak yazılmıştır. Bu tanrıçanın adı, AN.TAH.ŠUM^{SAR}, *nuntariyašha* gibi bayramlarda geçmektedir[658].

10. 45. KBo 56.106

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır.

[658] P. Michalowski, 1998, s.575-579.

KBo 56.106

öy.sağ sütun

x+1 [ ]*eš*$^{?}$-*eš*-*ši*-*i*[

2’ ^{LÚ}SANGA-*an* [

3’ *ta*-*a*-*ru*-[

4’ *ta*-*aš*-*ta* MUNUS[

5’ *tar*-*uk*-*zi*[

6’ URUDU-*wa*-*a*-*an*-x[

7’ *har*-*ne*-*ya*-x[

8’ ^{LÚ}*ki*-*i*-*t*[*a*-*aš*

9’ *ši*-*eš*-x[

ay. sağ sütun

x+1 [ ] x II [

2’ *ta ha*-*at*-*t*[*i*-*li*$^{?}$

3’ *ma*-*a*-*an*-*kán* EZEN$_4$[

4’ *ta* LUGAL-*uš* x[

5’ *ki*-*iš*[-*ša*-*an*

öy. sağ sütun

x+1 [ ] … [

2’ rahibin [

3’ ağaç [

4’ sonra kadın [

5’ dans eder. [

6’ bakır … [

7’ … [

8’ … [

9’ … [

ay. sağ sütun

x+1 [ ] … II [

2’ ve *Hat*[*tice*

3’ eğer bayram [

4’ ve kral … [

5’ şöy[le

Filolojik Yorumlar:

öy.sağ. sütun 8’.satır: Bu satırdaki görevliyi, ^{LÚ}*kita*- “olarak tamamlamayı öneriyoruz. Hem bayram hem de cenaze törenlerinde yer alan bu görevli, “resitasyon rahibi, ezbere okuyan kişi, hafız, vaiz rahip” anlamlarına gelmektedir[659]. Aynı zamanda, ^{LÚ}*kita*-’nın Ay Bayramında Hatti dilinde konuşma yaptığı görülmektedir[660].

10. 46. KBo 58.217

Duplikatler/Paraleller: KBo 58.217 x+1-5’ *paralel* KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.II 15’-19’; KBo 58.217 *paralel* KBo 19.161

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2012b), s.149.

---

[659] HW, s.112; HED (K), s.200; HEG (A-K), s.596; S. Alp, 1940, s.84; A. Ünal, 2007, s.351b.

[660] Bkz. KUB 1.17 I 20 vd.

KBo 58.217

x+1[ ]x[

2’ [LÚSAG]I.A-*aš* ˹I NINDA˺.G[UR$_4$.RA *EM-ṢA* (?)]

3’ [*a-aš-ka-z*]*a ú-˹da˺-i* ˹NIN˺.D[INGIR-*i pa-a-i*]

4’ [NIN.DINGIR-]*aš pár-ši-˹ya˺* LÚS[AGI.A NIN.DINGIR-*i*]

5’ [NINDA.GUR$_4$.RA] ˹*e*˺*-ep-zi na-aš-t*[*a pa-ra-a pé-e-da-i*]

6’ [-]˹*kán*˺-x[

x+1[ ] .. [

2’ [sak]i bir ek[şi kalın ekmeği (?)]

3’ [dışar]dan getirir. NIN.DINGIR rahibesine verir.]

4’ [NIN.DINGIR rahibesi] onu böler. Sa[ki NIN.DINGIR rahibesine]

5’ [kalın ekmeği] tutar. Son[ra taşır.]

6’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

6’.satır: Metnimizin paraleli olan KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.II 18’.satıra göre, kırık olan bu satırı “LÚ*ta-hu-kán-ti-iš-kán*” olarak tamamlayabiliriz.

10. 47. KBo 64.172

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır.

KBo 64.172

x+1 [

2’ [

3’ [ ]x NIN.DINGIR-*aš* x[

4’ [ ]-*ta* NIN.DINGIR-*aš* [

5’ [ ]x *nu-uš-še-kán* ^{L}[^{Ú}

6’ ˹*an*˺-*da A-NA* É[

7’ ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-te-eš-ḫa*[-*pí*

8’ *QA-TAM da-a-i nu* ^{LÚ}S[ANGA

9’ ˹*d*˺*a-a-i nu* GEŠTIN-*an* x[

10’ ^{L} ^{Ú}SANGA ^{D}*Te-te-eš-ha-pí-wa*-x[

11’ [N]IN.DINGIR-*na šu-up-pí-ih-hi* x[

12’ NIN.DINGIR-*aš-ša-an tu-u-a-az*

13’ *nu* ^{LÚ}MUHALDIM III MÁŠ.GAL *ha*[-

---

ay.IV

1 [*nu-uš*]-*ša-an* NIN.DINGIR x[

2 [*da-a-*]-*i* nu III-*ŠU ši-pa-a*[*n-ti*

3 *wa-ah-nu-wa-an-zi n*[*a-*

4 *ap-pa-an-zi* X NINDA˹$^{HI.A}$˺[

5 *an-da pa-iz-z*[*i*

---

6 [ ]x ^{D}*Te*[-*te-eš-ha-pí*

7 [ ]x

x+1 [

2’ [

3’ [ ] … NIN.DINGIR rahibesi … [

4’ [ ] NIN.DINGIR rahibesi … [

5’ [ ] … ve ad[am

6’ tapınağa [

7’ Tanrıça *Tetešha*[*pi*’nin rahibi

8’ aynı şekilde koyar./alır. Ra[hip

9’ koyar./alır. Şarabı …[

10’ Tanrıça *Tetešhapi*’nin rahibi … [

11’ [N]IN.DINGIR rahibesi temizler. … [

12’ NIN.DINGIR rahibesi onu uzaktan

13’ Aşçı üç erkek keçiyi … [

---

ay.IV

1 [ve] onu NIN.DINGIR rahibesi … [

2 [koyar./alı]r. Ve üç kez kurba[n sunar.

3 dönerler. Ve [

5 (yerlerini) alırlar. On ekmek [

5 içeri gir[er.

---

6 [ ] … Tanrıça *Te*[*tešhapi*

7 [ ] …

Filolojik Yorumlar:

12’.satır: “Uzak,ırak, uzaktan” anlamındaki *tuwaz*, zarf görevindedir ve bu kelimenin eski Hitit belgelerindeki geçişleri şöyledir: *tu-u-az, tu-u-wa-az, tu-u-wa-za*. Metnimizdeki *tu-u-a-az* yazımı ise sadece burada geçmektedir.

10. 48. KBo 64.174

Duplikatler/Paraleller: KBo 64.174 öy.2’-8’ // KBo 32.114(+)KBo 32.106 öy. 5’-11’

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. D. Groddek, (2014), s.185 vd.

öy.

x+1 [ ] x x [

2’ [*ma-*]*ah-ha-an-ma-aš-ša*[

3’ [*p*]*a-aš-šu-u-wa-an-zi a*[

4’ [*n*]*u A-NA* ^{LÚ}GÍR ^{LÚ}Z[ABAR.DAB

5’ [^{DUG}*za-al-ha-a-*]*i pa-a-i an-da-ma*[*-kán*

6’ [I GAL GEŠTIN *la-a-hu-wa-i*$^{?}$ *n*]*a-aš-ta* VI GÍR ZABAR *al*[*-pu-ú-e-mar pí-ra-an*

7’ [^{DUG}]*za-al-ha-ya* DINGIR[

8’ [*nu-uš-š*]*i* ^{LÚ}ALAM[.ZU$_9$ *pí-ra-an*

9’ [ ] x x x x [

ay.

x+1 [ ] x x [

2’ [ ] *Ù I-NA* [

3’ [ ] *pa-aš-zi* [

öy.

x+1 [ ] … [

2’ [Fak]at …dığı zaman [

3’ [y]utmak için …[

4’ [v]e hançer (yutan) adama, b[ronz çanak tutucusu

5’ [*zalha*- kabın]ı verir. İçine ise [

6’ [Bir kadeh şarap döker. Ve] sonra bronzdan altı bıçağı sivri uçlu (olarak) öne

7’ [ ] … tanrı [

8’ [ve o]na bir soy[tarı öne/önde

9’ [ ] … [

ay.

x+1 [ ] … [

2’ [ ] ve -den/içeriye[

3’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

7’.satır: Altın veya gümüşten yapılmış içine de şarap konulan bir kült kabı olan ^{DUG}*zalhai*- ile genellikle, ocağa içki sunulmaktadır. Metnimizde bu kelimenin geçişi, ^{DUG}*za-al-ha-ya* şeklindedir ve Hititçe kaynaklardan bilinen ^{DUG}*zalhai*-’nin isim çekimleri arasında ^{DUG}*za-al-ha-ya* yazımına ilk kez rastlanılmaktadır[661].

10. 49. KBo 66.118

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit?

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır.

[661] Y. Çoşkun, 1979, s.88 vd. ^{DUG}*zalhai*-’nin geçişleri Sg. Nom.-Akk. *za-al-ha-a-i, za-al-ha-i*, Sg. Abl. *za-al-ha-ya-az*; Sg. Instr. *za-al-ha-a-it, za-al-ha-it*; Pl. Akk. *za-al-ha-a-ya*’dır. Bkz. A. Kloekhorst, 2008, s. 1188.

KBo 66.118

sol sütun

x+1 [ ] NIN.DINGIR

2’ [ ]x x GAL^{TÌ}

3’ [-]*zi*

sol sütun

x+1 [ ] NIN.DINGIR rahibesi

2’ [ ] … büyük

3’ [ ] …

Filolojik Yorumlar:

Metin oldukça kırık olduğu için herhangi bir yorum yapılamamıştır.

10. 50. KBo 66.288

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit$^{?}$

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır.

KBo 66.288

x+1 [ ]x

2’ [ ]-*ša ma*

3’ [ ]x-*ha QA-T*[*AM*

4’ [ ]x-*kar-an* x[

5’ [ ]*kar-aš-šu*[*-un*

6’ [ ]-*za* x[

x+1 [ ] …

2’ [ ] …

3’ [ ] … aynı şe[kilde

4’ [ ] … [

5’ [ ] kest[im.

6’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

5’.satır: “Kesmek, kesip koparmak, ayırmak” vb. anlamlara sahip *karš-*/*karšiya-* fiilinin metnimizdeki yazımına göre, bu fili Prt.Sg.1 olarak tamamlayabiliriz.

10. 51. KUB 32.80

Duplikatler/Paraleller: KUB 32.80 x+1-5 // KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 16’-20’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır. Bkz. F. P. Daddi (1997), s.174.

x+1 [*ha-an-te-ez*]-*zi-ya-aš* [UD-*ti* URUDU KASKAL^{NI}

2’ [*ma-a-an lu-uk-kat-ta-ma na-pa* NIN.DINGIR-*aš*] *a-ra-a-i na-ša-an ar-t*[

3’ [*-zi* DUMU.NITA-*aš* KÁ.GA]L *ku-wa$_a$-al-la-aš ša-ra-a* [

4’ [^{LÚ}SAGI *ši-pa-an-du-u-w*]*a-an-zi pa-a-i nu* DUMU.N[ITA

5’ [ ] *-ya* [

6’

x+1 [il]k [günde bakır yola/yolu üzerinde

2’ [Ertesi gün ise NIN.DINGIR rahibesi] ayağa kalkar. Ve o … [

3’ [… erkek çocuk *kuwa$_a$lla-* kapı]sının yukarısına [

4’ [saki içki sunmak iç]in verir. Erkek ço[cuk

5’ [ ] … [

6’

Filolojik Yorumlar:

3’.satır: *kuwa$_a$lla-* kapısı, duplikat metin KBo 21.95(+)KBo 21.98 öy.I 18’de *šupalla-* kapısı olarak geçmektedir.

10. 52. KUB 32.83+KBo 21.103+KBo 24.98+KBo 25.155

Duplikatler/Paraleller: KUB 32.83+ öy.I 8’-17’ // KUB 53.28 öy. 1’-12’; KUB 32.83+ öy.I x+1-13’// KBo 19.138 4’-17’; KUB 32.83+ ay.12’-31’ // KBo 21.90 ay.39’-54’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: öy.I 1’-4’.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. HW^2 (III/1), s.10a vd.; öy.I 6’-7’.satırlar için bkz. HW^2 (III/1), s.283b; ; öy.I 7’.satırın transkripsiyon ve tercümesi için bkz. HW2 (I), s.475b; öy.I 9’-10’.satırların transkripsiyon ve tercümesi için bkz. HW2 (II), s.77b; ay.19’-31’.satırların transkripsiton ve tercümesi için bkz. F. P. Daddi, (2014), s.293-297; ay.21’.satır için bkz. HW2 (II), s.104a; ay.23’.satır için bkz. HW^2 (I), s. 277a; ay.22’.satır vd. için bkz. HW^2 (I), s. 277a; ay.23’ vd. için bkz. HW^2 (I), s.453a; ay.24’.satır için bkz. HEG (S1), s.812; ay.25’ vd.

için bkz. HW^2 (II), s. 106b., HW^2 (III/2), s.708b; ay.27'-28'.satırlar için bkz CHD (Š2), 301b; ay.27'.satır için bkz. HW^2 (III/1), s.157b; ay.28'.satır için bkz. CHD (L-N), s. 46b, 340a, HED (L), s.64.

Bu metin, karışık bir bayramı kapsayan ve *Hattice* pasajları içeren bir metindir. Metinde tanrıça *Tetešhapi*'nin sözleri yer almaktadır. Bu sözlerin anlaşılmaz olmasının altında yatan sebep arasında, tanrıçanın kullandığı dilin ciddiyetini karşı tarafa iletmek için belirsiz ifadeler kullanılmak istenmesidir. Uluhuyietlerin sözleri herkes tarafından açıkça anlaşılmaması gerektiği, bu dili sadece tanrıların dilini bilen ve insanlığa tercüman olarak hizmet edebilecek özel ve kutsal görevlilere yönelik olduğu yorumu bulunmaktadır[662]. Hitit belgelerinde son derece nadir olan tanrısallığın sözleri, bu metinde karşımıza çıkmakta ve tanrıça *Tetešhapi* kendisinden bahsetmekte ve tercümanı olan NIN.DINGIR rahibesi aracılığıyla bu sözlerle kendisini göstermektedir. Aynı zamanda, NIN.DINGIR rahibesiyle iletilen sözlere dikkat ettiğimizde tanrıça *Tetešhapi* vahşi doğanın koruyucu tanrıçası (potnia theron) olarak görülmektedir.

Ayrıca bu metinde geçen "*hur-la-aš* GU$_4$.MAH, ^{GIŠ}*ar-ga-mi*, *gal-gal-tu-u-ri*, ^{LÚ}ALAM.ZU$_9$, ^{GIŠ}AB/ ^{GIŠ}*lu-ut-ti-ya*" gibi kelimelerin CTH 649-NIN.DINGIR rahibesinden bahseden bayram parçaları içinde yer alan KBo 31.194[663] numaralı metinde de yer aldığını ve KUB 32.83+ ile KBo 31.194'ün Orta Hitit dönemine tarihlendirilmesinden yola çıkarak, D. Groddek'in her iki metnin indirekt join olduğu

[662] F. P. Daddi, 2014, s.297-298.

[663] KBo 31.194 öy. 1 [ ]x-*za* ˹*ša*˺-*ra-a I-NA* É ^{D}*Te-li-pí-nu pa-iz-zi* 2 [^{GIŠ}*a*]*r-ga-a-mi gal-gal-tu-u-ri* NIN.DINGIR-*i pí-ra-an* 3 [*wa-al-ha-an*-z]i *na-aš-ša-an* ^{GIŠ}*lu-ut-ti-ya ti-i-e-zi* 4 [*nu* ^{LÚ}ALAM.ZU$_9$?] *hi-in-ga-ne-iz-zi hur-la-aš* GU$_4$.MAH-*aš* EGIR *ha-a-l*[*i-y*]*a pa-iz-zi* 5 [^{D}*Te*]-*li-pí-nu* I GU$_4$.MAH II UDU *A-NA* ^{D}IM *hu-ik-zi* 6 [ ] ZAG-*az a-ra-an-ta* GAL $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a*^{l}-*pí-ya* 7 [ ]˹*a*˺-*ra-an -ta* 8 [-*t*]*u-uš* NIN.DINGIR-*i pa-ra-a e-ep-zi* 9 [ ]x x NINDA.GUR$_4$.RA$^{ḪI.A}$ *iš-ta-n*[*a*? 10 [ ] x-x-*un i-an-zi* 11 [ ] x-*an* ^{GIŠ}x 12 [-*z*]*i* 13 [ ]x *za*[. Metnin transkripsiyonu tarafımızdan yapılmıştır.

düşüncesine bizde katılarak KBo 31.194 numaralı metnin CTH 738'e atanmasını teklif etmekteyiz.

KUB 32.83+KBo 21.103+KBo 24.98+KBo 25.155

öy.I

x+1 [*an-ku*ʔ] *kar*[*-pa*(*-an har-kán-zi* GIŠ*ar-ga-mi*)]

2' [(*gal-ga*)]*l-tu-u-ri* ZABAR [*wa-al-ha-a(n-zi*))]

3' [(*nu* NINDA.G)]UR$_4$.RA *an-ku* É ^{D}U [(*pé-e-da-an-zi*) NIN.DINGIR] GIŠAB [(*e-eš-zi*)]

4' *na-aš-ša-an hur-la-an* GU$_4$ [(.MAH ^{D}*Ši-ú-na-aš* ^{LÚ}ALAM.ZU$_9$ *h*)]*a-har-ši-i-e-zi* [^{LÚ}SAGI (*-ša-an ša-ra-az-zi-ya*)]

5' GIŠAB *ar-ta* NIN[.(DINGIR-*i*) ^{LÚ}SAG]I *ši-pa-an-du-wa-an-zi* [(*pa-a-i*)]

6' [^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-li-*]ʿ*pí*ˀ*-n*[*u a*]*r-ta nu ta-pí-še-na-an* KÙ.BABBAR *har-z*[(*i ta* NIN.DINGIR-*i*) *pa-ra-a*]

7' *e-ep-zi ta-aš-šạ-an QA-TAM da-a-i ták-kán* GU$_4$.MAH *-az* [*ar-ha ši-pa-an-ti*]

8' [N]IN.DINGIR *a-ra-a-i ta-aš* É ^{D}U *an-da pa-iz-zi* ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-l*[*i-pí-nu*

9' [*a*]*r-ta nu* ^{DUG}GAL.GIR$_4$ *har-zi na-aš-ta an-da túh-hu-i-šar ki-it-t*[*a*

10' [*na*ʔ*-a*]*n šu-up-pí-ya-ah-hi*

11' [ ]x$^{HI.A}$ *iš-ta-na-na-aš pí-ra-an ki-an-ta* ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-li-p*[*í-nu*

12' [*ta-hi*]*-ya-la-aš-ša* NINDA.GUR$_4$.RA$^{HI.A}$ NIN.DINGIR *pa-ra-a ap-pí-iš-kán-z*[*i*

13' [-]*an-ni-an-zi iš-ta-na-na-aš pí-ra-an* GIŠBANŠUR GAL *ar-t*[*a-*

14' [ ]x-*uš* GIŠBANŠUR *zi-ki-iz- zi*

15' [ ]x-*ya ta-aš-ša-an* GUNNI *da-ạ-i* ʿGIŠABʾ *da-a-i* x [

16' [ ]x *ir-ha-a-iz-zi* GUNNI GIŠAB EGIR GIŠIG III-*ŠU* x[

17' [*iš-t*]*a-na-na-aš pí-ra-an* III[*-Š*]*U ši-pa-ạn-ti* GUNNI GIŠ[

18' [ ] KAŠ.GEŠTIN *iš-t*[*a-*]x III-*ŠU šị-pạ-a*[*n-ti*

19' [ ] ^{D}*Te-li-pí-nu* x[

20’ [ ]x II UDU I GU$_4$.MAH [

21’ [ ]x-*ma-an* NIN.DINGIR *pa-a*[-(*i*)

22’ [ ] ^{GIŠ}*hu-lu-ga-an-n*[(*i wa-ah-nu-wa-an*)-*zi*

23’ [*t*]*u-un-na-ak-k*[*i-i*]*š*(-*na hal-zi*)-*ya*

24’ [ ]-*rạ-aš-še e*[-*š*]*a nu nam-m*[*a*

25’ [^{ME}]^{Š} ^{GIŠ}BANŠUR$^{HI.A}$ x [

26’ x

ay.

1’ [ ] ˹*zi*$^{?}$˺ DINGIR^{LIM}[

2’ [-*r*]*ụ i-li-lu-w*[(*a-a-i-ya*)]

3’ [(*t*)]*a-ba-ar-na* [

4’ [… (-)*u-wu*)]$_{u}$$^{?}$-*ru-u-wa zi-iz-zi* [

5’ [-]*it ma-aš-wa$_a$-in ha-aš-ša*-x(-)[

6’ [(*li-we$_e$*)]-˹*e*˺-*el*

7’ [ ] *a-a-az-za-i-u a-a-az-*<*za*>-*i-u*-x(-) [

8’ [(^{D}*T*)]*ẹ-li-pí-nu-un ma*$^{?}$*-aš-da-hu*-[(*ur-wa$_a$-an*)]

9’ [(*a-z*)]*i-iz*$^{?}$*-za-i-ya up-pa-te-ez-za-a*[(*n-na*)]

10’ [(*i-y*)]*a*$^{!?}$*-ha-at-ti mu-ú-wa-a*-[(*la*/*ti*$^{?}$)]

11’ [(*mu-ú-w*)]*a-a-la i-ya-a-aš-š*[(*u*)]

12’ [(^{MUNUS}*T*)]*a-wa-na-an-na i-l*[(*a-a*)]

13’ [(*i-li-l*)]˹*u-wa*˺*-a-i-y*˹*a*˺ *eš-ta-wu$_u$-úr*[(*-wa$_a$*)]

14’ ˹*i*˺*-li-lu-wa-a-ya eš-ta-wa-wu$_{ú}$-úr* ˻*ma-a-aš-k*˼[(*i*$^{?}$*-wa$_a$*)]

15’ [ ](-)x-*wa$_a$ ka-az-zu-ma kàr i-im-ma-t*]*a-a-*˹*pí*˺-[(*in*)]

16’ [(-)]*ma-a*$^{(?)}$*-ti-i-li pa-la* x$^{?}$(-)*mi-in-zu-u mi-*˹*in*˺*-zu*[(*-u*)]

17’ [(*ha-al-ma-an-t*)]˹*a*˺*-aš-šu a-ha-al-w*[(*a ha-a*)]*l-ma-an-ta-aš-šu an-n*[(*i-i*(-)*ku-uz-ni*)]

18’ [(*ti-il-li-y*)]*a an-ni-i*(-)*ku-u̯*[(*z*)]-*ni*

19’ [(*iš*-)]*ha-ma-a-uš-ša zi-in-na̯-an-zi ta* NIN.DINGIR *an-d*[(*a* É.ŠÀ-*na*)]

20’ [(*pa-iz-z*)]*i nu-za-k̲á̲n* DINGIR^{LIM}-*aš a-ni-ya-at-ta ar-ha da*[(-*a-i*)]

21’ [(*na-aš-ta-aš-ta pa*-)]*ra-a ú-iz-zi ta-aš e-ša* ^{D}*Te-te-eš-ha-pí-in* [(*e-uk-zi*)]

22’ [(LÚ ^{GIŠ}GIDR)]U NINDA.GUR$_4$.RA-*in e-ip-zi ta* EGIR ^{GIŠ}IG DINGIR^{LIM}-*n*[*i*(*da-a-i*)]

23’ [(*A-NA* ^{G})]^{IŠ}BANŠUR$^{HI.A}$ *ar-ha iš-hu-wa-a-i* ^{GIŠ}BANŠUR$^{HI.A}$-*kán* [

24’ [(*pa-ra-a š*)]*a-an-na-pí-li ú-da-i*

25’ [(*nu-za* NIN.DING)]IR *a-ra-a-i ta-aš-ta pa-ra-a ú-iz-zi na-aš-ša*$^{!}$[(-*an*)]

26’ [(^{GIŠ}*hu-lu-ga-a*)]*n-ni-ya e-ša* I-*ŠU ir-ha-a-iz-zi na-aš* ^{É}[(*ar-za-na pa-iz-zi*)]

27’ [(*še*$^{?}$-*r*)]*a-wa-aš-ša-an ha-an-ku-ri-ya ša-a-aš-ša-aš* SILA$_4$ [(*nu-wa-aš-ša-an*)]

28’ [(*ma-a-an pa-i*)]-*mi na-hi-mu pár*$^{!}$-<*aš*>-*ni* UR.BAR.A-*ni la-a-ri*[(-*ya-wa*)] *wa-a-tar*

29’ [(*ka-a-aš*)]^{ˀDˀ}*Te-te-eš-ha-pí* NIN.DINGIR-*wa-aš-ša-an pa*[(-*it*)]

30’ [(*ú-ga-wa-aš-ša-a*)]*n ma-a-an pa-i-mi na-a-hi-mu* [(*pár-aš-ni*)]

31’ [(*la-ri-ya-wa wa-a-ta*)]*r ka-a-aš* ^{D}*Te*[(-*te-eš-ha-wi*$_{pí}$)]

öy.I

x+1 [tamamen$^{?}$] kal[(dırmış vaziyette tutarlar. Davul)]

2’ tunçtan [(çal)]paraya [vurur(lar)].

3’ [(kalın ek)]meği bütünüyle Fırtına Tanrısının tapınağına [(taşırlar.) NIN.DINGIR rahibesi] pencerede [(oturur)].

4’ tanrının *Hurri* bo[(ğasını soytarına gül)]er. [(Saki yukarı yerdedir)].

5’ (saki) pencerede ayakta durur. NIN[(.DINGIR rahibesine) sak]i içki sunmak için [(verir)].

6’ Tanrı *Telipinu*’n[un rahibi ayakta dur]ur. Gümüşten *tapišana*- kabını tut[(ar. NIN.DINGIR rahibesine) doğru]

7’ tutar. Onu aynı şekilde alır. Boğayı pencereden [uzağa kurban eder].

8’ [N]IN.DINGIR rahibesi kalkar. O Fırtına Tanrısının tapınağına gider. Tanrı *Tel*[*ipinu*’nun rahibi

9’ [ayakta dur]ur. Pişmiş topraktan bardağı tutar. Sonra *tuhhueššar*’ı içine koy[ar.

10’ [on]u temizler.

11’ [ ]-ler/-lar. Sunağın önüne koyarlar. Tanrı *Telip*[*inu*’nun rahibi

12’ [ber]ber kalın ekmekleri NIN.DINGIR rahibesine uzatırl[ar.

13’ [ ] sunağın önünde kadeh dur[-

14’ [ ] masaya koyar.

15’ [ ] onları ocağa koyar. Pencereye koyar. … [

16’ [ ] … sırasıyla kurban sunar. Ocağa, pencereye sonra kapıya üç kez … [

17’ [sun]ağın önüne üç [ke]z içki sunar. Ocak [

18’ [ ] birayı … [ ] üç kez içki su[ar.

19’ [ ] Tanrı *Telipinu* … [

20’ [ ] … iki koyun, bir boğa [

21’ [ ] … NIN.DINGIR rahibesine ver[ir.

22’ [ ] binek arabası[nı çevirirler].

23’ [i]ç oda[ya bağ[ırır].

24’ [ ] … Otu[rur]. Sonra

25’ –[l]er/-lar masalar … [

26’ …

ay.

1’ [ ] … tanrı [

2’ *Hattice*

3’ *Hattice*

4’ *Hattice*

5’ *Hattice*

6’ *Hattice*

7’ *Hattice*

8’ [(Tanrı *T*)]*ḫelipinu*’yu *Hattice*

9’ *Hattice*

10’ *Hattice*

11’ *Hattice*

12’ *Hattice*

13’ *Hattice*

14’ *Hattice*

15’ *Hattice*

16’ *Hattice*

17’ *Hattice*

18’ *Hattice*

19’ [(şar)]kıları bitirirler. NIN.DINGIR rahibesi iç[(odaya)]

20’ [(gire)]r. Tanrının kıyafetini geri al[(ır)].

21’ [(Sonra o dış)]arı çıkar. Ve oturur. Tanrıça *Teteshapi*’yi [(içer)].

22’ [(Asa adam)]ı kalın ekmeği tutar. Sonra (onu) tanrının kapısının kanadın[(a koyar)].

23’ [(Kurban masa)]larının üzerine tamamen döker. Kurban masaları [

24’ [(dı)]şarı boş (olarak) getirir.

25’ [(NIN.DING)]IR rahibesi kalkar. Sonra öne gelir. O

26’ [(binek arab)]asına oturur. Bir kez sırasıyla kurban sunar. [(*arzana*- evine gider)].

27’ [(“onun üzeri)]ne *hankuriya*, *šaša*, kuzu

28’ [(eğer gid)]ersem benden kork! Leopar, kurt, *lari*[(*ya*)], su.

29’ [(İş)]te! (Bu) Tanrıça *Tetešhapi*(’dir”). NIN.DINGIR rahibesi giyinmiş (vaziyette) git[(ti)].

30’ [(“ben)] gidersem benden kork! [(Leopar)]

31’ [(*lariya*, s)]u. İşte! (Bu) Tanrıça *Te*[(*tešhapi*’(dir”))].

Filolojik Yorumlar:

öy.I 4’.satır: Genellikle, isim ya da sıfat olarak çıkan “*Hurrili*” anlamındaki *hurla*/*i*-kelimesinin, Hititler tarafından benimsenip benimsenmediği ya da bu kelimenin Hititler için yeni bir oluşum olup olmadığı net olmamakla birlikte Hitit çiviyazılı metinlerde karşımıza çıkmaktadır. Bu metin dışında, bu kelime ayrıca KBo 31.194 öy.4’te *hur-la-aš* GU_4.MAH-*aš*, KBo 19.138 öy.8 *hur-la-an* ˹GU_4˺.[(MAH …)], KBo 38.12+KBo 20.26 III 12 *hur-la-aš* SAG.D[U G]U_4.MAH, KBo 55.86 ay.III[?] 5’-6’da *hur-la-aš* $GU_4^{HI.A}$ şeklinde geçmektedir[664].

Daddi, boğayla gerçekleşen bu eylemi Yörüklü/Hüseyindede vazosundaki sahneyle ilişkilendirmekte, ayrıca boğanın Eski Hitit döneminde sürekli savaş halinde olunan ebedi Hurrili düşmanı temsil ettiğini aynı zamanda Hititlerin boğanın üstünden atlayıp zıplayarak Hurrilerle alay edip küçümsediklerini, Hititlerin onlardan asla korkmadıklarını düşünmektedir. Metnin öy.I 4.satırında geçen *haharš*-/*hahharški*-/*hahreškiya*- “gülmek, alay etmek, önemsememek, küçümsemek” anlamlarının yanı sıra bu fiilin aynı zamanda “haha diye gülmek, kah kah gülmek” anlamlarına geldiğiyle ilgili yorum da bulunmaktadır. Kısaca, metnin bu satırında geçen boğa Hurrilerle bir tutulmaktadır. Ancak Ünal, Daddi’nin öne sürdüğü boğanın Hurrili düşmanı temsil ettiği konusuna katılmamaktadır. Çünkü *haharš*-/*hahharški*-/*hahreškiya*- “gülmek, alay etmek,

[664] HEG (A-K), s.304 vd.; HW[2] (III/2), s.756 vd.; A. Ünal, 2007, s.237a; F P. Daddi, 2010b, s.126vd.

önemsememek, küçümsemek" fiilinin kesin anlamının bilinmediğini ve bu kelimenin bazı yerlerde hapax olduğunu belirtmiştir[665].

öy.I 6.'satır: Genellikle DUG ideogramıyla çıkan *tapišana*/*i*-, "bir kap, depas" anlamındadır[666]. Bu kap, genellikle değerli metallerden, Eski Hitit belgelerinde birkaç kez altından (bkz. KUB 43.28) ve gümüşten (bkz. KUB 34.87 öy.13') yapılmıştır. Az da olsa pişmiş topraktan yapılan bu kaplarla tanrılara şarap verildiği bilinmektedir (bkz. KUB 2.13 I 43)[667]. ^{DUG}*tapišana*- kelimesindeki *tapiša*-'nın hiyeroglif Luvicesinde *tapaš*(*a*) "gök" anlamına geldiği söylenmektedir. Kargamış'ta bulunduğu düşünülen ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesinde sergilenen gümüşten gök hiyeroglif biçimli kabın üzerinde hiyeroglif yazıt bulunmaktadır. Bu tabak biçimindeki eserin, *tapišana*-kelimesinin arkeolojik bir örneği olabileceği yorumlar arasında yer almaktadır[668]. Yazılıkaya 28.-29.numaralı şekillerin, gökyüzü ile yeryüzünü aynı zamanda yine aynı şekillerdeki boğa adamların ise *Šerri* ve *Hurri* olabilecekleri yer alan görüşler arasındadır. Bu boğa adamların başlarının üzerinde taşıdıkları kabın altından gökyüzü biçimli libasyon kapı yani ^{DUG}*tapišana*- GUŠKIN olduğu belirtilmiştir[669]. Ancak Soysal'a göre, boğa adamların başlarının üzerinde taşıdıkları kabın ^{URUDU}*tekan*- olabileceği yapılan yorumlar arasındadır[670].

ay. 2'.satır: Schuster'e göre, *i-le-el-lu-wa-ya* imperatif ya da prekatiftir. KUB 28.107(+) öy.II 37', 41' ve 43'.satırlarda *ililuwaya* olarak geçerken KUB 25.51 ay. sütun VI 5'.satırda *a-li-lu-wa-ya* şeklinde bulunmaktadır[671].

---

[665] F P. Daddi, 2010b, s.126vd.; A. Ünal, 2016b, s.258, dn. 270.

[666] S. Alp, 1967, s.514; Y. Çoşkun, 1969, s.17-20; Y. Çoşkun, 1972, s.90-94; A. Ünal, 2007, s.687a.

[667] HEG (T-D/I), s.129 vd.

[668] S. Ö. Savaş, 2002, s.147 dn 244.

[669] S. Ö. Savaş, 2002, s.161.

[670] O. Soysal, 2021, s.174-175.

[671] H.-S. Schuster, 1974, s.21.

ay. 6'.satır: *li-we$_e$-e-el*: *li-we$_e$l* olarak analiz edilmektedir. *le-*/*li*'nin Hatticedeki görevi, genellikle sahiplik/aitlik anlamında kullanılır ve bir isimle birleştirilir. Örneğin, *tabarna=n le=wu$_u$r*: "Tabarna'nın, onun toprağı", *le=p=pinu* "onun çocukları", *le=wa$_a$=katti* "onun kralları" gibi[672]. *wa$_a$el* ise "ev" anlamındadır[673]. Böylece *li-we$_e$l* "onun evi" anlamında gelmektedir.

ay. 21'.satır: "İçmek" anlamına gelen *eku-*/*aku-*, Prs.Sg.3 "*e-uk-zi*" yazımıyla karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu fiilin Prs.Sg.1 "*e-uk-ši*" ve Prt.Sg.3 "e-*uk-ta*" varyasyonları da bulunmaktadır. Bu yazım, Eski Hitit yazımında görülse de (Hitit çiviyazılı metinlerde *e-uk-ši* ve e-*uk-ta* bir kez kayda alınmıştır) çoğu zaman Yeni Hitit yazımında da karşımıza çıkmaktadır[674].

ay. 24'.satır: Sıfat olan *šannapili-*, "boş, tek başına" anlamdadır ve Akadçası, *RĪQU*'dur. Bu satırda, *šannapili* halde olan bu kelimeyle kullanılan ^{GIŠ}BANŠUR comm. halde olduğu için Pl.Nom-Akk.n. formdaki *šannapili* kelimesi burada sıfat değil, zarf olmalıdır[675].

ay.27'.satır: "Bir yer" anlamına gelen *hankuri-*, bu metin dışında sadece KBo 21.90 ay.51'de geçmektedir.

"Keçi ailesinin vahşi bir üyesi" olan *šaša-* (Sumerce MÁŠ, MÁŠ.GAL; UZ$_6$), HEG S/1'de geyik gibi büyük bir memeli hayvana olarak verilmiştir[676]. İlk kez, Ehelolf tarafından bu kelimenin, "hayvan ismi" olacağını ve SILA$_4$ ile yan yana geçtiğini göstermiştir. Çeşitli yorumlar yapılan bu kelime[677], mitolojik metinlerde kurt ve aslan ile KBo 9.105 9'da geçmektedir. KBo 3.8 numaralı mitolojik metinde de *šaša-* antilop,

[672] O. Soysal, 2004, s.229, 619.

[673] O. Soysal, 2004, s.320.

[674] HEG (A-K), s.103vd.; HW^2 (II), s.31; A. Ünal, 2007, s.103a.

[675] CHD (Š1), s.160b.

[676] B. J. Collins, 1990, s.39-48.

[677] Bkz. H. Ertem, 1965, s.167.

leopar, kurt ve aslanla geçmektedir[678]. Yine aynı metinde "*šaša*-'nın sütü" ifadesi bu hayvanın memeli olduğuna kanıt oluşturmaktadır. KUB 29.1 III'te ise kral ve kraliçenin yeni yapılan binalar karşısında sevinçten hoplamaları bu hayvana benzetilmiştir. H. Ertem ise evcil hayvan sıralarında geçen ve sütünden bahsedilen bu kelimenin Sumercesinin LU.LIM (geyik) olduğunu belirtmiştir[679]. Luvicede de bu kelime, *šāša*- olarak geçmekte ve anlamı ne yazık ki bilinmemektedir.

ay. 28'.satır: Anlamı bilinmeyen *lariya*-, KBo 10.24 III 11, KBo 30.5 ay.III x+1, KBo 21.90 ay.52'de geçmektedir. *lariya*- fiili, Imp. Sg.2 *la-ri-ya*(*-wa*) formundadır. *lariya*-, paralel yapıdaki bir benzeri olan *nah*- (korkmak, ürkmek, saygı duymak vb.) fiilinin Imp. Sg. 2. formu olduğu düşünülmektedir. Hoffner ise bu fiili KUB 17.4 9vd.'a göre *nah*- fiiliyle zıt anlamlı olduğunu düşünmektedir. *lari*(*ya*)- KI.LAM bayramında (KBo 10.24 III 11-12) ise "denizde bir görüntü veya nesne" anlamındaki *tiešta*-/*tešta*[680] ile geçmektedir[681].

10.53. KUB 34.114

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır.

KUB 34.114

x+1

2' [ ]x *wa-ha-an-z*[*i*

---

[678] Bkz. H. Ertem, 1965, s.143.

[679] H. Ertem, 1965, s.167-168. CHD (Š-1), s.301; CLL, s.192; HED (SA), s.204; HEG (S1), s.943;

[680] A. Ünal, 2007, s.717a.

[681] CHD (L-N), s.46; HED (L), s.64; HEG (L-M), s.44.

3’ [*p*]*í-ra-an hu-wa-a*[-

4’ [*pa-r*]*a-a pa-a-an-zi*

5’ [*p*]*í-ra-an hu-u*[-

6’ [ ] LÚ ^{GIŠ}GIDRU-*aš* [

7’ [*h*]*al-zi-iš-ša-an*[*-zi*

8’ [ ]x *pa-ra-a* [

9’ [*h*]*u-wa-ą*[-

x+1

2’ [ ] … dönerle[r.

3’ [ön]ünde koşar[-

4’ [dışa]rı çıkarlar.

5’ [ön]ünde koş[-

6’ [ ] asa adamı [

7’ [ba]ğırır[lar.

8’ [ ] … öne [

9’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

Metin kırık olduğu için herhangi bir yorum yapılamamıştır.

10. 54. KUB 48.17

Duplikatler/Paraleller: KUB 48.17 x+1-8’ // KUB 25.51 ay.VI 6-13

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: x+1.satır için bkz. O. Soysal, (2004), s.802; 2’. satır için bkz. O. Soysal, (2004), s.572, 916.

KUB 48.17

x+1 [^{D}*Te-te-eš-h*]*a-pí-i*[*n ku-ru-uš-ša-*

2’ [*ku-ru-u*]*š*(?)*-ša-pa wu$_{ú}$-ul-w^{r}u$_{ú}$-l*[*a*$^{?}$*-an-*

3’ [*nu-ká*]*n* NIN.DINGIR ^{É}*ar-za-na-a*[*š an-da*]

4’ [*pa-iz*]*-zi* $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-h*[*e-e-eš*]

5’ [EGIR]*-pa I-NA* É.DINGIR^{LIM} *pa-ạ*[*-an-zi*]

6’ [*lu-u*]*k-kat-ti-ma* NIN.DINGIR *wa-g*[*a-an-na*]

7’ [*ú-*]*-ẹ-ek-zi nam-ma-kán* [

8’ [^{URU}*H*]*a-at-tu-ši pa-iz-z*[*i*]

9’ [

x+1 [Tanrıça *Tetešh*]*api*’y[i ...

2’ …

3’ NIN.DINGIR rahibesi *arzana-* [evine]

4’ [gir]er. *zintuhi*-kadın[ları]

5’ tapınağa [ger]i gider[ler].

6’ [Ert]esi gün ise NIN.DINGIR rahibesi at[ıştırmalık]

7’ [is]ter. Sonra [

8’ [*H*]*attuša* kentine gid[er].

---

9 [

Filolojik Yorumlar:

6.satır: "Isırmak, koparmak" anlamındaki *wak-* fiilinin Infinitif II. formu, *wa-ga-a-an-na* (bkz. KUB 34.128 öy.13), *wa-ga-an-na* (bkz. KUB 60.121 öy.19), *wa-kán-na* (bkz. KBo 8.13 II 7), *wa-ka$_4$-an-na*'dır[682].

10. 55. KUB 53.28

Duplikatler/Paraleller: KUB 53.28 öy. 1'-12' // KUB 32.83+ öy.I 8'-17'

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: öy.2'. satır için bkz. HW^2 (III/1), s.283b; öy. 12'.satır için bkz. HW^2 (III/1), s.405a.

KUB 53.28

öy.

1' *ta*$^{?}$*-pa* NIN.ˀDINGIR˺-ˀ*aš*˺[

2' ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-li*[*-pí-nu UŠ-KI-EN*$^{?}$ *n*(*u* ^{DUG}GAL GIR$_4$ *pár-aš-tu-uh-ha-aš har-zi*)]

3' *na-aš-ta túh-hu*[-

4' NINDA.GUR$_4$.RA$^{HI.A}$ *ša*$^{!}$[

5' ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-l*[*i-pí-nu*

6' NIN.DINGIR-*i pa-r*[*a-a*

7' *iš-ta-na-na-a*[*š*

8' *nu-uš-ša-an* NIN[DA

9' [*nu*] ^{LÚ}SANGA ^{D}*T*[*e-li-pí-nu*

[682] A. Kloekhorst, 2008, s.1085.

10’ [ ]x-*ša-an* [

11’ [ ]x-*ik da*-[*a*

12’ [GUNNI *ha-aš-ši*]-*i* ^{GIŠ}AB EG[IR ^{GIŠ}IG III-*ŠU ir-ha-iz-zi*

13’ [ ]x-*na-aš* [

14’ [ ]x x[

öy.

1’ NIN.DINGIR rahibesine [

2’ Tanrı *Tel*[*ipinu*’nun rahibi reverans yapar[?]. Pişmiş topraktan bardağı, toprak kapları tutar.]

3’ Sonra … [

4’ kalın ekmekleri … [

6’ NIN.DINGIR rahibesine doğ[ru

7’ suna[ğın

8’ ve ek[mek

9’ [ve] Tanrı *T*[*elipi*’nun rahibi

10’ [ ] … [

11’ [ ] … [

12’ [ocağ]a, kapının arkasındaki pencereye üç kez sırasıyla kurban sunar.

13’ [ ] … [

14’ [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

öy. 2’.satır: Bu satırın tamamlaması, KBo 19.138 öy. 12 vd. ile KBo 24.98 6 vd.’dan yapılmıştır.

10. 56. ABoT 2.184

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. R. Akdoğan, (2010), s.88-89.

ABoT 2.184

x+1]ˈx-*zi-eš-kán* ˌ-x[

2’]x-*an-ša-an* ^{GIŠ}A[B

3’ *ša-r*]*a-a-az-zi-ya* ^{G}[(^{IŠ}*lu-ut-ti-ya*

4’]x-x-x-*zi* x[

5’]x[

x+1] … [

2’] … pen [cere

3’ pen]cerenin yu[karısında

4’] … [

5’] … [

Filolojik Yorumlar:

Metin oldukça kırık olduğu için herhangi bir yorum yapılamamaktadır.

10. 57. ABoT 2.235

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. R. Akdoğan, (2010), s.117-118.

ABoT 2.235

x+1] [

2’ ^{M}]$^{UNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-h*[*i*

3’]x-*di te-eš-ša-ni*-x[

4’ *ta-aš-ša-a*]*n-ni-na i-ya-ni*-x[

5’ -]ʳ*i*ʾ*-na mi-mu-za-i*[

6’ *ta-aš-ša-an-ni-n*]*a* ^{D}*Te-te-eš*[(*-ha-wi*$_{i}$*-i*

7’ *-n*]*a-*ʳ*an*ʾ[

x+1] [

2’ *zintu*[*hi*- kadınları

3’] … [

4’ *Hattice*

5’ *Hattice*

6’ *Hattice* Tanrıça *Teteš*[(*hawi*

7’] … [

Filolojik Yorumlar:

4’ - 6’.satırlar: *tāššānnina* kelimesi, IBoT 2.43 II 11’; KBo 21.102 ay.11’; KBo 21.106 öy.11’, 12’; KBo 21.98 8’; KBo 19.163 III 53’te de geçmektedir[683].

10. 58. IBoT 2.28

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: İmparatorluk

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme için bkz. G. Stivala, (2006), s.205 vd.; öy.II[?] 1-2.satırlar için bkz. HW[2] (III/1), s.98a; öy.II[?] 2.satır için bkz. O. Soysal, (2004), s.93, 378.

IBoT 2.28

öy.II[?]

1 [*ha-an-te-ez-zi-ya-aš-mi-iš a*]*r-lu-u hal-za-a-i*

2 [*a*]-*pé-e-a ar-lu-u hal-zi-an-zi*

3 [*ha*]-*an-te-ez-zi-ya-aš-mi-iš*

4 [ ]-*šu ta-aš-ku-pa-a-iz-zi*

5 [*a*]-*pé-e-a ta-aš a-pa-a-an-zi*

6 [*ha*]-*an-te-ez-zi-ya-aš-mi-iš ar-t*[*a*

7 [*a*]-*pé-e-ma a-ap-pa pár-za pa-a-an-zi*[

8 [*A-ŠAR*]-*ŠU-NU ap-pa-a-an-zi*

9 [ ]x *ti-i-en-zi*

---

10 [ ]*a-aš-ša-an a-ap-pa-an*

11 [*l*]*a-a-li-en-zi*

[683] O. Soysal, 2004, s.107.

12 [ ] *ti-i-en-zi*

13 [MUNUS.ME]^{Š}*zi-in-tu-hi-y*[*a-aš*

14 [*h*]*a-u-mi-en-z*[*i*

15 [ ]-*tu-u-z*[*i*

öy.II$^{?}$

1 [benim önümde *a*]*rlū* diye) bağırır.

2 [O]nlar *arlū* (diye) bağırırlar.

3 [be]nim önümde

4 [ ] … bağırır.

5 [be]nim önümde ayak[ta durur.

7 [on]lar ise geri geri giderler. [

8 [yer]lerini alırlar.

9 [ ] … geçerler.

---

10 [ ] … tekrar

11 [ ] …

12 [ ] geçerler.

13 [ ] *zintuhi* [(*ya*)- kadınları

14 [ ] … [

15 [ ] … [

Filolojik Yorumlar:

öy.II$^{?}$ 1-2.satırlar: Hattice bir nida/seslenme olan *arlu*, bu metin dışında da karşımıza çıkmaktadır:

KUB 1.14

II

3’ *nu a*[*r-l*]*u-ya* 3-*ŠU hal-z*[*i-an-zi*]

II

3’ ve üç kez *a*[*rl*]*u* (diye) bağırır[lar].

KUB 28.96

II

3’ [*a*]*r-lu-ya hal-zi-an-z*[*i*]

6’ [*a*]*r-lu-ya* 3-*ŠU hal-zi-an-zi*

II

3’ ve [*a*]*rlu* (diye) bağırırl[ar].

6’ ve üç kez [*a*]*rlu* (diye) bağırırlar.

Yeni Hitit dönemine tarihlendirilen bu üç metinde geçen *arlu* nidasından sonra gelen *-ya* ekinin Hititçe olabileceği düşünülmüştür[684].

10. 59. IBoT 2.43

Duplikatler/Paraleller: IBoT 2.43 ay.3-20 // KBo 21.102 ay.3’-18’

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme için bkz. G. Stivala, (2006), s.220-223; öy.II 11 satır için bkz. O. Soysal, (2004), s.107, 478, 761; ay.III 6’.satır için bkz. CHD (P), s.270b, 271b; ay.III 7’.satır için bkz. HW^2 (I), s.444a; ay.III 9’.satır için bkz. O. Soysal, (2004), s.111, 117, 496, 848.

[684] HW^2 (III/1), s.99a; A. Ünal, 2007, s.55a; O. Soysal, 2004, s.378.

Metnimiz, KI.LAM bayramına ait olan KBo 38.12(+)ay.III 32’-33’.satırlarıyla paraleldir[685].

IBoT 2.43

öy.II

x+1 [ ]-˹*zi*˺ [

2 [ ]x III-*ŠU ši*[-*pa-an-ti*

3 [-*z*]*a-aš* ^{D}LAMMA *ha-*˹*aš-ši-y*˺[*a*

4 [ ] -*ti*

---

5 [ ]-*an* NINDA.KU$_7$-*ya* NIN.DINGIR *pa-ra-a*[

6 [^{UZU}]GIG-*ya e-ez-za-zi hu-u-ma-a*[*n-ta*

7 [(-*a*]*n-zi*)]

---

8 [*a-ku-w*]*a-an-zi pí-an-zi ma-a-an-š*[(*i-iš-*)*ša-an*

9 [(x-*zi*)] *nu-uš-ši* GEŠTIN-*an pí-an-zi* [(x)

10 [ ] x $^{MUNUS.MEŠ}$*zi-in-tu-hi-ya-aš* SÌR^{R}[(^{U})]

---

11 [*ta-aš-š*]*a-ni-na ta-aš-ša-ni-na i-ya*-x(-)[

12 [ ]-x-*in-na-*˹*ú*˺-x-x[

13 [*ta-aš-š*]*a-ni-na ta-aš-ša-ni-na i-ya*-x(-)[

14 [(*te-ep-p*)]*í-in* [(*ma-za-a ta-aš-ša-ni-na*)]

15 [(^{D}*Te-te-eš-ha-wi*$_i$ *te-ez-zi* ^{LÚ}SAGI-*aš ši-pa-an-ti*)]

---

16 [(*ma-a-i-ú-un ha-an-te-eš ha-an-te-eš*)]

17 [(^{D}*Te-te-eš-ha-pí ta*(-))]

18 [(-*hi*(-))]

---

[685] KBo 38.12(+)ay.III 32’ [*hu-wa*]-˹*a*˺-*i* $^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-e-ša w*[*a*!-*h*]*a-*˹*an-zi*˺ x x x[33’ [-*z*]*i* ˹*ke*˺[-]*e-ma ke-e-*˹*et*˺ [paralel IBoT 2.43 ay.III 3 [ ]$^{LÚ.MEŠ}$*ha-a-pí-ya-aš ar-ha*[4 [ ] *ti-en-zi ki-e-ma ke-e*[. KBo 38.12(+) ay.III 32’-33’.satırlar için bkz. D. Groddek, 2004b, s.22.

19 [(*ni-mu*(-)*a-i-ma*(-))]

20 [(x-*ạn-mụ*)]

ay.III

x+1 [ ]x

2 [ ]-*zi* x[

---

3 [ ]$^{\text{LÚ.MEŠ}}$*ha-a-pí-ya-aš ar-ha*[

4 [ ] *ti-en-zi ki-e-ma ke-e*[

5 [ ]x ^{LÚ}*ha-a-pí-ya-ša hal-zi-an-z*[*i*

6 [ ]x *an-da ha-aš-ši-i pí-ip-pa-an-z*[*i*

7 [*na*]-*aš-ta pa-ra-a pa-a-an-zi* [

---

8 [ ]x-*iz-zi nu tar-ku-uz-zi ku-it-ma-an* x[

9 [^{L}]$^{\text{Ú.MEŠ}}$*ha-a-pí-ya-ša u-u-hu-u i-pu-u hal-zi*[*-an-zi*

10 [ ]x $^{\text{LÚ.MEŠ}}$*ha-a-pí-ya-ša-aš-ša pa-ra-a* [*pa-a-an-zi*]

---

11 [ ]x *nu nam-m*˹*a*˺[

12 [ ]x

öy.II

x+1 [ ] … [

2 [ ] … üç kez ku[rban sunar.

3 [ ] … Tanrı LAMMA ocağ[a

4 [ ] …

---

5 [ ] … tatlı ekmeği NIN.DINGIR rahibesine doğru [

6 [kes]ilmiş bir şeyi yer. Hep[si

7 […

---

8 [içe]cek verirler. Ona -dı[ğında

9 […] ona şarabı verirler. […

10 [ ] … *zintuhi*- kadınları şarkı söylerle[(r)].

---

11 *Hattice*

12 *Hattice*

13 *Hattice*

14 *Hattice*

15 [Tanrıça *Tetešhaw*]*i* söyler. Saki içki su[nar.

---

16 *Hattice*

17 [(Tanrıça *Tetešhapi ta*(-))]

18 *Hattice*

19 *Hattice*

---

20 *Hattice*

ay.III

x+1 [ ] …

2 [ ] … [

---

3 [ ] *hapiya*- adamları uzağa [

4 [ ] geçerler. Bu ise … [

5 [ ] … *hapiya*- adamı bağırı[rlar.

6 [ ] … ocağın içini altını üstüne getiri[rler.

7 [so]nra dışarı çıkarlar. [

---

8 [ ] … dans eder. -dığında … [

9 [*h*]*apiya*- adamları *ūhū ipū* (diye) bağırı[rlar.

10 [ ] … *hapiya*- adamları dışarı [çıkarlar.]

---

11 [ ] ve sonra [

12 [ ] …

Filolojik Yorumlar:

ay. III 9.satır: Hattice "*uhū impu*", Hititçe metinlerde karşımıza çıkan kelimeler arasındadır. Hattice *uhū* kelimesi, KBo 17.44+ I 7'(OH.) ile IBoT 2.43 III 9' (OH.)'da; *impu* kelimesi ise KBo 37.6 3' (OH.), KBo 25.46 2' (OH.) ve IBoT 2.43 III 9' (OH.)'da geçmektedir. Aynı zamanda, KBo 37.163'te de "(*u*)*hū impu*" kelimesi geçmektedir. *ipu* kelimesi, *i-pu* ya da *i-pu-u* olarak analiz edilmektedir[686].

10. 60. VBoT 32

Duplikatler/Paraleller: -

Tarihlendirme: Orta Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon ve tercüme tarafımızdan yapılmıştır.

VBoT 32

I?

1

2 [ ]*ša e-ša* x

---

3 [ ] ^{URU}*Ta-a-ú-ni-ya*

4 [ ] ^{LÚ}SANGA ^{D}*Te-te-eš-ha-wi*

5 [^{LÚ}*še-*]*er-ha-la-an a-še-ša-an-zi*

6 [ ]*-zi*

---

7 [ ]*-ma-ki* DINGIR^{MEŠ}*-uš a-pu-uš-pát*

8 [ ]*e-uk-zi* ^{LÚ}SAGI NINDA.GUR.RA$_4$ EM-*ṢÚ*

9 [ ]x-*ya* ^{LÚ}SAGI NINDA.GUR.RA$_4$ *e-ep-zi*

---

[686] O. Soysal, 2004, s.496.

10 [*w*]*a-ša-an*

11 [*pa-an-g*]*a-u-i*! *a-ku-an-na pí-an-zi*

12 [ ]-*zi*

---

13 [ ]x-*zi na-aš-ta* GIŠBANŠUR$^{HI.A}$-*uš*

14 [*z*]*i na*!-*pa* NIN.DINGIR-*aš a-ra-a-i*

15 [ ] *pa-ra-a ú-iz-zi na-aš-ša-an*

16 [^{LÚ}]SAGI *ši-pa-an-du-wa*[-*an-zi*]

17 [ ]x-*na-aš pár-na pa-iz*[-zi]

---

18 [ ]-*la*?-*ru* x-x[

19 [ ]-*eš hi-in-kán*[

20 [ ] x-x[

II?

I?

1

2 [ ] oturur. …

---

3 [ ] *Tawiniya* kenti

4 [ ] Tanrıça *Tetešhawi*'nin rahibi

5 [*še*]*rhala* adamı yerini alır.

6 [ ] …

---

7 [ ] … tanrılar oradakileri

8 [ ] içer. Saki ekşi kalın ekmeği

9 [ ] … saki kalın ekmeği tutar.

10 [ ] ….

11 [heps]ine içecek verirler.

12 [ ] …

---

13 [ ] … sonra masaları

14 [ ] ve NIN.DINGIR rahibesi kalkar.

15 [ ] öne gelir. Onu/ona

16 [s]aki libasyon yapmak içi[n]

17 [ ] … ve o eve gid[er].

---

18 [ ] … [

19 [ ] … reverans yap[-

20 [ ] … [

II[?]

Filolojik Yorumlar:

I[?] 8.satır: "*e-uk-zi*" yazımı, bu metin dışında KBo 21.90 ay.47'. satırda da geçmektedir.

I[?] 11.satır: "*panku*-", hem sıfat hem de isim olarak kullanılmakta ve "hepsi, herkes, bütün, toplum vb." anlamlarına gelmektedir. Bu satırda, Sg.Dat. formdaki *panku*- ise dini bir ritüel için bir araya gelmiş topluluğu ifade etmektedir.

10. 61. Bo 6594

Duplikatler/Paraleller:

Tarihlendirme: Eski Hitit

Metin Hakkında Bilgiler: Transkripsiyon için bkz. F. Fuscagni, (2008), s.146-147. Ayrıca bkz. E. Neu, (1980), s.98 vd.; E. Neu, (1983), s.364.

Bo 6594

öy.[?] I

x+1 x x [

2’ *nu-uš-*˹*ša*˺*-a*[*n*

3’ *na-aš e-ša* x x [

4’ [D]IM-*ni pé-ra-an* x x [

5’ *nu* NIN.DINGIR-*i* KAŠ.GEŠTIN-*an* x x [

6’ *nu ar-za-na-aš* É-*ri tu-u*[*n*[?]*-na-ak-ki-iš-na*

7’ *na-aš-ta* NIN.DINGIR-*aš ar-za-na-a*[*š* (*pár-na*/É-*ri pa-iz-zi*)]

8’ *tu-un-na-ak-ki-iš-na hal-zi*[*-ya*

9’ *pa-ra-a ú-iz-zi na-aš* [D]*A-an*-x[

10’ EGIR-*ŠU iš-ga-ra-an-te-eš ma-a-n*[*u-*

11’ [LÚ]PIRIG.TUR-*an ša-ra-a* HUR.SAG-*a pár*[*-ha-an-zi nu ku-it-ma-an*(?)]

12’ *na-ú-i a-ri* [LÚ]*pár-aš-na-aš-t*[*a*

13’ [ ]NIN.DINGIR-*i* ˹KASKAL˺*-ši hi-in-ga*[(-)

14’ [[MUNUS.MEŠ]*zi-i*]*n-tu-he-e-eš-ša e-š*[*a-*

ay.[?]III

x+1 [ ] x x x x [

2’ [ ]x *še-e-er e-ep*[*-zi*

3’ NIN.DINGIR-*i* GAL[AM] *e-e-p*[*-zi*

4’ *nu* ŠAH.TUR *kat-ta a-da-an-z*[*i*

5’ *wa-al-ha-an-zi* ZAG-*an w*[*a-*

6’ NIN.DINGIR-*aš* [D]*Te-te-eš-ha-pí-in* [

7’ *tu-uh-ši*[!] *tu-uh-ši* x[

8’ *iš-hi-ya-*˹*at*˺[*-*

9’ *nu* x[

öy.[?] I

x+1 … [

2’ ve [

3’ oturur. … [

4’ Fırtına Tanrısı önde … [

5’ NIN.DINGIR rahibesine birayı … [

6’ *arzana*-evinin iç o[da

7’ sonra NIN.DINGIR rahibesi *arzana* [(-evine gider)].

8’ iç odaya bağı[rır.

9’ öne gelir. O tanrı x … [

10’ onun arkasına dizilmişlerdir. Eğ[er

11’ Leopar adamı dağa kadar kova[larlar. -dığı zaman(?)]

12’ varmaz. Leopar ad[am

13’ [ ] NIN.DINGIR rahibesine yolda reverans[yapılır.

14’ [*zi*]*ntuhi*-kadınları ot[ur-

ay.[?]III

x+1 [ ] … [

2’ [ ] … yukarı tut[ar.

3’ NIN.DINGIR rahibesine kadehi tut[ar.

4’ domuz yavrusunu tamamen yerl[er.

5’ vururlar. Sağ taraf … [

6’ NIN.DINGIR rahibesi Tanrıça *Teteshapi*’yi [

7’ Kes! Kes! … [

8’ bağladı. [

9’ ve … [

Filolojik Yorumlar:

öy.?I 7’.satır: KBo 19.163 öy.I 18’ [NIN.DINGIR-*aš*] *ar-za-na-aš pár-na pa-iz-zi* veya KBo 19.163 ay.IV 42” NIN.DINGIR-*aš ar-za-na-aš* É-*ri* [*pa-iz-zi*?]’şeklinde tamamlanabilir.

öy.?I 8’.satır: KBo 19.163 öy.II 28’.satıra göre, fiili *hal-zi*[-*ya* olarak tamamlayabiliriz.

öy.?I 13’.satır: Satırın sonunda yer alan *hink*- (saygı göstermek, önünde eğilmek, reverans yapmak) fiili, Med.Prs.Sg.3 formundadır. Bu satırdaki *hink*- fiilinin bir çeşit selamlaşma ifadesi olabileceği düşünülmüştür. Bilindiği üzere, *aruwai*- fiili, kral ya da kraliçenin reverans yaptığı zamanlarda kullanılmaktadır. Hititler bu iki fiili, reverans hareketini yapan şahın mevkiisine göre kullanıyor ve şayet reverans hareketini yapan kral ya da kraliçe ise genellikle *aruwai*- fiili kullanılıyordu. *hink*- fiili ise ekseriyetle rütbe bakımından kendisinden düşük bir görevlinin mevkii açısından kendinden daha yüksek olana karşı uyguladığı reverans hareketi için kullanıldığı Hititçe kaynaklara göre belirlenmiştir[687]. Bu değerlendirmeler ışığında, NIN.DINGIR’e reverans yapanların NIN.DINGIR rahibesinden daha düşük mevkiide olan görevliler tarafından yapıldığı görülmektedir.

ay.?I 7’.satır: Bu satırdaki *tu-uh-ši tu-uh-ši* kelime çifti, sadece bu metinde geçtiğinden dolayı hapax legomenon’dur. *tuhš*-’un kelime anlamı “kesmek, bölmek ayırmak”tır. Kassian, *tu-uh-ši tu-uh-ši* kelime çiftini isim formunda ele almıştır[688]. Ancak bu kelime tarafından etimolojik olarak *tuhš*- fiilini tipik bir Eski Hitit’teki geçişli fiil olarak

[687] M. D. Alparslan, 2008, s.398, 399.

[688] A. S. Kassian, 2002, s.129. Ayrıca bkz. HEG (T-D/III), s.414, A. Ünal, 2016a, s.731.

yorumlamıştır. *tuhš*- fiili, "singular imperatif 2" formuyla Hititçe kaynaklarda kaydedilmemesine rağmen *tuhš*- fiili de *pahš*- (korumak, muhafaza etmek, itaat etmek vb.) fiilinin imperatif singular 2. formu (*pahši*) gibi aynı formda kabul edilmektedir[689].

[689] J. H. Jasanoff, 2012, s.17, dn.34.

SONUÇ

"Hititçe Çiviyazılı Kaynaklara Göre *Teteshapi* ve Kültü" adlı tez çalışmamızda tanrıça *Teteshapi*'ye dair tüm çiviyazılı belgeler ele alınmış, söz konusu tüm kaynaklar detaylı bir şekilde incelenerek başlıca sonuçlara ulaşılmıştır.

Tanrıça *Teteshapi* adı için yapılan etimolojik analiz sonucunda, bu isim Hattice *tete* = büyük (femininum/dişi), Hattice *šahap* = tanrı/uluhiyet (cinssiz/nötr) ve *i*-Hitit vokalizasyonundan oluşmuştur. İsmin logografik okunuşunu ise ^{D}GAL "Büyük Uluhiyet"tir ve bu tanrıça Hatti kökenlidir.

Yapılan metin incelemeleri sonucunda Tanrıça *Teteshapi* adının geçtiği diğer bayramların ilkbaharda kutlanılan ve Hatti kökenli *purulli*(*ya*)- ve KI.LAM olduğu sonucuna varılmıştır. Tanrıça *Teteshapi* bayramının hangi mevsimde kutlanıldığına dair spesifik bir bilgi metinlerde geçmese de Tanrıça *Teteshapi* metinlerinde geçen *haršiyalli*-kabının varlığından yola çıkarak bayramın ilkbaharda kutlanıldığını söyleyebiliriz. *purulli*(*ya*)- ile tanrıça *Teteshapi* bayramlarının tahıl açısından ve her iki bayramda geçen "DUMU.MUNUS ^{LÚ}MÁŠDA/fakir adamın kızı" ifadesinin ortak olduğu tespit edilmiştir. Hem *purulli*(*ya*)- hem de tanrıça *Teteshapi* bayramındaki yapı öğelerinden $^{(É)}$*hilammar*, $^{(É)}$*halentuwa*, *tunnakkeššar*'ın ortak olması sonucunda, bu bayramların kutlanıldığı yerin bağımsız tapınak olabileceği düşünülebilir.

KI.LAM ile tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerine bakıldığında, birçok Hattice pasaj bulunsa da ortak olan tek nidanın yalnızca Hattice "*aha*" olduğu sonucuna varılmıştır. Her iki bayramda "GU_4.MAH *hur-la-aš*/Hurri Boğası" ifadesinin geçmesinin yanı sıra bu iki bayramın av açısından ortak olabileceği de ifade edilebilir. KI.LAM bayramı metinlerinde geçen büyük toplantı/*šalli ašeššar* ifadesinin tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinde açıkça geçmemesine rağmen tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinde

^{GIŠ}ZA.LAM.GAR'ın varlığı ve ^{GIŠ}ZA.LAM.GAR'ın ormanda kurulmuş olmasından yola çıkarak büyük toplantı/*šalli ašeššar*'ın tanrıça *Teteshapi* bayramında da düzenlenmiş olabileceği ortaya çıkmaktadır. Her iki bayramda ortak olmayan yönler arasında ise şunlar sayılabilir: farklı kapı isimlerinin bulunması; dudak silme, kalın ekmek bölme ritüelistik eylemlerinin farklılığı; NIN.DINGIR rahibesinin iki bayramda farklı görevlerinin olması; tanrıça *Teteshapi* bayramında aktif bir rolde olan ve veliaht prens olarak bilinen *tuhkanti*'nin KI.LAM bayramında yer almaması; her iki bayramda *Tawiniya* kentinin sıkça geçmesine rağmen bu kentten bayrama katılan görevlilerin farklı olması gibi. Ayrıca ^{LÚ}GÍR, ^{LÚ}*par*(*a*)*š*(*a*)*na-*, ^{LÚ}*šerhala-* ve ^{LÚ}*menaya* görevlilerinin sadece tanrıça *Teteshapi* metinlerinde yer aldığı belirtilmiş olsa da KI.LAM bayram metni KBo 25.145 ile tanrıça *Teteshapi* bayram metni KBo 30.161'nin duplikat olması sonucunda ^{LÚ}*menaya* görevlisinin sadece tanrıça *Teteshapi* bayramında değil, aynı zamanda KI.LAM bayramında yer alan görevliler arasında sayılması gerektiği de tespit edilmiştir.

Tanrıça *Teteshapi*'nin kült merkezi için *Tawiniya* ve Alacahöyük kentleri teklif edilmiştir. Ancak Alacahöyük kabartmalarında tasvir edilen görüntüler tek bir bayrama değil, birden fazla bayramın seçilmiş sahnelerine ait olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda bir yerin bağımsız tapınak olabilmesi için tek ve simetrik avluya sahip olması, yapı planının ise sırasıyla *hilammar, hila, adyton* düzenini yansıtması gerektmektedir. Bu özellikler ise Alacahöyük yapı kompleksinde bulunmamaktadır. Böylece elde edilen bilgiler ışığında, tanrıça *Teteshapi*'nin kült merkezinin Alacahöyük olamayacağı ifade edilebilir. KBo 37.51(+) numaralı metne göre NIN.DINGIR rahibesi, tanrıça *Teteshapi*'nin *Tawiniya* kentinde bulunan tapınağını ziyaret etmekte böylece bu tanrıçanın kült merkezi için *Tawiniya* kentinin teklif edilmesi daha uygun görünmektedir.

Tanrıça *Teteshapi* metni KBo 21.90'a göre, NIN.DINGIR rahibesinin tanrının kıyafetini giyip takılarını aldığı, daha sonra ise tanrının karşısında rahibenin devamlı dans ettiği anlaşılmaktadır. NIN.DINGIR rahibesi tanrının huzurunda dans etmeden önce

tanrıça *Tetešhapi*'yle özdeşleşmek ve onu temsil etmek adına tanrının kıyafet ve takılarını mı takmıştır sorusu akla gelen hususlardan bir tanesidir. Eğer bu fikrin doğruluğu kanıtlanabilirse, kesin olmamakla birlikte Hüseyindede B vazosunun sol tarafında süslü kemerlerle ve renkli giysilerle dans eden iki kadından bir tanesinin tanrının kıyafet ve takılarını taktıktan sonra süslenmiş bir vaziyette dans eden NIN.DINGIR rahibesini, bir diğerinin ise fakir adamın kızını temsil edebileceği düşüncesi söylenebilir.

Tanrıça *Tetešhapi* bayram metinlerinde yer alan görevlilerin sayılarının 17, tanrıların sayılarının ise 21 olduğu, bayrama katılan çoğu görevlinin ve tanrıların ise Hatti kökenli olduğu tespit edilmiştir.

Tanrıça *Tetešhapi* bayramına dair metinler tasnif edildiğinde metinlerin karışık bir bayramı kapsayan özet tabletler, günlere göre tabletler veya günlük özet tabletler, ezber parçaları ve dini şarkıları içeren tabletlerden (hattice pasajlar) oluştuğu, dört adet kolofonun ve çok sayıda paralel ile duplikat metnin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan metin incelemeleri sonucunda ise bu bayramın en az yedi gün sürdüğü tespit edilmiştir.

Tanrıça *Tetešhapi*'nin kendisine hizmet eden bir rahibesi (NIN.DINGIR) ile tapınağının olması, tanrıça *Tetešhapi* bayramında *Tetešhapi*'nin içilmesi ve tanrıça *Inara*'nın bu bayramda özerk bir şekildeki varlığından yola çıkarak tanrıça *Tetešhapi*'nin tıpkı *Inara* gibi onun doğasını anımsatan farklı bir tanrıça olduğu sonucuna varılmıştır. Böylece tanrıça *Tetešhapi*'nin köklerinin tıpkı tanrıça *Inara* gibi Asur Ticaret Kolonileri dönemine kadar uzanabileceği düşünülebilir. Ayrıca Anadolu'da tapınım gören Hatti kökenli tanrı *Inar*'ın, Kültepe metinlerinde şahıs ismi Hitit kaynaklarında ise tanrıça *Inara* olarak karşımıza çıkması, Koloni dönemi inanç sisteminin Hitit dinine etki ettiğini de göstermektedir.

Tanrıça *Tetešhapi* adının Hititçe-Hurrice çift dilli mitolojik bir fragmanda (bkz. KUB 36.52) yer alması ve *Kaškaların* saldırılarına uğrayan aynı zamanda Hatti köklerini

içinde barındıran *Tuhmiyara* ve *Nerik* kentlerinin varlığı, tanrıça *Teteshapi*'nin Hatti kökenli olduğunu kanıtlayan önemli bir diğer unsur olarak sayılabilir.

Yapılan metin incelemeleri sonucunda tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinden KBo 32.114 ile KBo 32.106'in indirekt join olduğu tarafımızdan tespit edilmiştir.

Tanrıça *Teteshapi* bayram metni KBo 37.51(+)'e göre NIN.DINGIR rahibesinin binek arabasıyla (*huluganni*) *Tawiniya* kentine → *Wargatawi* kentine → ormana → *Hattuša* kentine bir ziyaret düzenlediğini, bu ziyaret esnasında *zintuhi*- kadınlarının şarkılarla ona eşlik ettiğini, NIN.DINGIR rahibesinin tanrıça *Teteshapi*'nin tapınağına vardığında kırmızı renkteki elbise *hašgala*'yı giydiğini ve bu yolculuk esnasında *Teteshapi*'nin heykelinin tanrının rahibi tarafından çadırdan getirildiği görülmüştür.

KUB 32.83+ numaralı metne göre tanrıça *Teteshapi*'nin kendisinden bahseden cümlelerin onun tercümanı olan NIN.DINGIR rahibesi aracılığıyla iletildiği ve bu cümleler dikkatle incelendiğinde tanrıça *Teteshapi*'nin vahşi doğanın koruyucu tanrıçası olduğu sonucuna varılmaktadır. Yine aynı metinde geçen bazı kelimelerin, CTH 649-NIN.DINGIR rahibesinden bahseden bayram parçaları içinde bulunan KBo 31.194 numaralı metinde de yer aldığını ve KUB 32.83+ ile KBo 31.194'ün indirekt join olabileceğini ve böylece KBo 31.194'ün CTH 738'e atanması gerektiğini önermekteyiz.

Sonuç itibariyle Tanrıça *Teteshapi* bayram metinlerinin çoğu Orta Hitit dönemine tarihlendirilse de yapılan analiz ve incelemeler sonucunda bayramın Hatti kökenli olduğu açıkça görülmektedir.

ÖZET

Hititlerin metin küllliyatını, tarihi metinler, devlet anlaşmaları, mektuplar, kanunlar, idari metinler, mitler, dualar, arınma ritüelleri, kehanetler ve daha fazlası oluşturmaktadır. Ancak, bu kategorinin büyük bir kısmı bayram ritüel metinlerine aittir. Bayram ritüel metinlerinin geniş kapsamlı dizininin inşa edilmesi, Hititoloji sahasına her ne kadar fayda sağlasa da bazen zorluklarla doludur. Örneğin, mevsimsel bayramlar birçok güne yayılmakta ve birden fazla kült kentini içermektedir. Basmakalıp cümleler ve pasajlardan oluşan bu bayram metinlerindeki küçük fragmanların başka bir bayram metnine ait olduğunu ispat etmek ise son derece zorlayıcıdır. Ancak, genel kapsamda bayram ritüellerini değerlendirdiğimizde tanrıları memnun etmek, ülkenin refah ve bolluğu için onlarla iletişime geçmek amacıyla tanrıları anarak onlara zengin ziyafetler sunulması, kurbanlar verilmesi, dans, müzik ve eğlencenin yer aldığı kültsel öğelerin bulunduğunu açıkça görebilmekteyiz.

Hatti kökenli tanrıça *Tetešhapi*'nin bayramı, eski Hitit unsurlarını içinde barındıran dans, müzik ve eğlencenin yoğun olduğu bir bayramdır. 61 tablet ve 89 fragmandan oluşan bu bayram metinleri Eski, Orta, Yeni ve Geç Yeni Hitit'e tarihlendirilmektedir. Eski Hitit geleneğine atıfta bulunan *purulli*(*ya*)- ve KI.LAM bayramlarında da adı geçen tanrıça *Tetešhapi*, vahşi doğanın koruyucu tanrıçası (potnia theron) olarak görülmektedir.

Tanrıça *Tetešhapi*'nin bayramının hangi mevsimde kutlanıldığına dair metinlerde net bir bilgi olmasa da ilkbaharda kutlanan *purulli*(*ya*)- ve KI.LAM bayram metinlerini tanrıça *Tetešhapi*'nin bayram metinleri ile karşılaştırdığımızda bazı ortak unsurlardan yola çıkarak tanrıça *Tetešhapi*'nin bayramının ilkbaharda kutlanılan bir bayram olduğunu açıkça görmekteyiz.

Tanrıça *Tetešhapi*'nin bayramının başrolünde, NIN.DINGIR rahibesinin bulunduğunu ve onun *tuhkanti*- ile ortak hareket etmesinden yola çıkarak bu rahibenin statüsünün kraliyet ailesi üyelerininkine benzediğini ifade edebiliriz. Çünkü, KI.LAM bayramında, NIN.DINGIR rahibesi kral ve kraliçe ile hareket ederken tanrıça *Tetešhapi* bayramında ise bağımsız bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

En az yedi gün süren bu bayramda avcılık unsurlarının yanı sıra dans, müzik ve eğlencenin önemli olduğunu tanrıça *Tetešhapi*'nin bayram metinlerinden öğrenmekteyiz. Aynı zamanda, *Hattuša*'dan *Tawiniya*'ya süren bir kült yolculuğu, birçok tanrı adının geçmesi ve *tuhkanti*-'nin varlığı *Tetešhapi*'nin bayramının devlet kültüne ait bir bayram olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu bayram metinlerinden de anlaşılacağı üzere, dans ve Hatti şarkıları çok önemli ve sıra dışıdı bir konumdadır. Dans, NIN.DINGIR rahibesi tarafından tek başına veya "fakir adamın kızı" olarak bilinen genç bir kadınla ve belirli bir düzen içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bir diğer dikkat çeken unsur ise Hititçe kaynaklarda çok sık rastlayamadığımız bir ilahın kendi cümleleridir. Tanrıça *Tetešhapi*'nin cümlelerini ise bu bayram metinlerinde görmekteyiz. Bu durum, tanrıça *Tetešhapi* bayramını diğer bayramlardan ayıran en önemli özelliktir.

Sonuç olarak, bugüne kadar bir araya getirilmemiş tanrıça *Tetešhapi* bayram metinleri göstermektedir ki söz konusu bu metinler diğer bayram metinlerine nazaran benzersiz yönlere sahiptir. Son olarak, tanrıça T*etešhapi*'ye dair tüm bilgi ve belgeleri detaylıca inceleyip bir bütün haline getirdiğimiz bu çalışmamızın Hititoloji sahasına bir katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

SUMMARY

The Hittite text corpus contains historical texts, state treaties, letters, laws, prayers, purification rituals, oracle and more. However, a large part of this belongs to the festival ritual texts. Although the construction of a comprehensive index of festival ritual texts benefits the field of Hittitology, it is sometimes fraught with difficulties. For example, the seasonal festivals spread many days and involve more than one cult city. It is extremely challenging to prove that the small fragments in these festival texts, which consist of stereotypical sentences and passages, belong to another festival text. However, when we evaluate the festival rituals in general, we can clearly see that in order to please the gods and communicate with them for the prosperity and abundance of the country there are cultic elements such as commemorating the gods, offering them affluent feasts, giving sacrifices, dancing, music, and entertainment.

The Hatti-origin goddess *Tetešhapi* is a festival that includes ancient Hittite elements, dance, music and entertainment. These festival texts, consisting of 61 tablets and 89 fragments, are dated to the Old, Middle, New and Late New Hittite. The goddess *Tetešhapi*, who is also mentioned in *purulli*(*ya*)- and KI.LAM festivals, which refers to the old Hittite tradition, is seen as the protective goddess of the wild nature (potnia theron).

Although there is no clear information in the texts about which season the goddess *Tetešhapi*'s festival is celebrated, when we compare the *purulli*(*ya*)- and KI.LAM festival texts with the goddess *Tetešhapi*'s festival texts, we clearly see that the goddess *Tetešhapi*'s festival is celebrated in the spring.

We can state that the NIN.DINGIR priestess plays the leading role in the festival of Goddess *Tetešhapi*, and based on her acting in partnership with *tuhkanti*-, the status of

this priestess is similar to that of the royal family members. Because while the NIN.DINGIR priestess acts with the king and the queen in the KI.LAM Festival, the goddess appears independently on the *Tetešhapi* Festival.

We learn from the festival texts of the goddess *Tetešhapi* that dance, music, and entertainment are important as well as hunting elements in this festival, which lasts at least seven days. At the same time, a cult journey from *Hattuša* to *Tawiniya*, the mention of many gods, and the presence of *tuhkanti*- prove that the festival of *Tetešhapi* is a festival of the state cult.

As it can be understood from the texts of this festival, dance and Hatti songs are in a very important and extraordinary position. The dance was performed by the priestess of NIN.DINGIR alone or with a young woman known as the "poor man's daughter" and in a certain order. Another striking element is the words of a deity, which we cannot find very often in Hittite sources. We see the words of the Goddess *Tetešhapi* in these festival texts. Thus, this feature is the most important feature that distinguishes this festival from other festivals.

As a result, the festival texts of the goddess *Tetešhapi*, which have not been brought together until today, show that they have unique aspects compared to other festival texts. We are of the opinion that this study, in which all the information and documents about the Goddess *Tetešhapi* were examined in detail and brought into a whole, will contribute to the field of Hittitology.

BİBLİYOGRAFYA

Akdoğan R., (2010), **Hethitische Texte in Transkription. Ankara Arkeoloji Müzesinde Bulunan Boğazköy Tabletleri II (ABoT 2)**, DBH 32, Wiesbaden.

Alp S., (1940), **Untersuchungen zu den Beamtennamen im hethitischen Festzeremoniell, (Sammlung orientalistischer Arbeiten 5),** Leipzig.

Alp S., (1941), **Hitit Merasim Memurları Hakkında Araştırmalar**, Ankara.

Alp S., (1948), "Hitit Metinlerinde ^{GIŠ}kalmus "lituus" ve ḪUB.BI "küpe" ^{GIŠ}kalmus "Lituus" and ḪUB.BI "earring" in the Hittite texts", **Belleten** 12, s.301-319 / 320-324.

Alp S., (1949), "Hititlerde Sosyal Sınıf NAM.RA'lar ve İdeogramın Hititçe Karşılığı", **Belleten** 13, s.245-270.

Alp S., (1957), "Zu den Körperteilnamen im Hethitischen", **Anatolia** 2, s.1-47.

Alp S., (1967), "Libasyon Kapları Gaga Ağızlı Desti ile Kol Biçimli Alet ve Hitit Metinlerindeki Karşılıkları / Die Libationsgefässe Schnabelkanne und armförmiges Gerät und ihre hethitischen Bezeichnungen", **Belleten** 31, s.513-530/531-549.

Alp S., (1979), "Hitit Dilinde "Saray" Sözünün Karşılığı [Le synonyme du mot "palais" dans la langue hittite]", **Belleten** 43, s.273-280.

Alp S., (1982), "Hititlerin Dinsel Törenlerinde Kullanılan Temizlik Maddesi Tuḫḫueššar Üzerinde Bir İnceleme [Une étude sur la Matière a Nettoyer (Tuḫḫueššar) dont Faisaient Usage les Hittites dans les Cérémonies Religieuses]", **Belleten** 46, s.247-259.

Alp S., (1983), **Beiträge zur Erforschung des hethitischen Tempels. Kultanlagen im Lichte der Keilschrifttexte.** Neue Deutungen, TTKY VI/23, Ankara.

Alparslan M., (2006), **II. Murşili ve Dönemi**, Doktora Tezi, İstanbul.

Alparslan M., (2010), "Das land Hakmiš: Geschichte, Lokalisation und politische Bedeutung einer hethitischen Metropole", **7.Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri**, Çorum 25-31 Ağustos 2008, Ankara, s.29-44.

Alparslan M. D., (1999), **Hitit Bayram Ritüellerinde Geçen Bazı Eylem, Çağrı ve Sahne Oyunlarının Tasviri ve Yorumu**, Yüksek Lisans Tezi, istanbul.

Alparslan M. D., (2008), "Hititçe Metinlerde "Reverans Yapmak": aruwai- ve hink-Fiilleri üzerine bir Deneme", **Fs Abbasoğlu**, s.389-404.

Alparslan M. D. - Alparslan M. - Pelvanoğlu T., (2018), "Kutsal bir Hitit kenti Arınna ve lokalizasyonuma dair bazı ipuçları [Arinna, a holy Hittite city, and some hints concerning its localizations]", **Arslan M. - Baz F.**, s.261-269.

Archi A., (1993), "Kamrušepa and the Sheep of the Sun-God", **Or NS** 62, s.404-409.

Archi A., (1995), "Hapantali", **2.Hit.Congr.**, s.13-18.

Archi A., (2015), "Hittite Religious Landscapes", **Studia Asiana** 9, s.11-25.

Ardzinba, V. (2010), **Eskiçağ Anadolu Ayinleri ve Mitleri**, Ankara.

Arık R.O., (1937), "Alaca Höyük Hafriyatının İlk Neticeleri / Les premiers résultats des fouilles d'Alaca Höyük", **Belleten** 1, s.210-221 / 222-234.

Arıkan Y., (1998a), "Hitit Dini Üzerinde Bir İnceleme", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt 38, Sayı 1-2.

Arıkan Y., (1998b), "Hitit Dualarında Geçen Bazı Tanrı Adları", **3HitCongr**, s.45-51.

Arıkan Y., (2002), Hitit Metinlerinde Geçen ^{MUNUS}zintuḫi- ve ^{LÚ}zinḫuri- Görevlileri, **Archivum Anatolicum** 5, s.11-51.

Arıkan Y., (2003), "Hitit Çivi Yazılı Belgelerinde *šuhha*- "(Düz) Dam, Çatı" Ve Onun Dinsel ve Sosyal Hayattaki Yeri", **Archivum Anatolicum** 6/1, s.11-57.

Arıkan Y., (2017), "Hitit Dininin Tarihi Gelişimi ve Hitit Panteonu", **Yaşar Coşkun'a Saygı Yazıları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, s.41-72.

Arıkan Y., (2019), "Hitit Duaları (Hittite Prayers)", **Kulakoğlu F. et al.** 2019a, s.31-42.

Apaydın A. - Çınaroğlu A. - İnal İ. - Dilektaşlı C. - Çelik D. (2020), "Çorum-Alaca Höyük'te 3260 Yıl Öncesine Dönüş: Antik Hitit Barajının İyileştirilmesi Ve Hitit Yaşamının Canlandırılması", **DSİ Teknik Bülteni**, Sayı 135, Ocak, s.18-35.

Bachvarova M. R., (2016), **From Hittite to Homer. The Anatolian Background of Ancient Homeric Epi**c, Cambridge.

Badalì E., (1986), "Una festa in onore di Zababa (CTH 612) II", **SEL** 3, s.39-53.

Badalì E., (1991), **Strumenti musicali, musici e musica nella celebrazione delle feste ittite**, (TH 14/1) Heidelberg.

Badalì E. - Zinko C., (1989), **Der 16. Tag des AN.TAH.ŠUM-Festes. Text**, Übersetzung, Kommentar, Glossar, (Scientia 20) Innsbruck.

Baltacıoğlu H., (1995a), "Alaca Höyük Anıtsal Hitit Heykeli", **Gs Akyurt**, s.41-52.

Baltacıoğlu H., (1995b), **Alaca Höyük Sfenksli Kapı Tekerlekli Boğa Ritonu Kabartması Konusunda Gözlemler**, Ankara.

Baltacıoğlu, H., (1995c), **Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Müzisyen ve Bir Görevli Kabartmasına İlişkin Gözlemler**, Ankara.

Baltacıoğlu, H., (1995d), **Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Altı Kült Görevlisi Kabartması Konusunda Bazı Gözlemler**, Ankara.

Baltacıoğlu, H., (1995e), **Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Tanrıçaya Tapınma Konulu Kabartmaya İlişkin Gözlemler**, Ankara.

Baltacıoğlu, H., (1996a), **Alaca Höyük Sfenksli Kapı Kabartmalarında Yaban Domuzu ve Geyik Avı**, Ankara.

Baltacıoğlu, H., (1996b), "Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Üç Kabartmada Saptanan Bir Unvan ve Kökeni", **Anadolu Araştırmaları** XIV, AnAr, s.93-103.

Baltacıoğlu, H., (1996c), **Alaca Höyük Sfenksli Kapı Kabartmalarında Tasvir Edilen Tören**, Ankara.

Baltacıoğlu, H., (1998), "Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Akrobatlar Kabartması", **Olba** I, s.1-28.

Baltacioğlu H., (2003), "Alaca Höyük Sfenksli Kapı Aşçılar Kabartması", **Archivum Anatolicum** 6/ArAn, s.59-131.

Baltacioğlu H., (2004), "Yazılı Kaynaklar ve Arkeolojik Veriler Işığında Hattuša ile Arinna Arasındaki Uzaklık (The Distance Between Hattuša and [Arinna]in the Light of Written Sources and Archeological Data)", **Archivum Anatolicum** 7/2, s.13-47.

Baltacıoğlu H., (2008), "Alaca Höyük Geç Tunç Çağı Yapı Kompleksinin (Tapınak/Tapınak-Saray/Saray) Tanımı", **Hacettepe Üniversitesi Yayınları**, Ankara, s.23-39.

Baltacioğlu H., (2015), "Hitit Yazılı Kaynaklarında ve Görsel Sanatlarında purpura-, purpuri- (purpura-, purpuri- in Hittite written sources and visual arts)", **Anadolu** 41, s.239-296.

Baltacıoğlu H., (2016), "^{É}halentiu-/halentu(wa)-, Alaca Höyük 2. Hitit Yapı Katı Ve Boğazköy Büyükkale Sarayı", **Fs Ünal**, s.49-68.

Barjamovic G., (2011), **A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period**, Copenhagen.

Bayram S., (2019), "Eski Mezopotamya'da Kutsal Evlilik Metinleri ve "Kutsal/Kült/Mabet Fahişe(Si)" İbâresi", **Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi/Academic Journal of History and Idea**, Cilt 6, Sayı 2, s.546-575.

Beckman G.M., (1982), "The Anatolian Myth of Illuyanka", **JANES** 14, s.11-25.

Beckman G.M., (1983), **Hittite Birth Rituals**, Weisbaden.

Beckman G.M., (2003), “Opfer. A. II. Nach schriftlichen Quellen. Anatolien”, **RlA** 10, s.106-111.

Beckman G.M., (2012), “Telipinu”, **RlA** 12, s.509-511.

Beckman G.M., (2014), **The babilili-Ritual from Hattusa (CTH 718)**, Winona Lake, Indiana.

Benveniste E., (1954), “Etudes hittites et indo-europeennes”, **BSLP** 50, s.29-43.

Bidmead, J. (2002), **The Akitu Festival: Religious Continuity and Royal Legitimation in Mesopotamia**. Gorgias Dissertations: Near Eastern Studies 2.

Biga M. G., (2002), “Marginal considerations on the Hittite KI.LAM festival”, **Gs Imparati**, s.101-108.

Bilgiç E., (1943), “Kapadokya Tabletlerine Göre Anadolu Kavimleri Üzerinde Araştırmalar [Die Untersuchungen über die Völker Anatoliens auf Grund der kappadokischen Tafeln]”, **ADTCFD** 2, s.33-43.

Bilgiç E., (1945-1951), “Die Ortsnamen der “kappadokischen” Urkunden im Rahmen der alten Sprachen Anatoliens”, **AfO** 15, s.1-37.

Bin-Nun S. R., (1973), “The Offices of GAL.MEŠEDl and TUḪKANTl in the Hittite Kingdom”, **RHA** 31, s.5-25.

Bin-Nun S. R., (1975), **The Tawananna in the Hittite Kingdom**, TH 5, Heidelberg.

Bittel K., (1964), “Einige Kapitel zur hethitischen Archäologie”, **Neuere Hethiterforschung**, s.119-144.

Bittel K., (1970), **Hattusha. The Capital of the Hittites**. Flexner Lectures 1967, New York - Oxford.

Bittel K. - Naumann R. - Otto H., (1941), **Yazilikaya. Architektur, Felsbilder, Inschriften und Kleinfunde**, WVDOG 61, Leipzig.

Bittel K. - Naumann R. - Beran Th. - Hachmann R. - Kurth G., (1957), **Bogazköy 3 Funde aus den Grabungen 1952-1955**, AbhDOG 2, Berlin.

Brandenstein C. - G. von, (1939), “Zu den hethitischen Jahreszeiten”, **Or NS** 8, s.68-81.

Brock N. van, (1962), “Derives nominaux en L du hittite et du louvite”, **RHA** 20/71, s.69-168.

Bryce T., (2005), **The Kingdom of the Hittites**, Oxford.

Bottéro, J., (2003), **Mezopotamya, Yazı, Akıl ve Tanrılar**. Çev. M. Emin Özcan - Ayten Er, İstanbul: Dost Kitabevi.

Boysan-Dietrich N. - Marazzi M., (1987a), “Bibliographie zum hethitische Wortschatz”, **AfO** 34, s.328-335.

Boysan-Dietrich N., (1987b), **Das hethitische Lehmhaus aus der Sicht der Keilschriftquellen**, TH 12, Heidelberg.

Burgin J.M., (2019), **Functional Differentiation in Hittite Festival Texts. An Analysis of the Old Hittite Manuscripts of the KI.LAM Great Assembly**, StBoT 65, Wiesbaden.

Cammarosano M., (2018), **Hittite Local Cults**, SBL-WAW 40, Atlanta.

Cammarosano M. - Marizza M., (2015), “Das Land Tumanna und sein König in den hethitischen Quellen.” **Die Welt des Orients** 45, s.158-192.

Chantre E., (1898), **Recherches archéologiques dans l'Asie Occidentale. Mission en Cappadoce 1893-1894**, Paris.

Christiansen B., (2014), “Turmitta”, **RlA** 14 (3/3), s.200-202.

Collins B. J., (1989), **The Representation of Wild Animals in Hittite Texts**, Ann Arbor.

Collins B. J., (1990), “Hittite šaša-”, **JAC** 5, s.39-48.

Cornelius F., (1959), “Der Text des Hattusilis III, geographisch erläutert”, **RHA** 17, fasc. 65, s.104-116.

Cornelius F., (1963), “Neue Aufschlüsse zur hethitischen Geographie”, **Or NS** 32, s.233-245.

Cornelius F., (1967), “Neue Arbeiten zur hethitischen Geographie”, **Anatolica** 1, s.62-77.

Coşkun Y., (1969), “Boğazköy Metinlerinde Geçen Başlıca Libasyon Kapları [Die wichtigsten Libationsgefasse in den Boğazköy-Texten]”, **ADTCFD** 27, s.1-61.

Coşkun Y., (1972), “Libasyonla İlgili šipant- ve eku- Terimleri Üzerinde Bir İnceleme”, **7TTKongr**., s.89-97.

Coşkun Y., (1979), **Boğazköy Metinlerinde Geçen Bazı Seçme Kap İsimleri** [Einige ausgewählte Gefässbezeichnungen aus den Boğazköy- Texten], Ankara.

Çeçen S., (1997), “Kaniš kārum’unun diğer kārum ve wabartumlar’a “KÙ.AN” (amutum) ile ilgili önemli talimatları”, **Belleten** 61, Sayı 231, s.219-232.

Çınaroğlu A., (1989), “A Contribution to the Finds from the Royal Tombs of Alaca”, **Fs T. Özgüç**, s.63-65.

Çınaroğlu A., (2007), “Yeni Dönem Alaca Höyük Kazıları”, **Fs Dinçol-Dinçol**, s.195-200.

Çınaroğlu A., (2012), “Alaca Höyük 2011 Yılı Kasıları”, **2. Çorum Semp**., s.63-70.

Çınaroğlu A, (2014), “2013 Yılı Alaca Höyük Kazı Çalışmaları”, **4. Çorum Semp**., s.104-126.

Çınaroğlu A., (2017), “Alaca Höyük Kazıları’nda İlk Yıllar”, **Doğan-Alparslan M. - Schachner A. - Alparslan M**., s.255-268.

Çınaroğlu A. - Çelik D. (2007), , “2006 Yılı Alaca Höyük Kazısı”, **Kazı Sonuçları Toplantısı**, s. 29, Cilt 2, s.525-536.

Daddi Pecchioli F., (1982), **Mestieri, professioni e dignità neIl’Anatolia ittita**, (Incunabula Graeca 79) Roma.

Daddi Pecchioli F., (1987a), “A proposito di CTH 649 (II)”, **O**A 26, s.37-57.

Daddi Pecchioli F., (1987b), “Aspects du culte de la divinité hattie Teteshapi”, **Hethitica** 8, s.361-379.

Daddi Pecchioli F., (1992), “Osservazioni su alcuni teonimi hattici”, **Fs Alp**, s.97-108.

Daddi Pecchioli F., (1997), “Rev. of: Hout Th.P.J. van den 1995c”, **OLZ** 92, s.169-181.

Daddi Pecchioli F., (1998), “Note di filologia ittita”, **Gs Quattordio Moreschini**, 305ff.

Daddi Pecchioli F., (2010a), “Il giocoliere scherza col toro”, **SMEA** 52, s.265-272.

Daddi Pecchioli F., (2010b), “The performer Teaser and/or Mocks the Bull”, **Hethitica** 16, s.121-130.

Daddi Pecchioli F., (2010c), “Connections between KI.LAM and the Tetešḫapi Festival: The Expressions ḫalukan tarnanzi and ḫeun tarnanzi”, **Fs Singer**, s.261-270.

Daddi Pecchioli F., (2011), “Tetešhapi”, **RlA** 13, s.614-615.

Daddi Pecchioli F., (2014), “Messengers of the Gods: NIN.DINGIR and Tetešḫapi”, **WdO** 44/2, s.289-300.

Dardano P., (2006), **Die hethitischen Tontafelkataloge aus Ḫattuša (CTH 276-282)**, StBoT 47, Wiesbaden.

Darga M., (1976), **Eski Anadolu’da Kadın**. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Darga M., (1980), “Hitit Yazıtlarında Geçen taršan Sözcüğünün Anlamı Hakkında [Über die Bedeutung des hethitischen Wortes taršan]”, **AnAr** 8, s.63-67.

Darga M., (1985), **Hitit Mimarlığı, I - Yapı Sanatı: Arkeolojik ve Filolojik Veriler [Hethitische Architektur, I - Baukunst: Archäologische und philologische Belege]**, İstanbul.

Darga M., (1992), **Hitit Sanatı [Hethitische Kunst]**, İstanbul.

del Monte G. F. - Tischler J., (1978), **Die Orts- und Gewässernamen der hethitischen Texte**, (RGTC 6; TAVO Beihefte B 7), Wiesbaden.

del Monte G. F., (1992), **Die Orts- und Gewässernamen der hethitischen Texte. Supplement**, (RGTC 6/2; TAVO Beihefte B 7/6), Wiesbaden.

del Monte G. F., (2009), **L'opera storiografica di Mursili II re di Hattusa**, Vol. I: Le gesta di Suppiluliuma, Pisa.

Deller K. - Fadhil A. (1972), **NIN.DINGIR.RA/ēntu in Texten aus Nuzi und Kurruhanni**, Mesopotamia 7, s.193-214.

Demirci K., (2013), **Eski Mezopotamya Dinlerine Giriş. Tanrılar, Ritüel, Tapınak**, İstanbul.

Dinçol A. - Dinçol B., (2008), "Neue hieroglyphische Dokumente aus Alaca Höyük", **CollAn** 7, s.167-175.

Doğan M. A., (1999), **Hitit Bayram Ritüellerinde Geçen Bazı Eylem, Çağrı ve Sahne Oyunlarının Tasviri ve Yorumu, The description and interpretation of some calls, movements and sceenplays performed during the Hittites religious festivals**, Yüksek Lisans Tezi.

Doğan M. A., (2007), "Drei Schreiber, Zwei Könige", **6.Hit.Congr.**, s.247-257.

Elicker J., (2016), "KUB 10.91 (CTH 669)", **Fs Tischler**, s.63-73.

Erginöz G. Ş., (1999), "Maddi Kültür Belgeleri ve Çivi Yazılı Tabletlere Göre Hititler Devrinde Anadolu'da Tıp", **Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları** - 5, (The New History of Medicine Studies - 5).

Erkut S., (1992), "Hitit Çağının Önemli Kült Kenti Arinna'nın Yeri [Lokalisierung der Arinna eines wichtigen Kultorts der Hethiter-Zeit]", **Fs Alp**, s.159-165

Ertem H., (1965), **Boğazköy Metinlerine Göre Hititler Devri Anadolu'sunun Faunası [Die Fauna Anatoliens zur Hethiterzeit nach den Boğazköy-Texten]**, Ankara.

Ertem H., (1974), **Boğazköy Metinlerine Göre Hititler Devri Anadolu'sunun Florası [The Flora of Anatolia in the Hittite Period, Based on Documents from Boğazköy]**, Ankara.

Fairbairn A. - Omura S., (2005), "Archaeological identification and significance of ÉSAG (agricultural storage pits) at Kaman-Kalehöyük, central Anatolia", **AnSt** 55, s.15-23.

Friedrich J., (1926), "Zu AO 25,2 (Aus dem hethitischen Schrifttum, 2. Heft)", **ZA** 37, s.177-204.

Friedrich J., (1952-1954), **Hethitisches Wörterbuch**, Heidelberg.

Friedrich J. - Kammenhuber A., (1975-1984), **Hethitisches Wörterbuch. Zweite, völlig neu bearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten hethitischen Texte. Band I: A**, (HW² I) Heidelberg.

Friedrich J. - Kammenhuber A., (1998), **Hethitisches Wörterbuch. Zweite, völlig neu bearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten hethitischen Texte. Band II: E. Lieferung 9-10**, (HW² II/9-10), Heidelberg.

Friedrich J. - Kammenhuber A., (1998), **Hethitisches Wörterbuch. Zweite, völlig neu bearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten hethitischen Texte. Band III: Ḫ. Lieferung 13**, (HW² III/13), Heidelberg.

Friedrich J. - Kammenhuber A. - Hoffmann I., (2007), **Hethitisches Wörterbuch. Zweite, völlig neubearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten hethitischen Texte. Band III/1: H/ha bis ḫaz. Lieff. 11-17**, (HW² III/11-17) Heidelberg.

Friedrich J. - Kammenhuber A. - Hoffmann I., (2010), **Hethitisches Wörterbuch, Zweite, völlig neubearbeitete Auflage auf der Grundlage der edierten**

hethitischen Texte. Band III/2: Ḫ/ḫe- bis ḫu-, Lieferung 18, (HW² III/18) Heidelberg.

Forlanini M., (1977), "L'Anatolia nordoccidentale nell'impero eteo", **SMEA** 18, s.197-225.

Forlanini M., (1979), "Appunti di geografia etea", **Fs Meriggi**[2], s.165-185.

Forlanini M., (1980), "La prima lista di VBoT 68 e la provincia di Arinna", **SMEA** 22, s.71-80.

Forlanini M., (2005), "Notes sur la géographie anatolienne dans les textes paléo-assyriens", **NABU** 2005/14, s.14-15.

Forlanini M., (2007), "The Offering List of KBo 4.13 (I 17'-48') to the local gods of the kingdom, known as "Sacrifice List", and the history of the formation of the early Hittite state and its initial growing beyond central Anatolia", **6.Hit.Congr**., s.259-280.

Forlanini M., (2008a), "The Historical Geography of Anatolia and the Transition from the kārum-Period to the Early Hittite Empire", **Anatolia and the Jazira**, s.57-86.

Forlanini M., (2008b), "The Central Provinces of Hatti: an Updating", **Eothen** 16, s.145-188.

Forlanini M., (2009), "On the Middle Kızılırmak II", Pecchioli Daddi, G.Torri & C. Corti (eds.) Central North Anatolia in the Hittite Period. New Perspectives in the Light of Recent Research. Acts of the International Conference held at the University of Florence (7-9 February 2007). **Studia Asiana** 5, s.39-70, Rome.

Forrer E., (1938), "Quelle und Brunnen in Alt-Vorderasien", **Glotta** 26, s.178-202.

Foxvog D. A., (2008), **Elementary Sumerian Glossary**, University of California at Berkeley, (Revised) 2008.

Fuscagni F., (2008), **Hethitische unveröffentlichte Texte aus den Jahren 1906-1912 in der Sekundärliteratur**, HPMM 6, Wiesbaden.

Gander M., (2014), "Tlos, Oinoanda and the Hittite Invasion of the Lukka Lands. Some Thoughts on the History of North-Western Lycia in the Late Bronze and Iron Ages", **Klio** 96, s.369-415.

Garelli P., (1963), **Les Assyriens en Cappadoce**, Paris.

Garstang J. - Gurney O. R., (1959), **The Geography of the Hittite Empire**, BIAA Occasional Publications 5, London.

Gavaz Ö. S. - Yalçın Ü., (2019), "Alacahöyük İTÇ Zanaatkârları Ve Arinna'lı Ustalar (Alacahöyük Early Bronze Age Craftsmen and Masters from Arinna) ", **9.Hit.Congr**., s.927-952.

Girbal Ch., (1986), **Beiträge zur Grammatik des Hattischen**, Frankfurt am Main- Bern - New York.

Girbal Ch. (2000), "Das hattische Wort für "Kuh", **AoF** 27, s.373-379.

Girbal Ch., (2001), "Hattisch tahanti "groß, angesehen", **AoF** 28, s.289-297.

Glocker J., (1997), **Das Ritual für den Wettergott von Kuliwišna. Textzeugnisse eines lokalen Kultfestes im Anatolien der Hethiterzeit**, Eothen 6, Firenze.

Goedegebuure P., (2008), "Hattian Origins of Hittite Religious Concepts: The Syntax of 'to Drink (to) a Deity' (Again) and Other Phrases", **JANER** 8, s.67-73.

Goetze A., (1933a), **Kleinasien**, München.

Goetze A., (1933b), **Die Annalen des Muršiliš**, Leipzig, 1933.

Goetze A., (1957a), "The Roads of Northern Cappadocia in Hittite Times", **RHA** 15/61, s.91-103.

Goetze A., (1957b), **Kulturgeschichte des Alten Orients Kleinasien**, München.

Goetze A., (1971), "Hittite šipant-", **JCS** 23, s.77-94.

Gorny R. L., (1997), “Zippalanda and Ankuwa: The Geography of Central Anatolia in the Second Millennium B.C.”, Rev. of: Popko M. 1994, **JAOS** 117, s.549-557.

Gökçek L. G. - İnce G. (2016), “Asur Ticaret Kolonileri Çağında Anadolu’da İnanç Sistemi, In Assyrian Trade Colonial Age Belief System In Anatolia”, **Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi**, Cilt 12, Sayı1-2, Elazığ, s.43-56.

Grélois J. - P., (1988), “Les Annales decennales de Mursili II (CTH 61, 1)”, **Hethitica** 9, s.17-145.

Groddek D., (1999), “Fragmenta Hethitica dispersa IX”, **AoF** 26, s.301-309.

Groddek D., (2002a), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 30**, DBH-P 2, Dresden.

Groddek D., (2002b), **Hethitische Texte in Transkription. KUB 55**, DBH-P 4, Dresden.

Groddek D., (2004a), **Hethitische Texte in Transkription. KUB 20**, DBH-P 13, Dresden.

Groddek D., (2004b), **Eine althethitische Tafel des KI.LAM-Festes**, IJDL Supp 1, München.

Groddek D., (2004c), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 39**, DBH-P 11, Dresden.

Groddek D., (2006), **Hethitische Texte in Transkription. KUB 60**, DBH 20, Wiesbaden.

Groddek D., (2008a), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 22**, DBH 24, Wiesbaden.

Groddek D., (2008b), Rev. of: Otten H. et al. 2005a, **Wd**O 38, s.248-253.

Groddek D., (2010), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 54**, DBH 31, Wiesbaden.

Groddek D., (2011), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 47**, DBH 33, Wiesbaden.

Groddek D., (2012a), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 48**, DBH 38, Wiesbaden.

Groddek D., (2012b), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 58**, DBH 39, Wiesbaden.

Groddek D., (2013), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 49**, DBH 40, Wiesbaden.

Groddek D., (2014), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 46**, DBH 47, Wiesbaden.

Gurney O. R., (1977), **Some Aspects of Hittite Religion**. Schweich Lectures of the British Academy 1976, Oxford, 1977.

Gurney O. R., (1983), "The Hittite Title tuhkanti-", **AnSt** 33, s.97-101.

Gurney O. R., (1995), "The Hittite Names of Kerkenes Dağ and Kuşakli Höyük", **AnSt** 45, s.69-71.

Güterbock H. G., (1960), "An Outline of the Hittite AN.TAH.ŠUM Festival", **JNES** 19, s.80-89.

Güterbock H. G., (1961a), "The North-Central Area of Hittite Anatolia", Rev. of: Garstang J. - Gurney O.R. 1959a, **JNES** 20, s.85-97.

Güterbock H. G., (1961b), "The god Šuwaliyat reconsidered", **RHA** 19/68, s.1-18.

Güterbock H. G., (1964), "Religion und Kultus der Hethiter", **Neuere Hethiterforschung**, s.54-73.

Güterbock H. G., (1970), "Some aspects of Hittite festivals", **CRRAI** 18, s.175-180.

Güterbock H. G., (1974), "The Hittite Palace", **CRRAI** 19, s.305-314.

Güterbock H. G. - Hoffner H. A., (1980), **The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago. Vol. L-N, fasc. 1: la- to -ma**, CHD 3/1, Chicago.

Güterbock H. G. - Hoffner H. A., (1997), **The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago. Vol. P, fasc. 3: (UZU)pattar A to putkiya-**, (CHD 4/3) Chicago.

Güterbock H. G. - van den Hout Th.P.J., (1991), **The Hittite Instruction for the Royal Bodyguard**, AS 24, Chicago.

Güterbock H. G.- Hoffner H. A. - van den Hout Th.P.J., (2002), **The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago. Vol. Š, fasc. 1: šā- to šaptamenzu**, (CHD Š/1), Chicago.

Güterbock H.G. - Hoffner H.A. - van den Hout Th.P.J. (2005), The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago. Vol. Š, fasc. 2: šaptamenzu to -ši- , Chicago.

Güterbock H. G. - Hoffner H. A. - van den Hout Th.P.J., (2013), **The Hittite dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago. Vol. Š, fasc. 3 (še- to šizišalla-)**, (CHD Š/3), Chicago.

Güterbock H. G. - Hoffner H.A. - van den Hout Th.P.J. - Goedegebuure P.M. (ed.), (2019), **The Hittite Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago, Vol. Š, fasc. 4: -šma/i- A. to šūu**, (CHD Š/4) Chicago.

Haas V., (1970), **Der Kult von Nerik**. Ein Beitrag zur hethitischen Religionsgeschichte, Roma, Papstliches Bibelinstitut.

Haas V., (1972-1975), "*Hilašši*", **RlA** 4 (Ha-a-a/Hyptaspes), Walter de Gruyter, Berlin, New York.

Haas V., (1977), "Bemerkungen zu É heštī/ā- (2. Teil)", **Ugarit Forschungen**. Internationales Jahrbuch für die Altertumskunde SyrienPalästinas 9, s.87-122.

Haas V., (1988), "Betrachtungen zur Rekonstruktion des hethitischen Frühjahrsfestes (EZEN purulliyaš)", **ZA** 78, s.284-298.

Haas V., (1994), **Geschichte der Hethitischen Religion**, HbOr 15, Leiden.

Haas V. - Jakob-Rost L., (1984), “Das Festritual des Gottes Telipinu in Hanhana und in Kašha. Ein Beitrag zum hethitischen Festkalender”, **AoF** 11, s.10-91, 204-236.

Haas V. - Wäfler M., (1976), Bemerkungen zu ^{É}hešti/a (I.Teil)”, **UF** 8, s.65-99.

Hawkins J. D., (1995), **The Hieroglyphic inscription of the sacred pool complex at Hattusa. With an archaeological introduction by Neve P.**, StBoT Beiheft 3, Wiesbaden.

Hawkins J. D., (2005), “Commentaries on the Readings; Commentary on the Sign List”, **Herbordt** 2005a, s.248-313, 426-436.

Hazenbos J., (2003), **The Organization of the Anatolian Local Cults during the Thirteenth Century B.C**. Leiden and Boston.

Herbordt S., (2005), **Die Prinzen- und Beamtensiegel der hethitischen Grossreichszeit auf Tonbullen aus dem Nişantepe-Archiv in Hattusa - mit Kommentaren zu den Siegelinschriften und Hieroglyphen von J. David Hawkins**, Boğazköy-Hattuša 19, Mainz.

Hoffner H. A., (1967), “An English-Hittite Glossary”, **RHA** 25/80, s.6-99.

Hoffner H. A., (1974a), **Alimenta Hethaeorum. Food Production in Hittite Asia Minor**, AOS 55, New Haven.

Hoffner H. A., (1974b), “The Arzana House”, **Fs Güterbock**, s.113-121.

Hoffner H. A., (1990), **Hittite Myths**, (SBL Writings from the Ancient World 2), Atlanta.

Hoffner H. A., (2002), “The New Directions in the Study of Early Anatolian Texts”, **Gs Güterbock**, s.193-206.

Hoffner H. A., (2007) “A brief commentary on the Hittite Illuyanka myth (CTH 321),” Studies Presented to Robert D. Biggs, ed. M. T. Roth, W. Farber, M. Stolper and P. von Bechtolsheim. **Assyriological Studies** 27, Chicago, s.119-140.

Hout Th. P. J. van den, (1995), **Der Ulmitešub-Vertrag. Eine prosopographische Untersuchung**, StBoT 38, Wiesbaden.

Hout Th. P. J. van den, (2002), "Tombs and memorials: The (Divine) Stone-House and Hegur Reconsidered", **Gs Güterbock**, s.73-91.

Hrozný B., (1932), "Hittite Hieroglyphic Inscriptions", **ArOr** 4, s.373-375.

Hutter M., (1988), **Behexung, Entsühnung und Heilung. Das Ritual der Tunnawiya für ein Königspaar aus mittelhethitischer Zeit (KBo XXI 1 - KUB IX 34 - KBo XXI 6)**, (OBO 82) Freiburg.

Hutter, M., (2011), "Luvi Dininin Nitelikleri", **Luviler: Anadolu'nun Gizemli Halkı**, (çev. Barış Baysal - Çiğdem Çidamlı), İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2. Bs.

Imparati F., (1974), "Una concessione di terre da parte di Tudhaliya IV", **RHA** 32.

Jakob-Rost L., (1965), "Beiträge zum hethitischen Hofzeremoniell (IBoT 1 36)", **MIO** 11, s.165-225.

Jakob-Rost L., (1977), "Zu hethitisch ^{LÚ}hapija-", **AoF** 5, s.263-267.

Jasanoff J . H., (2012), "Did Hittite have si- imperatives?", **The Sound of Indo-European** 2, s.116-132.

Kammenhuber A., (1961), "Nominalkomposition in den altanatolischen Sprachen des 2. Jahrtausends", **ZVS** 77, s.162-218

Kammenhuber A., (1962), "Hattische Studien 1", **RHA** 20/70, s.1-29.

Kammenhuber A., (1976), "Die hethitische Göttin Inar" **ZA** 66, s.68-88.

Kammenhuber A., (1976-1980), "Inar", **RlA** 5 (Ia … Kizzuwatna), s.89-90.

Kammenhuber A., (1993), **Kleine Schriften zum Altanatolischen und Indogermanischen**, TH 19, Heidelberg.

Kammenhuber A. - Archi A., (1975-1978), **Materialien zu einem hethitischen Thesaurus, Ende Lief. 3, Lief. 4-7, Nr. 5: eku-/aku- "trinken"**, Heidelberg.

Karasu C., (1988), “Nuntarrijašḫaš bayraminda Hitit kralinin kült gezileri [Les promenades cultuelles du roi Hittite a la fête de nuntari jašḫaš]”, **Belleten** 52, s.407-428.

Kassian A. S., (2002), “Glossary of Verbals Forms and Derivatives (from Published Old Hittite Texts)”, **Anatolian Languages**, s.72-136.

Kellerman G., (1981), “Towards the Further Interpretation of the purulli-Festival”, **Slavica Hierosolymitana** 5-6, s.35-46.

Kılıç Y. - Duymuş H. H., (2009), Eski Mezopotamya’da Din Kadınları (Rahibeler), **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl 13, Sayı 1, s.159-178.

Kırçıl, Z. N., (2019), “Hititlerde Mitoloji ve Ritüel”, **International Symposium On Mythology (Uluslararası Mitoloji Sempozyumu)**, 2-5 May 2019, Ardahan.

Kırçıl Z. N., (2021a), “Çiviyazılı Belgelerde Geçen ^{NA4}hekur Pirwa Üzerine Bir İnceleme”, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü/ Institum Turcicum Scientiae Antiquitatis, **CollAn** 20, İstanbul.

Kırçıl Z. N., (2021b), “Hitit Çiviyazılı Belgelere Göre $^{LÚ/MUNUS}$*harwant-* ve $^{LÚ/MUNUS}$ÙMMEDA Üzerine Bazı Gözlemler/Some Observations on $^{LÚ/MUNUS}$*harwant-* and $^{LÚ/MUNUS}$ÙMMEDA According to Hittite Cuneiform Documents”, **Amisos**, Cilt 6, Sayı 11, s.220-239.

Kırçıl Z. N., (2022), “Middle Hittite Period Tablets: Some Opinions on the KBo 32.114(+)KBo 32.106”, **NABU** 2022/2, s.137-139.

Klinger J., (1996), **Untersuchungen zur Rekonstruktion des hattischen Kultschicht**, StBoT 37, Wiesbaden.

Klinger J., (2009), “The cult of Nerik - revisited,” Central-North Anatolia in the Hittite Period: New Perspectives in Light of Recent Research. Acts of the International Conference Held at the University of Florence (7-9 February

2007), ed. F. Pecchioli Daddi, G. Torri and C. Corti. **Studia Asiana** 5, Rome, s.97-107.

Kloekhorst A., (2008), **Etymological Dictionary of the Hittite Inherited Lexicon**, Leiden.

Kronasser H., (1962-1966), **Etymologie der hethitischen Sprache. 1/1 Zur Schreibung und Lautung des Hethitischen 1/2 Wortbildung des Hethitischen**, Wiesbaden.

Kronasser H., (1987), **Etymologie der hethitischen Sprache. 2: Ausführliche Indices zu Band 1 zusammengestellt von Neu E.**, Wiesbaden.

Koç İ - Arıkan Y., (2022), "Hitit Kralı I.Šuppiluliuma'nın Adının Kökeni Hakkında", **Dil ve Edebiyat Araştırmaları II**, Akademisyen Yayınevi, s.147-162.

Košak S., (1982), **Hittite inventory texts (CTH 241-250)**, TH 10, Heidelberg.

Koşay H. Z., (1938), **Türk Tarih Kurumu tarafından yapılan Alaca Höyük Hafriyatı 1936'daki çalışmalara ve keşiflere ait ilk rapor**, Türk Tarih Kurumu Yayınları 5/2, Ankara.

Koşay H. Z. (1951), **Türk Tarih Kurumu tarafından yapılan Alaca Höyük Kazızı 1937-1939 daki çalışmalara ve keşiflere ait ilk rapor/Les fouilles d'Alaca Höyük entreprises par la Société d'Histoire turque. Rapport préliminaire sur les travaux en 1937-1939**, Türk Tarih Kurumu Yayınları 5/5, Ankara.

Koşay H. Z. - Akok M., (1951), **Alaca Höyük Kazızı 1940-1948 deki çalışmalara ve keşiflere ait ilk rapor/Ausgrabungen von Alaca Höyük vorbericht über die Forschungen und Entdeckungen von 1940-1948**, Türk Tarih Kurumu Yayınları 5/6, Ankara.

Koşay H. Z. - Akok M., (1973), **Türk Tarih Kurumu tarafından yapılan Alaca Höyük Kazısı 1963-1967 çalışmaları ve keşiflere ait ilk rapor/Alaca Höyük**

Excavations. Preliminary Report on Research and Discoveries 1963-1967, Türk Tarih Kurumu Yayınları 5/28, Ankara.

Kuzuoğlu R., (2004), "MÖ.II.Binde Bir Anadolu Şehri Aliaša", **Archivum Anatolicum** 7/2, s.75-89.

Küçükbezci H. G., (2011), "Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Orta Anadolu'da Dinsel Yapı", **Tarihin Peşinde, Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 5, s.89-102.

Kühne C., (1980), "Bemerkungen zu einem hattischen Textensemble", Rev. of: Berman H. - Klengel H. 1977a, **ZA** 70, s.93-104.

Laroche E., (1946-1947), "Recherches sur les noms des dieux hittites", **RHA** 7/46, s.7-139.

Laroche E., (1947), "Hattic Deities and Their Epithets", **JCS** 1, s.187-216.

Laroche E., (1957), "Études de Vocabulaire VI", **RHA** 15/60, s.09-29.

Laroche E., (1962), Rev. of: Güterbock H.G. - Otten H. 1960a, **OLZ** 57, s.27-31.

Laroche E., (1965), "Notices lexicographiques", **RA** 59, s.85.

Laroche E. (1966), **Les noms des Hittites**, (Études linguistiques 4), Paris.

Laroche E., (1983), "Les hiéroglyphes hittites de Meskene-Emar: un emprunt d'écriture", **CRAIBL**, s.12-24.

Lebrun R., (2013), "À Propos de Divinités Hittites Mal Connues (I)", **Syro Asianica** Scripta Minora IX, Vol.126.

Lennep H. J. van, (1870), **Travels in little known parts or Asia Minor, with illustrations of biblical literature and researches in archaeology**, London.

Macridy B., (1908), **La porte des sphinx à Euyuk**, MVAeG 13/3, Berlin.

Martino de S., (1982), "La posizione del coppiere presso la corte ittita", **SCO** 32, s.305-318.

Martino de S., (1983), “La funzione deI tarsa(n)zipa nelle cerimonie cultuali ittite”, **Hethitica** 5, s.75-94.

Martino de S., (1989), **La danza nella cultura Ittita**, Eothen 2, Firenze.

Martino de S., (1995), “Music, Dance, and Processions in Hittite Anatolia”, **CANE**, s.2661-2669.

Martino de S., (2006), “The city of Tawiniya and the Meaning of the Word paššu- in Hittite Texts”, **Fs Gusmani**, s.537-547.

Marquardt H., (2011), **Hethitische Logogramme. Funktion und Verwendung**, DBH 34, Wiesbaden.

Matthews R. - Glatz C., (2009), “The historical geography of north-central Anatolia in the Hittite period: texts and archaeology in concert ”, **AnSt** 59, s.51-72.

Macqueen J. G., (1980), “Nerik and its "Weather-God”, **Fs Gurne**y, s.179-187.

McMahon G., (1991), **The Hittite State Cult of the Tutelary Deities**, AS 25, Chicago.

Meillet A., (1933), “Hittite tunnakeššar”, **BSLP** 34, s.131-132.

Melchert H. C., (1993), **Cuneiform Luvian Lexicon, Lexica Anatolica** 2, Chapel Hill.

Michalowski P, (1998), “NISABA” **RlA** 9, Walter de Gruyter, Berlin, New York.

Mielke D. P., (2011), “Hittite Cities: Looking for a Concept”, **ColAn**t 2, s.153-194.

Müller-Karpe A., (2009), “Müller-Karpe A., Recent Research on Hittite Archaeology in the “Upper Land”, **Central-North Anatolia** 109-117, Pls. VII-XII.

Nakamura M., (2002), **Das hethitische nuntarriyašha-Fest**, PIHANS 94, Leiden.

Nakamura M., (2007), “Ein Beitrag zur Rekonstruktion der hethitischen Textgruppe CTH 738”, **Fs Dinçol-Dinçol**, s.533-541.

Naumann R., (1975), **Eski Anadolu Mimarlığı**, Ankara.

Neu E., (1968), **Interpretation der hethitischen mediopassiven Verbalformen**, (StBoT 5) Wiesbaden.

Neu E., (1970), **Ein althethitisches Gewitterritual**, StBoT 12, Wiesbaden.

Neu E., (1974), **Der Anitta-Text**, StBoT 18, Wiesbaden.

Neu E., (1980), **Althethitische Ritualtexte im Umschrift**, StBoT 25, Wiesbaden.

Neu E., (1983), **Glossar zu den althethitischen Ritualtexten**, StBoT 26, Wiesbaden.

Oettinger N., (1979), **Die Stammbildung des hethitischen Verbums**, Nürnberg.

Oppenheim A. L. - Reiner E., (1960), **The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago**, Volume 21 - Z, CAD 7, Chicago.

Oppenheim A.L. - Reiner E. - Biggs R.D., (1965), The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago Volume 2 - B, (CAD 2) Chicago.

Oppenheim A. L. - Reiner E. - Biggs R. D. (1971), **The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago**, Volume 8 - K, CAD 8, Chicago.

Oreshko R., (2012), **Studies in Hieroglyphic Luwian: Towards a Philological and Historical Reinterpretation of the SÜDBURG Inscription**, (Unpublished PhD thesis of FU Berlin), Berlin.

Orlin L. L., (1970), **Assyrian Colonies in Cappadocia**, Studies in Ancient History 1, Tha Hague.

Osten H. H. von der, (1929), **Explorations in Central Anatolia**, Season of 1926, OIP 5, Researches in Anatolia 1, Chicago.

Otten H., (1954-1956), "^{d}KAL = ^{d}Inar(a)", **AfO** 17, s.369.

Otten H., (1957-1971), "Gulš-Gottheiten", **RlA** 3 (Fabel-Gyges), Walter de Gruyter, Berlin, New York.

Otten H., (1958), **Hethitische Totenrituale**, Institut für Orientforschung, Veröffentlichung 37, Berlin.

Otten H., (1959), "Ritual bei Erneuerung von Kultsymbolen hethitischer Schutzgottheiten", **Fs Friedrich**, s.351-359.

Otten H., (1971), **Ein hethitisches Festritual (KBo XIX 128)**, StBoT 13, Wiesbaden.

Otten H., (1972-1975a), “Hapantaliya”, **RlA** 4 (Ha-a-a/Hyptaspes), Walter de Gruyter, Berlin, New York.

Otten H., (1972-1975b), “Haškala”, **RlA** 4 (Ha-a-a/Hyptaspes), Walter de Gruyter, Berlin, New York.

Otten H., (1972-1975c), “Hatagga”, **RlA** 4 (Ha-a-a/Hyptaspes), Walter de Gruyter, Berlin, New York.

Otten H., (1972-1975d), “Huwatašši”, **RlA** 4 (Ha-a-a/Hyptaspes), Walter de Gruyter, Berlin, New York.

Otten H., (1976-1980), “Karzi”, **RlA** 5 (Ia … - Kizzuwatna), Walter de Gruyter, Berlin, New York.

Otten H., (1981), **Die Apologie Hattusilis III. Das Bild der Überlieferung**, StBoT 24, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

Otten H., (1988), **Die Bronzetafel aus Boğazköy. Ein Staatsvertrag Tutḫalijas IV**, StBoT Beiheft 1, Wiesbaden.

Otten H. - Souček V., (1969), **Ein althethitisches Ritual für das Königspaar**, StBoT 8, Wiesbaden.

Özgüç N., (1965), **Kültepe Mühür Baskılarında Anadolu Grubu / The Anatolian Group of Cylinder Seal Impressions from Kültepe**, Ankara.

Özgüç N., (2003), **Hatti Efsanesi Yılan İlluyanka'nın Tasvir Sanatında Yorumu**, TÜBA Yayınları, Ankara.

Özgüç T., (1988), **İnandıktepe. Eski Hitit Çağında Önemli Bir Kült Merkezi / An important cult center in the old Hittite period**, Ankara.

Payne A., (2010), **Hieroglyphic Luwian. An Introduction with Original Texts, 2nd Revised Edition**, Wiesbaden.

Perrot G. - Guillaume E. - Delebet J., (1872), **Exploration archéologique de la Galatie et de la Bithynie, d'une partie de la Mysie, de la Phrygie, de la**

Cappadoce el du Pont, exécutée en 1861, et publiée sous les auspices du Ministère de l'Instruction Publique, Paris.

Piotrovskij B. B. - Ivanov, V. V. - Ardzinba V. G., (1985), **Drevnjaja Anatolija**, Moskova.

Planelles Orozco A., (2017), "The Hittite title Tuhkanti revisited: towards a precise characterisation of the office", **AnSt** 67, s.109-128.

Poetto M., (1993), L'iscrizione luvio-geroglifica di Yalburt. Nuove acquisizioni relative alla geografia dell'Anatolia sud-occidentale, **StudMed** 8, Pavia.

Poetto M., (1995), "Una rivisitazione dei frammento in luvio geroglifico Alaca Höyük IV", **SMEA** 35, s.101-104.

Polvani A.M., (1988), "Un ogetto deI culto ittita: $^{(giš)}$zahurti", **Fs Pugliese Carratelli**, s.209-219.

Popko M., (1975), "Zum hethitischen $^{(KUŠ)}$kurša", **AoF** 2, s.65-70.

Popko M., (1978), **Kultobjekte in der hethitischen Religion** (nach keilschriftlichen Quellen), Warszawa.

Popko M., (1991), "Weitere Fragmente zu CTH 418", **AoF** 18, s.44-53.

Popko M., (1994), **Zippalanda. Ein Kultzentrum im hethitischen Kleinasien**, TH 21, Heidelberg.

Popko M., (1995), **Religions of Asia Minor**, Warsaw.

Popko M., (2009), **Arinna. Eine heilige Stadt der Hethiter**, StBoT 50, Wiesbaden.

Puhvel J., (1957), "On an alleged eucharistic expression in Hittite rituals 1", **MIO** 5, s.31-33.

Puhvel J., (1984), **Hittite Etymological Dictionary Vol. 1: Words beginning with A; Vol 2: Words beginning with E and I**, Berlin - New York - Amsterdam.

Puhvel J., (1991), **Hittite Etymological Dictionary. Vol. 3: Words beginning with H**, HED 3.

Puhvel J., (1997), **Hittite Etymological Dictionary - Vol. 4: Words beginning with K**, Berlin - New York.

Puhvel J., (2001), **Hittite Etymological Dictionary, Vol. 5: Words beginning with L,** Indices to volumes 1-5, Berlin-New York.

Puhvel J., (2004), **Hittite Etymological Dictionary, Vol. 6: Words beginning with M**, Berlin - New York.

Puhvel J., (2013), **Hittite Etymological Dictionary. Vol. 9: Words beginning with PE**, PI, PU, HED 9.

Puhvel J., (2017), **Hittite Etymological Dictionary Vol.10: Words beginning with SA**, Trends in Linguistics Documentation 33, Berlin/Boston.

Rieken E., (1999), **Untersuchungen zur nominalen Stammbildung des Hethitischen**, StBoT 44, Wiesbaden.

Roszkowska-Mutschler H., (2005), **Hethitische Texte in Transkription. KBo 45**, DBH 16, Dresden.

Rutherford I. C., (2004), "Women Singers and the Religious Organisation of Hatti. On the Interpretation of CTH 235.1 & 2 and Other Texts", **Offizielle Religion**, s.377-394.

Rüster C. - Neu E., (1989), **Hethitisches Zeichenlexikon. Inventar und Interpretation der Keilschriftzeichen aus den Bogazköy-Texten**, StBoT Beiheft 2, Wiesbaden.

Savaş S. Ö., (1998), "'Hattuša' Adı Üzerine [Über den Namen Hattuša]", **3.Hit.Congr**, s.505-513.

Savaş S. Ö., (2002), "Hititlerde 'Fırtına Tanrısı' ile 'Boğa Kültü' Üzerine Bazı Gözlemler ve Yorumlar", **Archivum Anatolicum** 5, s.97-170.

Schachner A., (2009), “Hitit Sanatının Gelişimi ve Toplumsal İşlevlerine Dair”, Yapı Kredi Yayınları, **Hititler: Bir Anadolu İmparatorluğu**, Hazırlayanlar: Meltem Doğan Alparslan - Metin Alparslan, İstanbul.

Schachner A., (2019), **Hattuša Efsanevi Hitit İmparatorluğu'nun İzinde**, Homer Kitabevi, İstanbul.

Schuol M., (2004), **Hethitische Kultmusik. Eine Untersuchung der instrumental- und vokalmusik anhand hethischer Ritualtexte und von archäologischen Zeugnissen**, Orient-Archäologie 14, Rahden/Westf.

Schuster H. S., (1974), **Die hattisch-hethitischen Bilinguen I. Einleitung, Texte und Kommentar. Teil 1**, DMOA 17, Leiden.

Schuster H. S., (2002), **Die hattisch-hethitischen Bilinguen. II. Textbearbeitungen Teil 2 und 3**, DMOA 17/2, Leiden - Boston - Köln.

Schwemer D., (2016), “Quality Assurance Managers at Work: The Hittite Festival Tradition”, **StBoT** 60, s.1-30.

Schwemer D., (2022), “Religion and Power”, **HHE**, s.355-418.

Seeher J., (2015), “Hitit Krallarının Ambarları: Devlet Hazinesi ve Güç Kaynağı olarak Tahıl Depolama”, **CollAn** 14, s.189-203.

Seeher J., (2019), “Hitit Mimarlığı”, **Hititler - Bir Anadolu İmparatorluğu**, Hazırlayanlar: Meltem Doğan Alparslan, Metin Alparslan, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Singer I., (1975), “Hittite hilammar and Hieroglyphic Luwian *hilana”, **ZA** 65, s.69-103.

Singer I., (1983), **The Hittite KI.LAM Festival**, StBoT 27, (Part One), Wiesbaden.

Singer I., (1984), **The Hittite KI.LAM Festival**, StBoT 28, (Part Two), Wiesbaden.

Sipahi İ. T., (2001), “New evidence from Anatolia regarding bull-leaping scenes in the art of the Aegean and the Near East”, **Anatolica** 27, s.107-125.

Sipahi İ. T., (2014), “Son Yıllardaki Çalışmaların ve Buluntuların Işığında Eski Hitit Kabartmalı Vazoları Üzerine Değerlendirmeler (An Assessment on the Old Hittite Relief Vases in the Light of Recent Research and Materials)”, **Anadolu** 40, s.21-43.

Sipahi İ. T., (2019a), “Anadolu’dan Bir Hitit Kült Sahnesinin Akdeniz Kültür Coğrafyasındaki Yeri”, **Anadolu Ek Dizi**, I.4, s.205-226.

Sipahi İ. T., (2019b), “Hititlerde Dans-Müzik ve Günümüze Yansımaları”, **Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, s.71-97.

Speiser E. A., (1931-1932), “Ethnic Movements in the near East in the Second Millennium B. C. The Hurrians and Their Connections with the Ḫabiru and the Hyksos”, **The Annual of the American Schools of Oriental Research**, Vol. 13, s.13-54.

Sommer F., (1947), **Hethiter und Hethitisch**, Stuttgart.

Soysal O., (1998), “A Forgotten Hittite Fragment of the KI.LAM Festival”, **JCS** 50, s.59-65.

Soysal O., (2003), “Did a Hittite acrobat perform a bull-leaping?”, **NABU** 2003, s.105-107, 2003/95.

Soysal O., (2004), **Hattischer Wortschatz in hethitischer Textüberlieferung**, HdO I/74, Leiden - Boston.

Soysal O., (2007), “Tanrı Içmek” Hitit Kült Teriminin Hatti Dili Işığında Yeni Bir Yorumlama Denemesi”, **Fs Dinçol-Dinçol**, s.731-737.

Soysal O., (2008), “Philological Contributions to Hattian-Hittite Religion (I)”, **JANER** 8/1, s.45-66.

Soysal O., (2010), “Eski Anadolu Toponomisi’nde Değişik Yorumlara Açık Bir Yapım Öğesi Hakkında: Hititçe *-aš+ḫapa* “... nehir(i)” ya da Hattice *š*(*a*)*ḫap* “tanrı”?”, **7.Hit.Congr**., s.783-791.

Soysal, O., (2019), “Zur Chronologie der Götterkreise von Šamuḫa und die „alte Göttin“ in Kayalıpınar”, **ZA** 109.

Soysal O., (2021), “^{URUDU}tekan- “(Spitz)hacke” oder “Erdscheibe”? Revisionsversuch einer Bedeutung”, **NABU** 2021/3, s.174-176, Nr. 75.

Starke F., (1979), “Halmašuit im Anitta-Text und die hethitische Ideologie vom Königtum”, **ZA** 69, s.47-120.

Starke F., (1985), **Die keilschrift-luwischen Texte in Umschrift**, StBoT 30, Wiesbaden.

Stivala G., (2006), **I canti corali hattici**, Facoltà di Lettere e Filosofia Dipartimento di Linguistica, Firenze.

Strobel K., (2008), “Tawinija / Tavium and the Regional Hittite Road Network”, **Eothen** 16, s.281-302.

Strobel K. - Gerber C., (2000), “Tavium (Büyüknefes, Provinz Yozgat)-Ein regionales Zentrum Anatoliens Bericht über den Stand der Forschungen nach den ersten drei Kampagnen (1997 - 1999)”, **İstanbuler Mitteilungen**, 50, 2000, s.215-265.

Strobel K. - Gerber C., (2001), “Feldforschungen in Tavium 1999 Vorbericht”, **18. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Cilt 2, Ankara, s.7-10.

Şahin H. A., (1998), **Kültepe Metinlerinde Geçen Tanrı Adları**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.

Şahin H. A., (1999), **Kültepe Metinlerinde Geçen Rahip ve Rahibeler**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 8.

Taggar-Cohen A., (2006a), **Hittite Priesthood**. Texte der Hethiter 26. Heidelberg: Carl Winter.

Taggar-Cohen A., (2006b), “The NIN.DINGIR in the Hittite Kingdom: A Mesopotamian priestly office in Hatti?”, **AoF** 33, s.313-327.

Taggar-Cohen A., (2010), "The Prince, the KAR.KID Women and the arzana-house: A Hittite royal festival to the goddess Katahha (CTH 633)", **AoF** 37, s.113-131.

Taracha P., (2009), **Religions of Second Millennium Anatolia**, DBH 27, Wiesbaden.

Taracha P., (2012), "The Sculptures of Alacahöyük: A Key to Religious Symbolism in Hittite Representational Art", **Near Eastern Archaeology** 75, s.108-114.

Taracha P., (2017a), **Two Festivals Celebrated by a Hittite Prince (CTH 647.I and II-III). New Light on Local Cults in North-Central Anatolia in the Second Millennium BC**, StBoT 61, Wiesbaden.

Taracha P., (2017b), "Hittite ^{É}*halentuwa*- Revisited", **AoF** 44/1, s.101-110.

Tischler J., (1977-1983), Tischler J., **Hethitisches Etymologisches Glossar Teil 1, A-K**, (IBS 20) Innsbruck.

Tischler, J., (1982), **Hethitisch-Deutsches Wörterverzeichnis** (HDW), Innsbruck.

Tischler J., (1989-1990), Rev. of: Popko M. 1988b, **AfO** 36-37, s.174-175.

Tischler J., (1990-1991), **Hethitisches Etymologisches Glossar Teil 2, L-N**, (IBS 20) Innsbruck.

Tischler J., (1991), **Hethitisches Etymologisches Glossar Teil 3, Lief. 8 T, D/1**, Innsbruck.

Tischler J., (1991-1994), **Hethitisches Etymologisches Glossar Teil 3, Lief. 9 T, D/2**, Innsbruck.

Tischler J., (1991-1994), **Hethitisches Etymologisches Glossar Teil 3, Lief. 10, T, D/3**, Innsbruck.

Tischler J., (2001), **Hethitisches Etymologisches Glossar, Teil II, Lief. 11/12 P**, Innsbruck.

Tischler J., (2004), **Hethitisches Etymologisches Glossar, Teil II/2, Lief. 13 : S/1**, (IBS 20) Innsbruck.

Tischler J., (2006), **Hethitisches Etymologisches Glossar, Teil II/2, Lief. 14 (S/2)**, Innsbruck.

Tischler J. (2016), **Hethitisches Etymologisches Glossar, Teil IV Lief. 16: W-Z**, (IBS 20), Innsbruck.

Tischler J., (2016b), **Hethitische Texte in Transkription. KUB 56 und KUB 57**, DBH 49, Wiesbaden.

Torri G., (1999), **Lelwani. Il culto di una dea ittita**, VOQ 2, Roma.

Ünal A., (1974), **Hattušili III. Teil 1: Hattušili bis zu seiner Thronbesteigung**, TH 3/4, Heidelberg: Carl Winter.

Ünal A., (1983), "Zu neu entdecken kuriosen Graffiti in der näheren Umgebung von Boğazköy-Hattusa", **Beiträge zur Altertumskunde Kleinasiens Festschrift für Kurt Bittel**, Mainz am Rhein, s.523-535.

Ünal A., (1988), Hittite Architecture and a Rope-Climbing Ritual, **Belleten** 52, s.1469-1503.

Ünal A., (1993), "Boğazköy Metinlerinin Işığı Altında Hititler Devri Anadolu'sunda Filolojik ve Arkeolojik Veriler Arasındaki İlişkilerden Örnekler [Relations Between Philological and Archaeological Data in the Light of Boğazköy Inscriptions]", **AMM-K** 1992, s.11-31.

Ünal A., (1994), "The Textual Illustration of the "jester Scene" on the Sculptures of Alaca Höyük", **AnSt** 44, s.207-218.

Ünal A., (1996), **The Hittite Ritual of Ḫantitaššu from the City of Hurma against Troublesome Years**, Ankara.

Ünal A., (2003), **Hititler Devrinde Anadolu II**, İstanbul.

Ünal A., (2007), **Multilinguales Handwörterbuch des Hethitischen / A Concise Multilingual Hittite Dictionary / Hititçe Çok Dilli El Sözlüğü**, Hamburg.

Ünal A., (2016a), **Hititçe-Türkçe Türkçe-Hititçe Büyük Sözlük**, Bilgin Kitabevi, Ankara.

Ünal A., (2016b), **Hititlerde ve Eski Anadolu Toplumlarında Din, Devlet, Halk ve Eğlence. Müzik, Dans, Spor, Akrobasi, Sirk ve Gladyatör Oyunları**, Ankara.

van Gessel B. H. L., (1998), **Onomasticon of the Hittite Pantheon 1-2**, HdO, Leiden - New York - Köln.

Vitti M., (1984), "Ittito: lappina-$^{(SAR)}$ = ŠU.KIŠ^{SAR} "ortica(?)", **SMEA** 24, s.149-150.

von Schuler E., (1965), **Die Kaškäer. Ein Beitrag zur Ethnographie des alten Kleinasien**, UAVA 3, Berlin.

Waal W., (2015), **Hittite Diplomatics. Studies in Ancient Document Format and Record Management**, StBoT 57, Wiesbaden.

Watkins C., (1986), "The Language of the Trojans", **Troy and the Trojan War**, s.45-62.

Weeden M., (2011), **Hittite Logograms and Hittite Scholarship**, StBoT 54, Wiesbaden.

Wegner I., (1995), **Hurritische Opferlisten aus hethitischen Festbeschreibungen, Teil 1: Texte für ISTAR-Sa(w)uska**, ChS 1/3a, Roma.

Weitenberg J. J. S., (1984), **Die hethitischen u-Stämme**, Amsterdam.

Yıldırım T., (2005), "Hüseyindede Tepesi'nde Bulunan Yeni Bir Kült Vazosu", **V. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri**, Çorum 02-08 Eylül 2002, Ankara, s.761-774.

Yıldırım T., (2008a), "Hüseyindede Vazosu", **Aktüel Arkeoloji**, Sayı 7. İstanbul.

Yıldırım T., (2008b), "New Scenes on the Second Relief Vase From Hüseyindede and their Interpretation in the Light of the Hitite Representative Art", **SMEA** vol. I (VI Congresso Internazionale di Ittilogia Roma, 5-9 Settembre 2005), s.837-850.

Yıldırım T. - Sipahi T., (2011), "Kabartma Vazolarında Müzik Tasvirleri", **Türkiye'de Müzik Kültürü**, s.99-108.

Yiğit T., (1997), "Hititçe Çivi Yazılı Metinlerde MUNUS.MEŠKAR.KID", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt 19, Sayı 30, s.289-297.

Yoshida D., (1993), "*Mezzulla*", **RlA** 8, s.151-153.

Yoshida D., (1996), **Untersuchungen zu den Sonnengottheiten bei den Hethitern. Schwurgötterliste, helfende Gottheit, Feste**, TH 22, Heidelberg.

Zinko C., (1987), **Betrachtungen zum AN.TAH.ŠUM-Fest** (Aspekte eines hethitischen Festrituals), Scientia 8, Inssbruck.

Zinko C., (2012), "Tavium und heth. Tawiniya", **14. Österreichischer Archäologentag**, Graz.

Zinko C., (2016), "Tawiniya/Tavium - ein Hethitisches Kultzentrum", **Fs Ünal**, s.545-562.

DİZİN

Alacahöyük, i, 15, 31, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 102, 119, 229, 379, 397, 424, 425

arzana-, 13, 90, 120, 121, 178, 184, 196, 300, 336, 354, 360

^{D}*Gulša*, 111

^{D}*Hapantaliya*, 112

^{D}*Hilašši*, 112

^{D}IMIN.IMIN.BI, 116, 319, 321

DINGIR.MAH, 28, 29, 115, 323

^{D}*Karši*, 113

^{D}*Katahha*, 112

^{D}LAMMA, 62, 67, 80, 106, 108, 116, 141, 142, 143, 155, 156, 173, 187, 245, 322, 368

^{D}*Mezulla*, 113

^{D}NIN.URTA, 116

^{D}NISABA, 117

^{D}*Šalawani*, 114

^{D}*Telipinu*, 114

^{D}*Tundurmiša*, 114

^{D}UD.SIG$_5$, 117, 174, 220

^{D}UTU, 76, 77, 78, 117, 127, 172, 222, 247, 274, 320, 323

^{D}ZA.BA$_4$.BA$_4$, 118, 187

^{D}*Zithariya*, 115

^{GIŠ}ZA.LAM.GAR, 48, 119, 128, 129, 290, 291, 379

halentuwa, 19, 20, 22, 26, 27, 47, 75, 119, 122, 123, 124, 138, 324, 378

hapiya- adamları, 11, 13, 31, 45, 71, 93, 95, 192, 267, 370

hila, 20, 21, 82, 112, 119, 123, 124, 125, 126

hilammar, 19, 20, 21, 82, 119, 123, 124, 125, 126, 378, 411

Hilašši, 101, 112

Hüseyindede A, 84, 91, 426, 428

Hüseyindede B, 46, 84, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 148, 380, 426, 427, 428

Illuyanka, 11, 18, 19, 20, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 389, 401

Inara, i, 5, 10, 11, 13, 19, 21, 36, 80, 83, 113, 116, 119, 140, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 177, 189, 240, 380
İnandıktepe, 84, 102, 408
KI.LAM, xiii, 5, 6, 9, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 62, 69, 94, 95, 97, 100, 106, 109, 126, 131, 143, 144, 189, 200, 261, 267, 268, 312, 358, 368, 378, 379, 382, 383, 384, 385, 390, 391, 393, 398, 411, 412
LÚ GIŠBANŠUR, 43, 101, 155, 156, 157, 172, 173, 174, 215, 235, 283
LÚ GIŠGIDRU, 18, 66, 93, 101, 146, 147, 158, 170, 171, 172, 186, 193, 194, 202, 203, 204, 212, 230, 231, 234, 250, 258, 259, 267, 290, 359
LÚALAM.ZU$_9$, 40, 43, 80, 82, 100, 152, 212, 268, 275, 276, 349, 350
LÚ*kita-*, 94, 340
LÚMÁŠDA, 18, 101, 147, 159, 203, 378
LÚ*menaya*, 41, 42, 95, 379
LÚMUHALDIM, 29, 44, 80, 82, 102, 342
LÚNAR, 40, 44, 102, 155, 156, 173, 217, 264, 268
LÚ*parašna-*, 95
LÚSAGI, 38, 42, 109, 111, 155, 156, 170, 172, 173, 174, 193, 209, 216, 217, 235, 238, 245, 258, 264, 282, 286, 347, 350, 368, 371
LÚ*šerhala-*, 41, 96, 379
LÚ*tahiyalla-*, 97
MUNUS*šiwanzanna-*, 96
NIN.DINGIR, 9, 11, 13, 18, 28, 31, 34, 38, 39, 44, 45, 47, 48, 57, 71, 89, 90, 91, 93, 98, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 120, 138, 146, 147, 148, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 164, 169, 170, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 180, 181, 182, 184, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 200, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 227, 228, 230, 231, 232, 238, 239, 240, 241, 245, 246,

247, 250, 251, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 264, 265, 266, 270, 271, 272, 273, 274, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 308, 312, 313, 314, 315, 316, 341, 342, 343, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 360, 361, 362, 368, 369, 372, 373, 374, 375, 376, 380, 381, 383, 384, 385, 393, 394, 413

purulli(*ya*), 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 31, 54, 71, 94, 100, 142, 144, 145, 147, 188, 200, 202, 229, 378, 382, 384

šalli ašeššar, 47, 122, 378

šerha-, 34, 35, 96, 129, 179, 191, 219, 225, 226, 311

šerhala-, 13, 34, 178, 179, 183, 191, 219, 237, 260

taršanzipa, 119, 122, 127, 128, 206

Tawiniya, i, 1, 11, 13, 21, 42, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 103, 108, 110, 114, 145, 160, 166, 181, 281, 285, 372, 379, 381, 383, 385, 406, 417

Tetešhapi, 4, i, v, 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 71, 74, 81, 82, 83, 84, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 106, 108, 110, 111, 114, 116, 119, 121, 123, 125, 127, 128, 129, 131, 133, 135, 137, 138, 140, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 166, 168, 169, 179, 191, 195, 196, 197, 198, 200, 207, 211, 213, 214, 215, 218, 219, 232, 241, 256, 257, 260, 274, 277, 284, 285, 297, 298, 299, 300, 318, 343, 349, 354, 355, 375, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 393

tuhkanti, 42, 45, 98, 99, 110, 180, 181, 219, 220, 338, 379, 383, 384, 385, 399
tunnakeššar, 83, 119, 406
zintuhi-, 11, 13, 17, 20, 45, 73, 89, 90, 93, 100, 106, 110, 146, 165, 166, 179, 183, 184, 191, 195, 202, 206, 210, 213, 214, 218, 235, 240, 243, 246, 251, 260, 285, 295, 297, 298, 300, 313, 370, 381

Metin Yerleri

ABoT 2.184, iv, 4, 363
ABoT 2.235, iv, 4, 364
Bo 6594, iv, 4, 20, 44, 47, 95, 121, 127, 373, 374
IBoT 2.28, iv, 4, 365
IBoT 2.43, iv, 4, 19, 45, 134, 135, 137, 221, 244, 365, 367, 368, 371
KBo 19.138, ii, 2, 90, 108, 137, 152, 317, 348, 355, 362
KBo 19.161, ii, 2, 43, 44, 93, 99, 135, 136, 147, 154, 166, 168, 214, 221, 226, 246, 282, 284, 332, 340
KBo 19.163, ii, 2, 19, 20, 34, 42, 43, 44, 46, 71, 81, 82, 93, 95, 96, 99, 110, 120, 121, 125, 127, 134, 135, 136, 154, 168, 169, 221, 226, 229, 257, 263, 282, 284, 313, 365, 376
KBo 20.46, ii, 2, 36, 44, 81, 96, 187
KBo 20.79+KBo 38.37, ii, 44, 82, 136, 189, 190, 310
KBo 20.84+KBo 20.96+KBo 25.157+KBo 39.279, ii, 19, 20, 82, 136, 192, 193, 209, 246
KBo 21.100, ii, 2, 42, 45, 81, 120, 134, 136, 138, 148, 168, 169, 185, 221, 222, 238, 317
KBo 21.101, ii, 2, 242, 311
KBo 21.102, ii, 2, 45, 134, 137, 221, 222, 244, 245, 365, 367
KBo 21.105, ii, 3, 20, 44, 127, 247
KBo 21.106, ii, 3, 19, 45, 135, 198, 221, 222, 246, 249, 250, 365
KBo 21.90, ii, 2, 18, 19, 44, 89, 90, 91, 125, 128, 134, 136, 137, 147, 154, 166, 167, 168, 191, 197,

198, 201, 202, 246, 257, 261, 272, 334, 348, 357, 358, 373
KBo 21.91, ii, 2, 136, 192, 199, 209, 210
KBo 21.93, ii, 2, 16, 30, 31, 43, 82, 134, 136, 148, 211, 215, 221, 225, 302
KBo 21.95+KBo 21.98, ii, 2, 215
KBo 21.96, ii, 2, 19, 44, 125, 134, 221, 227
KBo 21.97+KBo 37.53, ii, 2, 45, 230
KBo 21.99+KBo 21.104, ii, 2, 42, 44, 99, 134, 232, 233
KBo 22.196, ii, 3, 45, 108, 135, 253, 256
KBo 25.167, ii, 3, 44, 54, 71, 136, 262, 280
KBo 25.48, ii, 3, 18, 42, 44, 82, 90, 92, 95, 99, 108, 125, 135, 136, 146, 168, 201, 257, 258
KBo 30.103, ii, 3, 41, 44, 81, 134, 136, 138, 168, 263, 264
KBo 30.161, ii, 3, 39, 40, 41, 43, 134, 136, 267, 379
KBo 30.172, ii, 3, 44, 45, 269
KBo 31.195, ii, 3, 45, 136, 201, 272
KBo 32.114+KBo 32.106, ii, v, 3
KBo 32.117, iii, 3, 135, 279
KBo 34.167, iii, 3, 72, 136, 262, 280
KBo 34.169(+)KBo 46.253, iii, 3, 38, 44, 45, 135, 168, 282
KBo 37.163, iii, 3, 45, 136, 312, 371
KBo 37.51(+)KUB 11.32(+)KUB 20.17(+)KUB 25.51+IBoT 3.68, iii, 3, 285
KBo 37.54, iii, 3, 44, 301
KBo 37.55, iii, 3, 303
KBo 37.56, iii, 3, 135, 306
KBo 37.57, iii, 3, 45, 125, 135, 307, 308
KBo 37.58, iii, 3, 96, 136, 189, 310
KBo 38.53, iii, 3, 45, 136, 313, 314
KBo 39.171, iii, 3, 44, 315
KBo 41.104, iii, 3, 317
KBo 45.129(+)KBo 49.122, iii, 3, 20, 27, 37, 44, 81, 82, 123, 134, 318, 319
KBo 46.252, iii, 3, 136, 285, 329, 330
KBo 47.263, iii, 3, 135, 154, 332, 334
KBo 48.64, iii, 4, 81, 120, 121, 334, 335
KBo 54.205, iii, 4, 42, 337
KBo 56.106, iii, 4, 94, 338, 339
KBo 58.217, iii, 4, 44, 135, 136, 154, 340, 341
KBo 64.172, iii, 4, 44, 45, 82, 341

KBo 64.174, iii, 4, 136, 274, 277, 344

KBo 66.118, iii, 4, 44, 345, 346

KBo 66.288, iii, 4, 346

KUB 32.80, iii, 4, 32, 135, 136, 225, 347

KUB 32.83+KBo 21.103+KBo 24.98+KBo 25.155, iii, 4, 348

KUB 34.114, iv, 4, 358

KUB 48.17, iv, 4, 44, 122, 135, 137, 360

KUB 53.28, iv, 4, 44, 134, 137, 348, 361

VBoT 32, iv, 4, 44, 73, 371

LEVHALAR

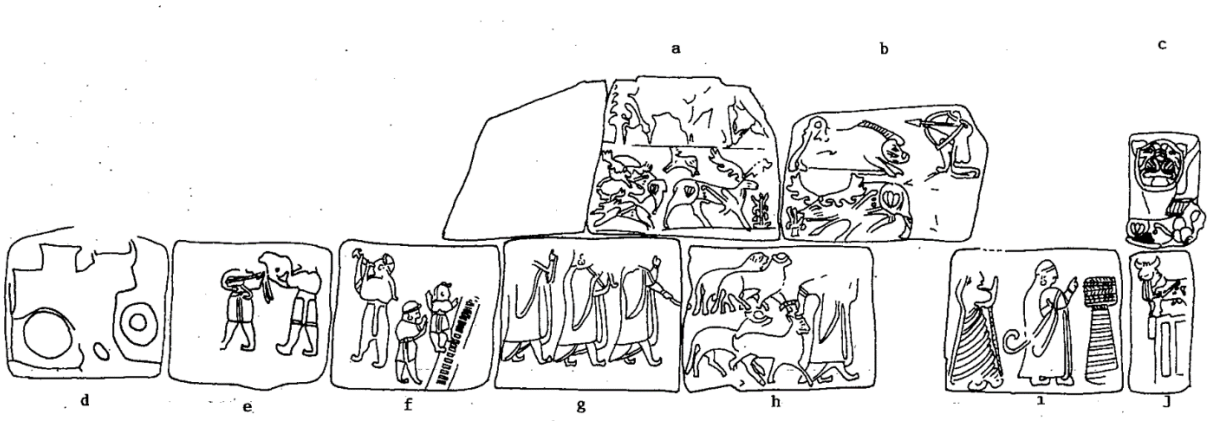

Resim 1: Alacahöyük Sfenksli Kapı Kabartmaları Çizimi, Baltacıoğlu, 1996c.

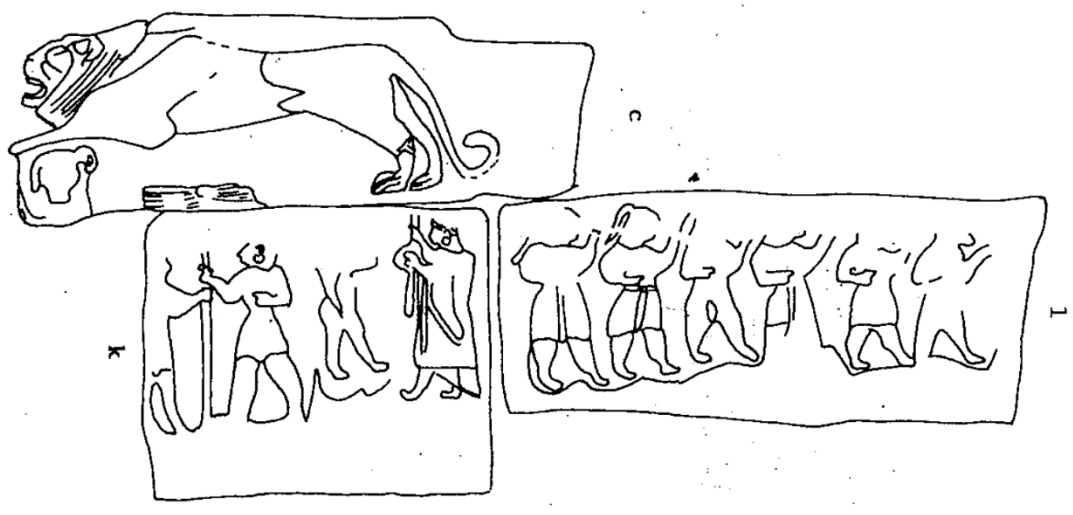

Resim 2: Alacahöyük Sfenksli Kapı Kabartmaları Çizimi, Baltacıoğlu, 1996c.

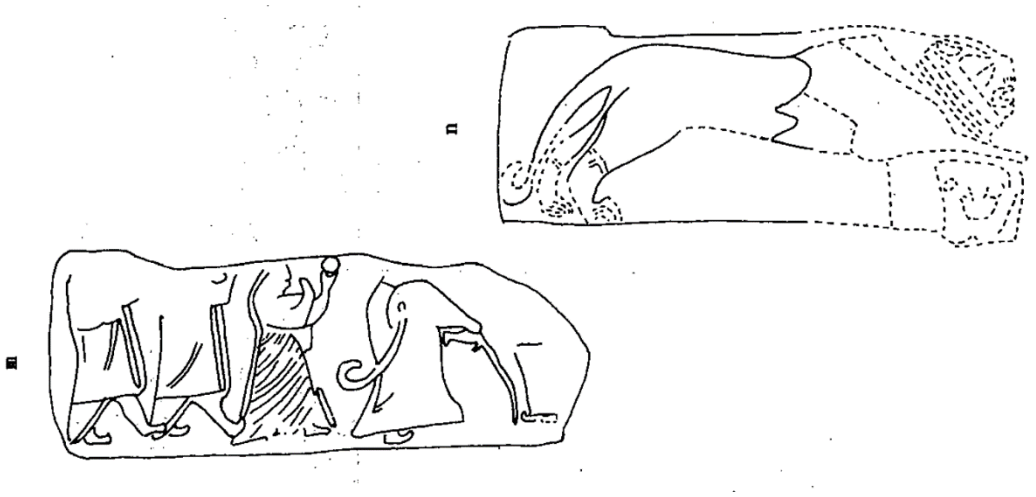

Resim 3: Alacahöyük Sfenksli Kapı Kabartmaları Çizimi, Baltacıoğlu, 1996c.

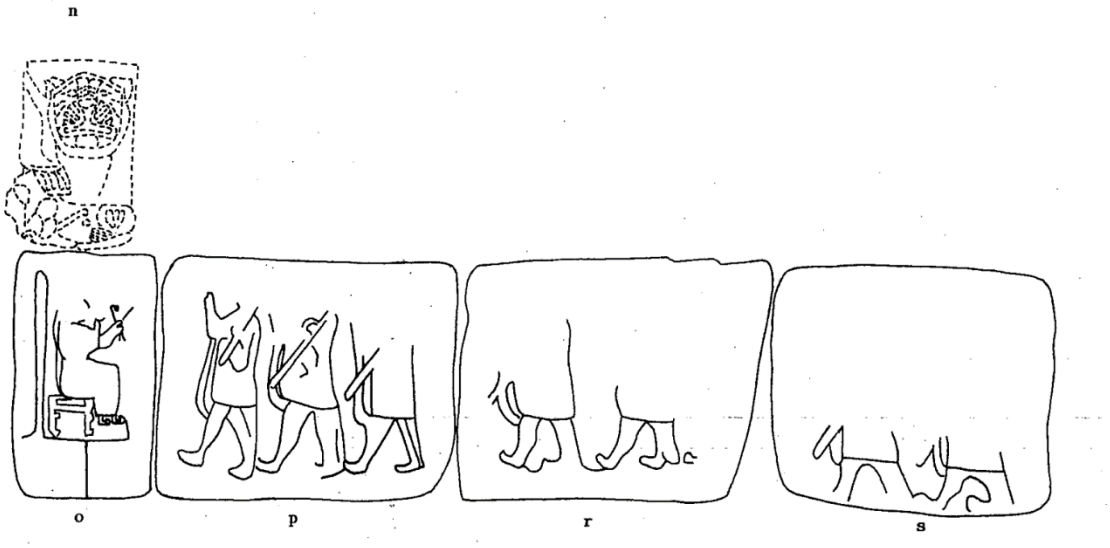

Resim 4: Alacahöyük Sfenksli Kapı Kabartmaları Çizimi, Baltacıoğlu, 1996c.

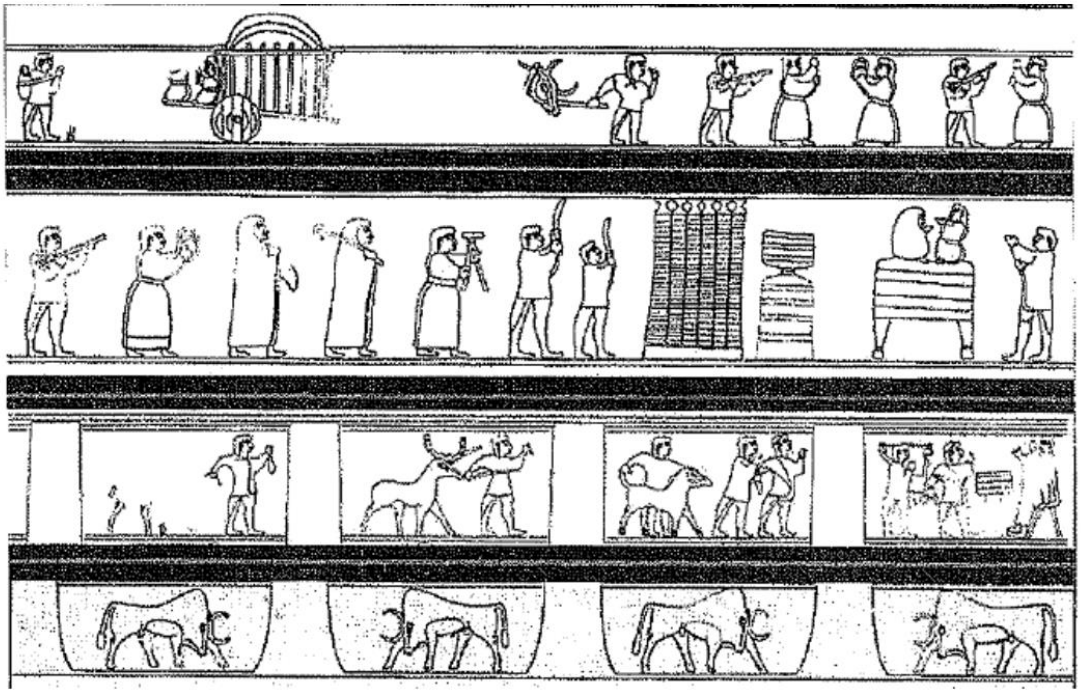

Resim 5: Hüseyindede A Vazosu, Yıldırım, 2008a, 58.

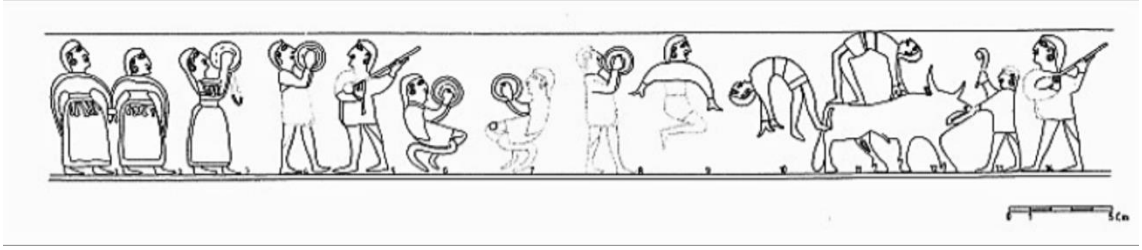

Resim 6: Hüseyindede B Vazosu, Sipahi, 2014, 97.

Resim 7: Hüseyindede B Vazosu Boğa Dansı Sahnesi, Sipahi, 2019a.

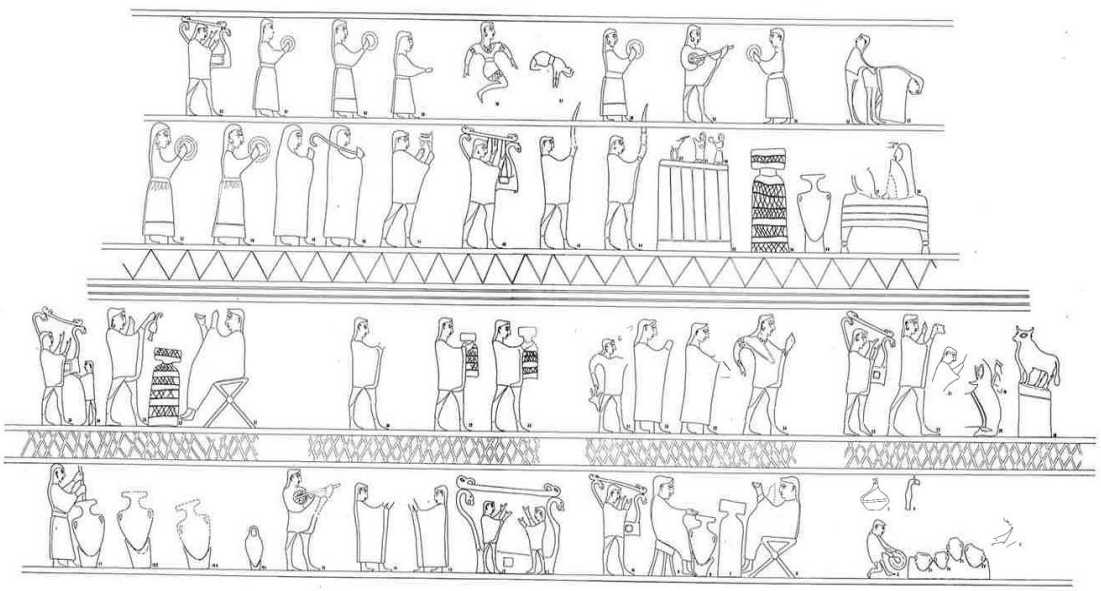

Resim 8: İnandık Vazosu, Darga, 1992, 60.

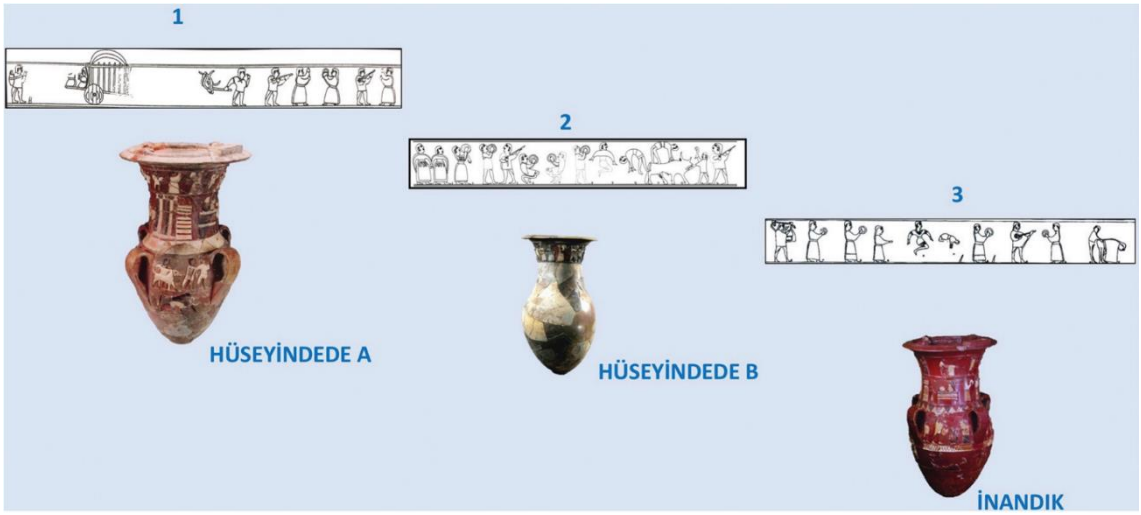

Resim 9: Hüseyindede A, Hüseyindede B ve İnandık Vazolarının En Üst Frizleri, Sipahi, 2019a.